Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

བོད་སྐད་ཀྱི་རྣམ་གཞག ། ।

TEXTBOOK

OF

COLLOQUIAL TIBETAN

(Dialect of Central Tibet)

by

GEORGE N. ROERICH

TSE-TRUNG LOPSANG PHUNTSHOK

PUBLISHED BY

THE GOVERNMENT OF WEST BENGAL

EDUCATION DEPARTMENT

EDUCATION BUREAU

1957

Price Rs.8/25

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

བོད་སྐད་ཀྱི་རྣམ་གཞག ། ।

TEXTBOOK

OF

COLLOQUIAL TIBETAN

(Dialect of Central Tibet)

by

GEORGE N. ROERICH

TSE-TRUNG LOPSANG PHUNTSHOK

Five Year Plan of Educational Development
Scheme No. 3(b) Publication of suitable literature for children and adults

The popular price of this book has been possible through a subvention received from the Government of India under the above scheme

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

495.45
R 628 K

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

PREFACE

The suggestion to write a Textbook of Colloquial Tibetan came from Mr. K. K. Sen, Deputy Commissioner, Darjeeling. Most of the grammars of the Colloquial Tibetan have long ago become unobtainable. Most of them appeared at the beginning of the present century, and thus describe the language as it was some fifty years ago. Since then momentous events have taken place in the life of the Land of Snows, and the most conservative of nations began to feel the increasing impact of the outside world. New ideas began to penetrate the mountain barriers forming the borders of the country, and the language had to adjust itself to new requirements. Loan-words became more numerous and new words and expressions were coined. The object of this textbook is to provide a handbook for those who wish to acquire a knowledge of modern colloquial. The textbook consists of three parts. First comes the grammar, then the conversational exercises accompanied by a vocabulary in which the words are arranged in the order of the English alphabet. Each word is first given in its modern pronunciation which is followed whenever possible by the corresponding literary form. Thus the student on hearing a Tibetan word spoken can easily find it in the vocabulary. Each conversational exercise is given in transcription and in the Tibetan script. The first exercises are translated into English to facilitate understanding. Two specimens of conversations in the Tsang and Khams dialects are included.

The authors were fortunate to have been able to discuss the manuscript with Ra-ra T̤rü-ku, of the House of T̤rentᶜoŋ, now studying Sanskrit in India, and thus benefit by his advice. His kind help is gratefully acknowledged.

GEORGE N. ROERICH.

TSE-TRUNG LOPSANG PHUNTSHOK,
Officer-in-Charge of Tibetan Students,
Darjeeling.

Kalimpong, 1952.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

TIBETAN TRANSLATION OF PREFACE

།།ཨོཾ། དེ་ཡང་བོད་སྐད་སློབ་དེབ་འདི་ཉུ་བྱ་ཞིག་རྒྱིག་དགོས་ཞེས་ཆུ་གང་རོ་རྗེ་བློང་གི་རྩོ་དབེན་མི་རྟེ་སན་མཆོག་གིས་བཀའ་སྩལ་ཞིང་། དཔའ་སྐད་ཀྱི་བརྡོད་ཚུལ་ལ་འགྱུར་ལྡོག་དང་། མཁོ་དམན་ཀྱི་དབྱེ་བ་རིམ་པར་དང་ནས་ལོ་བརྒྱ་ལྷག་ལས་མ་སོང་བའི་སྔབས་ཀྱིས་ཐལ་སྐད་ལ་ཟུར་དུ་སྐུམ་རྟགས་མ་བྱང་བ་དང་། བར་སྐབས་བརྟགས་པ་འགའ་ཤས་ཡུལ་གཞན་ཀྱི་དེ་ཉར་ལག་ལེན་བྱེད་བཞིན་པ་དང་། ཆོག་དང་བརྡོད་ཚུལ་གསར་པ་མང་པོ་ཆགས་པ་བཅས་ལ་བརྟེན་དེ་ལམ་ཀྱི་སྐད་དེབ་འདིའི་ཐོག་མར་སྐད་ཀྱི་ནོམ་གཞུག་དང་། ཚལ་སྐད་དང་། ཞེ་སའི་བཀའ་མོལ། ཆོག་མཛོད། དེ་དག་གི་སྒའི་བརྡོད་ཚུལ་དང་། དག་ཆ། སྒ་བསྒྱུར་བཅས་དབྱིན་ཇིའི་སྐད་ཡིག་ཏུ་བསྒྱུགས་པ་ཡང་། ཆུ་ཚོད་ཟླ་གསར་ཀུན་ལ་སྨན་པའི་སྐབ་དུ་མ་ཟད། མཁས་དབང་རྣ་ར་རིན་པོ་ཆེས་ཁམས་སྐད་དང་། གཙང་སྐད་ཟན་བྱ་བསྒྱིགས་པར་མཛད་པར་སྐད་དེབ་རྩོམ་པ་པོ་ཟུང་གིས་དེང་ཞིང་དགའ་བས་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞེས་གསོལ་ཀྱུ། སྐབ་སྐྱས་པ། ཚད་མས་དགེ་པ་འཇིག་རྟེན་སྣང་བའི་གཏེར། སྒོོན་ཆོ་འཕགས་ཡུལ་མཁས་པའི་སྙིང་གི་ནོར། དཀོ་གངས་རྗེའས་སྐད་ཀྱི་བང་མཛོད་དུ། མའོན་པར་གྱུར་ཏེ་ཞེ་མིག་འདི་ཡིས་ལོངས། སྐྱེ་པས་འཇིག་རྟེན་གསོོ་དེབ་ཟབ་དོན་ལྡན་འགས། བརྟ་དང་བརྟ་དག་མཐུན་པའི་རྟོགས་དབྱོད་ཀྱིས། འཕྲུལ་པ་མེལ་ཞིང་ཡང་དག་ཐ་སྙད་ལྷུགས། ཆུས་པར་བྱེད་པ་ས་སྙིང་མཁས་པའི་ལས། རང་སྙོོན་བྱོོས་བློ་གྲོས་སྣང་བའི་མིག་ཅི་མེད། གཞན་སྙོོས་ཆོག་གི་ལྟངས་བར་སྣང་འཕམ་ཙམ། སྐབས་ཡེགས་ཆོག་གི་གོམ་པ་འཆྱོོར་བཞིག་དུ། ཐུག་རྟོག་ཅོོད་པའི་གཡང་ལ་བག་ཡོད་མཛོད། ཚུགས་བཅས་སྙིང་པོ་ཅི་སྨན་དྲངས་མའི་བློང་། ཀུན་པས་གཏམ་ཀྱི་སྤྱོོར་བ་མངར་མོ་འདིས། བློ་གསར་དོ་འཛོོན་གཡོ་བའི་གཞིན་བྱུར་ཏེ།

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

གཏམ་བཟང་སྦྱ་བའི་དབང་པོར་འགྱུར་བར་སྨོན། ཀྱེན་བཟང་རྡོ་རྗེའི་ཟམ་པ་ཚུགས་པའི་རྩེར། གསར་རྙིང་རིགས་གཉུང་ཟོང་གི་འདུ་འགོད་ཅན། འཕགས་བོད་ཞོར་ལྷན་མཁས་པའི་སྒྲུབ་བཟང་གིས། ས་ཀྱན་ཕན་བདེའི་དཔལ་བྱིས་གང་གྱུར་ཅིག། ཅེས་མཁས་དབང་མི་རྟེ་རོལ་རིག་མཚོག་དང་། ཐུན་བོད་གཉུང་བོད་ཡོན་ལེགས་སྒྲིལ་བྱེད་པོ་རྩོ་བྱང་བྷི་བཟང་ཐུན་ཚོགས་བྱིས་སྐད་དེབ་བརྙམས་པའི་སྒོག་བརྩེད་དུ། ཐུན་གོང་མིང་པས་བྱིས།། ||

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Part I

GRAMMAR

SCRIPT AND PRONUNCIATION

The dialect of the Ū (dbUs) province where Lha-sa, the capital of Tibet, is situated, is the most important dialect of Tibet. It is the language of the only densely populated district of Tibet, the language of the capital, the language of Tibetan officialdom, and the everyday idiom of the learned class. It is understood almost everywhere in Tibet, and in some places even supersedes the local dialects. It is the most evolved dialect of all the Tibetan dialects rapidly moving to a state of things when the tone and position in a sentence will determine the meaning of words. The dialect has six fundamental characteristics :—

(1) The loss of all prefixes and suffixes.
(2) The palatalization of vowel and consonants.
(3) The change of all voiced consonants into unvoiced of corresponding class, and the preservation of voiced after prefixes.
(4) The loss of the final dental nasal, and the nasalization of the preceding vowel.
(5) The development of consonantal diphthongs, and the simplifying of compound consonants.
(6) The important part played by the tone or acoustic pitch.

The phonetic structure of the Modern Central Tibetan (the dialects of Ū and Tsang) differs greatly from that of the written language codified in the 7th-8th centuries A.D. The spoken Tibetan developed along different lines, and represents a distinct linguistic milieu. The language of the Tibetan official class shows a tendency to incorporate forms and expressions peculiar to the epistolary style of the written language, the so-called yi-ke (yig-skad). In recent years the epistolary style has been greatly influenced by the spoken language, and this is especially true of the Ū province. It seems, we are witnessing the gradual formation of a new literary style which will eventually bridge the gulf between the written and spoken languages.

The Tibetan script which evolved from the Central Indian script of the 6th-7th centuries A.D. consists of thirty-four letters—thirty consonants and four vowels. As in the Nāgarī alphabet each consonant is followed by the vowel 'a'. We are giving the script in the usual order adopted by the Tibetan grammarians and followed by scholars as the lexicographical order in their dictionaries of the Tibetan language.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

1st group or ka-sde	ཀ་	ka	ཁ་	kha	ག་	ga	ང་	ṅa
Pron.		ka		k^{h}a		ka, ga		ŋa
2nd group or ča-sde	ཅ་	ča	ཆ་	čha	ཇ་	ǰa	ཉ་	ña
Pron.		ča		č^{h}a		ča, ǰa		nya
3rd group or ta-sde	ཏ་	ta	ཐ་	tha	ད་	da	ན་	na
Pron.		ta		t^{h}a		ta, da		na
4th group or pa-sde	པ་	pa	ཕ་	pha	བ་	ba	མ་	ma
Pron.		pa		p^{h}a		pa, ba		ma
5th group or tsa-sde	ཙ་	tsa	ཚ་	tsha	ཛ་	dza	ཝ་	wa
Pron.		tsa		ts^{h}a		dza		wa
6th group or ža-sde	ཞ་	ža	ཟ་	za	འ་	'a	ཡ་	ya
Pron.		ša		ṣa				ya
7th group or ra-sde	ར་	ra	ལ་	la	ཤ་	śa	ས་	sa
Pron.		ra		la		śa		sa
8th group or ha-sde	ཧ་	ha	ཨ་	a				
Pron.		ha		a				

Vowels: ི་ i, ེ་ e, ུ་ u, ོ་ o.

According to native Tibetan grammarians there is no separate sound 'a', it being inherent in each of the sounds of the Tibetan alphabet.

The Tibetan script has the following groups of compound consonants, each sign is given in transcription and modern pronunciation:

The seven consonants with a subjoined 'ya' (ཡ་བཏགས། *ya-btags*)

	ཀྱ་	ཁྱ་	གྱ་	པྱ་	ཕྱ་	བྱ་	མྱ་
Transcr.	kya	khya	gya	pya	phya	bya	mya
Pron.	ts'a	č^{h}'a	g'a	č'a	č^{h}'a	č'a	nya
		ts^{h}'a	ǰ'a				

The thirteen consonants with a subjoined 'r' (ར་བཏགས། *ra-btags*).

	ཀྲ་	ཁྲ་	གྲ་	ཏྲ་	ཐྲ་	དྲ་	པྲ་
Transcr.	kra	khra	gra	tra	thra	dra	pra
Pron.	ṭ^{r}a	ṭ^{rh}a	ṭ^{r}a	ṭ^{r}a	ṭ^{rh}a	ṭ^{r}a	ṭ^{r}a
			ḍ^{r}a			ḍ^{r}a	

	ཕྲ་	བྲ་	མྲ་	ཤྲ་	སྲ་	ཧྲ་
Transcr.	phra	bra	mra	śra	sra	hra
Pron.	ṭ^{rh}a	ṭ^{r}a	ma	śa	sa	hra
		ḍ^{r}a			ṭ^{r}a	

The six consonants with a subjoined 'l' (ལ་བཏགས། *la-btags*).

	གླ་	བླ་	རླ་	སླ་	ཟླ་
Transcr.	kla	gla	bla	rla	sla	zla
Pron.	la	la	la	la	la	da

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

The sixteen consonants with a subjoined 'wa' (ཡ་རྒྱང་བཟུང་བ། *wa-zur blags-pa*).

Transcr.	kwa	khwa	gwa	čwa	ñwa	twa	dwa	tswa
Pron.	kā	kʰā	gā	čā	nyā	tā	dā	dā
Transcr.	tshwa	žwa	zwa	rwa	lwa	śa	swa	hwa
Pron.	tsʰā	šā	ṣā	rā	lā	śā	sā	hā

The twelve consonants with a prefixed 'r' (ར་མགོ། *ra-mgo*).

Transcr.	rka	rga	rṅa	rǰa	rña	rta
Pron.	ka	ga	ŋa	ǰa	nya	ta
Transcr.	rda	rna	rba	rma	rtsa	rdza
Pron.	da	na	ba	ma	tsa	dza

The ten consonants with a prefixed 'l' (ལ་མགོ། *la-mgo*).

Transcr.	lka	lga	lṅa	lča	lǰa
Pron.	ka	ga	ŋa	ča	ǰa
Transcr.	lta	lda	lpa	lba	lha
Pron.	ta	da	pa	ba	lha

The eleven consonants with a prefixed 's' (ས་མགོ། *sa-mgo*).

Transcr.	ska	sga	sṅa	sña	sta	sda
Pron.	ka	ga	ŋa	nya	ta	da
Transcr.	sna	spa	sba	sma	stsa	
Pron.	na	pa	ba	ma	tsa	

In the Modern Central Tibetan the prefixed letters are as a rule left unpronounced.

Ex. གཅིག། gčig, 'one', pronounced čik∼či.

མཁན་པོ། mkhan-po, 'abbot', pronounced kʰē-po.

The consonantal combination 'db' has the value of a semi-vowel 'w'.

Ex. དབང་། dbaṅ, 'power', pronounced waŋ.

In case 'db' is followed by a subjoined 'ya', the last one is only pronounced.

Ex དབྱངས། dbyaṅs, 'tune', pronounced yaŋ.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

As a rule the presence of a prefix before a voiced initial preserves its voiced pronunciation.

Ex. སྒོ། sgo, 'door', pronounced go.
འདི། 'di, 'this', pronounced di.
རྒད་པོ། rgad-po 'old', pronounced ge-po.

When occurring at the beginning of the second syllable of a compound, the prefixed 'r' is pronounced. Ex. རྡོ་རྗེ། rdo-rje, 'thunderbolt, vajra', pronounced dorje.

The final consonants are as a rule dropped in Modern Central Tibetan, and affect the preceding vowel, its timbre and quantity. Final suffixal 's' is always dropped, and the preceding consonant is treated as if it were a final. The vowel preceding a final -gs is usually lengthened, especially in syllables at the end of compounds.

Ex. གནས་ལུགས། gnas-lugs, 'news, situation', pronounced nē-lū, but luk-sō, 'custom, manner' (ལུགས་སྲོལ། lugs-srol).

Final 'd', 'l' and 's' are usually dropped, and the preceding vowels palatalized, and lengthened in the case of 'l' and 's'.

Ex. འདོད་པ། 'dod-pa, 'wish', pronounced dö-pa.
དཀྲོལ་རྒྱག་པ། dkrol-rgyag-pa, ṭṛō-j'a-pa, to carve, but yū, 'country' (yul, ཡུལ།).
སྤོས། spos, 'incense'. pronounced pō.

Final 'r' is often dropped and the preceding vowel lengthened.

Ex. མར། mar, 'butter', pronounced mā.
ཐོག་མར། thog-mar, 'at first', pronounced t^{c}o-mā.

Final dental 'n' is usually dropped and the preceding vowel palatalized, nasalized and lengthened.

Ex. བདུན། bdun, 'seven', pronounced dṻ.
བློན་ཆེན། blon-čhen, 'minister', pronounced lṑ-č^{c}ḗ.

Sometimes in individual pronunciation it is changed to a bilabial nasal 'm' before bilabial 'p'.

Ex. yim-pa, instead of the usual yī-pa (ཡིན་པ། yin-pa, to be).
č^{c}'im-pa-re, 'he went', instead of č^{c}'ī-pa-re (ཕྱིན་པ་རེད། phyin-pa-red).

འ 'a is a soft guttural spirant whose pronunciation varies according to dialects. In Modern Central Tibetan it has the sound of a semi-vowel.

Ex. འོས་ཐོ། 'os-tho, 'vote', pronounced ʷō-t^{c}o.
འུག་པ། 'ug-pa, 'owl', pronounced ʷuk-pa.
འོ་མ། 'o-ma, 'milk', pronounced ʷo-ma.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

When met with as a prefix of the second syllable of a compound it has frequently a nasal pronunciation, and nasalizes and lengthens the preceding vowel.

དགེ་འདུན། dge-'dun, 'saṃgha', pronounced gē-dū̃.
གོ་འཕང་། go-'phaṅ, 'rank, spiritual stage' pronounced gomᶜaŋ.
བཀའ་འགྱུར། bka'-'gyur, 'Kangyur', pronounced Kaŋg'ur.

When standing at the end of a syllable it lengthens the preceding vowel.

Ex. བཀའ། bka', 'order', pronounced kā.
ནམ་མཁའ། nam-mka', 'sky', pronounced nam-kᶜā.

Notes on Pronunciation.

Consonants:

k(a)—unvoiced velar. Before a, o, u, has its equivalent in the English 'k'. Before 'i' and 'e' has a softer sound and is articulated much further forward in the mouth.

kar-ma, 'star'. སྐར་མ། skar-ma.
kā, 'pillar'. ཀ་བ། ka-ba.
ke, 'language'. སྐད། skad.

k'—the palatalized form of the above, the effect being as if a very short y-sound came between consonant and vowel.

k'e, 'nothing'. གང་ཡང་། gaṅ-yaṅ.
k'e-sa, 'place of birth'. སྐྱེ་ས། skye-sa.

kᶜ(a)—unvoiced aspirate velar.

kᶜa, 'face'. ཁ། kha.
kᶜar, 'fort'. མཁར། mkhar (pronounced with strong aspiration).
kᶜē-po, 'abbot'. མཁན་པོ། mkhan-po (pronounced with soft aspiration).

kᶜ'—the palatalized form of the above.

kᶜ'e, 'you'. ཁྱེད། khyed.
kᶜ'er-wa, 'to carry'. འཁྱེར་བ། 'khyer-ba.
kᶜ'im-tsᶜē, 'neighbour'. ཁྱིམ་མཚེས། khyim-mtshes.

g(a)—voiced velar. Has preserved its voiced character after prefixes. In all other cases became an unvoiced velar.

go, 'door'. སྒོ། sgo.
gom-pa, 'monastery'. དགོན་པ། dgon-pa.
gu, 'nine'. དགུ། dgu.
ge-gē. 'teacher'. དགེ་རྒན། dge-rgan.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

g′—the palatalized form of the above sound. ′ is a very reduced gliding sound which often disappears altogether softening the preceding consonant.

g′e-po, 'king'. རྒྱལ་པོ། rgyal-po.
g′e, 'eight'. བརྒྱད། brgyad.
g′ē, 'ornament'. རྒྱན། rgyan.

In some cases the palatalized velar has become a palatal affricate:

ku-ǰ′ē, honorific of g′ē, 'ornament'. སྐུ་རྒྱན། sku-rgyan.
ǰ′a, 'hundred'. བརྒྱ། brgya.
J̌′a-gar, 'India'. རྒྱ་གར། rGya-gar.

Between two vowels either retains its voiced character or becomes a voiced velar fricative.

J̌′a-gar∼J̌′a-gā, 'India'. རྒྱ་གར། rGya-gar.
da-*ya*∼da-ga, 'that, that very thing'. དེ་གཅ། de-ga.
ta-*ya*-tsé, 'such'. དེ་ག་རྫས། de-ga-tsam.

Labials:

p(a)—unvoiced labial. At the beginning of a syllable a slight aspiration is discernible.

Pö, 'Tibet'. བོད། Bod.
pa, 'cow'. བ། ba.
pu, 'son'. བུ། bu.

p^{c}(a)—aspirated unvoiced labial. The aspiration is distinctly heard.

p^{c}a-lam, 'diamond'. ཕ་ལམ། pha-lam.
p^{c}ak, 'pig'. ཕག། phag.
p^{c}uk, 'cave'. ཕུག། phug.
p^{c}o, 'male'. ཕོ། pho.

b(a)—voiced bilabial. In Modern Central Tibetan found only after prefixes.

bu, 'insect'. འབུ། 'bu.
bum, '100,000'. འབུམ། 'bum.
bē-pa, 'frog'. སྦལ་པ། sbal-pa.
bom-po, 'thick'. སྦོམ་པོ། sbom-po.

The aspirated voiced bilabial 'bh' is found only in Sanskrit and other Indian Loan-words.

t(a)—unvoiced front dental, often pronounced with slight aspiration.

ta, 'horse'. རྟ། rta.
ta-wa, 'view'. ལྟ་བ། lta-ba.
tǭ, 'meaning'. དོན། don.
tē, 'support'. རྟེན། rten.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

t°(a)—aspirated unvoiced front dental, pronounced with a strong aspiration.
t°ak-pa, 'rope'. ཐག་པ། thag-pa.
t°aŋ, 'plain'. ཐང་། thaṅ.
t°ik-pa, 'drop'. ཐིག་པ། thigs-pa.
t°ur, 'descent'. ཐུར། thur.
t°ē-pa, 'to go'. ཐེག་པ། thegs-pa.
t°o, 'lightning'. ཐོག། thog.

d(a)—voiced front dental. In Modern Central Tibetan preserves its voiced character when preceded by a prefix.
dā, 'arrow'. མདའ། mda'.
duŋ, 'spear'. མདུང་། mduṅ.
dū̃, 'seven'. བདུན། bdun.
dē̃-pa, 'truth'. བདེན་པ། bden-pa.
di, 'this'. འདི། 'di.

ṭʳ(a)—consonantal diphthong in which the chief element is a cacuminal dental articulated by the tongue-tip against the hard palate. This is the pronunciation of the following compound consonants of the Tibetan script: ཀྲ་ kra, གྲ་ gra, ཏྲ་ tra, དྲ་ dra, པྲ་ pra, བྲ་ bra, སྲ་ sra.
ṭʳom-dā, 'pistol'. ཀྲོམ་མདའ། krom-mda'.
ṭʳi 'knife'. གྲི། gri.
ṭʳi-ma, 'smell'. དྲི་མ། dri-ma.
ṭʳim-pa, 'cloud'. སྤྲིན་པ། sprin-pa.
ṭʳak, 'rock'. བྲག། brag.
ṭʳap, 'bridle'. སྲབ། srab.

ṭʳ°(a)—the corresponding aspirate. Corresponds to the following compound consonants of the Tibetan script: ཁྲ། khra, and ཕྲ། phra.
ṭʳ°a, 'blood'. ཁྲག། khrag.
ṭʳ°ē, 'tax'. ཁྲལ། khral.
ṭʳ°im, 'law'. ཁྲིམས། khrims.
ṭʳ°om, 'market place'. ཁྲོམ། khrom.
ṭʳ°a-wa, 'thin'. ཕྲ་བ། phra-ba.
ṭʳ°a-to, 'envy'. ཕྲག་དོག། phrag-dwog.
ṭʳ°eŋ-wa, 'rosary'. འཕྲེང་བ། 'phreṅ-ba.

ḍʳ(a)—the corresponding voiced. Corresponds to the following compound consonants of the Tibetan script: དྲ། dgra, མྒ། mgra, འྒ། 'gra, འདྲ། 'dra, འབྲ། 'bra, སྦྲ། sbra.
ḍʳa, 'enemy'. དྲ། dgra.
ḍʳǭ, 'feast'. མྒྲོན། mgron.
ḍʳam-pa, 'cheek'. འགྲམ་པ། 'gram-pa.
ḍʳa-po~bo, 'similar'. འདྲ་པོ། 'dra-po.
ḍʳu, 'grain'. འབྲུ། 'bru.
ḍʳok, 'pasture'. འབྲོག། 'brog.
ḍʳū̃, 'snake'. སྦྲུལ། sbrul.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

č(a)—unvoiced front-palatal affricate, like English 'ch' in 'church'.

čik∼či, 'one'. གཅིག། gčig.
čar-wa∼čā-wa, 'to visit'. བཅར་བ། bčar-ba.
ču, 'ten'. བཅུ། bču.
čak∼čā, 'iron'. ལྕགས། lčags.
ča, 'tea'. ཇ། ǰa.
čo-wo∼čō, 'the Lord'. ཇོ་བོ། ǰo-bo.

č′(a)—the palatalized form of the above.

č′i-ka, 'spring'. དཔྱིད་ཀ། dpyid-ka.
č′ē 'eye'. སྤྱན། spyan.
č′a, 'bird'. བྱ། bya.
č′e-ma, 'sand'. སྐྱེ་མ། bye-ma.

č°(a)—unvoiced affricate aspirate.

č°ā-pa, 'to become'. ཆགས་པ། čhags-pa.
č°u, 'water'. ཆུ། čhu.
č°ok, 'excellent'. མཆོག། mčhog.

č°′(a)—the palatalized form of the preceding sound.

č°′a, 'hand'. ཕྱག། phyag.
č°′ō, 'direction'. ཕྱོགས། phyogs.
č°′e-ka, 'half'. ཕྱེད་ཀ། phyed-ka.

ǰ(a)—voiced affricate, as in 'Jack'. In Modern Central Tibetan preserves its voiced character after prefixes only.

ǰā, 'tongue'. ལྕགས། lǰags.
ǰam-po, 'soft'. འཇམ་པོ། 'ǰam-po.
ǰik-tē, 'world'. འཇིག་རྟེན། ǰig-rten.
ǰu-wa, 'to digest'. འཇུ་བ། ǰu-ba.
ǰe, 'Venerable'. རྗེ། rǰe.
ǰē-wa, 'to meet'. མཇལ་བ། mǰal-ba.

ǰ′(a)—the palatalized form of the preceding sound.

ǰ′ar-wa, 'to stick'. འབྱར་བ། 'byar-ba.
ǰ′uŋ-ši, 'the four elements'. འབྱུང་བཞི། 'byuṅ-bži.
ǰ′or-wa, 'to obtain'. འབྱོར་བ། 'byor-ba.

ts(a)—front-dental affricate, corresponding to the Russian 'ts'.

tsa, 'root'. རྩ། rtsa.
tsi, 'paint'. རྩི། rtsi.
tsup-po, 'coarse'. རྩུབ་པོ། rtsub-po.
tse, 'peak'. རྩེ། rtse.
tsoŋ, 'onion'. བཙོང་། btsoṅ.
tsö-pa, 'argument'. རྩོད་པ། rtsod-pa.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ts'(a)—the palatalized form of the preceding sound.

ts'aŋ, 'Equus hemionus'. ཀྱང་། rkyaṅ.
ts'a-pa, 'to offer'. བཀྱག་པ། bkyag-pa.
ts'oŋ-t°ā č'e-pa, 'to bring up'; སྐྱོང་མཐར་ཕྱེད་པ། skyoṅ-mthar byed-pa.

ts°(a)—strong aspirate front-dental affricate.

ts°ā, 'salt'. ཚ། tshwa.
ts°ap, 'representative'. ཚབ། tshab.
ts°i, 'word'. ཚིག། tshig.
ts°ur∼ts°ū, 'hither'. ཚུར། tshur.
ts°e, 'life'. ཚེ། tshe.
ts°ō, 'assembly'. ཚོགས། tshogs.
ts°ṏ, 'colour'. ཚོན། tshon.

dz(a)—voiced front-dental affricate.

dza-ti, 'nutmeg'. རྫ་ཏི། dza-ti.
dzṵ, 'lie'. རྫུན། rdzun.
dzē-po, 'beautiful'. མཛེས་པོ། mdzes-po.
dzo, 'half-breed yak'. མཛོ། mdzo.
dzö, 'treasury'. མཛོད། mdzod.

w(a)—bilabial fricative. There exists two varieties of this sound in Modern Central Tibetan:

(*a*) w-sound corresponding to the English 'w' in 'well, wall'.
(*b*) ᵘ—a short indistinct non-syllabic 'u', the modern pronunciation of an initial 'a (འ).

waŋ, 'power'. དབང་། dbaṅ.
a-wa, 'child'. ཨ་བ། a-ba.
wa-mo, 'fox'. ཝ་མོ། wa-mo.
ᵘo-ma, 'milk'. འོ་མ། 'o-ma.
ᵘṏ-ts'aŋ, 'but'. འོན་ཀྱང་། 'on-kyaṅ.
ᵘö, 'light'. འོད། 'od.
ᵘo-la, 'below'. འོག་ལ། 'og-la.

s(a)—unvoiced dental fricative, has the value of 's' in 'sit'.

sa, 'earth'. ས། sa.
su, 'who'. སུ། su.
sem, 'mind'. སེམས། sems.
so, 'tooth'. སོ། so.
sṏ, 'seed'. སོན། son < ས་བོན། sa-bon.

ʂ(a)—represents the modern pronunciation of the ancient voiced dental fricative ཟ za. In Modern Central Tibetan has the value of 's' which is pronounced with less emphasis than the preceding sound.

ʂa-wa, 'to eat'. ཟ་བ། za-ba.
ʂuk, 'pain'. ཟུག། zug.
ʂer, 'nail'. གཟེར། gzer.
Lo-ʂaŋ, 'Sumati'. བློ་བཟང་། blo-bzaṅ.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

š(a)—unvoiced palatal, as in 'short'.

šā, 'hat'. ཞྭ། žwa.
ši, 'four'. བཞི། bži.
šiŋ, 'field'. ཞིང་། žiṅ.
šu-wa, 'request'. ཞུ་བ། žu-ba.
šuŋ, 'government'. གཞུང་། gžuṅ.
šē, 'face'. ཞལ། žal.
šo, 'coin'. ཞོ། žo.
šǒ-pa, 'to ride'. བཞོན་པ། bžon-pa.

ś(a)—unvoiced palatal. This sound is often heard as a palatalized (soft) š'a.

śa, 'meat'. ཤ། śa.
śa, 'house'. ཤག། śag.
śiŋ, 'wood'. ཤིང་། śiṅ.
śuk, 'strength'. ཤུགས། śugs.
śo, 'dice'. ཤོ། śo.

h(a)—guttural fricative.

ham-pa, 'lie, covetousness'. ཧམ་པ། ham-pa.
haŋgo, 'boot'. ལྷམ་གོག། lham-gog.
hur-po, 'active'. ཧུར་པོ། hur-po.

Nasals:

ŋ(a)—the most difficult sound of Modern Central Tibetan. At the beginning of a syllable it sounds as a strong nasal velar, a kind of nasal fricative. When pronounced, the tongue occupies a middle position in the oral cavity, without touching either the teeth or the palate. The sound is then pronounced with a strong stress. At the word end has the sound of the English -ng in 'bring'.

ŋa, 'I'. ང་། ṅa.
ŋa, 'five'. ལྔ་། lṅa.
miŋ, 'name'. མིང་། miṅ.
raŋ, 'self'. རང་། raṅ.
waŋ, 'power'. དབང་། dbaṅ.
liŋ-ka, 'grove'. གླིང་ཀ། gliṅ-ka,

ny(a)—mid-palatal nasal.

nya, 'fish'. ཉ། ña.
nyin, 'day'. ཉིན། ñin.
nyu-gu, 'pen'. སྨྱུག་གུ། smyug-gu.
nyē̆, 'respect'. བསྙེན། bsñen.
nyoŋ-wa, 'to experience'. མྱོང་བ། myoṅ-ba.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

n(a)—front-dental nasal.

na, 'age'. ན། na.
naŋ, 'inside, house'. ནང་། naṅ.
ne, 'illness'. ནད། nad.
nup, 'West'. ནུབ། nub.
nor, 'wealth'. ནོར། nor.

m(a)—nasal bilabial.

ma, 'mother'. མ། ma.
ma, 'war'. དམག། dmag (pronounced with the high tone).
mi, 'man'. མི། mi.
me, 'fire'. མེ། me.
mo, 'female'. མོ། mo.

Lateral sounds:

l(a)—corresponds to the latin 'l'. A palatalized form is found at the word end.

la, 'pass'. ལ། la.
luŋ-pa, 'country'. ལུང་པ། luṅ-pa.
lü, 'body'. ལུས། lus.
lo, 'year'. ལོ། lo.
yül'~yü, 'country'. ཡུལ། yul.

Rolled:

r(a)—has the sound of the English 'r' in 'rat'.

ri, 'mountain'. རི། ri.
ra, 'goat'. ར། ra.
ru, 'horn'. རུ། ru.
rö, 'help'. རོགས། rogs.

y(a)—a palatal sound formed by the tongue-front and the hard palate.

yü, 'country'. ཡུལ། yul.
yak-po, 'good'. ཡག་པོ། yag-po.
yi, 'is'. ཡིན། yin.
yum, 'mother'. ཡུམ། yum.
yē, 'right'. གྱས། gyas.
yö, 'is' ཡོད། yod.

Assimilation

In Modern Central Tibetan the final consonant of the preceding syllable is assimilated to the initial consonant of the syllable that follows, thus a nasal becomes a velar nasal in front of a velar, a labial voiced becomes the corresponding labial unvoiced, and a dental nasal becomes a labial nasal in front of a labial.

gom-pa, 'monastery'. དགོན་པ། dgon-pa.
ts'aŋgö, 'Protector'. སྐྱབས་མགོན། skyabs-mgon.
tsup-po, 'coarse'. རྩུབ་པོ། rtsub-po.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Vowels:

The Modern Central Tibetan has the following vowel sounds:

a, ā, ă, ä, o, ō, u, ū, e, ē, ĕ, i, ī, ü, ű, ö, ő.

a—like 'a' in 'father'. ā is the corresponding long. ă is a very short reduced a-sound. ä as in 'sad'.

kar-ma, 'star'. སྐར་མ། skar-ma.
kā, 'order'. བཀའ། bka'.
tă, 'and'. དང་། daṅ.
nā, 'barley'. ནས། nas,

o—an open sound similar to the Italian 'o'. ō is the corresponding long.

go, 'head'. མགོ། mgo.
lo, 'year'. ལོ། lo.
čʰʼō, 'direction'. ཕྱོགས། phyogs.

u—like 'u' in Italian. ū is the corresponding long.

lu, 'song'. གླུ། glu.
lu, 'nāga'. ཀླུ། klu.
ʤʳo-lū, 'gait'. འགྲོ་ལུགས། 'gro-lugs.

e—like 'e' in 'net'. ē is the corresponding long. ĕ is a very short reduced sound sometimes heard at the word end.

me, 'fire'. མེ། me.
ke, 'language'. སྐད། skad.
lē, 'deed, karma'. ལས། las.
ta-ga-tsĕ, 'such'. དེ་ག་རྫས། de-ga-tsam.

i—as the Italian 'i'. ī—the corresponding long.

ri, 'mountain'. རི། ri.
mi, 'man'. མི། mi.
šiŋ, 'field'. ཞིང་། žiṅ.
rī, 'race, species'. རིགས། rigs.

ü—corresponds to the French 'u' in 'lune'. ű is the corresponding long. In Modern Central Tibetan the final consonant of a word or syllable is dropped and the preceding vowel palatalized.

lü, 'phlegm, manure'. ལྡད། lud.
lű, 'body'. ལུས། lus.
gű-pa, 'respectful'. གུས་པ། gus-pa.

ö—the vowel 'ö' is somewhat similar to the German sound. ő is the corresponding long.

yö, 'there is'. ཡོད། yod.
Pö, 'Tibet'. བོད། Bod.
čʰö, 'doctrine'. ཆོས། čhos.
a-wa sē-ső, 'children'. ཨ་བ་སྲས་སྲོས། a-ba sras-sros.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

The Modern Central Tibetan has the following nasal vowels:

ĩ, ẽ, ũ, õ. Note that all the nasal vowels are long, and that the final dental nasal is dropped, and the preceding vowel is nasalized, and in the case of an 'u' and 'o' palatalized.

rĩ, 'price'. རིན། rin.
čʰẽ-po, 'great, big'. ཆེན་པོ། čhen-po.
ɖʱẽ-pa, 'memory'. འདྲེན་པ། 'dren-pa.
dũ, 'seven'. བདུན། bdun.
pũ, 'brother'. སྤུན། spun.
ɖʱõ,-po, 'guest'. མགྲོན་པོ། mgron-po.
lõ,-po, 'minister'. བློན་པོ། blon-po.

In common with the other Tibetan dialects, the Modern Central Tibetan possesses a very reduced gliding i-sound which has been noted above. It corresponds to the subjoined 'ya' of the Tibetan script. In the modern language it tends to disappear altogether, and softens the preceding consonant.

čʼe-ma, 'sand'. ཇེ་མ། bye-ma.
čʼa, 'bird'. བྱ། bya.
tsʼaŋ, 'Equus hemionus'. རྩྭང་། rkyaṅ.

The Modern Central Tibetan possesses the following diphthongs:

ēĭ, ūĭ, ōĭ. These diphthongs are mostly found in declensional affixes. The second element of the diphthongs is hardly perceptible and the sound is often heard as a long vowel, tō instead of tēĭ, 'of the horse' (rta'i, རྟའི །).

lūĭ, 'of the song'. གླུའི། glu'i.
gōĭ, 'of the head'. མགོའི། mgo'i.

Tones

The tonal system of the Modern Central Tibetan is roughly parallel to that of Ancient Chinese, with rising, even and falling tones in each of the two series. Tones began to develop as a result of the phonetic disintegration of the language. Of all the Tibetan dialects, Modern Central Tibetan, as spoken in the provinces of Ü and Tsang, is the most evolved. To compensate for the loss of prefixes and final consonants, monosyllabic words developed a system of tones. Thus words preceded by prefixes are pronounced with a higher pitch than those without prefixes. As in Ancient Chinese, all syllables with an initial unvoiced are generally pronounced with a high-pitched tone, and all syllables with an initial voiced with a low-pitched tone. As a rule words ending in -g have the high rising tone, and the final velar is usually dropped.

Rising tone: maʹ (དམག། dmag), 'war'.
Even tone: ma¯ (མར། mar), 'butter'.
Falling tone: ma` (མ། ma), 'mother'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Rising tone: ta′ (སྟག། stag), 'tiger'.
Even tone: ta¯ (རྟགས། rtags), 'sign'.
Falling tone: ta` (རྟ། rta), 'horse'.

Rising tone: ŋa′ (མདངས། mṅag), 'commission'.
Even tone: ŋa¯ (སྔགས། sṅags), 'mantra'.
High falling tone: ŋa` (ལྔ། lṅa), 'five'.
Falling abrupt tone: ŋa` (ང་། ṅa), 'I'.

Accent

Modern Tibetan has a stress accent which is usually laid on the second syllable in a compound word:

Lha-sá (ལྷ་ས། Lha-sa), Lha-sa, capital of Tibet.
lam-sáŋ (ལམ་སེང་། lam-seṅ), at once.
luk-sǒ (ལུགས་སྲོལ། lugs-srol), custom.
tēi-gá (རྟའི་སྒ། rta'i-sga), saddle.

In polysyllabic words the accent is laid on the penultimate.
ka-sa-ká-la (གང་ས་གང་ལ། gaṅ-sa gaṅ-la), everywhere.

Verbal stems are always accented:
ŋē čᵒ′i̯-pa-yi̯ (ངས་ཕྱིན་པ་ཡིན། ṅas phyin-pa-yin), I went.
kᵒǒ ʈʂʰí-gi-du (ཁོས་འབྲི་གི་འདུག། khos 'bri-gi-'dug), he writes.

In compound verbs the accent always shifts to the second syllable, or the penultimate.
kᵒo ɖʐo-gó-čʼuŋ-ŋa-re (ཁོ་འགྲོ་དགོས་བྱུང་བ་རེད། kho 'gro-dgos-byuṅ-ba-red), he had to go.
ŋē čʼe-tᵒú-čʼuŋ (ངས་ཇེ་ཐུབ་བྱུང་། ṅas byed-thub-byuṅ), I was able to do.
ŋa čᵒ′i̯-čᵒo-čᵒó-yi̯ (ང་ཕྱིན་ཆོག་ཆོག་ཡིན། ṅa phyin-čhog-čhog-yin), I am ready to go.

MORPHOLOGY

I. NOUN

Our grammatical categories can hardly be applied to Tibetan in common with the other languages of the Tibeto-Burman family. There is no real distinction between different classes of words, and the same word can be used as a noun, an adjective or a verb—all depends on its position in the sentence. In Tibetan nouns have no grammatical gender. To designate the masculine and feminine gender of animal beings, the language uses two different ways of expressing the notion of the gender:—

(*a*) By using different words:
ta, 'horse'. རྟ། rta.
sep, 'stallion'. གཤེབ། gseb.
gö-ma, 'mare'. རྒོད་མ། rgod-ma.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

(*b*) By adding words meaning 'male' and 'female' respectively:

p^{c}o-ta, 'stallion'. ཕོ་རྟ། pho-rta.
mo-ta, 'mare'. མོ་རྟ། mo-rta.
p^{c}o-k^{c}'i, 'male dog'. ཕོ་ཁྱི། pho-khyi.
mo-k^{c}'i, 'bitch'. མོ་ཁྱི། mo-khyi.
č'a-p^{c}o, 'rooster'. བྱ་ཕོ། bya-pho.
č'a-mo, 'hen'. བྱ་མོ། bya-mo.
č'a-te, 'chicken'. བྱ་རྡེ། bya-de.
pu, 'boy'. བུ། bu.
pu-mo, 'girl'. བུ་མོ། bu-mo.

A majority of Tibetan nouns have attached to them a syllable, or nominal particle: པ་ pa, པོ་ po, བ་ ba, བོ་ bo, མ་ ma, མོ་ mo.

In some cases these particles are nominal (མིང་། miṅ), i.e. form part of the noun, such as k^{c}aŋ-pa, 'house' (ཁང་པ། khaṅ-pa), ta-wa (ལྟ་བ། lta-ba), 'to see, also theory, point of view', ṣaŋ-po (བཟང་པོ། bzaṅ-po), 'good'. When added to nouns which do not have them at all, they indicate the possessor of the thing indicated by the noun, or the agent (བདག། bdag):

ta, 'horse' (རྟ། rta) ta-pa (རྟ་པ། rta-pa), 'horseman'.
k^{c}'im (ཁྱིམ། khyim), 'house', i.e. k^{c}'im-pa (khyim-pa, ཁྱིམ་པ།), 'layman' (i.e. the owner of a house).

In modern colloquial the nominal particles are often dropped, the final consonant of the noun being doubled, and the final vowel lengthened:

č^{c}uŋ-ŋa (ཆུང་བ། čhuṅ-ba), 'small, young'.
riŋ-ŋa (རིང་བ། riṅ-ba), 'long'.
Amdō (ཨ་མདོ་བ། A-mdo-ba), 'a native of Amdo'.
dopṣō (རྡོ་བཟོ་བ། rdo-bzo-ba), 'mason'.
ṭʂ^{c}apṣō (ཁྲ་བཟོ་བ། khra-bzo-ba), 'jeweller'.
č^{c}ē (ཆེ་བ། če-ba), 'greatness'.

The particle 'mo' is used to form abstract nouns.

č^{c}ē-mo (ཆེན་མོ། čhen-mo) 'greatness'∼č^{c}e-mo (ཆེ་མོ། če-mo).

The word is used often in polite forms of address:

sa-waŋ č^{c}ē-mō (སྡ་དབང་ཆེན་མོ། sa-dbaṅ čhen-mo), 'Cabinet Minister'.
ṭʂuŋ-yi č^{c}ē-mō (དྲུང་ཡིག་ཆེན་མོ། druṅ-yig čhen-mo), 'the Chief Secretary'.

Originally the nominal particles served to indicate the gender of the noun, in the modern language the distinction is not strictly observed. In the ancient language (eighth century A.D.) we find ཕ་ pha instead of པ་ pa, and ཕོ་ pho for པོ་ po.

g'e-po (རྒྱལ་པོ། rgyal-po), 'king'. g'e-mo (རྒྱལ་མོ། rgyal-mo), 'queen'.
čo-wo (ཇོ་བོ། ǰo-bo), 'Lord'.* čo-mo (ཇོ་མོ། ǰo-mo), 'princess'.
yok-po (གཡོག་པོ། gyog-po), 'servant'. yok-mo (གཡོག་མོ། gyog-mo), 'maid'.

* In the modern colloquial the word is pronounced čō.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

The nominal particles are sometimes omitted when the noun is used in composition, ex. pŏ-po (དཔོན་པོ། dpon-po), 'official', but ṭʳᵉim-pŏ (ཁྲིམས་དཔོན། khrims-dpon), 'magistrate'.

Number does not affect the structure of the noun, and plurality is expressed by affixing words which originally must have been nouns themselves denoting plurality. In modern colloquial the plural sign is tsᵒo (ཚོ། tsho) added to the noun.

ta-tsᵒo (རྟ་ཚོ། rta-tsho), 'horses'.

In modern colloquial the plural sign is often combined with the demonstrative pronoun 'that'.

ta-te-tsᵒo (རྟ་དེ་ཚོ། rta-de-tsho), 'those horses, horses'.

The plural is seldom used in ordinary conversation, the idea of plurality being conveyed by such words as tsᵉaŋ-ma (ཚང་མ། tshaṅ-ma), 'all', maŋ-po (མང་པོ། maṅ-po), 'many', etc.

mi-tsᵉaŋ-ma (མི་ཚང་མ། mi-tshaṅ-ma), 'all men, men, people'.

mi-tsᵉaŋ-mē lab-gi-du, 'people say' (མི་ཚང་མས་ལབ་ཀྱི་འདུག། mi tshaṅ-mas lab-kyi-'dug).

Declension

The declension in modern colloquial is effected by means of postpositions and affixes which are added to the noun without changing it. The euphonic rules governing the use of declensional affixes in the literary idiom, are not strictly applied in the Modern Central Tibetan.

Declensional affixes and postpositions

Nom. (the 1st case of the Tibetan grammar): corresponds to the stem.

Acc.-Obj. (2nd case): -la; in nouns ending in a vowel, the vowel is lengthened (this form corresponds to -r of the literary language).

Instr. (3rd case): gī after consonants; in nouns ending in a vowel, the vowel is lengthened, ē, ŏ.

Dat. (4th case): -la in all cases; also the postpositions čᵉe-tu (ཆེད་དུ། čhed-du), 'for the sake of', and tŏ-ta-la (དོན་དག་ལ། don-dag-la), 'for'; before a postposition, the noun is put in the genetive.

Abl. (5th case): nē in all cases, also tsa-nē (རྩ་ནས། rtsa-nas), 'from'. Ex. kʰŏĭ tsa-nē (ཁོའི་རྩ་ནས། kho'i rtsa-nas), 'from him'.—naŋ-nē (ནང་ནས། naṅ-nas).

Gen. (6th case): gi after consonants, but sometimes used after vowels also. Final vowels change into a diphthong: ēĭ, ŏĭ, ūĭ.

Loc. (7th case): -la in all cases.

The plural is formed by adding tsᵒo (ཚོ། tsho) to the noun before the declensional affix.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Stems ending in vowels

	Singular	*Plural*
Nom.	ta (རྟ། rta), 'horse'.	ta-ts^{c}o (རྟ་ཚོ། rta-tsho), 'horses'.
Acc.-Obj.	tā, ta-la (རྟར། rtar; ,, རྟ་ལ། rta-la).	ta-ts^{c}ō (རྟ་ཚོར། rta-tshor).
Instr.	tē (རྟས། rtas), 'by the horse'.	ta-ts^{c}ŏ (རྟ་ཚོས། rta-tshos).
Dat.	ta-la (རྟ་ལ། rta-la), 'to the horse'.	ta-ts^{c}o-la (རྟ་ཚོ་ལ། rta-tsho-la).
Abl.	ta-nē (རྟ་ནས། rta-nas), 'from the horse'.	ta-ts^{c}o-nē (རྟ་ཚོ་ནས། rta-tsho-nas).
	tēĭ-tsa-nē (རྟའི་རྩ་ནས། rta'i rtsa-nas).	ta-ts^{c}ŏĭ-tsa-nē (རྟ་ཚོའི་རྩ་ནས། rta-tsho'i rtsa-nas).
Gen.	tēĭ (རྟའི། rta'i), 'of the horse'.	ta-ts^{c}ŏĭ (རྟ་ཚོའི། rta-tsho'i).
Loc.	ta-la (རྟ་ལ། rta-la), 'on the horse'.	ta-ts^{c}o-la (རྟ་ཚོ་ལ། rta-tsho-la).

Nouns ending in a nasal

ḍʳo-nyē, / ḍʳo-k^{c}ē, 'goer' (འགྲོ་མཁན། 'gro-mkhan).

	Singular	*Plural*
Nom.	ḍʳo-nyē / ḍʳo-k^{c}ē (འགྲོ་མཁན། 'gro-mkhan).	ḍʳo-nyē-ts^{c}o / ḍʳo-k^{c}ē-ts^{c}o (འགྲོ་མཁན་ཚོ། 'gro-mkhan-tsho).
Acc.-Obj.	ḍʳo-nyē-la / ḍʳo-k^{c}ē-la (འགྲོ་མཁན་ལ། 'gro-mkhan-la).	ḍʳo-nyē-ts^{c}ō / ḍʳo-k^{c}ē-ts^{c}ō (འགྲོ་མཁན་ཚོར། 'gro-mkhan-tshor).
	ḍʳo-nyē-gi-tsa-la / ḍʳo-k^{c}ē-gi-tsa-la (འགྲོ་མཁན་གྱི་རྩ་ལ། 'gro-mkhan-gyi-rtsa-la).	
Dat.	ḍʳo-nyē-la / ḍʳo-k^{c}ē-la (འགྲོ་མཁན་ལ། 'gro-mkhan-la).	ḍʳo-nyē-ts^{c}o-la / ḍʳo-k^{c}ē-ts^{c}o-la (འགྲོ་མཁན་ཚོ་ལ། 'gro-mkhan-tsho-la).
	ḍʳo-k^{c}ē-gi tŏ-ta-la (འགྲོ་མཁན་གྱི་རྟེན་དག་ལ། 'gro-mkhan-gyi-don-dag-la).	
Abl.	ḍʳo-nyē-gi-tsa-nē / ḍʳo-k^{c}ē-gi-tsa-nē (འགྲོ་མཁན་གྱི་རྩ་ནས། 'gro-mkhan-gyi-rtsa-nas).	ḍʳo-nyē-ts^{c}ŏĭ-tsa-nē / ḍʳo-k^{c}ē-ts^{c}ŏĭ-tsa-nē (འགྲོ་མཁན་ཚོའི་རྩ་ནས། 'gro-mkhan-tsho'i rtsa-nas).
Gen.	ḍʳo-nyē-gi / ḍʳo-k^{c}ē-gi (འགྲོ་མཁན་གྱི། 'gro-mkhan-gyi).	ḍʳo-nyē-ts^{c}ŏĭ / ḍʳo-k^{c}ē-ts^{c}ŏĭ (འགྲོ་མཁན་ཚོའི། 'gro-mkhan-tsho'i).
Loc.	ḍʳo-nyē-la / ḍʳo-k^{c}ē-la (འགྲོ་མཁན་ལ། 'gro-mkhan-la).	ḍʳo-nyē-ts^{c}o-la / ḍʳo-k^{c}ē-ts^{c}o-la (འགྲོ་མཁན་ཚོ་ལ། 'gro-mkhan-tsho-la).

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Nouns ending in a consonant

	Singular	*Plural*
Nom.	ʈʳoŋ-kᶜʻer (ཐྲོང་ཁྱེར། groṅ-khyer), 'town'.	ʈʳoŋ-kᶜʻer-tsᶜo (ཐྲོང་ཁྱེར་ཚོ། groṅ-khyer-tsho).
Acc.-Obj.	ʈʳoŋ-kᶜʻer-la (ཐྲོང་ཁྱེར་ལ། groṅ-khyer-la), 'towards the town, to the town'.	ʈʳoŋ-kᶜʻer-tsᶜo-la (ཐྲོང་ཁྱེར་ཚོ་ལ། groṅ-khyer-tsho-la).

Note:—In modern colloquial ʈʳoŋ (ཐྲོང་། groṅ), 'town' is often used instead. ʈʳoŋ-tsᶜo, 'towns' (ཐྲོང་ཚོ། groṅ-tsho).

Instr.	ʈʳoŋ-kᶜʻer-gī (ཐྲོང་ཁྱེར་གྱིས། groṅ-khyer-gyis).	ʈʳoŋ-kᶜʻer-tsᶜō (ཐྲོང་ཁྱེར་ཚོས། groṅ-khyer-tshos).
Dat.	ʈʳoŋ-kᶜʻer-la (ཐྲོང་ཁྱེར་ལ། groṅ-khyer-la).	ʈʳoŋ-kᶜʻer-tsᶜo-la (ཐྲོང་ཁྱེར་ཚོ་ལ། groṅ-k hyer-tsho-la).
Abl.	ʈʳoŋ-kᶜʻer-nē (ཐྲོང་ཁྱེར་ནས། groṅ-khyer-nas).	ʈʳoŋ-kᶜʻer-tsᶜo-nē (ཐྲོང་ཁྱེར་ཚོ་ནས། groṅ-khyer-tsho-nas).
Gen.	ʈʳoŋ-kᶜʻer-gi (ཐྲོང་ཁྱེར་གྱི། groṅ-khyer-gyi).	ʈʳoŋ-kᶜʻer-tsᶜōĭ (ཐྲོང་ཁྱེར་ཚའི། groṅ-khyer-tsho'i).
Loc.	ʈʳon-kᶜʻer-la (ཐྲོང་ཁྱེར་ལ། groṅ-khyer-la).	ʈʳoŋ-kᶜʻer-tsᶜo-la (ཐྲོང་ཁྱེར་ཚོ་ལ། groṅ-khyer-tsho-la).

With the loss of final consonants in the modern colloquial, the majority of nouns ends in vowels but the presence of the final consonant is still discernible in some of the cases. Thus ཕྱག། phyag, 'hand' is čᶜʻa in the Nominative, but čᶜʻa-gī (ཕྱག་གིས། phyag-gis) in the Instrumental, and čᶜʻa-gi (ཕྱག་གི། phyag-gi) in the Genetive.

The rules governing the use of cases can be best discovered from the structure of the Tibetan sentence.

The Accusative or Objective case denotes the object of transitive verbs and is employed to express the goal with the verbs of motion:

kᶜʻī *mī* so-ǰʻa-pa-re (ཁྱིས་མིར་སོ་བརྒྱབས་པ་རེད། khyis mir so-brgyabs-pa-red), 'the dog bit the man'.

čʻī-da-gī yok-*pō* le-ka kŭ-wa-re (སྦྱིན་བདག་གིས་གཡོག་པོ་ལས་ཀ་བསྐུལ་པ་རེད། sbyin bdag-gis gyor-por las-ka bskul-pa-red), 'the master made the servant work'.

ši-mī pu-*gū* par-śe ǰʻap-šā (ཞི་མིས་པུ་གུར་སྦར་ཤད་བརྒྱབས་བཞག། ži-mis pu-gur sbar-śad brgyabs-bžag'), 'the cat scratched the boy'.

ma-mī ɖʳa-*la* mendā ǰʻap-pa-re (དམག་མིས་དགྲ་ལ་མེ་མདའ་བརྒྱབས་པ་རེད། dmag-mis dgra-la me-mda' brgyabs-pa-red), 'the soldier fired at the enemy'.

ge-gē-gī ge-ʈʳᶜu-*la* lap-soŋ (དགེ་རྒན་གྱིས་དགེ་སྦྱོང་ལ་བསླབས་སོང་། dge-rgan-gyis dge-phrug-la bslabs-soṅ), 'the teacher instructed the pupil'.

ŋa laŋ-ka-*la* ɖʳo-gi-yö (ང་ལམ་ཀ་ལ་འགྲོ་གི་ཡོད། ṅa lam-ka-la 'gro-gi-yod), 'I am going along the road'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ŋa kᵉaŋ-*pī* ḍʳo-gi-yö (ངར་ཁང་པར་འགྲོ་གི་ཡོད། ṅa khaṅ-par 'gro-gi-yod), 'I am going home'.

Instrumental:

(*a*) expresses the agent or the instrument by or with which an action is performed.

(*b*) expresses the reason 'by reason of', 'because of'.

yok-*pŏ* pŏ-šā (གཡོག་པོས་བྲོས་བཞག། gyog-pos bros-bžag), 'the servant fled'.

kᵉŏ ge-mo ge-gi-du (ཁོས་གད་མོ་བགད་ཀྱི་འདུག། khos gad-mo bgad-kyi-'dug), 'he laughs'.

kᵉŏ šē-taŋ-gi-du (ཁོས་གཞས་གཏོང་གི་འདུག། khos gžas-gtoṅ-gi-'dug), 'he sings'.

ŋ*ē* kᵉō lak-*pē* duŋ-ŋa-yī (ངས་ཁོར་ལག་པས་བརྡུངས་པ་ཡིན། ṅas khor lag-pas brduṅs-pa-yin), 'I hit him with the hand'.

kᵉoŋ-gi-čᵉ'a-*gī* kᵉō nyē-naŋ-soŋ (ཁོང་གི་ཕྱག་གིས་ཁོར་ཉེས་གནང་སོང་། khoṅ-gi phyag-gis khor ñes-gnaṅ-soṅ), 'he hit him with his hand'. (hon.)

kᵉoŋ-gi č'ē-*gī* ŋā da-naŋ-č'uŋ (ཁོང་གི་སྤྱན་གིས་ངར་བད་གནང་ཐུང་། khoṅ-gi spyan-gyis ṅar brda-gnaṅ-byuṅ), 'he made me a sign with his eye'. (hon.)

ṭʳᵉuk-šī-k'ē-gī (འཁྲུག་གཞི་ཆེན་གྱིས། 'khrug-gži'i rkyen-gyis), 'because of internal troubles . . .'.

Dative:

In Tibetan the dative expresses a benefit accruing to the object, or the purpose of an action (དགོས་ཆེད། dgos-čhed).

kᵉŏ me-to-*la* čᵉu lū-soŋ (ཁོས་མེ་ཏོག་ལ་ཆུ་བླུགས་སོང་། khos me-tog-la čhu blugs-soṅ), 'he watered the flowers'.

ne-pa-*la* amčᵉī mē ter-soŋ (རད་པ་ལ་ཨེམ་ཆིས་སྨན་སྟེར་སོང་། nad-pa-la em-čhis sman ster-soṅ), 'the doctor gave a medicine to the patient'.

ku-tē-sum-*la* čᵉö-pa pᵒū (སྐུ་རྟེན་གསུམ་ལ་མཆོད་པ་ཕུལ། sku-rten-gsum-la mčhod-pa phul), 'offer to the Three Symbols'.

In modern colloquial the dative is often expressed by adding certain postpositions meaning 'in order to' or 'for the benefit of'.

ŋē dum-rā me-to śar-wēī čᵉe-tu čᵉu-lū (ངས་ལྡུམ་རར་མེ་ཏོག་ཤར་བའི་ཆེད་དུ་ཆུ་བླུགས། ṅas ldum-rar me-tog śar-ba'i čhed-du čhu blugs), 'I watered the garden, so that the flowers may bloom'.

kᵉŏ tŏ-tᵉo k'ē-pēī čᵉe-tu šiŋ-ka tap-pa-re (ཁོས་སྟོན་ཐོག་སྐྱེས་པའི་ཆེད་དུ་ཞིང་ཀ་བཏབ་པ་རེད། khos ston-thog skyes-pa'i čhed-du žiṅ-ka btab-pa-red), 'he sowed the field in order to grow a crop'.

ŋē ṣuk-pō pᵒē-pēī čᵉe-tu śuk ǰ'aŋ (ངས་གཟུགས་པོར་ཕན་པའི་ཆེད་དུ་ཤུགས་སྦྱངས། ṅas gzugs-por phan-pa'i čhed-du śugs sbyaṅs), 'I did physical exercises in order to improve (my) health'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ŋēĭ tǒ-ta-la kᵒŏ le-ka č′ē-pa-re (ངའི་དོན་དག་ལ་ཁོས་ལས་ཀ་བྱས་པ་རེད། ṅa'i don-dag-la khos las-ka byas-pa-red), 'he worked for my benefit (or in my interest)'.

Ablative:

The ablative expresses the starting-point or source from which anything proceeds. It thus answers to the question 'whence' and may in general be translated by 'from'.

sa ᵛo-*nē* sē (ser) tǒ-pa-re (ས་འོག་ནས་གསེར་བཏོན་པ་རེད། sa 'og-nas gser bton-pa-red), 'gold was obtained from underground'.

pē-ni lu-*nē* č′uŋ-ŋa-re (བལ་ནི་ལུག་ནས་བྱུང་བ་རེད། bal-ni lug-nas byuṅ-ba-red), 'wool is obtained from sheep'.

lā-*nē* la-tsi yoŋ-gi-re (ལྦ་བ་ནས་ལྦ་རྩི་ཡོང་གི་རེད། gla-ba-nas gla-rtsi yoṅ-gi-red), 'musk is obtained from the musk deer'.

Pö-*nē* pē J′a-gar-la toŋ-ŋa-re (བོད་ནས་བལ་རྒྱ་གར་ལ་གཏོང་བ་རེད། Bod-nas bal rGya-gar-la gtoṅ-ba-red), 'wool is exported from Tibet to India'.

kᵒo tanda kᵒaŋ-pa-*nē* yoŋ-ŋa-re (ཁོ་དང་ལྡ་ཁང་པ་ནས་ཡོང་བ་རེད། kho da-lta khaṅ-pa-nas yoṅ-ba-red), 'he just came from home'.

Genetive:

The genetive denotes possession, and is generally expressed by the preposition 'of'. Nouns in the genetive preceding another noun which they qualify, have an adjectival sense.

kᵒe-raŋ-la ta-*gi*-pak-pa yö-dāŋ (ཁྱེད་རང་ལ་སྟག་གི་ཕག་པ་ཡོད་དམ། khyed-raṅ-la stag-gi pags-pa yod-dam), 'do you have a tiger skin?'

di Pö-*gi* sa-čᵒa re (འདི་བོད་ཀྱི་ས་ཆ་རེད། 'di Bod-kyi sa-ča red), 'this is Tibetan territory'.

Kā-lǒ-pug-*gi* ʤᵛē pŭ-tak-po re (བཀའ་བློན་སྦུག་གི་འབྲས་སྦུས་དག་པོ་རེད། bKa'-blon-sbug-gi 'bras spus-dag-po red), 'Kalimpong's rice is of good quality'.

kᵒŏĭ ya-te ŋē se-pa-yĭ (ཁོའི་གཡག་རེ་ངས་བསད་པ་ཡིན། kho'i gyag de ṅas bsad-pa-yin), 'I killed his yak'.

ši-mī topčᵒē-*gi*-ke-la kᵒ′ī ʂē-šā (ཞི་མིའི་ཚོ་ཆས་ཀྱི་སྐལ་བ་ཟོས་བཟས་བཞག། ži-mi'i lto-čhas-kyi skal-ba khyis bzas-bžag), 'the dog has eaten the cat's food'.

ŋē kᵒ′e-raŋ-*gi* u-šā kǒ-pa-yĭ (ངས་ཁྱེད་རང་གི་དབུ་ཞྭ་གྱོན་པ་ཡིན། ṅas khyed-raṅ-gi dbu-žwa gyon-pa-yin), 'I put on your hat'.

ŋēĭ lak-pē č′iu-la do šŭ-pa-yĭ (ངའི་ལག་པས་ཇེུ་ལ་རྡོ་གཟུས་པ་ཡིན། ṅa'i lag-pas bye'u-la rdo gžus-pa-yin), 'I threw a stone at the bird with my hand'.

Locative:

The locative denotes a location, also the possessor of an object, or quality. It is often expressed by such postpositions as k′i-la (དཀྱིལ་ལ། dkyil-la), 'in the middle of', or naŋ-la (ནང་ལ། ṅan-la), 'inside', thus ǰ′amtsᵴŏĭ k′i-la (རྒྱ་མཚོའི་དཀྱིལ་ལ། rgya-mtsho'i dkyil-la), 'in the Ocean',

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

kᶜaŋ-pēĭ naŋ-la (ཁང་བའི་རང་ལ། khaṅ-pa'i naṅ-la), 'inside the house, or in the house'.

nam-*kᶜā* kar-ma du (རྣམ་མཁར་སྐར་མ་འདུག། nam-mkhar skar-ma 'dug), 'stars are in heaven'.

Pö-*la* ɖʳok-de maŋ-po yö-wa-re (བོད་ལ་འབྲོག་རྡེ་མང་པོ་ཡོད་པ་རེད། Bod-la 'brog-sde maṅ-po yod-pa-red), 'there are many grazing grounds in Tibet'.

kᶜoŋ-*la* pᶜa-lam-gi tsᶜi-kᶜo či du (ཁོང་ལ་ཕ་ལམ་གྱི་རྩེགས་ཁོག་གཅིག་འདུག། khoṅ-la pha-lam-gyi tshigs-khog gčig 'dug), 'he has a diamond ring'.

Saŋ-g'ē-*la* kᵒ'ē-tse-nŭ-sum tsᶜaŋ-ma yö (སངས་རྒྱས་ལ་མཁྱེན་བརྩེ་རྩལ་གསུམ་ཚང་མ་ཡོད། Saṅs-rgyas-la mkhyen-brtse-nus-gsum tshaṅ-ma yod), 'the Buddha is fully endowed with Wisdom, Compassion and Power'.

J̌'a-gar-*la* ke-rī tă čᶜö-lū maŋ-po yö-wa-re (རྒྱ་གར་ལ་སྐད་རིགས་དང་ཆོས་ལུགས་མང་ཏོ་ཡོད་པ་རེད། rGya-gar-la skad-rigs daṅ čhos-lugs maṅ-po yod-pa-red), 'in India there are many languages and religions'.

čᶜŭĭ naŋ-la nya maŋ-po yö-wa-re (རྩྭའི་རང་ལ་ཉ་མང་པོ་ཡོད་པ་རེད། čhu'i naṅ-la ña maṅ-po yod-pa-red), 'in water there are many fishes'.

ʈʳoŋ-pēĭ k'i-la pᶜo-ʈʳaŋ či du (གྲོང་གའི་དཀྱིལ་ལ་ཕོ་བྲང་གཅིག་འདུག། groṅ-pa'i dkyil-la pho-braṅ gčig 'dug), 'there is a palace in the centre of the town'.

śiŋ-nā-gi k'i-la ri-dā tă čē-ʂē maŋ-po du (ཤིང་ནགས་ཀྱི་དཀྱིལ་ལ་རི་དྭགས་དང་གཟན་གཟན་མང་པོ་འདུག། śiṅ-nags-kyi dkyil-la ri-dwags daṅ gčan-gzan maṅ-po 'dug), 'in the forest there are many wild animals and beasts of prey'.

The Article:

The definite article is expressed by placing the demonstrative pronouns di (འདི། 'di), 'this', and te (དེ། de), 'that' after the noun. The pronoun then takes the case inflection instead of the noun.

mi-tē ka-re lab-gi-du (མི་དེས་ག་རེ་ལབ་ཀྱི་འདུག། mi-des ga-re lab-kyi 'dug), 'what does the man say'?

šu-mā di yak-po bar-gi-mindu (བཞུ་མར་འདི་ཡག་པོ་འབར་ཀྱི་མི་འདུག། bžu-mar 'di yag-po 'bar-gyi mi-'dug), 'the lamp is not burning properly'.

Sometimes the definite article is expressed by the literary particle ni∼ne (ནི། ni) which in the literary language usually indicates the subject of a sentence, and sometimes functions as a demonstrative pronoun (in translations corresponds to Sanskrit sa, sā, tad, 'that').

ǰik-tē-nĭ duk-ŋel'-gi-dzö-taŋ-ɖʳa (འཇིག་རྟེན་ནི་སྡུག་བསྔལ་གྱི་མཛོད་དང་འད། 'Jig-rten-ni sdug-bsṅal-gyi mdzod-daṅ-'dra), 'the world is like a depository of suffering'.

mi-nĭ tŭ-ɖʳo-lē śē-rap čᶜē yö-wa-re (མི་ནི་དྲང་འགྲོ་ལས་ཤེས་རབ་ཆེ་བ་ཡོད་པ་རེད། mi-ni dud-'gro-las śes-rab če-ba yod-pa-red), 'men are wiser than animals'.

ku-ŋo nyuŋ-gi-duk-te sē-ku-šō-nĭ čᶜi-la pᶜe-soŋ (སྐུ་ངོ་བསྙུན་གྱི་འདུག་རྟེ་སྲས་སྐུ་ཞབས་ནི་ཕྱི་ལ་ཕེབས་སོང་། sku-ṅo bsñun-gyi-'dug-ste sras-sku-žabs-ni phyi-la phebs-soṅ), 'the master being ill, the son has gone out'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

J̌'a-č'in-nǐ lhēi g'e-po re (བཀྱ་སྦྱིན་ནི་ལྷའི་རྒྱལ་པོ་རེད། brgya-byin-ni lha'i rgyal-po red), 'Indra is the king of gods'.

kʰo-nǐ ma-mi re (ཁོ་ནི་དམག་མི་རེད། kho-ni dmag-mi red), 'he is a soldier'.

seŋ-ge-nǐ še-daŋ čʰē-po čik re (སེང་གེ་ནི་ཞེ་སྡང་ཆེན་པོ་གཅིག་རེད། seṅ-ge-ni že-sdaṅ čhen-po gčig red), 'the lion is wrathful'.

ŋa-nǐ nyam-čʰuŋ-ŋa yǐ (ང་ནི་རྙམས་ཆུང་བ་ཡིན། ṅa-ni ñams-čhuṅ-ba yin). 'I am a poor man'.

The particle 'ni' is often used in enumerations:

ŋa-la kʰaŋ-pa-nǐ yö, sa-šiŋ-nǐ yö, go-čʰ'ū sem-čē-nǐ yö (ང་ལ་ཁང་པ་ནི་ཡོད། ས་ཞིང་ནི་ཡོད། རྒྱུ་ཕྱུགས་སེམས་ཅན་ནི་ཡོད། ṅa-la khaṅ-pa-ni yod | sa-žiṅ-ni yod | sgo-phyugs sems-čan-ni yod), 'I have a house, a field and cattle).

kʰō čʰu-pa-nǐ te-ra-yǐ, haŋ-go-nǐ te-ra-yǐ tā ka-re te-go-re (ཁོར་ཆུ་པ་ནི་སྟེར་པ་ཡིན། ལྷམ་གོག་ནི་སྟེར་པ་ཡིན། དེ་གའི་སྟེར་དགོས་རེད། khor čhu-pa-ni ster-pa-yin | lham-gog-ni ster-pa-yin | da ga-re ster-dgos-red), 'I have given him clothes, I have given him boots, now what am I to give?'

The indefinite article is expressed by placing čik (གཅིག gčig)~či (ཅིག čig, a secondary form of gčig, 'one') after the noun.

mi-čik (མི་གཅིག mi-gčig), 'a man'.

mi-či lē-šā (མི་གཅིག་བསླེབས་བཞག mi-gčig bslebs-bžag), 'a man came'.

Nominal Compounds

Most of the Tibetan nouns are bisyllabic, and are really compounds (སྡུད་པ sdud-pa).

Copulative compounds: the two members are connected in sense by the copula 'and' (corresponds to the Sanskrit Dvandva compounds).

pʰa-ma (ཕ་མ pha-ma, i.e. ཕ་དང་མ pha daṅ ma), father and mother, parents.

ta-ṭʳē (རྟ་དྲེལ rta-drel, རྟ་དང་དྲེལ rta daṅ drel), horse and mule, transport.

ši-ṭʳak (ཞི་དྲག ži-drag, ཞི་བ་དང་དྲག་པ ži-ba daṅ drag-pa), civil and military.

ra-lu (ར་ལུག ra-lug, ར་དང་ལུག ra-daṅ lug), goat and sheep, flock.

Determinative Compounds: the first member of the compound stands as an attribute of the last (correspond to the Sanskrit Tatpuruṣa compounds).

g'e-sē (རྒྱལ་སྲས rgyal-sras, རྒྱལ་པོའི་སྲས rgyal-po'i sras), the king's son, prince.

mi-waŋ (མི་དབང་ mi-dbaṅ, མིའི་དབང་པོ mi'i dbaṅ-po), lord of men.

lam-yik (ལམ་ཡིག lam-yig, ལམ་གྱི་ཡི་གེ lam-gyi yi-ge), road-pass, passport.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Synonym compounds: the Tibetan has adopted similar to the Chinese, a certain mode of expression in which two words of similar meaning or related meaning are grouped together, thus explaining each other.

nyē-ţ'rā (སྙན་གྲགས། sñan-grags), 'fame'.
de-k'i (བདེ་སྐྱིད། bde-skyid), 'peace'.
dam-dzap (འདམ་རྫབ། 'dam-rdzab), 'mud, mire'.
tsō-ɖ'rü (བརྩོན་འགྲུས། brtson-'grus), 'effort, diligence'.
ts^{c}ō-do (ཚོན་མདོག། tshon-mdog), 'colour'.
lu-šē (གླུ་གཞས། glu-gžas), 'song'.

Abstract nouns are formed by grouping together two words (syllables) with opposite meaning.

kam-lō (སྐམ་རློན། skam-rlon), 'dry-wet', dampness.
č^{c}e-č^{c}uŋ (ཆེ་ཆུང་། če-čhuṅ), 'big-small', size.
šip-tsiŋ (ཞིབ་ཙིན་། žib-rtsiṅ), 'fine-coarse', fineness.
riŋ-t^{c}uŋ (རིང་ཐུང་། riṅ-thuṅ), 'long-short', distance.
t^{c}o-mē (མཐོ་དམན། mtho-dman), 'height-low', height, altitude.
ts^{c}a-ţ'raŋ (ཚ་གྲང་། tsha-graṅ), 'hot-cold', temperature.
k'i-du (སྐྱིད་སྡུག། skyid-sdug), 'pleasure-suffering', association.
gā-du (དགའ་སྡུག། dga'-sdug), 'good-evil', kind, sort.
g'ē-t^{c}ur (གྱེན་རྒྱུད། gyen-thur), 'ascent-descent', profile (of a road).
gē-šō (རྒས་གཞོན། rgas-gžon), 'old-young', age.
ŋap^{c} č'i (ཉ་ཕྱི། sṅa-phyi), 'early-late', time.

The Adjective

Adjectives do not differ in form from the nouns. They usually follow the noun they qualify, and this is especially true of stems that have primarily an adjectival meaning, such as stems denoting colour, moods, etc. The adjective takes the case inflection instead of the noun.

ta nak-po (རྟ་ནག་པོ། rta nag-po), 'a black horse'.

Adjectives formed from nouns precede the noun they qualify and are put in the genetive case, the affix being often dropped.

g'e-pōĭ p^{c}o-ţ'raŋ (རྒྱལ་པོའི་ཕོ་བྲང་། rgyal-po'i pho-braṅ), 'the King's Palace'.

šiŋ-gi k^{c}aŋ-pa (ཤིང་གི་ཁང་པ། šiṅ-gi khaṅ-pa), 'wooden house'.

šuŋ-šap (གཞུང་ཞབས། gžuṅ-žabs < གཞུང་གི་ཞབས་འདེགས། gžuṅ-gi žabs-'degs), 'Government service'.

kar-č^{c}o'ok (དཀར་ཕྱོགས། dkar-phyogs < དཀར་པོའི་ཕྱོགས། dkar-po'i phyogs), 'the bright quarter'.

If the adjective is followed by a demonstrative pronoun, the pronoun takes the declension instead of the noun.

ta kar-po-tēĭ dak-po su re (རྟ་དཀར་པོ་དེའི་བདག་པོ་སུ་རེད། rta dkar-po de'i bdag-po su red), 'who is the owner of that white horse?'

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

The comparison is effected by adding the particle lē (ལས། las) to the word with which the comparison is made.

lha-lē mi ts'o-wa yö-wa-re (ལྷ་ལས་མི་མྱོ་བ་ཡོད་པ་རེད། lha-las mi skyo-ba yod-pa-red), 'men suffer more than gods'.

kar-po-lē mar-po ṭʳak čᵉe-gi-re (དཀར་པོ་ལས་དམར་པོ་བཀྲག་ཆེ་གི་རེད། dkar-po-las dmar-po bkrag če-gi-red), 'red is brighter than white'.

mi-ẓaŋ-po-lē ŋē-pa maŋ-gi-re (or maŋ-ŋa), (མི་བཟང་པོ་ལས་ངན་པ་མང་གི་རེད། mi-bzaṅ-po-las ṅan-pa maṅ-gi-red (maṅ-ba)), 'bad men are more numerous than good'.

pᶜa-gi-lē di gā-rō-gi ya-ga (ཕ་གི་ལས་འདི་དགའ་རབ་ཀྱི་ཡག་གི་རེད། pha-gi-las 'di dga'-rab-kyi yag-gi-red), 'this is much better than that'.

The superlative is formed by adding śŏ (ཤོས། śos) to the adjective.

di yak-śŏ re (འདི་ཡག་ཤོས་རེད། 'di yag-śos red), 'this is the best'.

The superlative is also often formed with the help of such expressions as 'from among all' (kaŋ-kᵉē-k'i-nē, གང་ཁཿདི་དག་ལས། gaṅ-kha'i dkyil-nas), 'more than all' (tᶜam-če-lē, ཐམས་ཅད་ལས། thams-čad-las), or 'from among all' (tsᶜaŋ-mē-ī naŋ-nē, ཚང་མའི་ནང་ནས། tshaṅ-ma'i naṅ-nas).

tsᶜaŋ-mē-ī naŋ-nē di yak-śŏ re (ཚང་མའི་ནང་ནས་འདི་ཡག་ཤོས་རེད། tshaṅ ma'i naṅ-nas 'di yag-śos red), 'this is the best of all'.

The idea of 'too' is expressed by adding the word ṭʳak-pa (དྲག་པ། drag-pa), 'strong' to the adjective.

di čᵉe-tʳa-pa-re (འདི་ཆེ་དྲག་པ་རེད། 'di če-drag-pa red), 'it is too big'.

maŋ-ṭʳa-pa-re (མང་དྲག་པ་རེད། maṅ-drag-pa-red), 'too many'.

Adjectives may be formed of substantives by adding the possessive particle čē (ཅན། čan). The form in—daṅ-ldan-pa belongs to the literary language, and is only seldom met with in the colloquial, and sometimes in quotations of literary texts.

ǰ'u-nor-čē (རྒྱུ་ནོར་ཅན། rgyu-nor-čan), 'possessing wealth, wealthy'.

mi ǰ'u-nor-čē (མི་རྒྱུ་ནོར་ཅན། mi rgyu-nor-čan), 'a wealthy man'.

The same idea may be expressed by placing the expression ǰ'u-yö-pa (རྒྱུ་ཡོད་པ། rgyu-yod-pa), 'wealthy', before the noun.

The expression then takes the genetive case.

ǰ'u-yö-pēī mi (རྒྱུ་ཡོད་པའི་མི། rgyu-yod-pa'i mi), 'a wealthy man'.

mi yŏ̄-tē-čē (མི་ཡོན་ཏན་ཅན། mi yon-tan-čan), 'a cultured man',

or yŏ̄-tē-yö-pēī mi (ཡོན་ཏན་ཡོད་པའི་མི། yon-tan-yod-pa'i mi).

Adjectives in -able are formed by adding nyē-pa (ཉན་པ། ñan-pa), to the verbal stem, or in modern colloquial -lō (< ལོ་བ། lo-ba).

kᵉa-la di ẓa-nyē-pa mindu (ཁ་ལག་འདི་ཟ་ཉན་པ་མི་འདུག། kha-lag 'di za-ñan-pa mi-'dug), 'this food is not eatable'.

kᵉa-la di ẓa-lō mi du, 'this food is not eatable'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Abstract nouns are formed by adding the particle lŏ (ལོས། los) to the adjectival stem:

čᶜe-lŏ (ཆེ་ལོས། če-los), 'greatness, size'.
bom-lŏ (སྦོམ་ལོས། sbom-los), 'thickness'.
yak-lŏ (ཡག་ལོས། yag-los), 'quality'.

Another way of forming an abstract noun from an adjectival stem is to add the particle čᶜa (ཆ། ča) to the stem:

šim-po (ཞིམ་པོ། žim-po), 'tasty'.
šim-čᶜa (ཞིམ་ཆ། žim-ča), 'taste'.
ŋar-mo (མངར་མོ། mṅar-mo), 'sweet'.
ŋar-čᶜa (མངར་ཆ། mṅar-ča), 'sweetness'.
nyē-pa (སྙན་པ། sñan-pa), 'pleasant'.
nyē-čᶜa (སྙན་ཆ། sñan-ča), 'pleasantness'.
dzē-po (མཛེས་པོ། mdzes-po), 'beautiful'.
dzē-čᶜa (མཛེས་ཆ། mdzes-ča), 'beauty'.
kar-po (དཀར་པོ། dkar-po), 'white'.
kar-čᶜa (དཀར་ཆ། dkar-ča), 'whiteness, brightness'.
nak-po (ནག་པོ། nag-po), 'black'.
nak-čᶜa (ནག་ཆ། nag-ča), 'blackness'.
riŋ-po (རིང་པོ། riṅ-po), 'long'.
riŋ-čᶜa (རིང་ཆ། riṅ-ča), 'length'.

kᶜapse dī šim-čᶜa-la tē-na ma-čᶜē kᶜē-pa-čig-gī ʂŏ-pa-ɖʲa (ཁ་ཟས་འདི་ཞིམ་ཆ་ལ་བལྟས་ན་མ་ཆེན་མཁས་པ་གཅིག་གིས་བཟོས་པ་འདྲ། kha-zas 'di'i žim-ča-la bltas-na ma-čhen mkhas-pa-gčig-gis bzos-pa-'dra), 'to judge (lit. to see) by the taste of this pastry, it must have been made by a clever cook'.

kᶜoŋ-gi suŋ-la nyē-čᶜa yö-wa-re (ཁོང་གི་གསུང་ལ་སྙན་ཆ་ཡོད་པ་རེད། khoṅ-gi gsuṅ-la sñan-ča yod-pa-red), 'there is pleasantness in his voice'.

ri-mo di-la dzē-čᶜa čik du (རི་མོ་འདི་ལ་མཛེས་ཆ་གཅིག་འདུག། ri-mo 'di-la mdzes-ča gčig 'dug), 'there is beauty in this painting'.

yar-ŋŏī kap-su da-wēī kar-čᶜa pᶜel' nak-čᶜa nyam-pa-re (ཡར་ངོའི་སྐབས་སུ་ཟླ་བའི་དཀར་ཆ་འཕེལ་ནག་ཆ་ཉམ་པ་རེད། yar-ṅo'i skabs-su zla-ba'i dkar-ča 'phel nag-ča ñam-pa-re), 'when the phases of the moon increase, the moon's brightness increases and darkness decreases'.

Adjectives are formed by repeating the same syllable twice.

kᶜa-kᶜa (ཁག་ཁག། khag-khag), 'different'.
gō-gō (སྒོར་སྒོར། sgor-sgor), 'round, circular'.
čᶜuŋ-čᶜuŋ (ཆུང་ཆུང་། čhuṅ-čhuṅ), 'small'.
lep-lep (ལེབ་ལེབ། leb-leb), 'flat'.
ǰŏ-ǰŏ (གཞོན་གཞོན། gžon-gžon), 'young'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

PRONOUNS

Personal Pronouns:

The Modern Central Tibetan has the following personal pronouns. The plural is formed by adding tsᵒo (ཙོ། tsho) to the singular.

	Singular	*Plural*
1st pers.	ŋa (ང་། ṅa), 'I'.	ŋantsᵒo (ང་ཙོ། ṅa-tsho), 'we'.
	ŋa-raŋ (ང་རང་། ṅa-raṅ).	ŋa-raŋ-tsᵒo (ང་རང་ཙོ། ṅa-raṅ-tsho), 'we'.
		ŋa-naŋ-tsᵒo (ང་རྣམ་ཙོ། ṅa-rnam-tsho), *ibid.*
2nd pers.	tsʻö (ཁྱོད། khyod), 'thou'.	kᵉʻe-raŋ-tsᵒo (ཁྱེད་རང་ཙོ། khyed-raṅ-tsho), 'you'.
	tsʻö-ra (ཁྱོད་རང་། khyod-raṅ).	
hon.	kᵉʻe (ཁྱེད། khyed), 'you'.	kᵉʻe-naŋ-tsᵒo (ཁྱེད་རྣམ་ཙོ། khyed-rnam-tsho).
	kᵉʻe-raŋ (ཁྱེད་རང་། khyed-raṅ).	
3rd pers.	kʰo (ཁོ། kho), 'he'.	kʰontsʰo (ཁོ་ཙོ། kho-tsho), 'they'.
	kʰo-raŋ (ཁོ་རང་། kho-raṅ).	kʰo-naŋ-tsʰo (ཁོ་རྣམ་ཙོ། kho-rnam-tsho), *ibid.*
		kʰo-raŋ-tsʰo (ཁོ་རང་ཙོ། kho-raṅ-tsho).
hon.	kʰoŋ (ཁོང་། khoṅ), 'he, she'.	kʰoŋ-tsʰo (ཁོང་ཙོ། khoṅ-tsho), 'they'.
		kʰoŋ-naŋ-tsʰo (ཁོང་རྣམ་ཙོ། khoṅ-rnam-tsho).

Declension

The Pronominal Declension follows the nominal declension.

	Singular	*Plural*
Nom.	ŋa (ང་། ṅa), 'I'.	ŋantsᵒo (ང་ཙོ། ṅa-tsho).
	ŋa-raŋ (ང་རང་། ṅa-raṅ).	ŋa-naŋ-tsᵒo (ང་རྣམ་ཙོ། ṅa-rnam-tsho), 'we'.
Acc.	ŋa-la, ŋā (ང་ལ། ṅa-la, ངར། ṅar), 'me'.	ŋantsᵒo-la (ང་ཙོ་ལ། ṅa-tsho-la).
		ŋantsᵒō (ང་ཙོར། ṅa-tshor), 'us'.
	ŋa-raŋ-la (ང་རང་ལ། ṅa-raṅ-la).	ŋa-naŋ-tsᵒo-la (ང་རྣམ་ཙོ་ལ། ṅa-rnam-tsho-la).
		ŋa-naŋ-tsᵒō (ང་རྣམ་ཙོར། ṅa-rnam-tshor).

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

	Singular	*Plural*
Instr.	ŋō (ང་། ṅas), 'by me'.	ŋantsᶜŏ (ང་ཚོས། ṅa-tshos), 'by us'.
	ŋa-raŋ-gī (ང་རང་གིས། ṅa-raṅ-gis).	ŋa-naŋ-tsᶜŏ (ང་རྣམ་ཚོས། ṅa-rnam-tshos).
Dat.	ŋa-la (ང་ལ། ṅa-la), 'to me'.	ŋantsᶜo-la (ང་ཚོ་ལ། ṅa-tsho-la), 'to us'.
	ŋa-raŋ-la (ང་རང་ལ། ṅa-raṅ-la).	ŋa-naŋ-tsᶜo-la (ང་རྣམ་ཚོ་ལ། ṅa-rnam-tsho-la).
Abl.	ŋēĭ-tsa-nē (ངའི་རྩ་ནས། ṅa'i rtsa-nas), 'from me'.	ŋantsᶜŏĭ tsa-nē (ང་ཚོའི་རྩ་ནས། ṅa-tsho'i rtsa-nas), 'from us'.
	ŋa-raŋ-nē (ང་རང་ནས། ṅa-raṅ-nas).	ŋantsᶜo-nē (ང་ཚོ་ནས། ṅa-tsho-nas).
		ŋa-naŋ-tsᶜo-lē (ང་རྣམ་ཚོ་ལས། ṅa-rnam-tsho-las).
Gen.	ŋēĭ (ངའི། ṅa'i), 'my, mine'.	ŋantsᶜŏĭ (ང་ཚོའི། ṅa-tsho'i), 'our'.
	ŋa-raŋ-gi- (ང་རང་གི། ṅa-raṅ-gi).	ŋa-naŋ-tsᶜŏĭ (ང་རྣམ་ཚོའི། ṅa-rnam-tsho'i).
Loc.	ŋa-la (ང་ལ། ṅa-la), 'in me'.	ŋantsᶜo-la (ང་ཚོ་ལ། ṅa-tsho-la), 'in us'.
	ŋa-raŋ-la (ང་རང་ལ། ṅa-raṅ-la).	ŋa-naŋ-tsᶜo-la (ང་རྣམ་ཚོ་ལ། ṅa-rnam-tsho-la).

In the modern colloquial the form ŋa-naŋ-tsᶜŏĭ (ང་རྣམ་ཚོའི། ṅa-rnam-tsho'i), 'our, ours' is increasingly used when inquiring about something belonging to the interlocutor.

ŋa-naŋ-tsᶜŏĭ ṣim-śa-la su šū-gi-yö-dāŋ (ང་རྣམ་ཚོའི་གཟིམ་ཤག་ལ་སུ་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་དམ། ṅa-rnam-tsho'i gzim-śag-la su bžugs-kyi-yod-dam), 'who is staying in our house ?' (meaning the house of the interlocutor).

The form ŋa-naŋ-tsᶜŏĭ kundū̆-nē (ང་རྣམ་ཚོའི་སྐུ་མདུན་ནས། ṅa-rnam-tsho'i sku-mdun-nas), 'from us', is similarly used.

ts'ö-ra (ཁྱོད་རང་། khyod-raṅ), 'thou'

	Singular	*Plural*
Nom.	ts'ö-ra (ཁྱོད་རང་། khyod-raṅ), 'thou'.	kᶜ'e-raŋ-tsᶜo (ཁྱེད་རང་ཚོ། khyed-raṅ-tsho), 'you'.
	kᶜ'e-raŋ (ཁྱེད་རང་། khyed-raṅ), 'you'.	
Acc.	ts'ö-rē (ཁྱོད་རང་ལ། khyod-raṅ-la).	kᶜ'e-raŋ-tsᶜo-la (ཁྱེད་རང་ཚོ་ལ། khyed-raṅ-tsho-la).

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

	Singular	*Plural*
Instr.	ts'ö-rē (ཁྱོད་རང་གིས། khyod-raṅ-gis), 'by thee'.	kᵒ'e-raŋ-tsᵒǒ (ཁྱེད་རང་ཚོས། khyed-raṅ-tshos), 'by you'.
Dat.	ts'ö-re-la (ཁྱོད་རང་ལ། khyod-raṅ-la), 'to thee'.	kᵒ'e-raŋ-tsᵒo-la (ཁྱེད་རང་ཚོ་ལ། khyed-raṅ-tsho-la), 'to you'.
Abl.	ts'ö-rēĭ tsa-nē (ཁྱོད་རང་གི་རྩ་ནས། khyod-raṅ-gi rtsa-nas), 'from thee'.	kᵒ'e-raŋ-tsᵒo-nē (ཁྱེད་རང་ཚོ་ནས། khyed-raṅ-tsho-nas). kᵒ'e-raŋ-gi kundŭ-nē (ཁྱེད་རང་གི་སྐུ་མདུན་ནས། khyed-raṅ-gi sku-mdun-nas), 'from you'.
Gen.	ts'ö-rēĭ (ཁྱོད་རང་གི། khyod-raṅ-gi), 'thy'.	kᵒ'e-raŋ-tsᵒǒĭ (ཁྱེད་རང་ཚའི། khyed-raṅ-tsho'i), 'your'.
Loc.	ts'ö-re-la (ཁྱོད་རང་ལ། khyod-raṅ-la), 'in thee'.	kᵒ'e-raŋ-tsᵒo-la (ཁྱེད་རང་ཚོ་ལ། khyed-raṅ-tsho-la) 'in you'.

kᵒo (ཁོ། kho), 'he'

	Singular	*Plural*
Nom.	kᵒo (ཁོ། kho), kᵒo-raŋ (ཁོ་རང་། kho-raṅ), 'he'.	kᵒontsᵒo (ཁོ་ཚོ། kho-tsho), kᵒo-naŋ-tsᵒo (ཁོ་རྣམ་ཚོ། kho-rnam-tsho), 'they'.
Acc.	kᵒō (ཁོར། khor), kᵒō-raŋ-la (ཁོ་རང་ལ། kho-raṅ-la), 'him'.	kᵒontsᵒō (ཁོ་ཚོར། kho-tshor), kᵒo-naŋ-tsᵒō (ཁོ་རྣམ་ཚོར། kho-rnam-tshor), 'them'. kᵒontsᵒo-la (ཁོ་ཚོ་ལ། kho-tsho-la). kᵒo-naŋ-tsᵒo-la (ཁོ་རྣམ་ཚོ་ལ། kho-rnam-tsho-la).
Instr.	kᵒǒ (ཁོས། khos), kᵒo-raŋ-gi (ཁོ་རང་གིས། kho-raṅ-gis), 'by him'.	kᵒontsᵒǒ (ཁོ་ཚོས། kho-tshos), kᵒo-naŋ-tsᵒǒ (ཁོ་རྣམ་ཚོས། kho-rnam-tshos), 'by them'.
Dat.	kᵒo-la (ཁོ་ལ། kho-la), kᵒo-raŋ-la (ཁོ་རང་ལ། kho-raṅ-la), 'to him'.	kᵒontsᵒo-la (ཁོ་ཚོ་ལ། kho-tsho-la), kᵒo-naŋ-tsᵒo-la (ཁོ་རྣམ་ཚོ་ལ། kho-rnam-tsho-la), 'to them'.
Abl.	kᵒǒĭ tsa-nē (ཁོའི་རྩ་ནས། kho'i rtsa-nas), kᵒo-raŋ-nē (ཁོ་རང་ནས། kho-raṅ-nas), 'from him'.	kᵒontsᵒǒĭ tsa-nē (ཁོ་ཚའི་རྩ་ནས། kho-tsho'i rtsa-nas), kᵒo-naŋ-tsᵒǒĭ kundŭ-nē (ཁོ་རྣམ་ཚའི་སྐུ་མདུན་ནས། kho-rnam-tsho'i sku-mdun-nas), 'from them'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

	Singular	*Plural*
Gen.	kᵒõĭ (ཁོའི། kho'i).	kᵒontsᵒõĭ (ཁོ་ཚོའི། kho-tsho'i),
	kᵒo-raŋ-gi (ཁོ་རང་གི། kho-raṅ-gi), 'his'.	kᵒo-naŋ-tsᵒõĭ (ཁོ་རྣམ་ཚོའི། kho-rnam-tsho'i), 'their'.
Loc.	kᵒo-la (ཁོ་ལ། kho-la),	kᵒontsᵒo-la (ཁོ་ཚོ་ལ། kho-tsho-la),
	kᵒo-raŋ-la (ཁོ་རང་ལ། kho-raṅ-la), 'in him'.	kᵒo-naŋ-tsᵒo-la (ཁོ་རྣམ་ཚོ་ལ། kho-rnam-tsho-la), 'in them'.
	kᵒõ (ཁོར། khor).	

Other honorific forms in use in modern colloquial are: kᵒoŋ-naŋ-tsᵒo (ཁོང་རྣམ་ཚོ། khoṅ-rnam-tsho), 'they', and kᵒoŋ-tsᵒo tsᵒaŋ-ma (ཁོང་ཚོ་ཚང་མ། khoṅ-tsho tshaṅ-ma).

Possessive pronouns do not exist in Tibetan. The genetive of personal pronouns is used instead.

Singular	*Plural*
ŋēĭ (ངའི། ṅa'i), 'my, mine'.	ŋantsᵒõĭ (ང་ཚོའི། ṅa-tsho'i), 'our'.
ŋa-raŋ-gi (ང་རང་གི། ṅa-raṅ-gi), 'my, mine'.	ŋa-raŋ-tsᵒõĭ (ང་རང་ཚོའི། ṅa-raṅ-tsho'i), 'our'.
ts'ö-rēĭ (ཁྱོད་རང་གི། khyod-raṅ-gi), 'thy'.	kᵒ'e-raŋ-tsᵒõĭ (ཁྱེད་རང་ཚོའི། khyed-raṅ-tsho'i), 'your'.
kᵒ'e-gi (ཁྱེད་ཀྱི། khyed-kyi), 'your'.	
kᵒ'e-raŋ-gi (ཁྱེད་རང་གི། khyed-raṅ-gi), 'your'.	
kᵒõĭ (ཁོའི། kho'i),	kᵒontsᵒõĭ (ཁོ་ཚོའི། kho-tsho'i), 'their'.
kᵒo-raŋ-gi (ཁོ་རང་གི། kho-raṅ-gi), 'his'.	kᵒo-naŋ-tsᵒõĭ (ཁོ་རྣམ་ཚོའི། kho-rnam-tsho'i), 'their'.
kᵒoŋ-gi (ཁོང་གི། khoṅ-gi), 'his'.	kᵒoŋ-tsᵒõĭ (ཁོང་ཚོའི། khoṅ-tsho'i). Hon.
	kᵒoŋ-naŋ-tsᵒõĭ (ཁོང་རྣམ་ཚོའི། khoṅ-rnam-tsho'i). Hon.

di ŋēĭ tõ-ta re (འདི་ངའི་དོན་དག་རེད། 'di ṅa'i don-dag red), 'this is my business'.

kᵒoŋ-naŋ-tsᵒõĭ ṣim-śa Pö-la yö-wa-re (ཁོང་རྣམ་ཚོའི་གཟིམ་ཤག་བོད་ལ་ཡོད་པ་རེད། khoṅ-rnam-tsho'i gzim-śag Bod-la yod-pa-red), 'their house is in Tibet'.

kᵒ'e-raŋ-tsᵒõĭ luŋ-pā num-gi ter-kᵒa yö-wa-re (ཁྱེད་རང་ཚོའི་ལུང་པར་སྣུམ་གྱི་གཏེར་ཁ་ཡོད་པ་རེད། khyed-raṅ-tsho'i lnṅ-par snum-gyi gter-kha yod-pa-red), 'there are oil-wells in your country'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Reflexive Pronouns:

The reflexive pronouns 'myself', 'yourself', 'himself' are formed by adding the postposition raŋ (རང་། raṅ), 'self' to the personal pronouns. ŋa-raŋ (ང་རང་། ṅa-raṅ), 'I', 'I myself'.

di ŋantsᵒ-raŋ-gī ǒ'e-go-re (འདི་ང་ཚོ་རང་གིས་ཆེད་དགོས་རེད། 'di ṅa-tsho-raṅ-gis byed-dgos-red), 'this we must do ourselves'.

kᶜoŋ-tsᵒ-raŋ-gī naŋ-go-re (ཁོང་ཚོ་རང་གིས་གནང་དགོས་རེད། khoṅ-tsho-raṅ-gis gnaṅ-dgos-red), 'they must do it themselves'.

Often to emphasize that something was done by oneself, or someone else, the postposition raŋ is repeated twice:

kᶜoŋ-gī ʈʂʰi-pa ŋa-raŋ-raŋ-gī tᶜoŋ-ǒ'uŋ (ཁོང་གིས་བྲིས་པ་ང་རང་རང་གིས་མཐོང་ཞུང་། khoṅ-gis bris-pa ṅa-raṅ-raṅ-gis mthoṅ-byuṅ,) 'I myself saw him writing'.

kᶜoŋ-raŋ-raŋ-gī suŋ-gī (ཁོང་རང་རང་གིས་གསུང་ངོས། khoṅ-raṅ-raṅ-gis gsuṅs-kyis), 'he himself said it'.

kᶜ'e-raŋ-raŋ-gī ʂī-pa-re-pē (ཁྱེད་རང་རང་གིས་གཟིགས་པ་རེད་པས། khyed-raṅ-raṅ-gis gzigs-pa-red-pas), 'did you yourself see it?'

kᶜ'e-raŋ-tsᵒ-raŋ-gī suŋ-go-re (ཁྱེད་རང་ཚོ་རང་གིས་གསུང་དགོས་རེད། khyed-raṅ-tsho-raṅ-gis gsuṅs-dgos-red), 'you yourself should say it'.

mi kᶜo-raŋ-raŋ-gī la-pa-re (མི་ཁོ་རང་རང་གིས་ལབས་པ་རེད། mi kho-raṅ-raṅ-gis labs-pa-red), 'the man himself said it'.

ši-mi ta-ga-raŋ-gī ʂē-pa-re (ཞི་མི་དེ་ག་རང་གིས་བཟས་པ་རེད། ži-mi de-ga-raṅ-gis bzas-pa-red), 'it was eaten by that very cat'.

Demonstrative Pronouns:

	Singular	*Plural*
di (འདི། 'di), 'this'.		di-tsᵒo (འདི་ཚོ། 'di-tsho), 'these'.
te (དེ། de), 'that'.		te-tsᵒo (དེ་ཚོ། de-tsho), 'those'.

In modern colloquial the form pᶜa-gi (ཕ་གི། pha-gi) is used instead. pᶜa-tsᵒo (ཕ་ཚོ། pha-tsho) in the plural.

di (འདི། 'di), 'this'

	Singular	*Plural*
Nom.	di (འདི། 'di), 'this'.	di-tsᵒo འདི་ཚོ། 'di-tsho), 'these'.
Acc.	dī (འདིར། 'dir),	di-tsᵒō (འདི་ཚོར། 'di-tshor),
	di-la (འདི་ལ། 'di-la), 'this, towards this'.	di-tsᵒo-la (འདི་ཚོ་ལ། 'di-tsho-la), 'these, towards these'.

Note: often numerals are added to the demonstrative pronoun: di-nyī (འདི་གཉིས། 'di-gñis), these two; te-nyī (དེ་གཉིས། de-gñis), those two; di-tsᵒo-sum (འདི་ཚོ་གསུམ། 'di-tsho-gsum), these three; te-tsᵒo-ši (དེ་ཚོ་བཞི། de-tsho-bži), those four.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

	Singular	*Plural*
Instr.	dī (འདིས། 'dis), 'by this'.	di-tsʿŏ (འདི་ཚོས། 'di-tshos), 'by these'.
Dat.	di-la (འདི་ལ། 'di-la), 'to this'.	di-tsʿo-la (འདི་ཚོ་ལ། 'di-tsho-la), 'to these'.
Abl.	di-nō (འདི་ནས། 'di-nas), 'from this'.	di-tsʿo-nō (འདི་ཚོ་ནས། 'di-tsho-nas), 'from these'. di-tsʿŏĭ naŋ-nē (འདི་ཚོའི་ནང་ནས། 'di-tsho'i ṅan-nas).
Gen.	dī (འདིའི། 'di'i), 'of this'.	di-tsʿŏĭ (འདི་ཚའི། 'di-tsho'i), 'of these'.
Loc.	dī (འདིར། 'dir); dī naŋ-la (འདིའི་ནང་ལ། 'di'i naṅ-la), 'in this'.	di-tsʿŏĭ naŋ-la (འདི་ཚའི་ནང་ལ། 'di-tsho'i naṅ-la), 'in these.'

An emphatic form is formed by adding raŋ (རང་། raṅ) to the pronouns:

di-raŋ (འདི་རང་། 'di-raṅ), 'this very'.

te-raŋ (དེ་རང་། de-raṅ), 'that very'.

ta-ga-raŋ (དེ་གա་རང་། de-ga-raṅ), 'that very'.

di ŋa-la go-ya te-raŋ re (འདི་ང་ལ་དགོས་ཡ་དེ་རང་རེད། 'di ṅa-la dgos-ya de-raṅ-red), 'this is the very thing I want'.

diṇ𑖨ra (འདི་འདྲ། 'di-dra), 'such as this'.

te diṇ𑖨re ma-re (དེ་འདི་འདྲ་མ་རེད། de 'di-'dra ma-red), 'it is not so'.

di diṇ𑖨rēĭ yak-po či du (འདི་འདི་འདྲའི་ཡག་པོ་གཅིག་འདུག། 'di 'di-'dra'i yag-po gčig 'dug), 'this is such a good thing'.

teṇ𑖨re (དེ་འདྲ། de-'dra), 'such as that'.

ta-ga-ḍ𑖨a-pŏĭ (དེ་གა་འདྲ་བའི། de-ga-'dra-po'i), 'such as that'.

pʿa-gi (ཕ་གི། pha-gi), 'that'

	Singular	*Plural*
Nom.	pʿa-gi (ཕ་གི། pha-gi), 'that'.	pʿa-tsʿo (ཕ་ཚོ། pha-tsho), 'those'.
Acc.	pʿa-gī (ཕ་གིར། pha-gir), pʿa-gī tsa-la (ཕ་གིའི་རྩ་ལ། pha-gi'i rtsa-la), 'that, towards that'.	pʿa-tsʿō (ཕ་ཚོར། pha-tshor), pʿa-tsʿŏĭ tsa-la (ཕ་ཚའི་རྩ་ལ། pha-tsho'i rtsa-la), 'those, towards those'.
Instr.	pʿa-gī (ཕ་གིས། pha-gis), 'by that'.	pʿa-tsʿŏ (ཕ་ཚོས། pha-tshos), 'by those'.
Dat.	pʿa-gi-la (ཕ་གི་ལ། pha-gi-la), 'to that'.	pʿa-tsʿo-la (ཕ་ཚོ་ལ། pha-tsho-la), 'to those'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

	Singular	*Plural*
Abl.	pᵉa-gī tsa-nē (ཕ་གིའི་རྩ་ནས། pha-gi'i rtsa-nas), 'from that'.	pᵉa-tsᵉŏĭ tsa-nē (ཕ་ཚོའི་རྩ་ནས། pha-tsho'i rtsa-nas), 'from those'.
Gen.	pᵉa-gī (ཕ་གིའི། pha-gi'i), 'of that'.	pᵉa-tsᵉŏĭ (ཕ་ཚོའི། pha-tsho'i), 'of those'.
Loc.	pᵉa-gī tsa-la (ཕ་གིའི་རྩ་ལ། pha-gi'i rtsa-la), 'in that, at that'.	pᵉa-tsᵉŏĭ tsa-la (ཕ་ཚོའི་རྩ་ལ། pha-tsho'i rtsa-la), 'in those, at those'.

Interrogative Pronouns:

su (སུ། su), 'who'.
kaŋ>ka (གང་། gaṅ), 'which'.
ka-re (ག་རེ། ga-re), 'what, which'.

su (སུ། su), 'who'.

Nom. su (སུ། su), 'who'.

Acc. su-la (སུ་ལ། su-la), 'whom'.
sŭĭ-tsa-la (སུའི་རྩ་ལ། su'i rtsa-la).

Instr. sŭ (སུས། sus), 'by whom'.

Dat. su-la (སུ་ལ། su-la), 'to whom, for whom'.
sŭĭ tŏ̱-ta-la (སུའི་དོན་དག་ལ། su'i don-dag-la).

Abl. su-nē (སུ་ནས། su-nas), 'from whom'.
sŭĭ tsa-nē (སུའི་རྩ་ནས། su'i rtsa-nas).

Gen. sŭĭ (སུའི། su'i), 'whose'.

Loc. su-la (སུ་ལ། su-la), 'in whom'.
sŭĭ tsa-la (སུའི་རྩ་ལ། su'i rtsa-la).

dep su-la naŋ-ŋa (དེབ་སུ་ལ་གནང་པ། deb su-la gnaṅ-pa), 'to whom did he give the book?'

sŭĭ tsa-la pᵉep-pa (སུའི་རྩ་ལ་ཕེབས་པ། su'i rtsa-la phebs-pa), 'whom are you going to?'

di sŭ ʈ̈ĭ-pa re (འདི་སུས་ཟྲིས་པ་རེད། 'di sus bris-pa-red), 'who wrote this?'

ka-re (ག་རེ། ga-re), 'what', is used in the following cases:

Nom. ka-re (ག་རེ། ga-re), 'what'.

Acc. ka-rē (ག་རེར། ga-rer), ka-re-la (ག་རེ་ལ། ga-re-la), 'what'.
Ex. ·sŏ-tsᵉĭ ka-rē nyē-pa-yö (གསོལ་ཚིགས་ག་རེར་མཉེས་པ་ཡོད། gsol-tshigs ga-rer mñes-pa yod), 'what kind of food do you prefer?'

Instr. ka-rē (ག་རེས། ga-res), 'with what, how'.
di ka-rē ʂŏ-pa-re (འདི་ག་རེས་བཟོས་པ་རེད། 'di ga-res bzos-pa-red), 'of what stuff is this made?'

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Dat. ka-rēĭ tǒ-ta-la (ག་རེའི་དོན་དག་ལ། ga-re'i don-dag-la), 'what for?'

Gen. ka-rēĭ (ག་རེའི། ga-re'i), 'of what'.

Loc. ka-rēĭ naŋ-la (ག་རེའི་ནང་ལ། ga-re'i naṅ-la) 'in what'.

diṇḍʳe dep ka-rēĭ naŋ-la du-ge (འདི་འདྲ་རེབ་ག་རེའི་ནང་ལ་འདུག་གམ། 'di-'dra deb ga-re'i naṅ-la 'dug-gam), '(a story) such as this in what book is it found?'

The pronoun kaŋ>ka (གང་། gaṅ), 'which', is used in the following cases only:

Nom. kaŋ>ka (གང་། gaṅ), 'which'.

Acc. kaŋ-gē~ka-gē (གང་གིར། gaṅ-gir), 'which'.

dep di-nyī ka-gē ǰ'ap-śa ṣo-go-re (རེབ་འདི་གཉིས་གིར་རྒྱབ་ཤ་བཟོ་དགོས་རེད། deb 'di-gñis gaṅ-gir rgyab-śa bzo-dgos-red), 'which of these two books must be bound?'

Dat. ka-gī tǒ-ta-la (གང་གི་དོན་དག་ལ། gaṅ-gi'i don-dag-la), 'what for?'

Gen. ka-gi (གང་གི། gaṅ-gi), 'of which'.

di luŋ-pa ka-gi ta re (འདི་ལུང་པ་གང་གི་རྟ་རེད། 'di luṅ-pa gaṅ-gi rta-red), 'from where comes this horse?'

Abl. ka-nē (གང་ནས། gaṅ-nas), 'from where'.

pʰa-yü ka-nē re (ཕ་ཡུལ་གང་ནས་རེད། pha-yul gaṅ-nas red), 'what is (your) country?'

Indefinite Pronouns:

su-yaŋ (སུ་ཡང་། su-yaṅ), 'no one' (used with the negative), 'anybody'.

su-kaŋ (སུ་གང་། su-gaṅ), *ibid.*

su-kaŋ (སུ་གང་། su-gaṅ), 'no one, nobody'

Nom. su-kaŋ (སུ་གང་། su-gaṅ), 'nobody'.

Acc. su-kaŋ-la (སུ་གང་ལ། su-gaṅ-la).

su-kaŋ-gi tsa-la (སུ་གང་གི་རྩ་ལ། su-gaṅ-gi rtsa-la).

ŋa su-kaŋ-gi tsa-la ma-ǒʰǐ (ངས་སུ་གང་གི་རྩ་ལ་*མ་ཕྱིན། ṅa su-gaṅ-gi rtsa-la ma-phyin), 'I did not go to anyone'.

Instr. su-kaŋ-gī (སུ་གང་གིས། su-gaṅ-gis), 'by nobody'.

Dat. su-kaŋ-la (སུ་གང་ལ། su-gaṅ-la), 'to nobody'.

Abl. su-kaŋ-nē (སུ་གང་ནས། su-gaṅ-nas), 'from nobody'.

su-kaŋ-gi tsa-nē (སུ་གང་གི་རྩ་ནས། su-gaṅ-gi rtsa-nas).

Gen. su-kaŋ-gi (སུ་གང་གི། su-gaṅ-gi), 'nobody's'.

Loc. su-kaŋ-la (སུ་གང་ལ། su-gaṅ-la).

---

* རྩར། rtsar.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

tanda-par-la mi su-yaŋ lep-ma-čʻuŋ (དེ་ལྟ་བར་ལ་མི་སུ་ཡང་ལེབ་མ་བཅིའོ་མ་རྟོང་། da-lta bar-la mi su-yaṅ (or su-gaṅ) bslebs-ma-byuṅ), 'up-to-now no one came'.

su-ʤʳa-či yin-nēĭ (སུ་འདྲ་གཅིག་ཡིན་ནའང་། su-'dra-gčig yin-na'aṅ), 'anyone' (with negat.).

mi-su-ʤʳa-či yin-nēĭ duk-ŋelʼ me-pa mindu (མི་སུ་འདྲ་གཅིག་ཡིན་ནའང་སྡུག་བསྔལ་མེད་པ་མི་འདུག། mi su-'dra-gčig yin-na'aṅ sdug-bsṅal med-pa mi-'dug), 'there does not exist anyone without suffering'.

kanʤʳe-či yin-nēĭ (གང་འདྲ་གཅིག་ཡིན་ནའང་། gaṅ-'dra-gčig yin-na'aṅ), 'whatever'.

sē kanʤʳe-či yin-nēĭ koŋ-čhē-po re (གསེར་གང་འདྲ་གཅིག་ཡིན་ནའང་ཁོང་ཆེན་པོ་རེད། gser gaṅ-'dra-gčig yin-na'aṅ goṅ čhen-po red), 'whatever gold there is is expensive'.

čik-tsʻaŋ (གཅིག་ཀྱང་། gčig-kyaṅ), 'one only, not even one (with negat.)'.

pē-do či-tsʻ aŋ ma-lū-pa taŋ-ŋa-yĭ (བལ་རྡོ་གཅིག་ཀྱང་མ་ལུས་པ་བཏང་ཡིན། bal-do gčig-kyaṅ ma-lus-pa btaṅ-pa-yin), 'they sent off all the bales of wool without leaving a single one behind'.

kaŋ-yaŋ>ka-ye>kʻe (གང་ཡང་། gaṅ-yaṅ), 'nothing (with negat.)'.

kᶜoŋ-gī kʻe suŋ-gi mindu (ཁོང་གིས་གང་ཡང་གསུང་གི་མི་འདུག། khoṅ-gis gaṅ-yaṅ gsuṅ-gi-mi-'dug), 'he says nothing'.

na-la ǰʻu-ŋŏ-po kʻe me (ང་ལ་ཇུ་དངོས་པོ་གང་ཡང་མེད། ṅa-la rgyu-dṅos-po gaṅ-yaṅ med), 'I have no wealth whatsoever'.

Pronominal Adjectives:

šē-pa (གཞན་པ། gžan-pa), 'another'.
šē-pa-tsᶜo (གཞན་པ་ཚོ། gžan-pa-tsho), 'others'.
te mē-pa-čik (དེ་མིན་པ་གཅིག། de min-pa gčig), 'another'.
tsᶜaŋ-ma (ཚང་མ། tshaṅ-ma), 'all'.
kaŋ-kᶜa (གང་ཁ། gaṅ-kha), 'all'.
lhē-gʻē (ལྷན་རྒྱས། lhan-rgyas), 'all, together'.
re-re (རེ་རེ། re-re), 'each'.

Pronominal adjectives are placed after the noun they qualify:

mi šē-pa-čik (མི་གཞན་པ་གཅིག། mi gžan-pa-gčig), 'another man'.
mi tsᶜaŋ-ma (མི་ཚང་མ། mi tshaṅ-ma), 'all men'.
ŋantsᶜo tsᶜaŋ-ma (ང་ཚོ་ཚང་མ། ṅa-tsho tshaṅ-ma), 'we all'.
kᶜoŋ-tsᶜo kaŋ-kᶜa (ཁོང་ཚོ་གང་ཁ། khoṅ-tsho gaṅ-kha), 'they all'.
ku-ŋo lhē-gʻē (སྐུ་ངོ་ལྷན་རྒྱས། sku-ṅo lhan-rgyas), 'gentlemen'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

re-re (རེ་རེ། re-re), 'each'

Nom. re-re (རེ་རེ། re-re), 'each'.

Acc.-Obj. re-re-la (རེ་རེ་ལ། re-re-la),
re-rēĭ tsa-la (རེ་རེའི་རྩ་ལ། re-re'i rtsa-la), 'each, towards each'.

Instr. re-rē (རེ་རེས། re-res), 'by each'.
re-re-gī.

Dat. re-re-la (རེ་རེ་ལ། re-re-la), 'to each'.

Abl. re-re-nē (རེ་རེ་ནས། re-re-nas),
re-rēĭ tsa-nē (རེ་རེའི་རྩ་ནས། re-re'i-rtsa-nas), 'from each'.

Gen. re-rēĭ (རེ་རེའི། re-re'i), 'of each'.

Loc. re-rēĭ naŋ-la (རེ་རེའི་ནང་ལ། re-re'i naṅ-la), 'in each'.
re-rēĭ tsa-la (རེ་རེའི་རྩ་ལ། re-re'i rtsa-la), 'at each'.

mi re-re-la kʰaŋ-pa re-re yö-wa-re (མི་རེ་རེ་ལ་ཁང་པ་རེ་རེ་ཡོད་པ་རེད། mi re-re-la khaṅ-pa re-re yod-pa-red), 'there is a house to each man'.

ŋa mi re-rēĭ tsa-la ɖʳo-loŋ-me (ང་མི་རེ་རེའི་རྩ་ལ་འགྲོ་ཚོང་མེད། ṅa mi re-re'i rtsa-la 'gro-loṅ-med), 'I have no time to visit each one separately'.

kʰaŋ-pa re-rēĭ naŋ-la mi maŋ-po du (ཁང་པ་རེ་རེའི་ནང་ལ་མི་མང་པོ་འདུག། khaṅ-pa re-re'i naṅ-la mi maṅ-po 'dug), 'in each house there were many people'.

so-so (སོ་སོ། so-so), 'distinct, separate', is often used in the same sense.

Nom. so-so (སོ་སོ། so-so), 'each'.

Acc. so-sō (སོ་སོར། so-sor), 'each'.
so-sŏĭ tsa-la (སོ་སོའི་རྩ་ལ། so-so'i rtsa-la), 'towards each'.

Instr. so-sŏ (སོ་སོས། so-sos), 'by each'.

Dat. so-sŏĭ tŏ-ta-la (སོ་སོའི་དོན་དག་ལ། so-so'i don-dag-la), 'for each'.

Abl. so-sŏĭ tsa-nē (སོ་སོའི་རྩ་ནས། so-so'i rtsa-nas), 'from each'.

Gen. so-sŏĭ (སོ་སོའི། so-so'i), 'of each'.

Loc. so-sō (སོ་སོར། so-sor), 'in each'.

kʰo-raŋ-tsʰŏ so-sŏĭ tŏ-ta ǒ'e-gi-re (ཁོ་རང་ཚོས་སོ་སོའི་དོན་དག་བྱེད་ཀྱི་རེད། kho-raṅ-tshos so-so'i don-dag byed-kyi-red), 'they will look after their own affairs'.

kʰaŋ-pa so-sō go kʰa-kʰa du (ཁང་པ་སོ་སོར་སྒོ་ཁག་ཁག་འདུག། khaṅ-pa so-sor sgo khag-khag 'dug), 'each house has its own separate door'.

Reciprocal pronouns:

ǒi-gī čik-la (གཅིག་གིས་གཅིག་ལ། gčig-gis gčig-la), 'each other'.

ʈʳoŋ-pa pʰē-tsʰŭ ǒi-gī čik-la rō-ǒ'e-go-re (གྲོང་པ་ཕན་ཚུན་གཅིག་གིས་གཅིག་ལ་རོགས་བྱེད་དགོས་རེད། groṅ-pa phan-tshun gčig-gis čik-la rogs-byed-dgos-red), 'the villagers should help each other'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ʈʂok-po ɡō-ya-te či-gī čik-la lō-kᵉel′-po č′e-go-re (གྲོགས་པོ་ཟེར་ཡ་དེ་གཅིག་གིས་གཅིག་ལ་ཚོས་འཁེལ་པོ་བྱེད་དགོས་རེད། grogs-po zer-ya-de gčig-gis-gčig-la blos-'khel-po byed-dgos-red), 'friends should trust each other'.

The Numerals

The numeral like the adjective follows the noun and takes the case inflection instead of the noun. When the noun is followed by an adjective, the numeral is placed after the adjective.

mi nyī (མི་གཉིས། mi gñis), 'two men'.

ŋa-la kᵉ′i yak-po sum yö (ངའི་ཁྱི་ཡག་པོ་གསུམ་ཡོད། ṅa-la khyi yag-po gsum yod), 'I have three good dogs'.

Cardinal Numerals (ཨང་གྲངས། aṅ-graṅs):—

čik～či (གཅིག། gčig), 'one'.
nyī (གཉིས། gñis), 'two'.
sum (གསུམ། gsum), 'three'.
ši (བཞི། bži), 'four'.
ŋa (ལྔ། lṅa), 'five'.
ʈʂuk (དྲུག། drug), 'six'.
dṳ̄ (བདུན། bdun), 'seven'.
g′e (བརྒྱད། brgyad), 'eight'.
gu (དགུ། dgu), 'nine'.
ču (བཅུ། bču), 'ten'.
čukči (བཅུ་གཅིག། bču-gčig), 'eleven'.
ču-nyī (བཅུ་གཉིས། bču-gñis), 'twelve'.
čuksum (བཅུ་གསུམ། bču-gsum), 'thirteen'.
čupši (བཅུ་བཞི། bču-bži), 'fourteen'.
čö-ŋa (བཅོ་ལྔ། bčo-lṅa), 'fifteen'.
ču-ʈʂuk (བཅུ་དྲུག། bču-drug), 'sixteen'.
čubdṳ̄ (བཅུ་བདུན། bču-bdun), 'seventeen'.
čobg′e (བཅོ་བརྒྱད། bčo-brgyad) 'eighteen'.
ču-gu～čurgu (བཅུ་དགུ། bču-dgu), 'nineteen'.
nyi-śu tᶜam-pa (ཉི་ཤུ་ཐམ་པ། ñi-śu tham-pa), 'twenty'.
nyi-śu tsakčik (ཉི་ཤུ་རྩ་གཅིག། ñi-śu-rtsa-gčig), 'twenty-one'.
nyi-śu tsagnyī (ཉི་ཤུ་རྩ་གཉིས། ñi-śu-rtsa-gñis), 22.
nyi-śu tsaksum (ཉི་ཤུ་རྩ་གསུམ། ñi-śu-rtsa-gsum), 23.
nyi-śu tsapši (ཉི་ཤུ་རྩ་བཞི། ñi-śu rtsa-bži), 24.
nyi-śu tsa-ŋa (ཉི་ཤུ་རྩ་ལྔ། ñi-śu-rtsa-lṅa), 25.
nyi-śu tsa-ʈʂuk (ཉི་ཤུ་རྩ་དྲུག། ñi-śu-rtsa-drug), 26.
nyi-śu tsabdṳ̄ (ཉི་ཤུ་རྩ་བདུན། ñi-śu-rtsa-bdun), 27.
nyi-śu tsabg′e (ཉི་ཤུ་རྩ་བརྒྱད། ñi-śu-rtsa-brgyad), 28.
nyi-śu tsa-gu (ཉི་ཤུ་རྩ་དགུ། ñi-śu-rtsa-dgu), 29.
sum-ču tᶜam-pa (སུམ་བཅུ་ཐམ་པ། sum-bču-tham-pa), 30.
sum-ču so-čik (སུམ་བཅུ་སོ་གཅིག། sum-bču *-so-gčig), 31.
sum-ču so-nyī (སུམ་བཅུ་སོ་གཉིས། sum-bču-so-gñis), 32.
sum-ču so-sum (སུམ་བཅུ་སོ་གསུམ། sum-bču-so-gsum), 33.

* The numeral is often written སུམ་རྩ། sum-ʊ̈u.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

sum-ču so-ši (སུམ་བཅུ་སོ་བཞི། sum-bču-so-bži), 34.

sum-ču so-ŋa (སུམ་བཅུ་སོ་ལྔ། sum-bču-so-lṅa), 35.

sum-ču so-ṭʂuk (སུམ་བཅུ་སོ་དྲུག། sum-bču-so-drug), 36.

sum-ču sobdṵ (སུམ་བཅུ་སོ་བདུན། sum-bču-so-bdun), 37.

sum-ču sobg'e (སུམ་བཅུ་སོ་བརྒྱད། sum-bču-so-brgyad), 38.

sum-ču so-gu (སུམ་བཅུ་སོ་དགུ། sum-bču-so-dgu), 39.

šipču tᵉam-pa (བཞི་བཅུ་ཐམ་པ། bži-bču tham-pa), 40.

šipču še-čik (བཞི་བཅུ་ཞེ་གཅིག། bži-bču-že-gčig), 41.

šipču še-nyī (བཞི་བཅུ་ཞེ་གཉིས། bži-bču-že-gñis), 42.

šipču še-sum (བཞི་བཅུ་ཞེ་གསུམ། bži-bču-že-gsum), 43.

šipču šepši (བཞི་བཅུ་ཞེ་བཞི། bži-bču-že-bži), 44.

šipču še-ŋa (བཞི་བཅུ་ཞེ་ལྔ། bži-bču-že-lṅa), 45.

šipču še-ṭʂuk (བཞི་བཅུ་ཞེ་དྲུག། bži-bču-že-drug), 46.

šipču šebdṵ (བཞི་བཅུ་ཞེ་བདུན། bži-bču-že-bdun), 47.

šipču šebg'e (བཞི་བཅུ་ཞེ་བརྒྱད། bži-bču-že-brgyad), 48.

šipču šergu (བཞི་བཅུ་ཞེ་དགུ། bži-bču-že-dgu), 49.

ŋapču tᵉam-pa (ལྔ་བཅུ་ཐམ་པ། lṅa-bču tham-pa), 50.

ŋapču ŋa-čik (ལྔ་བཅུ་ང་གཅིག། lṅa-bču-ṅa-gčig), 51.

ŋapču ŋa-nyī (ལྔ་བཅུ་ང་གཉིས། lṅa-bču-ṅa-gñis), 52.

ŋapču ŋa-sum (ལྔ་བཅུ་ང་གསུམ། lṅa-bču-ṅa-gsum), 53.

ŋapču ŋa-ši (ལྔ་བཅུ་ང་བཞི། lṅa-bču-ṅa-bži), 54.

ŋapču ŋa-ŋa (ལྔ་བཅུ་ང་ལྔ། lṅa-bču-ṅa-lṅa), 55.

ŋapču-ŋa-ṭʂuk (ལྔ་བཅུ་ང་དྲུག། lṅa-bču-ṅa-drug), 56.

ŋapču ŋabdṵ (ལྔ་བཅུ་ང་བདུན། lṅa-bču-ṅa-bdun), 57.

ŋapču ŋabg'e (ལྔ་བཅུ་ང་བརྒྱད། lṅa-bču-ṅa-brgyad), 58.

ŋapču ŋa-gu (ལྔ་བཅུ་ང་དགུ། lṅa-bču-ṅa-dgu), 59.

ṭʂuk-ču tᵉam-pa (དྲུག་ཅུ་ཐམ་པ། drug-ču tham-pa), 60.

ṭʂuk-ču re-čik (དྲུག་ཅུ་རེ་གཅིག། drug-ču-re-gčig), 61.

ṭʂuk-ču re-nyī (དྲུག་ཅུ་རེ་གཉིས། drug-ču-re-gñis), 62.

ṭʂuk-ču re-sum (དྲུག་ཅུ་རེ་གསུམ། drug-ču-re-gsum), 63.

ṭʂuk-ču re-ši (དྲུག་ཅུ་རེ་བཞི། drug-ču-re-bži), 64.

ṭʂuk-ču re-ŋa (དྲུག་ཅུ་རེ་ལྔ། drug-ču-re-lṅa), 65.

ṭʂuk-ču re-ṭʂuk (དྲུག་ཅུ་རེ་དྲུག། drug-ču-re-drug), 66.

ṭʂuk-ču rebdṵ (དྲུག་ཅུ་རེ་བདུན། drug-ču-re-bdun), 67.

ṭʂuk-ču rebg'e (དྲུག་ཅུ་རེ་བརྒྱད། drug-ču-re-brgyad), 68.

ṭʂuk-ču re-gu (དྲུག་ཅུ་རེ་དགུ། drug-ču-re-dgu), 69.

dṵ-ču tᵉam-pa (བདུན་ཅུ་ཐམ་པ། bdun-ču-tham-pa), 70.

dṵ-ču tṵ-čik (བདུན་ཅུ་དོན་གཅིག། bdun-ču-don-gčig), 71.

dṵ-ču tṵ-nyī (བདུན་ཅུ་དོན་གཉིས། bdun-ču-don-gñis), 72.

dṵ-ču tṵ-sum (བདུན་ཅུ་དོན་གསུམ། bdun-ču-don-gsum), 73.

dṵ-ču tṵ-ši (བདུན་ཅུ་དོན་བཞི། bdun-ču-don-bži), 74.

dṵ-ču tṵ-ŋa (བདུན་ཅུ་དོན་ལྔ། bdun-ču-don-lṅa), 75.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

dṳ̈-čʊ tṳ̈-ʈʂʰuk (བདུན་ཀྱི་དྲུག། bdun-čʊ-don-drug), 76.

dṳ̈-čʊ tṳ̈-dṳ̈ (བདུན་ཀྱི་བདུན། bdun-čʊ-don-bdun), 77.

dṳ̈-čʊ tṳ̈-g'e (བདུན་ཀྱི་བརྒྱད། bdun-čʊ-don-brgyad), 78.

dṳ̈-čʊ tṳ̈-gu (བདུན་ཀྱི་དགུ། bdun-čʊ-don-dgu), 79.

g'e-čʊ tᶜam-pa (བརྒྱད་ཀྱ་ཐམ་པ། brgyad-čʊ-tham-pa), 80.

g'e-čʊ ǰ'a-čik (བརྒྱད་ཀྱ་ཀྱ་གཅིག། brgyad-čʊ-gya-gčig), 81.

g'e-čʊ ǰ'a-nyī (བརྒྱད་ཀྱ་ཀྱ་གཉིས། brgyad-čʊ-gya-gñis), 82.

g'e-čʊ ǰ'a-sum (བརྒྱད་ཀྱ་ཀྱ་གསུམ། brgyad-čʊ-gya-gsum), 83.

g'e-čʊ ǰ'apši (བརྒྱད་ཀྱ་ཀྱ་བཞི། brgyad-čʊ-gya-bži), 84.

g'e-čʊ ǰ'a-ŋa (བརྒྱད་ཀྱ་ཀྱ་ལྔ། brgyad-čʊ-gya-lṅa), 85.

g'e-čʊ ǰ'a-ʈʂʰuk (བརྒྱད་ཀྱ་ཀྱ་དྲུག། brgyad-čʊ-gya-drug), 86.

g'e-čʊ ǰ'abdṳ̈ (བརྒྱད་ཀྱ་ཀྱ་བདུན། brgyad-čʊ-gya-bdun), 87.

g'e-čʊ ǰ'abg'e (བརྒྱད་ཀྱ་ཀྱ་བརྒྱད། brgyad-čʊ-gya-brgyad), 88.

g'e-čʊ ǰ'argu (བརྒྱད་ཀྱ་ཀྱ་དགུ། brgyad-čʊ-gya-dgu), 89.

gupčʊ tᶜam-pa (དགུ་བཅུ་ཐམ་པ། dgu-bčʊ-tham-pa), 90.

gupčʊ go-čik (དགུ་བཅུ་གོ་གཅིག། dgu-bčʊ-go-gčig), 91.

gupčʊ go-nyī (དགུ་བཅུ་གོ་གཉིས། dgu-bčʊ-go-gñis), 92.

gupčʊ go-sum (དགུ་བཅུ་གོ་གསུམ། dgu-bčʊ-go-gsum), 93.

gupčʊ gopši (དགུ་བཅུ་གོ་བཞི། dgu-bčʊ-go-bži), 94.

gupčʊ go-ŋa (དགུ་བཅུ་གོ་ལྔ། dgu-bčʊ-go-lṅa), 95.

gupčʊ go-ʈʂʰuk (དགུ་བཅུ་གོ་དྲུག། dgu-bčʊ-go-drug), 96.

gupčʊ gobdṳ̈ (དགུ་བཅུ་གོ་བདུན། dgu-bčʊ-go-bdun), 97.

gupčʊ gobg'e (དགུ་བཅུ་གོ་བརྒྱད། dgu-bčʊ-go-brgyad), 98.

gupčʊ go-gu (དགུ་བཅུ་གོ་དགུ། dgu-bčʊ-go-dgu), 99.

ǰ'a-tᶜam-pa (བརྒྱ་ཐམ་པ། brgya-tham-pa), 100.

nyī-ǰ'a (ཉིས་བརྒྱ། ñis-brgya), 200.

ǰ'a-taŋ-čik (བརྒྱ་དང་གཅིག། brgya-daṅ-gčig), 101.

Note: in modern colloquial when counting the tens are often omitted, thus instead of ʈʂʰuk-čʊ rebdṳ̈ one says rebdṳ̈, rebg'e, re-gu, etc.

sum-ǰ'a (སུམ་བརྒྱ། sum-brgya), 300.

ǰ'a-taŋ-sum-čʊ (བརྒྱ་དང་སུམ་བཅུ། brgya-daṅ-sum-bčʊ), 130.

From the thousand upwards when toŋ-ʈʂʰᵉa (སྟོང་ཕྲག། stoṅ-phrag), is used, it precedes the multiplying number:

toŋ-ʈʂʰᵉa čik (སྟོང་ཕྲག་གཅིག། stoṅ-phrag gčig), 'one thousand', but with toŋ (སྟོང་། stoṅ), the multiplying number precedes the larger number: čᵉik-toŋ (ཆིག་སྟོང་། čhig-stoṅ, čᵉik being a secondary form of gčig).

nyī-toŋ (ཉིས་སྟོང་། ñis-stoṅ), 2,000.

čᵉik-toŋ nyī-ǰ'a-taŋ-čukči (ཆིག་སྟོང་ཉིས་བརྒྱ་དང་བཅུ་གཅིག། čhig-stoṅ-brgya-daṅ-bčʊ-gčig), 1,211.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ṭʳᶜi (ཁྲི། khri), 10,000. In colloquial the following two forms are used: ṭʳᶜi-čik (ཁྲི་གཅིག། khri-gčig), and čᶜik-ṭʳᶜi (ཆིག་ཁྲི། čhig-khri).

nyī-ṭʳᶜi (ཉིས་ཁྲི། ñis-khri), 20,000.

ṭʳᶜi-nyī (ཁྲི་གཉིས། khri-gñis), 20,000. Note that in the second case the form nyi (གཉིས། gñis) is used.

bum-čik (འབུམ་གཅིག། 'bum-gčig), 100,000, or čᶜik-bum (ཆིག་འབུམ། čhig-'bum). Note that when the multiplying number precedes the larger number the form čᶜik (ཆིག། čhig), is used.

In the colloquial the form bum-tᶜē (འབུམ་ཐེར། 'bum-ther) is sometimes used.

nyī-bum (ཉིས་འབུམ། nis-'bum), 200,000.

sa-ya (ས་ཡ། sa-ya), 1,000,000, or sa-ya-čik (ས་ཡ་གཅིག། sa-ya-gčig).

č'e-wa-čik (ཟེ་བ་གཅིག། bye-ba gčig), 10,000,000.

tuŋ-čᶜ'ur-čik (དུང་ཕྱུར་གཅིག། duṅ-phyur gčig), 100,000,000.

Ordinals:

taŋ-po (དང་པོ། daṅ-po), 'the first'.

The rest are formed by adding the particle pa (པ་) to the cardinals:

nyī-pa (གཉིས་པ། gñis-pa), 'the second', sum-pa (གསུམ་པ། gsum-pa), 'the third', sum-čᵘ-pa (སུམ་ཅུ་པ། sum-bču-pa), 'the thirtieth', ǰ'a-pa (བརྒྱ་པ། brgya-pa), 'the hundredth', etc.

Conjunctive numerals (ཚོགས་པའི་གྲངས། tshogs-pa'i graṅs):

Conjunctive numerals are formed by adding the particles ka (ཀ་) or čᶜā (ཆར། čhar) to the cardinals:

nyī-ka (གཉིས་ཀ། gñis-ka), 'both'.

čᵘ-ka (བཅུ་ཀ། bču-ka), 'the ten'.

nyī-čᶜā (གཉིས་ཆར། gñis-čhar), 'the two, both'.

sum-čᶜā (གསུམ་ཆར། gsum-čhar), 'the three'.

kᶜoŋ-nyī nyī-ka yoŋ-gi-re (ཁོང་གཉིས་གཉིས་ཀ་ཡོང་གི་རེད། khoṅ-gñis gñis-ka yoṅ-gi-red), 'they both will come', or kᶜoŋ nyī nyī-čᶜā yoŋ-gi-re (ཁོང་གཉིས་གཉིས་ཆར་ཡོང་གི་རེད། khoṅ gñis gñis-čhar yoṅ-gi-red), *ibid.*

ŋantsᶜo sum-ka ḍʳo-go-re (ང་ཚོ་སུམ་ཀ་འགྲོ་དགོས་རེད། ṅa-tsho gsum-ka 'gro-dgos-red), 'we three must go'.

Distributive numerals (སོ་སོར་དབྱེ་བའི་གྲངས། so-sor dbye-ba'i graṅs) are expressed by repeating the cardinal, and adding čʼē-nē (ཐས་ནས། byas-nas):

nyī-nyī (གཉིས་གཉིས། gñis-gñis), 'in two, each time two'.

nyī-nyī čʼē-nē (གཉིས་གཉིས་བྱས་ནས། gñis-gñis byas-nas), 'in two, each time-two'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

In composed numerals the last member only is repeated:

sum-ču-so-nyī so-nyī (སུམ་བཅུ་སོ་གཉིས་སོ་གཉིས། sum-bču-so-gñis so-gñis), 'each time thirty-two'.

kʰaŋ-pa re-re-la kʰaŋ-mi nyī-nyī yö-wa-re (ཁང་པ་རེ་རེ་ལ་ཁང་མིག་གཉིས་གཉིས་ཡོད་པ་རེད། khaṅ-pa re-re-la khaṅ-mig gñis-gñis yod-pa-red), 'in each house there are two rooms'.

mi re-re-la dep ŋa-ŋa kur (མི་རེ་རེ་ལ་དེབ་ལྔ་ལྔ་སྐུར། mi re-re-la deb lṅa-lṅa skur), 'send five books to each man'.

ʈʂoŋ-kʰʻē re-re-nē mi nyī-nyī ǰʻor-soŋ (གྲོང་ཁྱེར་རེ་རེ་ནས་མི་གཉིས་གཉིས་འབྱོར་སོང། groṅ-khyer re-re-nas mi gñis-gñis 'byor-soṅ), 'two men came from each town'.

Fractions:

čʻe-ka (ཕྱེད་ཀ། phyed-ka), or pʻe, 'half'. It either follows the cardinal number, or precedes it, in both cases it is joined to the cardinal with the help of the conjunction taŋ (དང་། daṅ), 'and'.

čik-taŋ-čʻe-ka (གཅིག་དང་ཕྱེད་ཀ། gčig-daṅ-phyed-ka), 'one and half', or pʻe-taŋ-nyī (ཕྱེད་དང་གཉིས། phyed-daṅ-gñis).

nyī-taŋ-čʻe-ka (གཉིས་དང་ཕྱེད་ཀ། gñis-daṅ-phyed-ka), 'two and half', or pʻe-taŋ-sum (ཕྱེད་དང་གསུམ། phyed-daṅ-gsum).

ši-taŋ-čʻe-ka (བཞི་དང་ཕྱེད་ཀ། bži-daṅ-phyed-ka), 'four and half', or pʻe-taŋ-ŋa (ཕྱེད་དང་ལྔ། phyed-daṅ-lṅa).

From ten onwards čʻe-ka is added to the cardinal:

čukči-taŋ-čʻe-ka (བཅུ་གཅིག་དང་ཕྱེད་ཀ། bču-gčig-daṅ-phyed-ka), 'eleven and half'.

nyī-śu-tʰam-pa-taŋ-čʻe-ka (ཉི་ཤུ་ཐམ་པ་དང་ཕྱེད་ཀ། ñi-śu-tham-pa-daṅ-phyed-ka), 'twenty and half'.

The following way of adding čʻe-ka to the cardinal is seldom met with in the colloquial speech, and is mostly used in the written language:

nyī-śu čʻe-tsa-čik (ཉི་ཤུ་ཕྱེད་རྩ་གཅིག། ñi-śu-phyed-rtsa-gčig), 'twenty and half'.

sum-ču čʻe-so-čik (སུམ་བཅུ་ཕྱེད་སོ་གཅིག། sum-bču-phyed-so-gčig), 'thirty and half'.

A pair is čʰa (ཆ་) or čʰa-čik (ཆ་གཅིག། ča-gčig). One of a pair is ya-či (ཡ་གཅིག། ya-gčig).

čʻa-čik taŋ ya-či (ཆ་གཅིག་དང་ཡ་གཅིག། ča-gčig daṅ ya-gčig), 'three of one kind'.

Fractions are formed by adding the particle čʰa (ཆ། ča) or ʂur (ཟུར། zur) to the cardinal:

sum-čʰa (སུམ་ཆ། sum-ča), ⅓, sum-ʂur (སུམ་ཟུར། sum-zur).

ši-čʰa (བཞི་ཆ། bži-ča), ¼.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ŋa-čᶜa (ལྔ་ཆ། lṅa-čha), ½.

sum-čᶜa-nyī (སུམ་ཆ་གཉིས། sum-čha-gñis), ⅔.

ši-čᶜa-sum (བཞི་ཆ་གསུམ། bži-čha-gsum), ¾.

ŋa-čᶜa-ši (ལྔ་ཆ་བཞི། lṅa-čha-bži), ⅘.

Alternative numbers are expressed by placing two numbers one after the other:

tandū tᶜeŋ ny-sum-čik (དང་དུ་ཐེངས་གཉིས་གསུམ་གཅིག། da-duṅ theṅs gñis-gsum-gčig), 'once more twice or thrice'.

pe-čᶜa śok-lhe ŋa-ṭʳuk-čik (དཔེ་ཆ་ཤོག་ལྷེ་ལྔ་དྲུག་གཅིག། dpe-čha śog-lhe lṅa-drug-gčig), 'five or six pages from the book . . .'.

mi śo-kᶜa re-ny-čik (མི་ཤོག་ཁ་རེ་གཉིས་གཅིག། mi śog-kha re-gñis-gčig), 'one or two groups of men'. Note: śog < phyogs.

nyuŋ-tᶜā tsᶜar ŋa-ṭʳuk-čik lok (ཉུང་མཐར་ཙར་ལྔ་དྲུག་གཅིག་ཀློགས། ñuṅ-mthar tshar lṅa-drug-gčig klogs), 'read this five or six times at least'.

Addition (བསྡོམས་རྩིས། bsdoms-rtsis):

There are three ways of expressing it:

(*a*) with the help of the verb ṭʳē-pa (བསྲེས་པ། bsres-pa, pf. of བསྲེ་བ། bsre-ba), 'to add'.

sum-taŋ-ŋa ṭʳē-pē g'e (གསུམ་དང་ལྔ་བསྲེས་པས་བརྒྱད། gsum-daṅ-lṅa bsres-pas brgyad), 'three and five make eight'.

(*b*) with the help of the verb dom-pa (བསྡོམས་པ། bsdoms-pa, pf. of སྡོམ་པ། sdom-pa), 'to bind, to add'.

ši-taŋ-ŋa-dom-pē čᴜ (བཞི་དང་ལྔ་བསྡོམས་པས་བཅུ། bzi-daṅ-lṅa bsdoms-pas bču), 'four and five make nine'.

(*c*) with the help of č'ē-na (བྱས་ན། byas-na).

ny-taŋ-ši č'ē-na ṭʳuk (གཉིས་དང་བཞི་བྱས་ན་དྲུག། gñis-daṅ-bži byas-na drug), 'two and four make six'.

Subtraction (འཕེན་རྩིས། 'then-rtsis):—

čubdṳ̄-nē sum tᶜen-na čupši (བཅུ་བདུན་ནས་གསུམ་འཕེན་ན་བཅུ་བཞི། bču-bdun-nas gsum 'then-na bču-bži), 'if three be subtracted from seventeen, fourteen'.

nyī-ǰ'a-nē gupču tᶜen-na ka-tsᶜö lhā-gi-du (ཉིས་བརྒྱ་ནས་དགུ་བཅུ་འཕེན་ན་ཀ་ཙོ་ལྷག་གི་འདུག། ñis-brgya-nas dgu-bču 'then-na ga-tshod lhags-kyi-'dug), 'what is the remainder if ninety be subtracted from two hundred?'

Multiplication (དགུ་མཐའ། dgu-mtha'):—

The method of multiplication will be clear from the following examples:

čobg'e sum-la ŋapču-ŋa-ši tᶜop (བཅོ་བརྒྱད་གསུམ་ལ་ལྔ་བཅུ་ང་བཞི་ཐོབ། bču-brgyad gsum-la lṅa-bču-ṅa-bži thob), '18×3 makes 54'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

dṻ-ŋa-la ka-tsᵉö re (བདུན་ལྔ་ལ་གཅོད་རེད། bdun-lṅa-la ga-tshod red), 'find 7×5'.

Division (བགོས་རྩིས། bgos-rtsis):—

ṭʂuk-ču tum-pu ši-la gō-na čö-ŋa tᵒop (དྲུག་ཅུ་དུམ་བུ་བཞི་ལ་བགོས་ན་བཅོ་ལྔ་ཐོབ། drug-ču dum-bu bži-la bgos-na bčo-lṅa thob), 'if one divides sixty by four, one gets fifteen'.

Sometimes taŋ-na (བཏང་ན། btaṅ-na) is used instead of gō-na (བགོས་ན། bgos-na):

ṭʂuk-ču tum-pu ši-la taŋ-na čö-ŋa (དྲུག་ཅུ་དུམ་བུ་བཞི་ལ་བཏང་ན་བཅོ་ལྔ། drug-ču dum-bu bži-la btaṅ-na bčo-lṅa).

dṻ-ču tum-pu sum-la gō-na ka-tsᵉö yoŋ-gi-du (བདུན་ཅུ་དུམ་བུ་གསུམ་ལ་བགོས་ན་གཅོད་ཡོང་གི་འདུག། bdun-ču dum-bu gsum-la bgos-na ga-tshod yoṅ-gi-'dug), 'if one divides seventy by three, how much does one get?'

Percentage:—

The Tibetan word for per cent is k'e (སྐེད། skyed).

ŋṻ-kᵉaŋ-nē gor ǰ'a-tᵉam-pa-la k'e gor-mo sum ṭʂö-gi-du (དངུལ་ཁང་ནས་རྒྱ་བཅུ་ཐམ་པ་ལ་སྐེད་སྒོར་མོ་གསུམ་སྤྲོད་ཀྱི་འདུག། dṅul-khaṅ-nas sgor-brgya-tham-pa-la skyed sgor-mo gsum sprod-kyi-'dug), 'the Bank gives three rupees to a hundred rupees'.

The word for 'rate, exchange' is dzā (འཛའ། 'dza).

J̌'a-gar gor-mŏi dzā saŋ sum č'e-gi-du (རྒྱ་གར་སྒོར་མོའི་འཛའ་སྲང་གསུམ་བྱེད་ཀྱི་འདུག། rGya-gar sgor-mo'i 'dza' sraṅ gsum byed-kyi-'dug), 'the exchange rate of an Indian rupee is three sang'.

The idea 'time' is expressed by tsᵉar (ཚར། tshar), tᵉeŋ (ཐེངས། theṅs), lē (ལན། lan), lē-ṭʂaŋ (ལན་གྲངས། lan-graṅs) and tᵉeŋ-ma (ཐེངས་མ། theṅs-ma).

tsᵉar sum (ཚར་གསུམ། tshar-gsum), 'three times'.

tᵉeŋ-ši (ཐེངས་བཞི། theṅs-bži), 'four times'.

tᵉeŋ-ma-ši (ཐེངས་མ་བཞི། theṅs-ma-bži), 'four times'.

lē-ṭʂaŋ-sum (ལན་གྲངས་གསུམ། lan-graṅs-gsum), 'three times'.

Method of Reckoning Time (tŭ-tsᵉö, དུས་ཚོད། dus-tshod):—

The Time of the Day is expressed as follows:

second—ke-či-ma (སྐད་ཅིག་མ། skad-čig-ma).

ke-či-ma ṭʂuk-ču-tᵉam-pa-la kar-ma-čik (སྐད་ཅིག་མ་དྲུག་ཅུ་ཐམ་པ་ལ་སྐར་མ་གཅིག། skad-čig-ma drug-ču-tham-pa-la skar-ma gčig), 'sixty seconds make one minute'.

minute—kar-ma (སྐར་མ། skar-ma).

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

kar-ma ṭʳuk-ču-tᶜam-pa-la čᶜu-tsᶜö čik (སྐར་མ་དྲུག་ཅུ་ཐམ་པ་ལ་ཆུ་ཚོད་གཅིག། skar-ma drug-ču-tham-pa-la čhu-tshod gčig), 'sixty minutes make one hour'.

hour—čᶜu-tsᶜö (ཆུ་ཚོད། čhu-tshod).

day—nyi-ma (ཉི་མ། ñi-ma), nyin-ša (ཉིན་ཞག། ñin-žag).

čᶜu-tsᶜö ču-nyī-la nyin-ša čik (ཆུ་ཚོད་བཅུ་གཉིས་ལ་ཉིན་ཞག་གཅིག། čhu-tshod bču-gñis-la ñin-žag gčig), 'twelve hours make one day'.

čᶜu-tsᶜö ka-tsᶜö re (ཆུ་ཚོད་ག་ཚོད་རེད། čhu-tshod ga-tshod red), 'what is the time?'

čᶜu-tsᶜö čik-taŋ-kar-ma ŋa (ཆུ་ཚོད་གཅིག་དང་སྐར་མ་ལྔ། čhu-tshod gčig-daṅ-skar-ma lṅa), 'it is five minutes past one'.

The same can be expressed differently:

čik yŏ-nē kar-ma ŋa re (གཅིག་ཡོལ་ནས་སྐར་མ་ལྔ་རེད། gčig yol-nas skar-ma lṅa).

čᶜu-tsᶜö čik-taŋ-kar-ma sum-ču (ཆུ་ཚོད་གཅིག་དང་སྐར་མ་སུམ་བཅུ། čhu-tshod gčig-daṅ-skar-ma-sum-bču), or čik-taŋ-čᶜʼe-ka (གཅིག་དང་ཕྱེད་ཀ། gčig-daṅ-phyed-ka), 'it is half-past one'.

čᶜu-tsᶜö čik yŏ-nē kar-ma ŋapču (ཆུ་ཚོད་གཅིག་ཡོལ་ནས་སྐར་མ་ལྔ་བཅུ། čhu-tshod gčig yol-nas skar-ma lṅa-bču), or nyī-pa ṣim-pā kar-ma ču (gñis-pa zin-par skar-ma bču), 'it is ten to one'.

kar-ma ŋē ma-tō nyī-pa ṣim-šā (སྐར་མ་ལྔས་མ་གཏོགས་གཉིས་པ་ཟིན་བཞག། skar-ma lṅas ma-gtogs gñis-pa zin-bžag), or nyī-pa ṣim-pā kar-ma ŋa-du (གཉིས་པ་ཟིན་པར་སྐར་མ་ལྔ་འདུག། gñis-pa zin-par skar-ma lṅa 'dug), 'it is five to one'.

dǔ-ṭʳᶜa (བདུན་ཕྲག། bdun-phrag), dǔ-čik (བདུན་གཅིག། bdun-gčig), 'week'.

dǔ-nyī (བདུན་གཉིས། bdun-gñis), 'fortnight'.

dapčᶜʼe (ཟླ་ཕྱེད། zla-phyed), 'half-month'.

da-wa (ཟླ་བ། zla-ba), 'month'.

lo (ལོ། lo), 'year'.

rap-čʼuŋ (རབ་བྱུང་། rab-byuṅ), 'cycle of sixty years'.

Tibetans reckon years by cycles of twelve years, known as the lo-kᶜor (ལོ་འཁོར། lo-'khor), each year being designated by the name of an animal.

1. čʼi-wa (བྱི་བ། byi-ba), 'mouse'.
2. laŋ (གླང་། glaṅ), 'ox'.
3. tak (སྟག། stag), 'tiger'.
4. yŏ (ཡོས། yos), 'hare'.
5. ḍʳuk (འབྲུག། 'brug), 'dragon'.
6. ḍʳŭ (སྦྲུལ། sbrul), 'serpent'.
7. ta (རྟ། rta), 'horse'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

8. lu (ལུག། lug), 'sheep'.
9. ṭ^{r}e (སྤྲེ། spre), 'ape'.
10. ǒ'a (བྱ། bya), 'bird'.
11. k^{c}'i (ཁྱི། khyi), 'dog'.
12. p^{c}ak (ཕག། phag), 'hog'.

A cycle of sixty years, known as loŋ-k^{c}am (ལོ་ཁམས། lo-khams) or rap-ǒ'uŋ (རབ་འབྱུང་། rab-byuṅ), is formed by joining the five elements (k^{c}am-ŋa, ཁམས་ལྔ། khams-lṅa), namely śiŋ (ཤིང་། śiṅ), wood, me (མེ།), fire, sa (ས།), earth, čā (ལྕགས། lčags), iron, and č^{c}u (ཆུ། čhu), water, to the twelve years of the lo-k^{c}or (ལོ་འཁོར། lo-'khor), each element being added to two consecutive years of the lo-k^{c}or cycle in the following manner:

č^{c}u-ḍ^{r}uk (ཆུ་འབྲུག། čhu-'brug), Water-Dragon—1952.

č^{c}u-ḍ^{r}ṳ̄ (ཆུ་སྦྲུལ། čhu-sbrul), Water-Serpent—1953.

śiŋ-ta (ཤིང་རྟ། śiṅ-rta), Wood-Horse—1954.

śiŋ-lu (ཤིང་ལུག། śiṅ-lug), Wood-Sheep—1955.

me-ṭ^{r}e (མེ་སྤྲེ། me-spre), Fire-Ape—1956.

me-ǒ'a (མེ་བྱ། me-bya), Fire-Bird—1957.

In literature the first year of each pair is called p^{c}o (ཕོ། pho), or 'Male', and the second mo (མོ། mo), 'Female'. Thus one has śiŋ-p^{c}o-ǒ'i-wa (ཤིང་ཕོ་བྱི་བ། śiṅ-pho-byi-ba), Wood-Male-Mouse, and śiŋ-mo-laŋ (ཤིང་མོ་གླང་། śiṅ-mo-glaṅ), Wood-Female-Ox. The cycle of sixty years is intimately connected with the Kālacakra system. The first year of the first cycle of sixty years or rap-ǒ'uŋ is 1027 A.D. (མེ་ཡོས། me-yos) or Fire-Hare year, said to have been the year of the translation of the Commentary on the *Kālacakratantra* (i.e. the *Vimalaprabhā*) into Tibetan.

Tibetans usually tell the year of their birth in the sixty years' cycle, the word loptā (ལོ་རྟགས། lo-rtags, year of birth; hon. guŋ-tā དགུང་རྟགས། dguṅ-rtags, or guŋ-nyiŋ, དགུང་སྙིང་། dguṅ-sñiṅ) being used:

k^{c}'e-raŋ-gi guŋ-tā ka-re re (ཁྱེད་རང་གི་དགུང་རྟགས་ག་རེ་རེད། khyed-raṅ-gi dguṅ-rtags ga-re red), 'what is the year of your birth?'

ŋē^{l} loptā sa-laŋ re (ངའི་ལོ་རྟགས་ས་གླང་རེད། ṅa'i lo-rtags sa-glaṅ red), 'I was born in the Earth-Ox year'.

The year before last—šē-nyiŋ (གཞེས་ཉིང་། gžes-niṅ).

The present year—ta-lo (དལ་ལོ། da-lo), di-lo (འདི་ལོ། 'di-lo).

last year—da-nyiŋ (ནང་ཉིང་། na-niṅ), ŋa-lo (སྔ་ལོ། sṅa-lo).

next year—tṳ̄-saŋ (དུས་སང་། dus-saṅ), ǒ^{c}'i-lo (ཕྱི་ལོ། phyi-lo).

year after next—šē-p^{c}ǒ (གཞེས་ཕོད། gžes-phod). In the ancient language the word was written—རྗེས་འཕོས། rǰes-'phos.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

The months of the year (ཟླ་བ། zla-ba) now in use in Tibet are :—

da-k or (ཟླ་བ་ཁོར། *zla-'khor*)

	Literary Names (ཆོས་ཚིག། *čhos-tshig*).	*Colloquial* (གྲོན་ཚིག། *groṅ-tshig*).
1.	རྟ་ཟླ་བ། rta-zla-ba, Māgha ཆོ་འཕྲུལ་ཟླ་བ། čho-'phrul zla-ba	da-wa taŋ-po (ཟླ་བ་དང་པོ། zla-ba daṅ-po), the first moon.
2.	དབོ་ཟླ་བ། dbo-zla-ba, Phālguna.	da-wa nyī-pa (ཟླ་བ་གཉིས་པ། zla-ba gñis-pa), the second moon.
3.	ནག་པ་ཟླ་བ། nag-pa zla-ba, Caitra.	da-wa sum-pa (ཟླ་བ་གསུམ་པ། zla-ba gsum-pa), the third moon.
4.	ས་ག་ཟླ་བ། sa-ga zla-ba, Vaiśākha.	da-wa ši-pa (ཟླ་བ་བཞི་པ། zla-ba bži-pa), the fourth moon.
5.	སྣྲོན་ཟླ་བ། snron-zla-ba, Jeṣṭa.	da-wa ŋa-pa (ཟླ་བ་ལྔ་པ། zla-ba lṅa-pa), the fifth moon.
6.	ཆུ་སྟོད་ ཟླ་བ། čhu-stod zla-ba, Āsāḍha	da-wa ṭ'uk-pa (ཟླ་བ་དྲུག་པ། zla-ba drug-pa), the sixth moon.
7.	གྲོ་བཞིན་ ཟླ་བ། gro-bžin zla-ba, Śrāvaṇa.	da-wa dū-pa (ཟླ་བ་བདུན་པ། zla-ba bdun-pa), the seventh moon.
8.	ཁྲུམས་སྟོད། khrums-stod, Bhādra-pada.	da-wa g'e-pa (ཟླ་བ་བརྒྱད་པ། zla-ba brgyad-pa), the eighth moon.
9.	ཐ་སྐར་ ཟླ་བ། tha-skar zla-ba, Āśvina.	da-wa gu-pa (ཟླ་བ་དགུ་པ། zla-ba dgu-pa), the ninth moon.
10.	སྨིན་དྲུག་ ཟླ་བ། smin-drug zla-ba, Kārtika.	da-wa ču-pa (ཟླ་བ་བཅུ་པ། zla-ba bču-pa), the tenth moon.
11.	མགོ་ཟླ་བ། mgo zla-ba, Mṛgaśīrṣa.	da-wa čukči-pa (ཟླ་བ་བཅུ་གཅིག་པ། zla-ba bču-gčig-pa), the eleventh moon.
12.	རྒྱལ་ཟླ་བ། rgyal zla-ba, Pauṣa.	da-wa ču-nyī-pa (ཟླ་བ་བཅུ་གཉིས་པ། zla-ba bču-gñis-pa), the twelfth moon.

The first month of the Tibetan year commences in February (usually towards the end of the month), but the actual date varies as the Tibetan year is shorter than ours and every third year an extra month (dapsö, ཟླ་བཟོས། zla-bsöl) is added.

In reckoning Tibetan dates the word ts^{h}ē-pa (ཚེས་པ། tshes-pa, date) was originally used with the first fifteen days of the month.

ts^{h}ē-pa čik (ཚེས་པ་གཅིག། tshes-pa gčig), the first.

ts^{h}ē-pa sum (ཚེས་པ་གསུམ། tshes-pa gsum), the third.

ts^{h}ē-pa čö-ŋa (ཚེས་པ་ཆོ་ལྔ། tshes-pa bčo-lṅa), the fifteenth.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

da-wa ši-pēi tsᵒē-pa ši (ཟླ་བ་བཞི་པའི་ཚེས་པ་བཞི། zla-ba bži-pa'i tshes-pa bži), 'the fourth of the fourth month'.

da-wa sum-pēi čuṯuk-la (ཟླ་བ་གསུམ་པའི་བཅུ་དྲུག་ལ། zla-ba gsum-pa'i bču-drug-la), 'on the 16th of the third month'.

da-wa nyi-pēi nyi-śu-la (ཟླ་བ་གཉིས་པའི་ཉི་ཤུ་ལ། zla-ba gñis-pa'i ñi-śu-la), 'on the 20th of the second month'.

In reckoning dates nyer-či (ཉེར་གཅིག། ner-gcig) and nyi-śu-čik (ཉི་ཤུ་གཅིག། ñi-śu-gčig) are used instead of nyi-śu-tsa-čik (ཉི་ཤུ་རྩ་གཅིག། ñi-śu-rtsa-gčig):

22nd day—nyi-śu-nyi (ཉི་ཤུ་གཉིས། ñi-śu-gñis).
23rd „ —nyi-śu-sum (ཉི་ཤུ་གསུམ། ñi-śu-gsum).
24th „ —nyi-śu-ši (ཉི་ཤུ་བཞི། ñi-śu-bži).
25th „ —nyi-śu-ŋa (ཉི་ཤུ་ལྔ། ñi-śu-lṅa).
26th „ —nyi-śu-ṯuk (ཉི་ཤུ་དྲུག། ñi-śu-drug).
27th „ —nyi-śu-dūi (ཉི་ཤུ་བདུན། nī-śu-bdun).
28th „ —nyi-śu-g'e (ཉི་ཤུ་བརྒྱད། ñi-śu-brgyad).
29th „ —nyi-śu-gu (ཉི་ཤུ་དགུ། ñi-śu-dgu).

The last day of the month is called naŋ-kaŋ (གནམ་གང་། gnam-gaṅ).

In conversation and in correspondence the expression da-tsᵒe (ཟླ་ཚེས། zla-tshes, month-date) is commonly used:

śiŋ-č'i da-tsᵒē-la ŋa k'ē-pa-re (ཤིང་ཁྱི་ཟླ་ཚེས་ལ་ངས་སྐྱེས་པ་རེད། śiṅ-byi zla-tshes-la ṅa skyes-pa-red), 'I was born on the first day of the Wood-Mouse year'.
(1) (1) ŋ ŋ

In letters the numbers of the month and date are usually written underneath.

The Days of the week are:

(རེས་གཟའ་བདུན། res-gza' bdun).

Sunday—ṣā nyi-ma (གཟའ་ཉི་མ། gza' ñi-ma).
Monday—ṣā da-wa (གཟའ་ཟླ་བ། gza' zla-ba).
Tuesday—ṣā mik-mar (གཟའ་མིག་དམར། gza' mig-dmar).
Wednesday—ṣā lhak-pa (གཟའ་ལྷག་པ། gza' lhag-pa).
Thursday—ṣā pᵒur-pu (གཟའ་ཕུར་བུ། gza' phur-bu).
Friday—ṣā pa-saŋ (གཟའ་པ་སངས། gza' pa-saṅs).
Saturday—ṣā pem-pa (གཟའ་སྤེན་པ། gza' spen-pa).

ṣā nyi-ma yin-rē-šin lap-ṯra guŋ-saŋ re (གཟའ་ཉི་མ་ཡིན་རེས་བཞིན་སློབ་གྲྭ་དགུང་གསེང་རེད། gza' ñi-ma yin-res-bžin slob-grwa dguṅ-gseṅ red), 'the school is closed every Sunday'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ga pem-pēi nyin-kaŋ le-ka me (གཟའ་ཕེན་པའི་ཉིན་གང་ལས་ཀ་མེད། gza' spen-pa'i ñin-gaṅ las-ka med), 'there is no work on Saturday afternoon'.

kʰoŋ ga nyi-mā ma-tō šū-gi-ma-re (ཁོང་གཟའ་ཉི་མར་མ་གཏོགས་བཞུགས་ཀྱི་མ་རེད། khoṅ gza' ñi-mar ma-gtogs bžugs-kyi-ma-red), 'except on Sundays, he does not stay at home'.

Cardinal Points

(ཕྱོགས་མཚམས། phyogs-mtshams)

śar (ཤར། śar), east.

lho (ལྷོ། lho), south.

nup (ནུབ། nub), west.

ǒ'aŋ (བྱང་། byaṅ), north.

śar-lho (ཤར་ལྷོ། śar-lho), south-east.

lho-nup (ལྷོ་ནུབ། lho-nub), south-west.

nup-ǒ'aŋ (ནུབ་བྱང་། nub-byaṅ), north-west.

ǒ'aŋ-śar (བྱང་ཤར། byaṅ-śar), north-east.

Weights and Measures

In counting weights and measures kaŋ (གང་། gaṅ) is used instead of čik (གཅིག། gčig) and to (རྟོ། do) instead of nyi (གཉིས། gñis).

sor (སོར། sor), the breadth of one finger.

tʰo (མཐོ། mtho), the span from the tip of the thumb to the tip of the middle finger.

kʰ'i (ཁྱིད། khyid), the span from the tip of the thumb to that of the little finger.

ṭʂʰu (ཁྲུ། khru), cubit, from the elbow to the tip of the middle finger.

kʰa (ཁ། kha), square.

dom-pa (འདོམ་པ། 'dom-pa), the distance from the middle finger tip of one hand to that of the other with both arms outstretched.

ča kā-yö kaŋ tʰuŋ (ཇ་ཀར་ཡོལ་གང་འཐུངས། ja kar-yol gaṅ 'thuns), 'drink a cup of tea'.

sǒ-ja šē-kā kaŋ šē (གསོལ་ཇ་ཞལ་ཀར་གང་བཞེས། gsol-ja žal-kar gaṅ bžes), hon.

kü-pa ṭʂʰu kaŋ (སྐུད་པ་ཁྲུ་གང་། skud-pa khru-gaṅ), one cubit of threads.

rē kʰa-to nyǒ (རས་ཁ་རྟོ་ཉོས། ras-kha-do nos), 'buy two squares of cloth'.

Grains and dry things in general are measured (གཞོར་བ། gśor-ba) by ṭʂʰe (ཟྲེ། bre). Five ṭʂʰe make one bo ('བོ། 'bo)—about 10 pints. Twenty ṭʂʰe (ཟྲེ། bre)—1 kʰe (ཁལ། khal)—a weight of about 30 lb.

Butter, etc. are weighed by por (སྤོར། spor). Four por—1 nya-ka (ཉ་ག། ña-ga). Twenty nya-kas—1 kʰe (ཁལ། khal).

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ŋē ʤʳu kʰe ǰ'a-taŋ-nyī taŋ ʈʂʳe kaŋ nyŏ-pa-yin (ངས་འབྲུ་ཁལ་བརྒྱ་དང་གཉིས་དང་ཞེ་གང་རྒྱས་པ་ཡིན། ṅas 'bru khal brgya-daṅ-gñis daṅ bre gaṅ ños-pa-yin), 'I bought 102 kʰe and one ʈʂʳe of grain'.

ʤʳu śor-ǰē ŏ'e-tŭ ʈʂʳē-bŭī kʼoŋ ra-ŏ'uŋ (འབྲུ་གཤོར་འཇལ་ཅེའུ་ཕྲན་བུའི་གྱོན་རག་བྱུང་། 'bru gśor-'jal byed-dus phran-bu'i gyoṅ rag-byuṅ), 'while measuring the grain, I was slightly cheated'.

mar-taŋ-dē mar-kʰe gu tă nya-ka kaŋ por-to du (མར་ཐུང་འདི་མར་ཁལ་དགུ་དང་ཉ་གཅིག་སྦྲར་དེ་འདུག། mar-ltaṅ 'dir mar-khal dgu daṅ ña-ga gaṅ spor-do 'dug), 'In this skin of butter there are nine kʰe one nya-ka and two por'.

mā ǰ'a-tsʼok-ŏ'e-tŭ ǰ'a-mā yak-po tŏ-ā (མར་རྒྱ་འགྱོགས་ཅེའུ་དུས་ཀྱ་མར་ཡག་པོ་སྟོས་ཨང་། mar rgya-'gyogs byed-dus rgya-mar yag-po ltos-'aṅ), 'when weighing butter, look well at the scales'.

THE VERB

The Tibetan verb is essentially a verbal noun denoting a condition. As a rule the persons are not distinguished, although there exists a certain tendency to distinguish the person of the subject by using different forms of the auxiliary 'to be', but this use is rather irregular. Many of the verbs have two stems: present and past. Others use regularly the past stem for all the tenses, a phenomenon due to the disappearance of ancient voiced and of prefixes in the modern language.

ʤʳo-wa (འགྲོ་བ། 'gro-ba), 'to go, the going'.

ŋa ʤʳo-gi-yö (ང་འགྲོ་གི་ཡོད། ṅa 'gro-gi-yod), 'I am going'.

ŏʰ'im-pa (ཕྱིན་པ། phyin-pa), 'gone'.

ŋē ŏʰ'im-pa-yī (ངས་ཕྱིན་པ་ཡིན། ṅas phyin-pa-yin), 'I went'.

taŋ-wa (གཏོང་བ། gtoṅ-ba), 'to send'.

ŋē taŋ-gi-yö (ངས་གཏོང་གི་ཡོད། ṅas gtoṅ-gi-yod), 'I am sending'.

ŋē taŋ-ŋa-yī (ངས་བཏང་པ་ཡིན། ṅas btaṅ-pa-yin), 'I have sent'.

ŋē taŋ-gi-yī (ངས་གཏང་གི་ཡིན། ṅas gtaṅ-gi-yin), 'I shall send'.

In the spoken language there is no difference in the pronunciation of intransitive and transitive verbs, the notion being expressed by the construction of the sentence: the subject of intransitive verbs is not distinguished by any affix, whereas the subject of transitive verbs is put in the instrumental.

The tenses are formed:

(*a*) with the help of the declensional affix 'gi' (< lit. གི་ gi, གྱི་ gyi, ཀྱི་ kyi), and the auxiliary yö (ཡོད། yod), yin∼yī (ཡིན། yin), du (འདུག། 'dug), and re (རེད། red).

(*b*) with the help of verbal stems used as indicators of tense (past and future).

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

One of the characteristic features of Tibetan is its use of compound verbs, that is, such verbs which are formed by using a noun with a common verb having some such meaning as 'to do, to make, to strike', etc.

le-ka č'e-pa (ལས་ཀ་བྱེད་པ། las-ka byed-pa), 'to work'.

mendā ǰ'a-pa (མེ་མདའ་རྒྱག་པ། me-mda' rgyag-pa), 'to shoot'.

č'o-č'e-pa (སྐྱོན་བྱེད་པ། skyon byed-pa), 'to harm'.

rō-č'e-pa (རོགས་བྱེད་པ། rogs-byed-pa), 'to help'.

tsö-pa ǰ'a-pa (རྩོད་པ་རྒྱག་པ། rtsod-pa rgyag-pa), 'to dispute'.

ke-čᵉa č'e-pa (སྐད་ཅ་བྱེད་པ། skad-ča byed-pa), 'to speak'.

go-kor taŋ-wa (མགོ་སྐོར་གཏོང་བ། mgo-skor gtoṅ-ba), 'to delude'.

ǰ'o-čᵉa tak-pa (རྒྱན་ཅ་འདྲེགས་པ། rgyan-ča 'dogs-po), 'to adorn'. (tak-pa—བཏགས་པ། btags-pa, pf.).

tö-ra taŋ-wa (སྟོད་ར་གཏོང་བ། stod-ra gtoṅ-ba), 'to laud'.

ta-ke ǰ'a-pa (རྟ་སྐད་རྒྱག་པ། rta-skad rgyag-pa), 'to neigh'.

The Infinitive.

In the modern colloquial the Infinitive is formed by adding the affix 'gā' (~γā with a fricative velar) to the verbal stem (corresponds to the lit. བར། par, བར། bar).

ku-ŋo ka-re naŋ-γā pᵒe-pa-re (སྐུ་ངོ་ག་རེ་གནང་བར་ཕེབས་པ་རེད། sku-ṅo ga-re gnaṅ-bar-phebs-pa-red), 'Sir, on what business have you come?'

le-ka č'e-gā ǰ'u (ལས་ཀ་བྱེད་པར་རྒྱུགས། les-ka byed-par rgyugs), 'go to work!'

čᵒ'a-lē naŋ-γā pᵒe (ཕྱག་ལས་གནང་བར་ཕེབས། phyag-las gnaṅ-bar-phebs), hon. 'go to work!'

kᵒa-la ṣa-gā ǰ'u (ཁ་ལག་ཟ་བར་རྒྱུགས། kha-lag za-bar-rgyugs), 'go to eat!'

sö-tsᵒi šē-gā-pᵒe (གསོལ་ཚིགས་བཞེས་པར་ཕེབས། gsol-tshigs bžes-par-phebs), 'please go to eat!' (hon.)

te-mo ta-γā-ḍʳo (སྟད་མོ་ལྟ་བར་འགྲོ། ltad-mo lta-bar-'gro), 'go to see!'.

ṣig-mo ṣī-γā-pᵒe (གཟིགས་མོ་གཟིགས་པར་ཕེབས། gzigs-mo gzigs-par-phebs), 'go to see the performance!' (hon.)

ṭʳᵉū-ǰ'a-γā-ǰ'u (ཁྲུས་རྒྱག་པར་རྒྱུགས། khrus-rgyag-par-rgyugs), 'go to wash!'

šē-ṭʳᵉū naŋ-γā-pᵒe (ཞལ་ཁྲུས་གནང་བར་ཕེབས། žal-khrus gnaṅ-bar-phebs), 'go to wash!'

The Present.

The tense expresses an action or condition which is in the process of taking place. There are two forms of this tense: the simple present and the durative. The verbal stem remains unchanged throughout but an attempt is made to distinguish the second and third persons by using a different form of the auxiliary 'to be'. The index of the present tense is the form yö

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

(ཡོད། yod) for the first person singular and plural, and du (འདུག། 'dug) in the second and third persons singular and plural.

Present Indicative

	Singular	*Plural*
1.	ŋa ɖʳo-gi-yö (ང་འགྲོ་གི་ཡོད། ṅa 'gro-gi-yod), 'I go'.	ŋantsᵉo ɖʳo-gi-yö (ང་ཚོ་འགྲོ་གི་ཡོད། ṅa-tsho 'gro-gi-yod), 'we go'.
2.	kᵒ'e-raŋ pᵉe-gi-du (ཁྱེད་རང་ཕེབས་ཀྱི་འདུག། khyed-raṅ phebs-kyi-'dug), 'you go'.	kᵒ'e-raŋ-tsᵒo pᵉe-gi-du (ཁྱེད་རང་ཚོ་ཕེབས་ཀྱི་འདུག། khyed-raṅ-tsho phebs-kyi-'dug), 'you go'.
3.	kᵒo-ɖʳo-gi-du (ཁོ་འགྲོ་གི་འདུག། kho 'gro-gi-'dug), 'he goes'.	kᵒontsᵒo ɖʳo-gi-du (ཁོ་ཚོ་འགྲོ་གི་འདུག། kho-tsho 'gro-gi-'dug), 'they go'. kᵒontsᵒo ɖʳo-gi (ཁོ་ཚོ་འགྲོ་གི། kho-tsho 'gro-gi).

Note that in the second person singular and plural the verb is used in honorific, pᵉe (ཕེབས། phebs) instead of ɖʳo (འགྲོ། 'gro). In the third person singular the form ɖʳo-gi-yö-wa-re (འགྲོ་གི་ཡོད་པ་རེད། 'gro-gi-yod-pa-red), 'is going', is frequently used, for instance, in the sentence lo ši-tsö ɖʳo-gi-yö wa-re (ལོ་འབྲི་རྩམ་འགྲོ་གི་ཡོད་པ་རེད། lo bži-tsam 'gro-gi-yod-pa-red), 'it is about our years'. The form toŋ-ŋa-re (གཏོང་བ་རེད། gtoṅ-ba-red) is used in a sort of impersonal way when one speaks of something constantly being sent or exported, for ex., Pö-nē pē J'a-gar-la toŋ-ŋa-re (བོད་རྣམ་བལ་རྒྱ་གར་ལ་གཏོང་བ་རེད། Bod-nas bal rGya-gar-la gtoṅ-wa-red), 'wool is exported from Tibet to India'. The form ɖʳo-gi (འགྲོ་གི། 'gro-gi) is sometimes observed in the first and third persons.

The Present Durative is expressed by repeating the verbal stem. Note that in this form the past stem of the verb is used.

ŋa de-de-wa yī (ང་བསྡད་བསྡད་པ་ཡིན། ṅa bsdad-bsdad-pa-yin), 'I am staying'.

kᵒo de-de-pa-re (ཁོ་བསྡད་བསྡད་པ་རེད། kho bsdad-bsdad-pa-red), 'he is staying'.

ŋa le-ka č'ē-č'ē-pā-de-yö (ང་ལས་ཀ་བྱས་བྱས་པར་བསྡད་ཡོད། ṅa las-ka byas-byas-par-bsdad-yod), 'I continue to work'. kᵒoŋ čᵒ'a-lē naŋ-naŋ-ŋā-šū-gi-du (ཁོང་ཕྱག་ལས་གནང་གནང་བར་བཞུགས་ཀྱི་འདུག། khoṅ phyag-las gnaṅ-gnaṅ-bar-bžugs-kyi-'dug), hon. The idea of the durative can be expressed by joining to the stem the particle mū∼mō (སྨས། mus), 'the act of doing'.

kᵒo de-mū-re (ཁོ་བསྡད་སྨས་རེད། kho bsdad-mus-red), 'he is staying'.

ŋa le-ka-č'e-mū-yī (ང་ལས་ཀ་བྱེད་སྨས་ཡིན། ṅa las-ka byed-mus-yin), 'I am working'.

kᵒoŋ čᵒ'a-lē-naŋ-mū-re (ཁོང་ཕྱག་ལས་གནང་སྨས་རེད། khoṅ phyag-las gnaṅ-mus-red), 'he is working'. (hon.)

Note that in the above example ŋa (ང་། ṅa) is used, instead of the instrumental.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

The idea of the durative can also be expressed differently by using the adverb ma-čᵒe-par (མ་ཅད་པར། ma-čhad-par), 'continuously'.

teŋ-saŋ čᵒ'a-lē par-ta ma-čᵒe-par naŋ-gi-du (དེང་སང་ལྷག་ལས་པར་ད་མ་ཅད་པར་གནོ་འདུག། deṅ-saṅ phyag-las bar-da ma-čhad-par gnaṅ-gi-'dug), 'nowadays he is constantly working'. (hon.)

The Past Tense

Imperfect:

Denotes an action that has recently taken place. In the first person singular and plural the auxiliary yin∼yī (ཡིན། yin) is used; in the second and third persons singular and plural re (རེད། red). The tense is formed by joining the auxiliary to the stem, the declensional affix 'gi' (གི་ gi, ཀྱི་ gyi, ཀྱི་ kyi) being inserted between the two.

	Singular	*Plural*
1.	ŋē čᵒ'im-pa-yī (ངས་ཕྱིན་པ་ཡིན། ṅas phyin-pa-yin), 'I went'.	ŋantsᵒŏ čᵒ'im-pa-yī (ང་ཚོས་ཕྱིན་པ་ཡིན། ṅa-tshos phyin-pa-yin).
2.	kᵒ'e-raŋ (-gī) pᵒe-pa-re (ཁྱེད་རང་ (གིས) ཕེབས་པ་རེད། khyed-raṅ (-gis) phebs-pa-red).	kᵒ'e-raŋ-tsᵒo pᵒe-pa-re (ཁྱེད་རང་ཚོ་ཕེབས་པ་རེད། khyed-raṅ-tsho phebs-pa-red).
		kᵒ'e-raŋ-tsᵒŏ ..... (khyed-raṅ tshos.....).
3.	kᵒo čᵒ'im-pa-red (ཁོ་ཕྱིན་པ་རེད། kho-phyin-pa-red).	kᵒontsᵒo čᵒ'im-pa-re (ཁོ་ཚོ་ཕྱིན་པ་རེད། kho-tsho phyin-pa-red).

Note the irregular use of the Instrumental in the first and second persons singular and plural.

Perfect:

Denotes an accomplished action, and is formed by joining to the past stem either tsᵒar∼tsᵒā (རྩར། tshar, pf. of འཚར་བ། 'tshar-ba, 'to finish'), or čʹuŋ (བྱུང། byuṅ, pf. of འབྱུང་བ། byuṅ-ba, 'to become'), soṅ (སོང་། soṅ, secondary pf. stem of འགྲོ་བ། 'gro-ba, 'to go'), and šā (བཟག། bzag, pf. of འཇོག་པ། 'jog-pa, 'to lay aside'. In modern correspondence the word is frequently written གཟར། gža'), joined directly to the past stem of the verb.

ŋē čʹē-tsᵒā-ra-yī (ངས་བྱས་རྩར་པ་ཡིན། ṅas byas-tshar-pa-yin), 'I have done'.

ŋē tᵒoŋ-čʹuŋ (ངས་མཐོང་བྱུང་། ṅas mthoṅ-byuṅ), 'I have seen'.

kᵒoŋ pᵒe-soŋ (ཁོང་ཕེབས་སོང་། khoṅ phebs-soṅ) 'he has come'. (hon.)

kᵒo čᵒ'ī-šā (ཁོ་ཕྱིན་བཟག། kho phyin-bžag), 'he has gone'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Another frequently used form of Perfect is formed by joining the auxiliary nyoŋ (ཉོང་། myoṅ-ba, 'to experience') to the present stem of the verb:

ŋa ʤʳo-nyoŋ (ང་འགྲོ་ཉོང་། ṅa 'dro-myoṅ), used in the sense of having been to a place, for instance, ŋa Pö-la ʤʳo-nyoŋ (ང་བོད་ལ་འགྲོ་ཉོང་། ṅa Bod-la 'gro-myoṅ), 'I have been to Tibet'.

kʰontsʰo ʤʳo-nyoŋ-ŋa-re (ཁོ་ཚོ་འགྲོ་ཉོང་ང་རེད། kho-tsho 'gro-myoṅ-pa-red), 'they have been to . . .'.

	Singular	*Plural*
1.	ŋa čʰʼi-tsʰā-ra-yi (ང་ཕྱིན་ཚར་བ་ཡིན། ṅa phyin-tshar-pa-yin), 'I have gone'.	ŋantsʰo čʰʼi-tsʰā-ra-yi (ང་ཚོ་ཕྱིན་ཚར་བ་ཡིན། ṅa-tsho phyin-tshar-pa-yin), 'we have gone'.
2.	kʰʼe-raŋ pʰe-tsʰā-ra-re (ཁྱེད་རང་ཕེབས་ཚར་བ་རེད། khyed-raṅ phebs-tshar-pa-red).	kʰʼe-raŋ-tsʰo pʰe-tsʰā-ra-re (ཁྱེད་རང་ཚོ་ཕེབས་ཚར་བ་རེད། khyed-raṅ-tsho phebs-tshar-pa-red).
3.	kʰo čʰʼi-tsʰā-ra-re (ཁོ་ཕྱིན་ཚར་བ་རེད། kho phyin-tshar-pa-red).	kʰontsʰo čʰʼi-tsʰā-ra-re (ཁོ་ཚོ་ཕྱིན་ཚར་བ་རེད། kho-tsho phyin-tshar-pa-red).

Future Tense

In the Modern Central Tibetan there are three forms of future. In the Future Tense yin∼yi (ཡིན། yin) is used in the first person singular and plural joined to the stem by the declensional affix 'gi'; in the second and third persons singular and plural 're' (རེད། red) is used.

ŋē čʰʼe-gi-yi (ངས་བྱེད་གི་ཡིན། ṅas byed-kyi-yin), 'I shall do'.

kʰō čʰʼe-gi-re (ཁོས་བྱེད་གི་རེད། khos byed-kyi-red), 'he will do'.

The second form of the Future Tense is formed by joining to the stem the verb yoŋ-wa (ཡོང་བ། yoṅ-ba), 'to come, to become'.

ŋē čʰʼē-yoŋ (ངས་བྱས་ཡོང་། ṅas byas-yoṅ), 'I shall do'. This form is only seldom used.

The verb 'to go' forms the future irregularly with the help of the past stem čʰʼi-pa (ཕྱིན་པ། phyin-pa):

ŋē čʰʼi-yoŋ (ངས་ཕྱིན་ཡོང་། nas phyin-yoṅ), 'I shall go'.

Note the irregular use of the instrumental in the first person.

The third form of the Future denotes an action which is about to take place and implies a necessity. It is formed by joining the affix ǰʼu (རྒྱུ། rgyu) to the verbal stem which is followed by the auxiliary yin∼yi (ཡིན། yin) in the first person singular and plural, and re (རེད། red) in the second and third persons singular and plural.

ŋa ʤʳo-ǰʼu-yi (ང་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན། ṅa 'gro-rgyu-yin), 'I am about to go, I shall go'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

kʰo ḍʳo-ǰ'u-re (ཁོ་འགྲོ་གྱུ་རེད། kho 'gro-rgyu-red), 'he is about to go, he is to go'.

te ŋē ʈʳi-ǰ'u-yī (དེ་ངས་འབྲི་གྱུ་ཡིན། de ṅas 'bri-rgyu-yin), 'I shall write this'.

te kʰ'e-raŋ-gī ʈʳi-naŋ-ǰ'u-re (དེ་ཁྱེད་རང་གིས་བྲིས་གནང་རྒྱུ་རེད། de khyed-raṅ-gis bris-gnaṅ-rgyu-red), 'you will write this, this is to be written by you'.

ʂa-čʰē tanda ǰ'or-ǰ'u-re (ཟ་ཆས་དང་ལྡོར་རྒྱུ་རེད། za-čhas da-lta 'byor-rgyu-red), 'food is about to be served'.

kʰo kʰa-la ʂa-ǰ'u-re (ཁོ་ཁ་ལག་ཟ་རྒྱུ་རེད། kho kha-lag za-rgyu-red), 'he is about to eat food'.

kʰ'e-raŋ šē-la čʰö-ǰ'u-re (ཁྱེད་རང་ཞལ་ལག་མཆོད་རྒྱུ་རེད། khyed-raṅ žal-lag mčhod-rgyu-red), 'you are about to partake of food'.

Another form of Immediate Future is formed by joining to the stem the word nyē (ཉན། ñan from ཉན་པ། ñan-pa, to be able). This form corresponds to the form in kʰē∼kʰen (མཁན། mkhan) of the literary language.

ŋa ḍʳo-nyē-yī (ང་འགྲོ་ཉན་ཡིན། ṅa 'gro-ñan-yin), 'I am about to go, I am to go, I shall go'.

kʰo ḍʳo-nyē-re (ཁོ་འགྲོ་ཉན་རེད། kho 'gro-ñan-red), 'he is about to go, he is to go, he will go'.

	Singular	*Plural*
1.	ŋa ḍʳo-gi-yī (ང་འགྲོ་གི་ཡིན། ṅa 'gro-gi-yin), 'I shall go'.	ŋantsᵊo ḍʳo-gi-yī (ངོ་ཚོ་འགྲོ་གི་ཡིན། ṅa-tsho 'gro-gi-yin).
2.	kʰ'e-raŋ ḍʳo-gi-re (ཁྱེད་རང་འགྲོ་གི་རེད། khyed-raṅ 'gro-gi-red).	kʰ'e-raŋ-tsᵊo ḍʳo-gi-re (ཁྱེད་རང་ཚོ་འགྲོ་གི་རེད། khyed-raṅ-tsho 'gro-gi-red).
3.	kʰo ḍʳo-gi-re (ཁོ་འགྲོ་གི་རེད། kho 'gro-gi-red).	kʰontsᵊo ḍʳo-gi-re (ཁོ་ཚོ་འགྲོ་གི་རེད། kho-tsho 'gro-gi-red).

Imperative

Simple Imperative: In many cases the Imperative has a special stem.

čʰi (lit. བྱས། byos), 'do!'

tʰoŋ (ཐོང་། thoṅ), 'send!'

tō-śi (ལྟོས་ཤིག། ltos-śig), 'look!'

In some cases the past stem is used in the Imperative:

soŋ (སོང་། soṅ), 'go!'

šū (ཞུས། žus), 'ask!'

In elegant polite conversation the old literary form in či∼ši is used (lit. ཅིག། čig, ཤིག། žig, ཤིག། śig):

suŋ-či (གསུངས་ཤིག། gsuṅs-śig), 'say, tell!'

lap-ši (ལབ་ཅིག། lab-čig), 'say!'

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

With many of the verbal stems - śo (ཤོག། śog, imp. of 'oṅ-ba, to come) is used.

dē śo (འདིར་ཤོག། 'dir śog), 'come here!'

kʰē-śo (ཁྱེར་ཤོག། khyer-śog), 'bring!'

dē pʰe-šŭ-śo (འདིར་ཕེབས་ཞུས་ཤོག། 'dir phebs-žus-śog), 'ask (him) to come here!'

In many verbs the present stem is used in the Imperative:

pʰe (ཕེབས། phebs), 'go!' (hon.)

šū (བཞུགས། bžugs), 'sit down!' (hon.)

Modern colloquial knows several forms of polite request.

(*a*) Form in -ta (དང་། daṅ).

di čik ʈʂʰŭ-ta (འདི་གཅིག་ཁྲུས་དང་། 'di gčig khrus-daṅ), 'wash it, please!'

di yak-po čik ʂŏ-ta (འདི་ཡག་པོ་གཅིག་བཟོས་དང་། 'di yag-po gčig bzos-daṅ), 'fix it well, please!'

di ɖʐak-la toŋ-ta (འདི་སྦྲག་ལ་གཏོང་དང་། 'di sbrags-la gtoṅ-daṅ), 'take it to the Post, please!'

tŏ-ta (ལྟོས་དང་། ltos-daṅ), 'look, please!'

(*b*) Form in -ā (lit. ཨང་། aṅ).

dē śo-ā (འདིར་ཤོག་ཨང་། 'dir śog-aṅ), 'come here!'

ŋā (or ŋa-la) rō-naŋ-ā (ངར་རོགས་གནང་ཨང་། ṅa (ṅa-la) rogs-gnaṅ-aṅ), 'do help me!'

tɛ̄-tɛ̄ ǒ'e-ā (བརྟན་བརྟན་ཕྱེད་ཨང་། brtan-brtan byed-aṅ), 'be careful!'

šē-la-la si-pɛ̄ ma-ǰ'a-ā (ཞལ་ལག་ལ་ཟེ་བན་མ་རྒྱབ་ཨང་། žal-lag-la si-pan ma-rgyob-aṅ), 'don't put red pepper into the food!'

ka-lē tᶜē-ā (ག་ལེར་ཐེགས་ཨང་། ga-ler thegs-aṅ), 'go in peace!'

(*c*) Form in -na, conveys an indirect request or suggestion:

di čik ʈʂʰŭ-na (འདི་གཅིག་ཁྲུས་ན། 'di gčig khrus-na), 'how about washing it, would you wash it?'

sŏ-ǰa čik ʂŏ-na (གསོལ་ཇ་གཅིག་བཟོས་ན། gsol-ǰa gčig bzos-na), 'would you make some tea?'

di tsaŋ-ma čik ʂŏ-na (འདི་གཙང་མ་གཅིག་བཟོས་ན། 'di gtsaṅ-ma gčig bzos-na), 'would you clean it?'

yi-gi di ɖʐak-la taŋ-na (ཡི་གེ་འདི་སྦྲག་ལ་བཏང་ན། yi-ge 'di sbrags-la tan-na), 'would you post this letter?'

dē ǒ'uk-tsĕ čᶜip-ǰ'ur naŋ-na (འདིར་ཁྱུག་རྫམ་ཅིག་བསྒྱུར་གནང་ན། 'dir khyug-tsam čhibs-bsgyur-gnaṅ-na), 'if you would come here for just a second'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

(*d*) Form in rō-ǒ′i (རོག་ཅིག། rogs-gyis), 'please....'. The form is used in ordinary conversation when speaking politely to a person of inferior position.

di ǒ′e-rō-ǒ′i (འདི་ཇེད་རོག་ཅིག། 'di byed-rogs-gyis), 'please do it!'

kʰo-la lap-rō-ǒ′i (ཁོ་ལ་ལབ་རོག་ཅིག། kho-la lab-rogs-gyis), 'please tell him!'

Note: (རོག། rogs < གྲོག། grogs).

(*e*) Form in -rō-naŋ (རོག་གནང་། rogs-gnaṅ). Form of polite request.

pʰe-rō-naŋ (ཕེབས་རོག་གནང་། phebs-rogs-gnaṅ), 'please come!'

kā-naŋ-rō-naŋ (བཀའ་གནང་རོག་གནང་། bka'-gnaṅ-rogs-gnaṅ), 'please order, please tell!' (hon.)

kā-mǒ sē-po suŋ-rō-naŋ (བཀའ་མོལ་གསལ་པོ་གསུང་རོག་གནང་། bka'-mol gsal-po gsuṅ-rogs-gnaṅ), 'please say it clearly'.

di-nē pʰā tē̆-tē̆-ǒ′ē pʰe-rō-naŋ (འདི་ནས་ཕར་བརྟན་བརྟན་བྱས་ནས་ཕེབས་རོག་གནང་། 'di-nas phar brtan-brtan-byas-nas phebs-rogs-gnaṅ), 'please go carefully from here'.

In modern colloquial naŋ is often pronounced nāŋs:

suŋ-rō-nāŋs (གསུང་རོག་གནང་། gsuṅ-rogs-gnaṅ), 'please tell!'

(*f*) Form in -go∼gǒ (དགོས། dgos), similar in form to the hortative.

ka-lē čʰip-ǰ′ur-naŋ-go (ག་ལེར་ཆིབས་བསྒྱུར་གནང་དགོས། ga-ler čhibs-bsgyur-gnaṅ-dgos), 'go in peace!' (hon.)

šū-dē̆-ǰā-go (བཞུགས་གདན་འཇགས་དགོས། bžugs-gdan-'jags-dgos), 'please sit down'.

sǒ-tsʰi yak-po ǒ′ē-nē naŋ-gǒ (གསོལ་ཚིགས་ཡག་པོ་བྱས་ནས་གནང་དགོས། gsol-tshigs yag-po byas-nas gnaṅ-dgos), 'prepare the food well'.

The negative is formed by placing the particle 'ma' before the Imperative:

diṇḍʳe ma-ǒ′e (འདི་འདྲ་མ་ཇེད། 'di-'dra ma-byed), 'don't do it!'

maṇḍʳo (མ་འགྲོ། ma-'gro), 'don't go!'

ma-pʰe-rō-naŋ (མ་ཕེབས་རོག་གནང་། ma-phebs-rogs-gnaṅ), 'please do not go!'

ta ḍʳo-mo-go (ད་འགྲོ་མི་དགོས། da 'gro-mi-dgos), 'now there is no need to go, don't go!'

Note that the negative particle 'mi' is often pronounced mo in the colloquial.

Passive

The Active and Passive Voices are not distinguished in Tibetan. In the Passive the subject which undergoes the verbal action, is put in the Nominative.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Pres. ŋa duŋ-gi, I am being beaten (ང་དུང་གི། ṅa rduṅ-gi).

Past. ŋa duŋ-ǒ'uŋ, I have been beaten (ང་བཏུངས་ཐུང་། ṅa brduṅs-byuṅ).

Fut. ŋa duŋ-gi-re, I shall be beaten (ང་བཏུང་གི་རེད། ṅa brduṅ-gi-red).

ŋa se-soŋ, 'I am killed' (an expression of dismay; ང་བསད་སོང་། ṅa bsad-soṅ). Cf. Sanskrit: hato' smi.

A Past Participle Passive is formed by placing a Past stem in the Genetive before the subject which undergoes the verbal action:

ŋē lok-pēi pe-čᵉa, 'the book which was read by me' (ངས་ཀློག་པའི་དཔེ་ཅ། ṅas klogs-pa'i dpe-ča).

Hortative

The Hortative expressing the necessity of performing an action, is formed by joining go∼gŏ (དགོས། dgos) to the verbal stem (present, past and future).

ŋa ɖʳo-go-gi-yö (ང་འགྲོ་དགོས་ཀྱི་ཡོད། ṅa 'gro-dgos-kyi-yod), 'I must go'.

ŋa di ṣa-go-ǒ'uŋ (ང་འདི་ཟ་དགོས་ཐུང་། ṅa 'di za-dgos-byuṅ), 'I had to eat it'.

ŋa kᶜoŋ-gi-tsa-la ɖʳo-go-ǒ'uŋ-soŋ (ང་ཁོང་གི་རྩ་ལ་འགྲོ་དགོས་ཐུང་སོང་། ṅa khoṅ-gi-rtsa-la 'gro-dgos-byuṅ-soṅ), 'I had to go to him'.

kᶜoŋ naŋ-nē ɖʳo-go-ǒ'uŋ-ŋa-re (ཁོང་རང་ནས་འགྲོ་དགོས་ཐུང་ཡ་རེད། khoṅ naṅ-nas 'gro-dgos-byuṅ-pa-re), 'he had to leave the house'.

kᶜoŋtsᶜo ku-ma ku-go-ǒ'uŋ-ŋa-re (ཁོ་ཚོ་རྐུ་མ་རྐུ་དགོས་ཐུང་ཡ་རེད། kho-tsho rkun-ma rku-dgos-byuṅ-pa-red), 'they had to steal'.

ŋa na-nē naŋ-la de-go-ǒ'uŋ (ང་ན་ནས་རང་ལ་བསྡད་དགོས་ཐུང་། ṅa na-nas raṅ-la bsdad-dgos-byuṅ), 'being ill, I had to stay at home'.

Note that in some cases the present stem is used.

kᶜoŋ pᶜe-nē suŋ-go-ǒ'uŋ-ŋa-re (ཁོང་ཕེབས་ནས་གསུངས་དགོས་ཐུང་ཡ་རེད། khoṅ phebs-nas-gsuṅs-dgos-byuṅ-pa-red), 'he came and was obliged to tell'.

2nd Form: -go-ǒ'ē-soŋ (དགོས་ཐུས་སོང་། dgos-byas-soṅ) is added to the verbal stem (hon. go-naŋ-soŋ, དགོས་གནང་སོང་། dgos-gnaṅ-soṅ).

ŋa ɖʳo-go-ǒ'ē-soŋ (ང་འགྲོ་དགོས་ཐུས་སོང་། ṅa 'gro-dgos-byas-soṅ), 'I have to go'.

kᶜoŋ-naŋ-nyi pᶜe-go-naŋ-soŋ (ཁོང་རྣམ་གཉིས་ཕེབས་དགོས་གནང་སོང་། khoṅ-rnam-gñis phebs-dgos-gnaṅ-soṅ), 'they two have to go'. (hon.)

ŋa dö-go-ǒ'ē-soŋ (ང་སྡོད་དགོས་ཐུས་སོང་། ṅa sdod-dgos-byas-soṅ), 'I have to stay'.

kᶜe'e-ran-gī suŋ-go-naŋ-soŋ (ཁྱེད་རང་གིས་གསུང་དགོས་གནང་སོང་། khyed-raṅ-gis gsuṅ-dgos-gnaṅ-soṅ), 'you have to tell it'.

The Future is formed by joining -go-ǒ'e-gi-re (དགོས་བྱེད་ཀྱི་རེད། dgos-byed-kyi-red) to the stem:

kᶜontsᶜo ma-nyē-na ma ǰ'a-go-ǒ'e-gi-re (ཁོ་ཚོ་མ་ཉན་ན་དམག་རྒྱག་དགོས་བྱེད་ཀྱི་རེད། kho-tsho ma-ñan-na dmag-rgyag-dgos-byed-kyi-red), 'if they do not listen, we shall have to fight'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

kᵉoŋ pᵉe-na pᵉû-go-č′e-gi-re (ཁོང་ཕེབས་ན་འགྱུར་དགོས་བྱེད་ཀྱི་རེད། khoṅ phebs-na 'bul-dgos-byed-kyi-red), 'if he comes, we shall have to present (it)'.

Potential

The Potential is formed by joining tᵉu (ཐུབ་པ། thub-pa, to be able), to the verbal stem (present, past and future).

ŋa ɖʳo-tᵉu-gi-yö (ང་འགྲོ་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། ṅa 'gro-thub-kyi-yod), 'I am able to go'.

ŋē Tsaŋ-po-la k′e-ǰ′ap-tᵉu-č′uŋ (ངས་གཙང་པོ་ལ་རྐྱལ་རྒྱབ་ཐུབ་བྱུང་། ṅas gTsaṅ-čhu-la rkyal-rgyab-thub-byuṅ), 'I was able to swim the Tsang-čhu'.

le-ka di ŋē č′e-tᵉu-pa-mindu (ལས་ཀ་འདི་ངས་བྱེད་ཐུབ་པ་མིན་འདུག། las-ka 'di ṅas byed-thub-pa-mi-'dug), 'I am unable to do this work'.

kᵉ′i dī kar-ma-ŋa-la me-li-čik ǰ′uk-tᵉu-pa-re (ཁྱི་འདི་སྐར་མ་ལྔ་ལ་མི་ཚིག་རྒྱུགས་ཐུབ་པ་རེད། khyi 'di skar-ma-lṅa-la me-li-gčig rgyugs-thub-pa-red), 'this dog was able to run a mile in five minutes'.

kᵉoŋ-gi śiŋ-doŋ-gi-tse-la dzē tᵉu-gi-re (ཁོང་གིས་ཤིང་སྡོང་གི་རྩེ་ལ་འཛེགས་ཐུབ་ཀྱི་རེད། khoṅ-gis śiṅ-sdoṅ-gi-rtse-la 'dzegs-thub-kyi-red), 'he will be able to climb to the top of the tree'.

Nam-šik ŋē Dzam-liŋ tsᵉaŋ-ma kor-tᵉu-gi-re (རྣམ་ཤེག་ངས་འཛམ་གླིང་ཚྭ་མ་བསྐོར་ཐུབ་ཀྱི་རེད། nam-žig ṅas 'Dzam-gliṅ tshaṅ-ma bskor-thub-kyi-red), 'later I shall be able to go round the entire world'.

di tanda lap-tᵉu-gi-ma-re (འདི་དང་ལྟ་ལབ་ཐུབ་ཀྱི་མ་རེད། 'di da-lta lab-thub-kyi-ma-red), 'it is impossible to tell it now'.

Intention to do something is expressed by joining tsī (རྩིས། rtsis, pf. of རྩི་བ། rtsi-ba, 'to count') to the verbal stem:

ŋa ɖʳo-tsī-yö (ང་འགྲོ་རྩིས་ཡོད། ṅa 'gro-rtsis-yod), 'I intend to go'.

ŋē ʈʂʰi-tsī-yö (ངས་འབྲི་རྩིས་ཡོད། ṅas 'bri-rtsis-yod), 'I intend to write'.

ku-ŋo pᵉe-tsī-naŋ-du (སྐུ་ངོ་ཕེབས་རྩིས་འདུག། sku-ṅo phebs-rtsis-'dug), 'the gentleman intends to go'. (hon.)

ŋē ʈʂʰī-nē taŋ-tsī-yö (ངས་འབྲིས་ནས་གཏོང་རྩིས་ཡོད། ṅas bris-nas gtoṅ-rtsis-yod), 'having written it, I intend to send it'.

kᵉoŋ-gī ʈʂʰi-naŋ-tsī-du (ཁོང་གིས་འབྲིས་གནང་རྩིས་འདུག། khoṅ-gis bris-gnaṅ-rtsis-'dug), 'he intends to send it'. (hon.)

The Desiderative

The Desiderative is formed by adding to the verbal stem the words dö (འདོད། 'dod), nyiŋ-dö (སྙིང་འདོད། sñiṅ-'dod), sem (སེམས། sems) and mǭ (སྨོན། smon).

kᵉoŋ ʈʂᵉom-la pᵉendö-mindu (ཁོང་ཁྲོམ་ལ་ཕེབས་འདོད་མེད་འདུག། khoṅ khrom-la phebs-'dod-mi-'dug), 'he has no desire to go to the market'.

ŋa ɖʳondö-č′e-gi-me (ང་འགྲོ་འདོད་ཟེར་ཀྱི་མེད། ṅa 'gro-'dod-bved-kyi-med), 'I have no desire to go'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ŋā ḍʳondö še-ṭʳa yö (ངར་འགྲོ་འདོད་ཞེ་དྲག་ཡོད། ṅar 'gro-'dod že-drag yod), 'I have a great desire to go'.

ŋa di č'endö ʂĕ-mindu (ང་འདི་ཇེད་འདོད་ཟེར་མི་འདུག། ṅa 'di byed-'dod zer-mi-'dug), 'I did not say that I wished to do it'.

ŋa ḍʳondö-ta-du-te ḍʳo-tᶜu-gi-ma-re (ང་འགྲོ་འདོད་ལྟ་འདུག་ཀྱེ་འགྲོ་ཐུབ་ཀྱི་མ་རེད། ṅa 'gro-'dod-lta 'dug-ste 'gro-thub-kyi-ma-red), 'though I have a desire to go, I shall not be able to go'.

kᶜ'i di rŭ-kᶜo ʂa-nyiŋ-dö-šā (ཁྱི་འདི་རུས་ཁོག་ཟ་སྙིང་འདོད་བཞག། khyi 'di rus-khog za-sñiṅ-'dod-bžag), 'this dog wants to eat bones'.

mi-di-tsᶜo-la le-ka-č'e-sem tsā-nē yö-wa-ma-re (མི་འདི་ཚོ་ལ་ལས་ཀ་ཇེད་སེམས་རྩ་བ་ནས་ཡོད་པ་མ་རེད། mi 'di-tsho-la las-ka byed-sems rtsa-ba-nas yod-pa-ma-red), 'these people have no desire to work whatsoever'.

ŋa mi čᶜ'uk-po-la mǒ-gi-mindu (ང་མི་ཕྱུག་པོ་ལ་སྨོན་གྱི་མི་འདུག། ṅa mi phyug-po-la smon-gyi-mi-'dug), 'I do not wish to become a rich man'.

mi yǒ-tē-čē-la yi-mǒ-č'e-go-re (མི་ཡོན་ཏན་ཅན་ལ་ཡིད་སྨོན་ཇེད་དགོས་རེད། mi yon-tan-čan-la yid-smon-byed-dgos-red), 'one should desire to become a cultured man'.

ta te čᶜu tᶜuŋ-nyiŋ-dö-gi-yö-pa-ḍʳa (རྟ་དེ་ཆུ་འཐུང་སྙིང་འདོད་ཀྱི་ཡོད་པ་འདྲ། rta de čhu-'thuṅ-sñiṅ-'dod-kyi-yod-pa-'dra), 'the horse seems to wish to drink'.

The Causative

The Causative is formed by adding the verb čuk∼ču (བཅུག་པ། bču-g-pa, pf. of འཇུག་པ། 'jug-pa, 'to put in, to introduce'), to the verbal stem which is put in the Infinitive.

kᶜo ḍʳō-čuk-soŋ (ཁོ་འགྲོ་བཅུག་སོང་། kho 'gror-bču-g-soṅ), 'he made him go'.

kᶜo ḍʳō-čᶜu (ཁོ་འགྲོ་ཆུག། kho 'gror-čhug), 'make him go!'

The same can be expressed by adding the affix -ru:

kᶜo ḍʳo-ru-čuk-soŋ (ཁོ་འགྲོ་རུ་བཅུག་སོང་། kho 'gro-ru-bču-g-soṅ), 'he made him go'.

Permission to perform an action is expressed by adding čᶜok∼čᶜo (ཆོག་པ། čhog-pa, 'to be permitted') to the verbal stem. Note that the past stem is used:

dī-naŋ-la čᶜ'ī-čᶜo-gi-re-pē (འདིའི་ནང་ལ་ཕྱིན་ཆོག་གི་རེད་པས། 'di'i naṅ-la phyin-čhog-gi-red-pas), 'can one go inside?'

pᶜe-čᶜo-gi-re (ཕེབས་ཆོག་གི་རེད། phebs-čhog-gi-red), 'you may enter'.

la-kᶜ'ē yö-na čᶜ'ī-čᶜo-gi-re (ལག་ལྷེར་ཡོད་ན་ཕྱིན་ཆོག་གི་རེད། lag'khyer yod-na phyin-čhog-gi-red), 'if you have a permit, you can go'.

čᶜ'a-dep te ǰē-la pᶜŭ-čᶜo-ga-čik (ཕྱག་རྟེབ་ལ་སྦྱར་ཆོག་པ་གཅིག། phyag-teb de rǰes-la phul-čhog-pa-gčig), 'you may give the book afterwards'.

di dē ša-čᶜo-ga-či (འདི་འདེར་བཞག་ཆོག་པ་གཅིག། 'di 'dir bžag-chog-pa-gčig), 'you may put it here'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Readiness to perform an action is expressed by adding čᶜo-čᶜo (ཆོག་ཆོག། čhog-čhog) to the verbal stem:

ŋa čᶜʻį̈-čᶜo-čᶜo-yį̈ (ངའི་ཕྱིན་ཆོག་ཆོག་ཡིན། ṅa phyin-čhog-čhog-yin), 'I am ready to go'.

šē-la ʂŏ-čᶜo-čᶜo-re (ཞལ་ལག་བཟོས་ཆོག་ཆོག་རེད། žal-lag bzos-čhog-čhog-red), 'he is ready to prepare food'.

kᶜoŋ še-mo šē-čᶜo-čᶜo-re (ཁོང་བཞད་མོ་བཞད་ཆོག་ཆོག་རེད། khoṅ bžad-mo bžad-čhog-čhog-red), 'he is about to laugh'.

yi-gi di taŋ-čᶜo-čᶜo-re (ཡི་གེ་འདི་བཏང་ཆོག་ཆོག་རེད། yi-ge 'di btaṅ-čhog-čhog-red), 'this letter is ready to be sent'.

kā-yŏ te ʂā-čᶜo-čᶜo-re (ཀར་ཡོལ་དེ་གཟགས་ཆོག་ཆོག་རེད། kar-yol de gzags-čhog-čhog-red), 'the cup is about to fall'.

That the time for performing an action has arrived is expressed by adding rę̄ (རན། ran) * to the verbal stem:

ta ŋa ʤʳo-rē-soŋ (དང་འགྲོ་རན་སོང་། da ṅa 'gro-ran-soṅ), 'now, it is time for me to go'.

ta yi-gi te taŋ-rę̄-soŋ (དེ་ཡི་གེ་དེ་གཏོང་རན་སོང་། da yi-ge de gtoṅ-ran-soṅ), 'now it is time to send the letter'.

šē-la čᶜö-rę̄-gi-mindu-gē (ཞལ་ལག་མཆོད་རན་གྱི་མིན་འདུག་གམ། žal-lag mčhod-ran-gyi-mi-'dug-gam), 'is it not the time to eat?' (hon.)

The imminence of an action is expressed by adding ʤʳo (འགྲོ། 'gro) to the verbal stem:

ŋē ʈʳi-ʤʳo-yö (ངས་ཟྲི་འགྲོ་ཡོད། ṅas bri-'gro-yod), 'I am about to write'.

kᶜe-raŋ-gī ʈʳi-ʤʳo-du (ཁྱེད་རང་གིས་ཟྲི་འགྲོ་འདུག། khyed-raṅ-gis bri-'gro-'dug), 'you are about to write'.

kᶜoŋ-gī ʈʳi-naŋ-ʤʳo-du (ཁོང་གིས་ཟྲིས་གནང་འགྲོ་འདུག། khoṅ-gis bris-gnaṅ-'gro-'dug), 'he is about to write'. (hon.)

ŋē guk-ʤʳo-yö (ངས་སྒུག་འགྲོ་ཡོད། ṅas sgug-'gro-yod), 'I am about to wait'.

kᶜoŋ-gī guk-naŋ-ʤʳo-du (ཁོང་གིས་སྒུག་གནང་འགྲོ་འདུག། khoṅ-gis sgug-gnaṅ 'gro-'dug), 'he is about to wait'. (hon.) The same is expressed by adding the word ʈʳap (གྲབས། grabs, preparation) to the verbal stem. mo ŋu-ʈʳap čʻē-soŋ, 'she was about to cry' (མོ་ངུ་གྲབས་བྱས་སོང་། mo ṅu-grabs-byas-soṅ).

Chance or possibility of performing an action is expressed by adding to the verbal stem the word sa (ས། sa, 'place, locality'), or tᶜap (ཐབས། thabs, 'method, means'):

---

* Originally ʤʳę̄-pa (དྲན་པ། dran-pa), ངས་འགྲོ་དྲན་ཏེ། ṅa 'gro-dran-te, 'having remembered the need of going'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

dē le-ka č'e-sa mindu (འདེར་ལས་ཀ་ཇེད་ས་མི་འདུག། 'dir las-ka byed-sa mi-'dug), 'here there is no chance of doing any work'.

(Cf. lit. འདེར་ཇེད་ཡུལ་མི་འདུག། 'dir byed-yul mi-'dug.)

te-riŋ čar-sa mindu (དེ་རིང་བཟར་ས་མི་འདུག། de-riṅ bčar-sa mi-'dug), 'today there is no chance of being received'.

nor-sa tsā-nē me (ནོར་ས་རྩ་བ་ནས་མེད། nor-sa rtsa-ba-nas med), 'you cannot mistake it'.

kʰo ɖʀo-tʰap-č'e-gi-du (ཁོ་འགྲོ་ཐབས་ཇེད་ཀྱི་འདུག། kho 'gro-thabs-byed-kyi-'dug), 'he is trying to go'.

To express the inability of performing an action tʰap (ཐབས། thabs) is added to the verbal stem and the auxiliary is put in the negative:

tanda ɖʀo-tʰap-mindu (དང་ཨ་འགྲོ་ཐབས་མི་འདུག། da-lta 'gro-thabs mi-'dug), 'now there is no opportunity to go'.

To have time for performing an action is expressed by adding loŋ (ལོང་། loṅ) to the verbal stem. The corresponding negative form is loŋ-me (ལོང་མེད། loṅ-med):

ʈʂʰom-la ɖʀo-loŋ yö-pē (ཁྲོམ་ལ་འགྲོ་ལོང་ཡོད་པས། khrom-la 'gro-loṅ yod-pas), 'have you time to go to the market?'

ŋa ɖʀo-loŋ-me (ང་འགྲོ་ལོང་མེད། ṅa 'gro-loṅ-med), 'I have no time to go'.

kʰoŋ-tsʰo te č'e-loŋ-me-pa-ɖʀa (ཁོང་ཚོ་དེ་ཇེད་ལོང་མེད་པ་འདྲ། khoṅ-tsho de byed-loṅ-med-pa-'dra) 'it seems they have no time to do it'.

The idea of probability or likelihood of an action is expressed by adding dō-kʰa-po (དོགས་པ་པོ། dogs-kha-po; in modern correspondence the expression is often written མདོག་པ་པོ། mdog-kha-po) to the verbal stem:

ŋa yoŋ-dō-kʰa-po-re (ང་ཡོང་དོགས་པ་པོ་རེ། ṅa yoṅ-dogs-kha-po-red), 'I shall probably come'. The same is expressed by using pʰē-čʰē: ŋa pʰē-čʰē yoŋ-gi-re (ང་ཕལ་ཆེར་ཡོང་གི་རེ། ṅa phal-čher yoṅ-gi-red).

kʰoŋ-tsʰo yoŋ-tʰu-dō-kʰa-po-re (ཁོང་ཚོ་ཡོང་ཐུབ་དོགས་པ་པོ་རེ། khoṅ-tsho yoṅ-thub-dogs-kha-po-red), 'they will probably be able to come'.

pu-gu di na-dō-kʰa-po-čik-du (པུ་གུ་འདི་ན་དོགས་པ་པོ་ཅིག་འདུག། pu-gu 'di na-dogs-kha-po-dčig 'dug), 'this boy seems to be ill'.

The negative of the above form is dō-me (དོགས་མེད། dogs-med) or dō-kʰa-po-ma-re (དོགས་པ་པོ་མ་རེད། dogs-kha-po-ma-red);

ma yoŋ-dō-mĕ (དམག་ཡོང་དོགས་མེད། dmag yoṅ-dogs-med), 'war is not likely to come'.

kʰo yak-po yoŋ-dō-kʰa-po-ma-re (ཁོ་ཡག་པོ་ཡོང་དོགས་པ་པོ་མ་རེད། kho yag-po-yoṅ-dogs-kha-po-ma-red), 'he might get into trouble'.

'Dō-kʰa-po' is sometimes added to adjectives:

di yak-dō-kʰa-po-čik du (འདི་ཡག་དོགས་པ་པོ་ཅིག་འདུག། 'di yag-dogs-kha-po-gčig 'dug), 'this seems to be good'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

mi-di ǰem-dō-kᶜa-po-čik du (མི་འདི་འཇེམ་དོག་པོ་གཅིག་འདུག། mi-'di 'ǰem-dogs-kha-po-gčig 'dug), 'this man seems to be clever'.

kᶜoŋ sem-ʂaŋ-dō-kᶜa-po-čik du (ཁོང་སེམས་བཟང་དོག་པོ་གཅིག་འདུག། khoṅ sems-bzaṅ-dogs-kha-po-gčig 'dug), 'he seems to be a good man'.

Note that when -dō-kᶜa-po-čik is added to an adjective the nominal particle po (པོ་ po) is omitted.

Probability is also expressed by adding ḍʳo (འགྲོ། 'gro) to the auxiliary:

kᵒ'e-raŋ Pö-la tᶜē-na da-wa kᶜa-śē šū-gi-yö-ḍʳo (ཁྱེད་རང་བོད་ལ་རྒྱགས་ན་ཟླ་བ་ཁ་ཤས་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད་'གྲོ། khyed-raṅ Bod-la thegs-na zla-ba kha-śas bžugs-kyi-yod-'gro). 'if you go to Tibet, you will probably stay (there) for a few months'.

ku-ŋo lhē-g'ē ku-ʂū de-po yin-ḍʳo (སྐུ་ངོ་ལྷན་རྒྱས་སྐུ་གཟུགས་བདེ་པོ་ཡིན་འགྲོ། sku-ṅo lhan-rgyas sku-gzugs bde-po yin-'gro), 'are all the members of the family well?'

In the negative menḍʳo (མིན་འགྲོ། min-'gro) is used.

kᶜoŋ menḍʳo (ཁོང་མིན་འགྲོ། khoṅ min-'gro), 'is he not?'

Another way of expressing probability is to add ḍʳa (འདྲ། 'dra) to the auxiliary.

naŋ-gi-yim-pa-ḍʳa (གནང་གི་ཡིན་པ་འདྲ། gnaṅ-gi-yin-pa-'dra), 'they will probably do'.

In the negative ḍʳa is added to the negative form of the auxiliary.

mē-pa-ḍʳa (མེད་པ་འདྲ། miṅ-pa-'dra), 'probably not'.

kᶜo Ṭʳo-mo-la de-gi-mē-pa-ḍʳa (ཁོ་སྒྲོ་མོ་ལ་བརྟེ་གི་མེད་པ་འདྲ། kho Gro-mo-la bsdad-kyi-min-pa-'dra), 'he will probably not stay in Chumbi'.

That an action has just taken place is expressed by adding to the past stem the particle tsĕ (ཙམ། tsam, 'about, just').

kᶜo tanda čᵒ'i-tsĕ-re (ཁོ་དང་ལྟ་ཕྱིན་ཙམ་རེད། kho da-lta phyin-tsam-red), 'he just left'.

kᶜŏ taŋ-tsĕ-re (ཁོས་བཏང་ཙམ་རེད། khos btaṅ-tsam-red), 'he just sent it'.

Another way of expressing the imminence of an action is to add to the verbal stem the expression nyer-tᶜu (ཉེར་ཐུག། ñer-thug, 'getting near'):

kᶜo ḍʳo-nyer-tᶜu-ša (ཁོ་ འགྲོ་ ཉེར་ ཐུག་ བཞག། kho 'gro-ñer-thug-bžag), 'he is about to go'.

ŋa ḍʳo-nyer-tᶜu-de-yö (ངའགྲོ་ཉེར་ཐུག་བསྡད་ཡོད། ṅa 'gro-ñer-thug-bsdad-yod), 'I am about to go'.

kᶜoŋ pᶜe-nyer-tᶜu-de-ša (ཁོང་ཕེབས་ཉེར་ཐུག་བསྡད་བཞག། khoṅ phebs-ñer-thug-bsdad-bžag), 'he is about to go'. (hon.)

The same idea can be expressed differently: kᶜoŋ pᶜe-rē-de-ša (ཁོང་ཕེབས་རན་བསྡད་བཞག། khoṅ phebs-ran-bsdad-bžag), 'he is about to go'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

To dare to do something is expressed by adding to the verbal stem the word nű (རྣུས་པ། nus-pa, 'power, ability'):

kʰo ɖʳo-nű-soŋ-ŋē (ཁོ་འགྲོ་རྣུས་སོན་ཉམ། kho 'gro-nus-soṅ-ṅam), 'did he dare to go?'

kʰo ɖʳo-nű-gi-mindu (ཁོ་འགྲོ་རྣུས་ཀྱི་མི་འདུག། kho 'gro-nus-kyi-mi-'dug), 'he does not dare to go'.

kʰo lap-nű-gi-mindu (ཁོ་ལབ་རྣུས་ཀྱི་མི་འདུག། kho lab-nus-kyi-mi-'dug), 'he does not dare to say'.

The inability to do a thing is expressed by adding to the verbal stem the word śē̆ (ཤེས་པ། śes-pa, to know) in ordinary speech, and kʰʼē̆ (མཁྱེན་པ། mkhyen-pa, to know) in the honorific:

kʰo yoŋ-śē̆-gi-ma-re (ཁོ་ཡོང་ཤེས་ཀྱི་མ་རེད། kho yoṅ-śes-kyi-ma-red), 'he does not know how to approach'.

kʰoŋ pʰe-kʰʼē̆-gi-ma-re (ཁོང་ཕེབས་མཁྱེན་ཀྱི་མ་རེད། khoṅ phebs-mkhyen-gyi-ma-red), ibid. (hon.)

Uncertainty is expressed by the juxtaposition of positive and negative forms of the verb:

kʰoŋ-la ŋű čʼuŋ-yö-me śē̆-ma-čʼuŋ (ཁོང་ལ་དངུལ་ཐུང་ཡོད་མེད་ཤེས་མ་ཐུང་། khoṅ-la dṅul byuṅ-yod-med śes-ma-byuṅ), 'I do not know whether he has money or not'.

di yak-po yī-mē̆ ŋē lap-tʰu-pa-mindu (འདི་ཡག་པོ་ཡིན་མིན་ངས་ལབ་ཐུབ་པ་མི་འདུག། 'di yag-po yin-min ṅas lab-thub-pa-mi-'dug), 'I cannot say whether it is good or bad'.

kʰoŋ-gī tenɖʳe re-ma-re kʼe suŋ-ma-soŋ' (ཁོང་གིས་དེ་འདྲ་རེད་མ་རེད་གང་ཡང་གསུངས་མ་སོང་། khoṅ-gis de-'dra red-ma-red gaṅ-yaṅ gsuṅs-ma-soṅ), 'he did not say anything whether it was this or that'.

di sű čʼē-ma-čʼē ŋa-la šu-jʼu kʼe mě (འདི་སུས་བྱས་མ་བྱས་ང་ལ་ཞུ་གྱུ་གང་ཡང་མེད། 'di sus byas-ma-byas ṅa-la žu-rgyu gaṅ-yaṅ med), 'I cannot say who did it'.

ŋa pʰa-gē du-mindu kʼe ma-lop (ང་ཕ་གིར་འདུག་མི་འདུག་གང་ཡང་མ་ཚོབས། ṅa pha-gir 'dug-mi-'dug gaṅ-yaṅ ma-lobs), 'don't say anything about my being or not being there'.

The Negative:

The Negative is formed by placing the negative particles ma (མ་ ma) and mo (མི་ mi) either in front of the verbal stem, or in front of the auxiliary, and by using the negative form of the auxiliary.

čʰʼa-rī ma-naŋ-ŋa-re (ཕྱག་ཟིས་མ་གནང་པ་རེད། phyag-bris ma-gnaṅ-pa-red), '(he) did not give a letter'.

kʰo ɖʳo-gi-ma-re (ཁོ་འགྲོ་གི་མ་རེད། kho 'gro-gi-ma-red), 'he won't go'.

ŋa ɖʳo-gi-me (ང་འགྲོ་གི་མེད། ṅa 'gro-gi-med), 'I shan't go'.

ta ɖʳo-mo-go (དེ་འགྲོ་མི་དགོས། da 'gro-mi-dgos), 'now there is no need to go'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

The Participle

The Participle (past and present) is formed by joining the affix kᶜen∼kᶜē̃ (མཁན། mkhan) to the verbal stem, present or past, or is expressed by a special participial sentence. To define more accurately the time of the action, an adverb of time is often joined to the participle. In the modern colloquial of Lha-sa, the affix kᶜen∼kᶜē̃ has largely been superseded by the affix nyē̃ (ཉན་པ། ñan-pa, 'to be able') borrowed from the Lho-kha dialect. The affix kᶜen∼kᶜē̃ is still used in Tsang and Khams.

le-ka-ǒ'e-kᶜē̃ (ལས་ཀ་ཇེད་མཁན། las-ka-byed-mkhan), '(one) who is working, a workman'.

le-ka-ǒ'e-nyē̃ (ལས་ཀ་ཇེད་མཁན། las-ka-byed-mkhan), (Lha-sa).

rum-tᶜa-nyē̃ (རུམ་ཐག་མཁན། rum-thag-mkhan), '(one) who is weaving, a carpet-maker'.

ser-tṏ̃-nyē̃ (གསེར་བཏོན་མཁན། gser-bton-mkhan), '(one) who is mining gold, a gold-miner'.

le-ka di ǒ'e-kᶜē̃ kᶜo re (ལས་ཀ་འདི་ཇེད་མཁན་ཁོ་རེད། las-ka 'di byed-mkhan kho-red), 'he is the one who did this work'.

kᶜontsᶜo saŋ-nyin ḍʳo-kᶜē̃ re (ཁོ་ཚོ་སང་ཉིན་འགྲོ་མཁན་རེད། kho-tsho saṅ-ñin 'gro-mkhan red), 'they are going tomorrow'.

yi-gi-di-ṭʳi-kᶜē̃ ŋa yī (ཡི་གེ་འདི་བྲི་མཁན་ང་ཡིན། yi-ge-'di-bri-mkhan ṅa yin), 'I am the writer of this letter'.

ŋa dē de-kᶜē̃ mē̃ (ང་འདིར་སྡོད་མཁན་མིན། ṅa 'dir sdod-mkhan min), 'I am not a resident'.

kᶜon-naŋ-tsᶜo dē šū-kᶜō re (ཁོང་རྣམ་ཚོ་འདིར་བཞུགས་མཁན་རེད། khoṅ-rnam-tsho 'dir bžugs-mkhan red), 'they are staying here'.

di nyo-nyē̃ kᵉ'e-raŋ re (འདི་ཉོ་མཁན་ཁྱེད་རང་རེད། 'di ño-mkhan khyed-raṅ red), 'you are the buyer of this'.

te-tū̃ kᶜa-la ʂo-kᶜē̃ te kᶜoŋ re (དེ་དུས་ཀ་ལག་བཟོ་མཁན་དེ་ཁོང་རེད། de-dus kha-lag-bzo-mkhan de khoṅ red), 'he is the man who prepared the food at that time'.

ŋa-la ŋū̃-ter-kᶜē̃ ma-ǒ'uŋ (ང་ལ་དངུལ་རྩིར་མཁན་མ་བྱུང། ṅa-la dṅul-ster-mkhan ma-byuṅ), 'I did not get (anyone) to give me money'.

kᶜoŋ-la ʈʳe-kᶜē̃ ǒ'uŋ-ma-soŋ (ཁོང་ལ་སྤྲད་མཁན་བྱུང་མ་སོང། khoṅ-la sprad-mkhan byuṅ-ma-soṅ), 'he did not get (anyone) to give him money'.

kᶜa-saŋ ŋō yi-gi taŋ-wa-te kᶜoŋ-la ǰ'or-ša (ཀ་སང་ངས་ཡི་གེ་བཏང་པ་དེ་ཁོང་ལ་འཇོར་བཞག། kha-saṅ ṅas yi-ge btaṅ-pa-de khoṅ-la 'byor-bžag), 'the letter I sent yesterday, has reached him'. (past participle).

dep di ŋē kᶜa-saŋ lak-pa te re (དེབ་འདི་ངས་ཀ་སང་བརླགས་པ་དེ་རེད། deb 'di ṅas kha-saṅ brlags-pa de red), 'this is the book I lost yesterday'.

ŋē ma-mī mendā ǰ'a-pa tᶜoŋ-ǒ'uŋ (ངས་དམག་མིས་མེ་མདའ་རྒྱབ་པ་མཐོང་བྱུང། ṅas dmag-mis me-mda' rgyab-pa mthoṅ-byuṅ), 'I saw the soldier firing'.

tanda šuk-pa di (དངྟ་བཞུགས་པ་འདི། da-lta bžugs-pa 'di), 'the present (representative)'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ŋa-ma šū-kᵒę̄ ku-tsᵉap (ང་མ་བཞུགས་མཁན་སྐུ་ཚབ། sṅa-ma bžugs-mkhan sku-tshab), 'the former representative'.

From the above examples it will be seen that the Present Participle in kᵒę̄ is often used as an agentive noun, and that it is difficult to draw a line between the two.

A Future Participle is formed by adding the affix ǰ'u (རྒྱུ། rgyu) to the verbal stem. When connected with an auxiliary it is used as an Immediate Future.

saŋ-nyin yi-gi toŋ-ǰ'u te ǰe-yoŋ (སང་ཉིན་ཡི་གེ་གཏོང་རྒྱུ་དེ་བརྗེད་ཡོང་། saṅ-ñin yi-ge gtoṅ-rgyu de brǰed-yoṅ), 'the letter which is to be sent tomorrow, will be forgotten'.

Conjunctive Participles

The Conjunctive Participle nearly always expresses that an action is completed before another begins.

Present Conjunctive Participle denotes an action which occurs at the same time with the action of the principal clause. It is formed by adding tū̃ (དུས། dus) to the verbal stem.

lok-naŋ-tū̃ (སྐྱོག་གནང་དུས། klog-gnaṅ-dus), 'while reading'.

ǰ'e-tū̃ (ཇེད་དུས། byed-dus), 'doing'.

čᵉ'a-rī lok-naŋ-tū̃ ɖʳa diŋɖʳe re (ཕྱག་རྡེས་སྐྱོག་གནང་དུས་སྒྲ་འདི་འདྲ་རེད། phyag-bris klog-gnaṅ-dus sgra 'di-'dra red), 'when reading, such is the pronunciation'.

kᶜ'e-raŋ me-tū̃ kᵒŋ pᵒe-pa-re (ཁྱེད་རང་མེད་དུས་ཁོང་ཕེབས་པ་རེད། khyed-raṅ me-tū̃ khoṅ phebs-pa-red), 'he came in your absence'.

The Past Conjunctive Participle is formed by attaching the affix nē (ནས། nas) to the past stem.

kᵒō̃ ta-šō̃-nē čᵒ'im-pa-re (ཁོས་རྟ་བཞོན་ནས་ཕྱིན་པ་རེད། khos rta-bžon-nas phyin-pa-red), 'having mounted (his) horse, he went off'.

kᵒō̃ yi-gi ʈʂʳi-tsᵉar-nē ʈʂʳᵒom-la čᵒ'im-pa-re (ཁོས་ཡི་གེ་བྲིས་རྩར་ནས་ཁྲོམ་ལ་ཕྱིན་པ་རེད། khos yi-ge bris-tshar-nas khrom-la phyin-pa-red), 'having finished writing, he went to the market'.

kᶜoŋ-gī ku-luŋ-šaŋ-nē suŋ-gī (ཁོང་གིས་སྐུ་རླུང་བཟང་ནས་གསུང་གྱིས། khoṅ-gis sku-rluṅ-bzaṅs-nas gsuṅs-kyis), 'he became angry and said'.

The idea of a Past Conjunctive Participle is often expressed in the modern colloquial by repeating the verbal stem:

le-ka-čʹē-čʹē yoŋ-ŋa-yī (ལས་ཀ་བྱས་བྱས་ཡོང་བ་ཡིན། las-ka-byas-byas yoṅ-ba-yin), 'I came having finished (my) work'.

le-ka-čʹē-čʹē yoŋ-gi-re (ལས་ཀ་བྱས་བྱས་ཡོང་གི་རེད། las-ka-byas-byas yoṅ-gi-red), 'he will come after finishing (his) work'.

le-ka-čʹē-čʹē šo (ལས་ཀ་བྱས་བྱས་ཤོག། las-ka-byas-byas-śog), 'come after finishing work'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

In modern colloquial the affix is often dropped:

ru-ru-č'ē (རུ་རུ་ཆ'ེ། rug-rug-byas), 'having collected'.

Conjunctive Participle in -taŋ (དང་། daṅ): denotes an action which precedes the action of the principal clause in a sentence.

ṭʂoŋ-nē pᶜe-pa-taŋ dē pᶜe-rō-naŋ (གྲོང་ནས་ཕེབས་པ་དང་འདིར་ཕེབས་རོགས་གནའ།) groṅ-nas phebs-pa-daṅ 'dir phebs-rogs-gnaṅ), 'please come here as soon as you return from town'.

te ǰ'or-pa-taŋ ŋa-la naŋ-rō-naŋ (དེ་འཇོར་པ་དང་ང་ལ་གནང་རོགས་གནའ།) de 'byor-pa-daṅ ṅa-la gnaṅ-rogs-gnaṅ), 'please let me have it, as soon as received'.

kᶜoŋ pᶜe-pa-taŋ suŋ-rō-naŋ (ཁོང་ཕེབས་པ་དང་གསུང་རོགས་གནང་།) khoṅ phebs-pa-daṅ gsuṅ-rogs-gnaṅ), 'please tell him as soon as he comes'.

čᶜ'a-rī-naŋ-tsᶜā-ra-taŋ dē pᶜe-tă (ཕྱག་ཡིག་གནང་རར་པ་དང་འདིར་ཕེབས་དང་།) phyag-bris-gnaṅ-tshar-pa-daṅ 'dir phebs-daṅ), 'come here as soon as you finish writing (your) letter'.

čᶜar-tᶜa-čᶜö-pa-taŋ ŋa-tsᶜŏi-tsa-la pᶜe-rō-naŋ (ཆར་ཐག་ཆོད་པ་དང་ང་ཙྷོའི་རྩ་ལ་ཕེབས་རོགས་གནང་།) čhar-thag-čhod-pa-daṅ ṅa-tsho'i-rtsa-la phebs-rogs-gnaṅ), 'please visit us as soon as the rain stops'.

Conjunctive Participle in -tsā (ཙ་ན། *tsa-na*): when added to verbal stems expresses the reason for an action.

ŋa na-wa-soŋ-tsā yoŋ-ma-tᶜu-pa-re (ང་ན་བ་སོང་ཙ་ཡོང་མ་ཐུབ་པ་རེད།) ṅa na-ba-soṅ-tsa-na yoṅ-ma-thub-pa-red), 'having fallen ill, I could not come'.

kᶜoŋ nyun-tsā pᶜe-ma-tᶜu-pa-re (ཁོང་གསུན་ཙ་ན་ཕེབས་མ་ཐུབ་པ་རེད།) khoṅ bsñun-tsa-na phebs-ma-thub-pa-red), 'he did not come because he was ill'.

di ŋē č'e-ma-tᶜup-tsā kᶜoŋ-gī naŋ-ŋa-re (འདི་ངས་ཇེ་མ་ཐུབ་ཙ་ན་ཁོང་གིས་གནང་བ་རེད།) 'di ṅas byed-ma-thub-tsa-na khoṅ-gis gnaṅ-ba-red), 'it was done by him because I could not do it'.

kᶜ'e-raŋ-gī čᶜ'am-tsā duŋ-pa-re (ཁྱེད་རང་གིས་འགྲམས་ཙ་ན་བརྡུངས་པ་རེད།) khyed-raṅ-gis 'khyams-tsa-na brduṅs-pa-red), 'you were beaten because you ran about'.

ŋē ma-śē-tsā kᶜ'e-raŋ-la ṭʂi-pa-re (ངས་མ་ཤེས་ཙ་ན་ཁྱེད་རང་ལ་དྲིས་པ་རེད།) ṅas ma-śes-tsa-na khyed-raṅ-la dris-pa-red), 'not knowing, I asked you'.

kᶜoŋ-tsᶜō nyiŋ-ǰe me-tsā tenḍʐe čᶜē-pa-re (ཁོང་ཚོར་སྙིང་རྗེ་མེད་ཙ་དེ་འདྲ་བྱས་པ་རེད།) khoṅ-tshor sñiṅ-rje med-tsa-na de-'dra byas-pa-red), 'they being without mercy, acted in this manner'.

The affix tsā is sometimes added to adjectives.

di yak-ṭʂa-tsā kᶜoŋ-gī ma-nyŏ-wa-re (འདི་ཡག་དྲག་ཙ་ན་ཁོང་གིས་མ་ཉོས་པ་རེད།) 'di yag-drag-tsa-na khoṅ-gis ma-ños-pa-red), 'because it was too good, he did not buy it'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Concessive Participle: expresses an admission and is formed by adding to the verbal stem the affix -nēĭ (ནའང་། na'aṅ), or the literary conjunctive affix te (<ཏེ་ te, དེ་ de, སྟེ་ ste) which is added to the auxiliary.

ke-si lam-saŋ ma-tsa ma-ɖʳik-nēĭ (གལ་སྲིད་ལམ་སང་མ་རྩ་མ་རྟོག་ནའང་། gal-srid lam-saṅ ma-rtsa ma-'grigs-na'aṅ), 'even if we fail to collect money . . .'.

te-me-na tak-pā ke-čᵊa śö-gi-de-nēĭ (དེ་མེད་ན་རྟག་པར་སྐད་ཅ་ཤོད་ཀྱིན་བསྡད་ནའང་། de-med-na rtag-par skad-ča śod-kyin-bsdad-na'aṅ), 'otherwise, even though we would constantly be talking (about it) . . .'.

ŋē čʼe-jʼu-čʼē-pa-yin-te kᵊŏ nyē̆-gi-mindu (ངས་ཇེད་རྒྱུ་བྱས་པ་ཡིན་ཏེ་ཁོས་རྙན་གྱི་མི་འདུག། ṅas-byed-rgyu-byas-pa-yin-te khos ñan-gyi-mi-'dug), 'although I had promised, he did not listen'.

ko-ta-ko-gi-re-te kᵊŏ nyē̆-gi-ma-re (གོ་སྐོ་གོ་ཞེད་དེ་ཁོས་རྙན་གྱི་མ་རེད། go-lta-go-gi-red-de khos-ñan-gyi-ma-red), 'though he understands, he won't listen'.

The Conditional is formed by adding the affix na (ན་ na) to the verbal stem:

ŋa čʼᵒuk-po yin-na kᵊoŋ-tsᵊŏ gā-po čʼe-gi-re (ང་ཕྱུག་པོ་ཡིན་ན་ཁོང་ཚོས་དགའ་པོ་ཇེད་གྱི་རེད། ṅa phyug-po yin-na khoṅ-tshos dga'-po byed-kyi-red), 'if I were rich, they would like it'.

kᵊoŋ pᵊa-gē du-na dē pᵊe-šŭ-śo (ཁོང་པ་གེར་འདུག་ན་འདིར་ཕེཧས་ཞུས་ཤོག། khoṅ-pha-gir 'dug-na 'dir phebs-žus-śog), 'if he is there, ask him to come here'.

ŋēĭ dep te kᵊʼe-raŋ-la yö-na tsᵊū kur-naŋ-ā (ངའི་དེབ་དེ་ཁྱེད་རང་ལ་ཡོད་ན་ཚུར་སྐུར་གནང་ཨང་། ṅa'i deb de khyed-raṅ-la yod-na tshur skur-gnaṅ-aṅ), 'if my book is with you, send it here, please'.

ŋa čᵊʼuk-po yö-wa-yin-na kᵊoŋ-tsᵊŏ gā-po-čʼē-tsᵊar-gi-re (ང་ཕྱུག་པོ་ཡོད་པ་ཡིན་ན་ཁོང་དགའ་པོ་བྱས་ཚར་གྱི་རེད། ṅa phyug-po yod-pa-yin-na khoṅ-tshos dga'-po-byas-tshar-gyi-red), 'had I been rich, they would have liked it'.

ŋē śē̆-yö-na kᵊʼe-raŋ-la ta-tsᵊö lap-tsᵊar-gi-re (ངས་ཤེས་ཡོད་ན་ཁྱེད་རང་ལ་ཅོད་ལབས་ཚར་གྱི་རེད། ṅas śes-yod-na khyed-raṅ-la da-tshod labs-tshar-gyi-red), 'had I known it, I should have told you'.

ŋē čʼē-su-jʼur-na (ངས་བྱས་སུ་གྱུར་ན། ṅas byas-su-gyur-na), 'if I had to do it . . .'.

ŋē čʼē-yö-tu-jʼur-na (ངས་བྱས་ཡོད་དུ་གྱུར་ན། ṅas byas-yod-du-gyur-na), ibid.

ŋē lap-yö-tu-jʼur-na (ངས་ལབ་ཡོད་དུ་གྱུར་ན། ṅas lab-yod-du-gyur-na), 'if I had to tell it . . .'.

ŋē čᵊʼī-yö-tu-jʼur-na (ངས་ཕྱིན་ཡོད་དུ་གྱུར་ན། ṅas phyin-yod-du-gyur-na), 'if I had to go . . .'.

ŋa dinɖʳe čʼe-pa-la tᵊu-na (ང་འདི་འདྲ་ཇེད་པ་ལ་ཐུག་ན། ṅa 'di-'dra byed-pa-la thug-na), 'if I had to act in this way . . .'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ŋa śa-ʂā-la tᶜu-nēī pᶜak-śa ʂa-gi-ma-re (ང་ཤ་ཟ་བ་ལ་ཐུག་ན་འཕག་ཤ་ཟ་གི་མ་རེད། ṅa śa-za-ba-la thug-na'aṅ phag-śa za-gi-ma-red), 'if I had to eat meat, I would not have eaten pork'.

The same sentence can be expressed in a different way:

ŋa śa-ʂā-go-čʻuŋ-nēī pᶜak-śa čᵒʻǒ-nē ʂa-gi-ma-re (ང་ཤ་ཟ་དགོས་བྱུང་ན་འཕག་ཤ་ཁྱོན་ནམ་ཟ་གི་མ་རེད། ṅa śa-za-dgos-byuṅ-na'aṅ phag-śa khyon-nas za-gi-ma-red), 'if I had to eat meat, I would never have eaten pork'.

The imminence of an action is often expressed by adding the post-positions -kᶜā (ཁར། khar), -kᶜa-la (ཁ་ལ། kha-la), and -kᶜa-la-mō (ཁ་ལ་མོར། kha-la-mor), to the verb of the subordinate clause.

ʤʳo-kᶜā (འགྲོ་ཁར། 'gro-khar), at the time of going, when about to go.

pᶜep-kᶜā (ཕེབས་ཁར། phebs-khar), hon.

ʤʳo-kᶜa-la (འགྲོ་ཁ་ལ། 'gro-kha-la), ibid.

ʤʳo-kᶜa-la-mō (འགྲོ་ཁ་ལ་མོར། 'gro-kha-la-mor), ibid.

pᶜep-kᶜa-la-mō (ཕེབས་ཁ་ལ་མོར། phebs-kha-la-mor), ibid.

Verbal Noun:

A verbal noun of frequent occurrence is formed by adding to the verbal stem the affix yā (ཡ། ya), pronounced yē in the Tsang dialect. These nouns are on the increase in the modern colloquial.

taŋ-yā (གཏོང་ཡ། gtoṅ-ya), 'sending'.

čʻe-yā (ཇེད་ཡ། byed-ya), 'action'.

čᵒö-yā (མཆོད་ཡ། mčhod-ya), 'that which is to be put on, cloth, garment'.

kᶜa-la-ʂo-yā (ཁ་ལག་བཟོ་ཡ། kha-lag bzo-ya), 'implement for making food'.

śu-gu di yi-gi ʈʳi-yā-la gō-yö (go-wa-yö) (མོག་ཏུ་འདི་ཡི་ཞི་འཇུ་ཡ་ལ་དགོས་པ་ཡོ། śog-bu 'di yi-ge 'bri-ya-la dgos-pa-yod), 'this paper is needed for writing a letter'.

mi-la kʻoŋ-taŋ-yā-te raŋ-gi-laŋ-ka kak-pa-taŋ kᵒʻe-me re (མི་ལ་སྐྱོང་གཏོང་ཡ་དེ་རང་གི་ལམ་ག་བཀག་པ་དང་ཐུབ་མེད་རེད། mi-la gyoṅ-gtoṅ-ya-de raṅ-gi lam-ka bkag-pa-daṅ khyad-med red), 'there is no difference between harming a person and impeding one's own path'.

Used as a supine:

kᶜoŋ-tsᵒo ka-pā ʤʳo-yā-yin-nā (ཁོང་ཚོ་ག་བར་འགྲོ་ཡ་ཡིན་ནམ། khoṅ-tsho ga-bar 'gro-ya-yin-nam), 'where are they to go?'

di ka-re čʻe-yā-re (འདི་ག་རེ་ཇེད་ཡ་རེད། 'di ga-re byed-ya-red), 'what is to be done with it?'

di ka-pā taŋ-yā-re (འདི་ག་བར་གཏོང་ཡ་རེད། 'di ga-bar gtoṅ-ya-red), 'where is this to be sent?'

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

č'e-pa (ཇེད་པ། byed-pa), 'to do' (present stem).
č'ē-pa (བྱས་པ། byas-pa), past stem.

Present

	Singular	*Plural*
1.	ŋē č'e-gi-yö (ངས་ཇེད་གི་ཡོད། ṅas byed-kyi-yod), I do.	ŋantsᶜŏ č'e-gi-yö (ང་ཚོས་ཇེད་གི་ཡོད། ṅa-tshos byed-kyi-yod).
2.	kᶜ'e-raŋ-gi naŋ-gi-du (ཁྱེད་རང་གིས་གནའ་གི་འདུག། khyed-raṅ-gis gnaṅ-gi-'dug).	kᶜ'e-raŋ-tsᶜŏ naŋ-gi-du (ཁྱེད་རང་ཚོས་གནའ་གི་འདུག། khyed-raṅ-tshos gnaṅ-gi-'dug).
3.	kᶜŏ č'e-gi-du (ཁོས་ཇེད་གི་འདུག། khos byed-kyi-'dug).	kᶜontsᶜŏ č'e-gi-du (ཁོ་ཚོས་ཇེད་གི་འདུག། kho-tshos byed-kyi-'dug).

Present Durative

1. ŋa le-ka č'e-gi-de-yö (ང་ལས་ཀ་ཇེད་གི་བཞད་ཡོད། ṅa las-ka byed-kyin-bsdad-yod), I am working.*
3. kᶜo le-ka č'e-gi-de-ša (ཁོ་ལས་ཀ་ཇེད་གིན་བཞད་བཞག། kho las-ka byed-kyin-bsdad-bžag), he is working.

Imperfect

	Singular	*Plural*
1.	ŋē č'ē-pa-yĭ (ངས་བྱས་པ་ཡིན། ṅas byas-pa-yin), I did.	ŋantsᶜŏ č'ē-pa-yĭ (ང་ཚོས་བྱས་པ་ཡིན། ṅa-tshos byas-pa-yin).
2.	kᶜ'e-raŋ-gī naŋ-ŋa-re (ཁྱེད་རང་གིས་གནའ་པ་རེད། khyed-raṅ-gis gnaṅ-pa-red).	kᶜ'e-raŋ-tsᶜŏ naŋ-ŋa-re (ཁྱེད་རང་ཚོས་གནའ་པ་རེད། khyed-raṅ-tshos gnaṅ-pa-red).
3.	kᶜŏ č'ē-pa-re (ཁོས་བྱས་པ་རེད། khos byas-pa-red).	kᶜontsᶜŏ č'ē-pa-re (ཁོ་ཚོས་བྱས་པ་རེད། kho-tshos byas-pa-red).

Perfect

1.	ŋē č'ē-tsᶜā-ra-yĭ (ངས་བྱས་ཚར་པ་ཡིན། ṅas byas-tshar-pa-yin), I have done.	ŋantsᶜŏ č'ē-tsᶜā-ra-yĭ (ང་ཚོས་བྱས་ཚར་པ་ཡིན། ṅa-tshos byas-tshar-pa-yin).
2.	kᶜ'e-raŋ-gī naŋ-tsᶜā-ra-re (ཁྱེད་རང་གིས་གནའ་ཚར་པ་རེད། khyed-raṅ-gis gnaṅ-tshar-pa-red).	kᶜ'e-raŋ-tsᶜŏ naŋ-tsᶜā-ra-re (ཁྱེད་རང་ཚོས་གནའ་ཚར་པ་རེད། khyed-raṅ-tshos gnaṅ-tshar-pa-red).
3.	kᶜŏ č'ē-tsᶜā-ra-re (ཁོས་བྱས་ཚར་པ་རེད། khos byas-tshar-pa-red).	kᶜontsᶜŏ č'ē-tsᶜā-ra-re (ཁོ་ཚོས་བྱས་ཚར་པ་རེད། kho-tshos byas-tshar-pa-red).

* ŋa le-ka č'ē-nē-de-yö (ང་ལས་ཀ་བྱས་ནས་བཞད་ཡོད། ṅa las-ka byas-nas bsdad-yod).

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

The forms č′ē-ša (ཕྱས་བཞག། byas-bžag) and č′ē-soŋ (ཕྱས་སོང་། byas-soṅ) are mostly used with the second person singular.

Future I

Singular	*Plural*
1. ŋē č′e-gi-yī (ངས་ཕྱེད་ཀྱི་ཡིན། ṅas byed-kyi-yin), I shall do.	ŋantsᵉŏ č′e-gi-yī (ང་ཚས་ཕྱེད་ཀྱི་ཡིན། ṅa-tshos byed-kyi-yin).
2. kᵉ′e-raŋ-gī naŋ-gi-re (ཁྱེད་རང་གིས་གནང་གི་རེད། khyed-raṅ-gis gnaṅ-gi-red).	kᵉ′e-raŋ-tsᵉŏ naŋ-gi-re (ཁྱེད་རང་ཚས་གནང་གི་རེད། khyed-raṅ-tshos gnaṅ-gi-red).
3. kᵉŏ č′e-gi-re (ཁོས་ཕྱེད་ཀྱི་རེད། khos byed-kyi-red).	kᵉontsᵉŏ č′e-gi-re (ཁོ་ཚས་ཕྱེད་ཀྱི་རེད། kho-tshos byed-kyi-red).

Future II

1. ŋē č′e-ǰ′u-yī (ངས་ཕྱེད་རྒྱུ་ཡིན། ṅas byed-rgyu-yin).

Future III

Singular	*Plural*
1. ŋa č′e-nyē-yī ŋa č′e-kᵉē-yī (ང་ཕྱེད་མཁན་ཡིན། ṅa byed-mkhan-yin), I am about to do.	ŋantsᵉo č′e-nyē-yī nantsᵉo č′e-kᵉē-yī (ང་ཚོ་ཕྱེད་མཁན་ཡིན། ṅa-tsho byed-mkhan-yin).
3. kᵉo č′e-nyē-re kᵉo č′e-kᵉē-re (ཁོ་ཕྱེད་མཁན་རེད། kho byed-mkhan-red).	

The form ŋē č′ē-yoŋ-go (ངས་བྱས་ཡོང་དགོས། ṅas byas-yoṅ-dgos), 'I shall do' is common in the Tsang dialect and is used in the first person only. In the Ü dialect the form ŋē č′ē-čᵉo (ངས་བྱས་ཆོག། ṅas byas-čhog), 'I may do' is used instead.

Imperative

č′i (ཤོས། byos), do! ma-č′e (མ་ཕྱེ། ma-byed), don't do.

č′e-rō-č′i (ཕྱེ་རོགས་ཤིག། byed-rogs-gyis), 'please do!'

naŋ-rō-naŋ (གནང་རོགས་གནང་། gnaṅ-rogs-gnaṅ), 'please do!' (hon.)

Participle

Present: č′e-k′ē (ཕྱེད་མཁན། byed-mkhan), 'doer'.

č′e-nyē (ཕྱེད་རྟེན། byed-mkhan), ibid.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Potential

Present: ŋē č'e-t°u-gi-yö (ངས་ཇེད་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། ṅas byed-thub-kyi-yod), 'I am able to do'.

Past: ŋē č'e-t°u-č'uṇ (ངས་ཇེད་ཐུབ་བྱུང་། ṅas byed-thub-byuṅ), 'I was able to do'.

Future: ŋē č'e-t°u-yoŋ (ངས་ཇེད་ཐུབ་ཡོང་། ṅas byed-thub-yoṅ), 'I shall be able to do'.

Hortative

Present: ŋē č'e-go-gi-yö (ངས་ཇེད་དགོས་ཀྱི་ཡོད། ṅas byed-dgos-kyi-yod), 'I must do'.

Past: ŋē č'e-go-č'ē-soŋ (ངས་ཇེད་དགོས་བྱས་སོང་། ṅas byed-dgos-byas-soṅ), 'I had to do'.

Future: ŋē č'e-go-gī (ངས་ཇེད་དགོས་ཀྱིས། ṅas byed-dgos-kyis), 'I shall have to do'.

Conjunctive Participle

Present: č'e-tū̃ (ཇེད་དུས། byed-dus), 'while doing'.

Past: č'ē-nē (བྱས་ནས། byas-nas), 'having done'.

č'ē-tsa-na (བྱས་ཙ་ན། byas-tsa-na), 'by reason of doing'.

Conditional: ŋē č'ē-na (ངས་བྱས་ན། ṅas byas-na), 'if I do....'.

ŋē č'ē-yö-na (ངས་བྱས་ཡོད་ན། ṅas byas-yod-na), 'had I done it'.

k°ō č'ē-pa-yin-na (ཁོས་ བྱས་ པ་ ཡིན་ ན། khos byas-pa-yin-na), 'if he had done that....'

k°o č'e-nyē-yin-na (ཁོ་ཇེད་མཁན་ཡིན་ན། kho byed-mkhan-yin-na), 'if he does it'.

ŋē č'e-go-gi-yö-na (ངས་ཇེད་དགོས་ཀྱི་ཡོད་ན། ṅas byed-dgos-kyi-yod-na), 'if I have to do'.

ŋē č'e-t°u-na (ངས་ཇེད་ཐུབ་ན། ṅas byed-thub-na), 'if I am able to do'.

Desiderative

ŋē č'endö-č'e-gi-yö (ངས་ཇེད་འདོད་ཇེད་ཀྱི་ཡོད། ṅas byed-'dod-byed-kyi-yod), 'I wish to do'.

ŋa-la (ŋā) č'endö-yö (ང་ལ་ཇེད་འདོད་ཡོད། ṅa-la byed-'dod-yod), 'I wish to do'.

Form expressing possibility

ŋē č'endō-k°a-po-re (ངས་ཇེད་དོགས་པ་ཡི་རེད། ṅas byed-dogs-kha-po-red), 'I am likely to do'.

k°ō č'endō-k°a-po-ma-re (ཁོས་ཇེད་དོགས་པ་ཡི་མ་རེད། khos byed-dogs-kha-po-ma-red), 'he is not likely to do it'.

k°ō č'endō-me (ཁོས་ཇེད་དོགས་མེད། khos byed-dogs-med), 'he is not likely to do'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Form expressing intention

ŋē č′e-tsī-yö (ངས་ཇེད་རྩིས་ཡོད། ṅas byed-rtsis-yod), 'I intend doing'.

kᶜŏ le-ka di č′e-tsī č′ē-pa-re (ཁོས་ལས་ཀ་འདི་ཇེད་རྩིས་བྱས་པ་རེད། khos las-ka 'di byed-rtsis-byas-pa-red), 'he intended doing this work'.

Verbal Noun

č′e-yā (ཇེད་ཡ། byed-ya), 'doing'.

ta č′e-yā-me (དེ་ ཇེད་ ཡ་ མེད། da byed-ya med), 'there is nothing to do'.

di ka-re č′e-yā re (འདི་ ག་ རེ་ཇེད་ ཡ་ རེད། 'di ga-re byed-ya red), 'what is this for?'

Adverbs

Tibetan adverbs are formed from nouns, adjectives, pronouns and verbs, with the help of inflexional affixes.

Adverbs formed from nouns:

kᶜa-nē (ཁ་ནས། kha-nas), 'orally, verbally'.

tsā-nē (རྩ་བ་ནས། rtsa-ba-nas), 'not at all, never' (used with negat.).

di yak-po tsā-nē mindu (འདི་ཡག་པོ་རྩ་བ་ནས་མི་འདུག། 'di yag-po rtsa-ba-nas mi-'dug), 'it is not at all good'.

kᶜ′e-par-tu (ཁྱད་པར་དུ། khyad-par-du), 'especially'.

From adjectives:

ǰ′ok-pō (མཇུག་པོར། mgyogs-por), 'quickly'.

ǰ′ok-po č′ē-nē (མཇུག་པོ་བྱས་ནས། mgyogs-po byas-nas), 'quickly'.

From pronouns:

dē (འདིར། 'dir), 'here'.

tē (དེར། der), 'there'.

ka-pā (ག་བར། ga-bar), 'where'.

ka-nē (ག་ནས། ga-nas), 'from where'.

pᵒa-gē (ཕ་གེར། pha-gir), 'there'.

kaŋ-la (གང་ལ། gaṅ-la), 'why'.

te-nē (དེ་ནས། de-nas), 'then'.

From verbs:

ke-čᵒa-ma-č′ē-pā (སྐད་ཅ་མ་བྱས་པར། skad-ča-ma-byas-par), 'silently'.

Tibetan adverbs can be divided into four groups:

Adverbs of place: čᶜ′i-lō-la (ཕྱི་ལོགས་ལ། phyi-logs-la). 'outside'; dē (འདིར། 'dir), 'here'; tē (དེར། der), 'there'; pᵒa-gē (ཕ་གེར། pha-gir), 'there'; kᵒa-tᵒu-ta-gā (ཁ་ཐུག་དེ་གར། kha-thug-de-gar), 'straight'; ka-sa-ka-la (གང་དུའང་། gaṅ-du'aṅ), 'everywhere'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Adverbs of Time: tanda (དེ་ལྟ། da-lta), 'now'; jē-la (ཇེས་ལ། rjes-la), 'later'; ta-pā (རྟག་པར། rtag-par), 'always, constantly'; ŋē-la (སྔོན་ལ། sṅon-la), 'formerly'; lam-saŋ (ལམ་སེང་། lam-seṅ), 'presently'; tsᶜam-tsᶜam-la (མཚམས་མཚམས་ལ། mtshams-mtshams-la), 'occasionally', etc.

Adverbs of Action: yaŋ-ts'ar (ཡང་སྐྱར། yaṅ-skyar), 'again'; roptsĕ-ǒi (རོབ་རྩམ་གཅིག། rob-tsam-gčig), 'briefly'; lo-pur-tu (ཀློ་བུར་དུ། glo-bur-du), 'suddenly'; ǰ'ok-po ǒ'ē-nē (མཇྱོག་པོ་བྱས་ནས། mgyogs-po byas-nas), 'quickly'; ṭʳᵉē-bŭi gor-tsam (ཕྲན་བུའི་འགོར་རྩམ། phran-bu'i 'gor-tsam), 'rather slowly'; be-te (བད་དེ། rbad-de), 'altogether, completely', etc.

Adverbs of Degree: śa-ta (ཤ་སྟག། sa-stag), 'only'; še-ṭʳa (ཞེ་དྲག། že-drag), 'much, very'; ha-lam (ཧ་ལམ། ha-lam), 'almost'; ha-čaŋ (ཧ་ཅང་། ha-čaṅ), 'very'; tō-tsĕ～te-tsĕ (རྟོག་རྩམ། tog-tsam), 'a little'; ta-ga-tsĕ (དེ་ག་རྩམ། de-ga-tsam), 'so much'; pʰē-čʰē (ཕལ་ཆེར། phal-čher), 'mostly', etc.

Conjunction

The common conjunction is taŋ～tă (དང་། daṅ), 'and'.

ser tă ŋŭ (གསེར་དང་དངུལ། gser daṅ dṅul), 'gold and silver'.

ta-dū (དེ་ནྡུ་། da-duṅ), 'yet'.

yaŋ-na (ཡང་ན། yaṅ-na), is used in the sense of 'or'.

ts'o-ra yǒ-tē ǰ'aŋ-ga yaŋ-na nyē-tᵒā ṣe-ga (ཁྱོད་རང་ཡོན་ཏན་སྦྱངས་ཀ་ཡང་ན་ཉེས་འཐག་གཟེད་ཀ། khyod-raṅ yon-tan sbyaṅs-ka yaṅ-na ñes-'thags gzed-ka), 'you will either learn, or else get punished'.

ke-si-na (གལ་སྲིད་ . . . ན། gal-srid . . . . na), 'if'.

yin-nēi (ཡིན་ནའང་། yin-na'aṅ), 'though, although'.

'Whether—or' is expressed by repeating the verb in the negative.

ku-ŋo pᵒe-yoŋ-ŋā mi-yoŋ tē-tē me (སྐུ་ངོ་ཕེབས་ཡོང་མངའ་ཡོང་བརྟན་བརྟན་མེད། sku-ṅo phebs-yoṅ-ṅam mi-yoṅ brtan-brtan med), 'it is uncertain whether the Master will come, or not'.

kᵒoŋ pᵒe-gi-yö-me kaŋ śē (ཁོང་ཕེབས་ཀྱི་ཡོད་མེད་གང་ཤེས། khoṅ phebs-kyi-yod-med gaṅ śes), 'who knows whether he is coming, or not'.

Interrogation Particle

The modern colloquial has the following interrogation particles: gē (གམ། gam, used after final ག g(a)), ŋē (ངམ། ṅam, used after final ང ṅ(a)), dāŋ (དམ། dam, used after final ད d(a)), and pē (པས། pas, used after auxiliaries).

dē ya-čik du-gē (འདི་ར་གཅིག་འདུག་གམ། dir ya-gčig 'dug-gam), 'is there another one (similar) to this one?'

ŋā dep te naŋ-ŋē (ངར་དེབ་དེ་གནང་ངམ། ṅar deb de gnaṅ-ṅam), 'have you given me that book?'

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

kᶜʻe-raŋ-la tᶜū-ʈʳe yö-dāŋ (ཁྱེད་རང་ལ་རྒྱས་བྱེམ་ཡོད་དམ། khyed-raṅ-la thugs-brel yod-dam), 'are you busy?'

kᶜʻe-raŋ-la dep dinʈʳe yö-pē (ཁྱེད་རང་ལ་དེབ་འདི་འདྲ་ཡོད་པས། khyed-raṅ-la deb 'di-'dra yod-pas), 'have you such a book?'

Postpositions

The number of postpositions is very large. The noun which precedes the postposition is put in the genetive.

naŋ-la (ནང་ལ། naṅ-la), naŋ-lō-la (ནང་ལོགས་ལ། naṅ-logs-la), 'inside'.

kᶜaŋ-pēi naŋ-la (ཁང་པའི་ནང་ལ། khaṅ-pa'i naṅ-la), 'inside the house'.

kᶜaŋ-pēi naŋ-lō-la (ཁང་པའི་ནང་ལོགས་ལ། khaṅ-pa'i naṅ-logs-la), 'inside the house'.

čᶜʻi-la (ཕྱི་ལ། phyi-la), čᶜʻi-lō-la (ཕྱི་ལོགས་ལ། phyi-logs-la), 'outside'.

kᶜaŋ-pēi čᶜʻi-la (ཁང་པའི་ཕྱི་ལ། khaṅ-pa'i phyi-la), 'outside the house'.

kᶜaŋ-pēi čᶜʻi-lō-la (ཁང་པའི་ཕྱི་ལོགས་ལ། khaṅ-pa'i phyi-logs-la), 'outside the house'.

ʈʳᶜi-la (འཁྲིས་ལ། 'khris-la), 'near'.

kᶜaŋ-pēi ʈʳᶜī-la (ཁང་པའི་འཁྲིས་ལ། khaṅ-pa'i 'khris-la), 'near the house'.

kᶜaŋ-pēi ʈʳᶜī-ta-gā (ཁང་པའི་འཁྲིས་དེ་གར། khaṅ-pā'i 'khris-de-gar), 'near the house'.

naŋ-nē (ནང་ནས། naṅ-nas), naŋ-lō-nē (ནང་ལོགས་ནས། naṅ-logs-nas), 'from inside'.

kᶜaŋ-pēi naŋ-nē (ཁང་པའི་ནང་ནས། khaṅ-pa'i naṅ-nas), 'from inside the house'.

kᶜaŋ-pēi naŋ-lō-nē (ཁང་པའི་ནང་ལོགས་ནས། khaṅ-pa'i naṅ-logs-nas), 'from inside the house'.

gaŋ-la (སྒང་ལ། sgaṅ-la), 'on top of'.

kᶜaŋ-pēi gaŋ-la (ཁང་པའི་སྒང་ལ། khaṅ-pa'i sgaṅ-la), 'on top of the house'.

kᶜaŋ-pēi gaŋ-ta-gā (ཁང་པའི་སྒང་དེ་གར། khaṅ-pa'i sgaṅ-de-gar), 'on top of the house'.

kᶜaŋ-pēi gaŋ-nē (ཁང་པའི་སྒང་ནས། khaṅ-pa'i sgaṅ-nas), 'from the top of the house'.

ᵘo-la (འོག་ལ། 'og-la), 'below'.

kᶜaŋ-pēi ᵘo-la (ཁང་པའི་འོག་ལ། khaṅ-pa'i 'og-la), 'below the house'.

kᶜaŋ-pēi ᵘo-ta-gā (ཁང་པའི་འོག་དེ་གར། khaṅ-pa'i 'og-de-gar), 'below the house'.

kᶜaŋ-pēi ᵘo-nē (ཁང་པའི་འོག་ནས། khaṅ-pa'i-'og-nas), 'from under the house'.

do (མདོ། mdo), 'outside'.

kᶜaŋ-pēi do (ཁང་པའི་མདོ། khaṅ-pa'i mdo), 'outside the house'

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

kᶜaŋ-pēĭ do-ta-gā (ཁང་པའི་མདོ་དེ་གར། khaṅ-pa'i mdo-de-gar), 'outside the house'.

kᶜaŋ-pēĭ do-nē (ཁང་པའི་མདོ་ནས། khaṅ-pa'i mdo-nas), 'from outside the house'.

bu-la (སྦུག་ལ། sbug-la), 'inside'.

kᶜaŋ-pēĭ bu-la (ཁང་པའི་སྦུག་ལ། khaṅ-pa'i sbug-la), 'inside the house'.

kᶜaŋ-pēĭ bu-ta-gā (ཁང་པའི་སྦུག་དེ་གར། khaṅ-pa'i sbug-te-gar), 'inside the house'.

kᶜaŋ-pēĭ bu-nē (ཁང་པའི་སྦུག་ནས། khaṅ-pa'i sbug-nas), 'from inside the house'.

śam-la (གཤམ་ལ། gśam-la), 'at the foot of'.

rī śam-la (རྒྱི་གཤམ་ལ། ri'i gśam-la), 'at the foot of the mountain'.

rī śam-nē (རྒྱི་གཤམ་ནས། ri'i gśam-nas), 'from the mountain'.

ḍʳam-la (འགྲམ་ལ། 'gram-la), 'near'.

rī ḍʳam-la (རྒྱི་འགྲམ་ལ། ri'i 'gram-la), 'near the mountain'.

rī ḍʳam-gi kᶜaŋ-pa (རྒྱི་འགྲམ་གྱི་ཁང་པ། ri'i 'gram-gyi khaṅ-pa), 'the house near the mountain'.

ǰ'amtsᶜōĭ ḍʳam-la (རྒྱ་མཚོའི་འགྲམ་ལ། rgya-mtsho'i 'gram-la), 'on the seashore'.

kᶜuk-la (ཁུག་ལ། khug-la), 'inside, into, in'.

rī kᶜuk-la (རྒྱི་ཁུག་ལ། ri'i khug-la), 'in the mountains'.

pᶜa-ro-la (ཕ་རོལ་ལ། pha-rol-la), 'across'.

ǰ'amtsᶜōĭ pᶜa-ro-la (རྒྱ་མཚོའི་ཕ་རོལ་ལ། rgya-mtsho'i pha-rol-la), 'across the ocean'.

Outline of Syntax

The usual order of words in a Tibetan sentence is:—first, the subject (བྱེད་པ་པོ། byed-pa-po) with its attributes; second, the object (ཡུལ། yul or བྱ་གཞི། bya-gżi) with its adjuncts; and lastly, the verb (བྱ་བ། bya-ba). An Adverb of Time is usually placed after the subject. Sometimes in order to stress the subject or the agent, the subject is placed before the verb.

ŋa saŋ-nyin Pö-la ḍʳo-gi-yĭ (ང་སང་ཉིན་བོད་ལ་འགྲོ་གི་ཡིན། ṅa saṅ-ñin Bod-la 'gro-gi-yin), 'I am going to Tibet tomorrow', but

Pö-la ŋa ḍʳo gi-yĭ (བོད་ལ་ང་འགྲོ་གི་ཡིན། Bod-la ṅa 'gro-gi-yin), 'to Tibet I am going'.

The attribute as a rule follows the subject. When placed before the subject it is put in the Genetive.

ta nag-po (རྟ་ནག་པོ། rta nag-po), 'a black horse'.

gʻe-pōĭ kā (རྒྱལ་པོའི་བཀའ། rgyal-po'i bka'), 'royal command'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

The predicate of a subordinate clause is either a participle, or a conjunctive participle, and always precedes the predicate of the principal clause.

pe-čᶜa rim-pa kᶜa-śē-či ṣū-naŋ-nē kᶜē-pa-čᶜē-tsᶜō kā-čŏ šŭ-naŋ-go (དཔེ་ཆ་རིམ་པ་ཁ་ཤས་གཅིག་བཟོས་གནས་སྣ་ཚོགས་པ་ཆེ་བ་ཚོར་བཀའ་བཅོས་ཞུས་གནང་དགོས། dpe-čha rim-pa kha-śas-gčig bzos-gnaṅ-nas mkhas-pa-če-ba-tshor bka'-bčos žus-gnaṅ-dgos), 'having composed several graded text-books, we should ask the advice of learned men'.

ku-ŋo-gi čᶜa-rī te ŋa Lha-sā ǰ'o-ra-taŋ lam-saŋ pᶜŭ-čᶜo (སྐུ་ངོའི་ཕྱག་རྒྱ་དེ་ང་ལྷ་སར་འབྱོར་བ་དང་ལམ་སེང་ཕུལ་ཆོག། sku-ṅo'i phyag-brgya-de ṅa Lha-sar 'byor-ba-daṅ lam-seṅ phul-čhog), 'I shall present your letter at once on arrival at Lha-sa'.

The Honorific Language

In the modern colloquial each word (nouns, pronouns, verbs and even adverbs) has a corresponding honorific form which must be used in reference to a person of good position, both when speaking to and when speaking of such a person. The lavish use of honorifics characteristic of the language of Central Tibet is practically unknown in the eastern parts of the country, in Amdo and Khams. The honorific language of the Tsang Province differs somewhat from that of Ü, and uses a great many literary expressions. There are certain rules observed in the formation of honorifics which can be best learned from examples and which the student will do well to learn, as without them his speech will appear impolite and uneducated.

Honorific terms applied to different parts of the body are formed by placing the syllable ku (སྐུ། sku, body) before the word, and dropping the nominal particle.

Ordinary Speech	*Honorific*
ṣuk-po (གཟུགས་པོ། gzugs-po), body.	ku-ṣū (སྐུ་གཟུགས། sku-gzugs).
puŋ-pa (དཔུང་པ། dpuṅ-pa), shoulder.	ku-puŋ (སྐུ་དཔུང་། sku-dpuṅ).
paŋ-kᶜo (བྲང་ཁོག། braṅ-khog), chest.	ku-paŋ (སྐུ་བྲང་། sku-braṅ).
ṣuk-pŏI-śa (གཟུགས་པོའི་ཤ། gzugs-po'i śa), flesh.	ku-śa (སྐུ་ཤ། sku-śa).
ṣuk-pŏI-kᶜam (གཟུགས་པོའི་ཁམས། gzugs-po'i khams), health.	kuŋkᶜam (སྐུ་ཁམས། sku-khams).
ṭʳᶜak (ཁྲག། khrag), blood.	ku-ṭʳᶜak (སྐུ་ཁྲག། sku-khrag).
ṭʳᶜī-pa (མཁྲིས་པ། mkhris-pa), bile.	ku-ṭʳᶜī (སྐུ་མཁྲིས། sku-mkhris).
ṣuk-pŏI-top (གཟུགས་པོའི་སྟོབས། gzugs-po'i-stobs), physical strength.	ku-top (སྐུ་སྟོབས། sku-stobs).
luŋ (རླུང་། rluṅ), wind.	ku-luŋ (སྐུ་རླུང་། sku-rluṅ).
lŭ (ལུས། lus), body.	ku-kᶜo (སྐུ་ཁོག། sku-khog).

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

The syllable ku is also joined to words denoting family relationship, illness, dress, furniture, images, etc.

Ordinary Speech	*Honorific*
da-wu (ཟླ་བོ། zla-bo), husband, wife.	kunda (སྐུ་ཟླ། sku-zla).
pū-ts'a (སྤུན་མཆེད། spun-mčhed), brother, cousin.	kumčʰe (སྐུ་མཆེད། sku-mčhed).
ǰ'ü-tsʰa (བརྒྱུད་ཚ། brgyud-tsha), family.	ku-ǰ'ü (སྐུ་བརྒྱུད། sku-brgyud).
tsʰa-wa (ཚ་བ། tsha-ba), fever.	ku-tsʰe (སྐུ་ཚད། sku-tshad).
da-gam (ཟླ་གམ། zla-gam), mantle.	ku-dam (སྐུ་ཟླམ། sku-zlam).
ke-ra (རྐེད་རགས། rked-rags), belt.	ku-ra (སྐུ་རགས། sku-rags).
önǰu (འོག་འཇུག། 'og-'ǰug), shirt.	künǰu (སྐུ་འཇུག། sku-'ǰug).
tö-tʰuṇ (སྟོད་ཐུན་། stod-thuṅ), jacket.	ku-tö (སྐུ་སྟོད། sku-stod).
ča-la (ཅ་ལག། ča-lag), things, luggage.	ku-čʰē (སྐུ་ཆས། sku-čhas).
ǰ'u-ča-la (རྒྱུ་ཅ་ལག། rgyu-ča-lag), property.	ku-ǰ'u-čʰ'a-dzē (སྐུ་རྒྱུ་ཕྱག་རྫས། sku-rgyu-phyag-rdzas).
ṣuk-nyē (གཟུགས་བརྙན། gzugs-brñan), image.	ku-nyē (སྐུ་བརྙན། sku-brñan).

The honorifics of a number of terms applied to speech, etc., are formed by joining suṇ (གསུང་། gsuṅ, speech).

Ordinary Speech	*Honorific*
ke (སྐད། skad), voice, language.	suṇ-ke (གསུང་སྐད། gsuṅ-skad).
ke-čʰa (སྐད་ཆ། skad-ča), talk.	suṇ-mō (གསུང་སྨོས། gsuṅ-mol).
šē (གཞས། gžas), song.	suṇ-šē (གསུང་གཞས། gsuṅ-gžas).
nam-tʰā (རྣམ་ཐར། rnam-thar), legend, biography.	suṇ-nam (གསུང་རྣམ། gsuṅ-rnam).
lap-sō (ལབ་སྲོལ། lab-srol), manner of talking.	suṇ-sō (གསུང་སྲོལ། gsuṅ-srol).

Honorifics of words denoting mind, intellect and various mental states, etc. are formed by joining the word tʰū (དགོངས། thugs, mind).

Ordinary Speech	*Honorific*
lo (བློ། blo), mind.	tʰū-lo (དགོངས་བློ། thugs-blo).
sam-no (བསམ་མནོ། bsam-mno), thought.	tʰū-goṇ (དགོངས་དགོངས། thugs-dgoṅs).
sam-pa (བསམ་པ། bsam-pa), thought.	tʰū-sam (དགོངས་བསམ། thugs-bsam).
dö-pa (འདོད་པ། 'dod-pa), wish.	tʰūndö (དགོངས་འདོད། thugs-'dod).
mū-lam (སྨོན་ལམ། smon-lam), prayer.	tʰū-mū (དགོངས་སྨོན། thugs-smon).
mō-pa (མོས་པ། mos-pa). interest.	tʰū-mō (དགོངས་མོས། thugs-mos).

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Ordinary Speech	*Honorific*
to-naŋ (རྟོ་སྣང་། do-snaṅ), interest.	tᵒū-naŋ (ཐུགས་སྣང་། thugs-snaṅ).
tsǒ-ʤʳǔ (མཚོན་འགྲུས། brtson-'grus), diligence.	tᵒū-tsǒ (ཐུགས་མཚོན། thugs-brtson).
gē̆ (འགན། 'gan), responsibility.	tᵒūŋgē̆ (ཐུགས་འགན། thugs-'gan).
kᵒur (འཁུར། 'khur), *ibid.*	tᵒū-kᵒur (ཐུགས་འཁུར། thugs-'khur).
sem-ʧʳᵒē (སེམས་འཁྲེལ། sems-'khrel), anxiety.	tᵒū-ʧʳᵒē (ཐུགས་འཁྲེལ། thugs-'khrel).
ʧʳē-wa (བྲེལ་བ། brel-ba), work, to be busy.	tᵒū-ʧʳē (ཐུགས་བྲེལ། thugs-brel).

A number of honorifics are formed by joining the syllable u (དབུ། dbu, head).

Ordinary Speech	*Honorific*
go (མགོ། mgo), head.	u (དབུ། dbu).
gŏnʤʳē̆ (མགོ་འདྲེན། mgo-'dren), protector.	unʤʳē̆ (དབུ་འདྲེན། dbu-'dren).
go-ǰ'ē̆ (མགོ་རྒྱན། mgo-rgyan), head ornament.	u-ǰ'ē̆ (དབུ་རྒྱན། dbu-rgyan).
gopnyō (མགོ་རྙོགས། mgo-rñogs), trouble.	u-nyō (དབུ་རྙོགས། dbu-rñogs).
ša-mo (ཞྭ་མོ། žwa-mo), hat.	u-šā (དབུ་ཞྭ། dbu-žwa).
ʧʳa (སྐྲ། skra), hair.	u-ʧʳa (དབུ་སྐྲ། dbu-skra).
pe-kᵒo (དཔྱལ་ཁོག། dpral-khog), forehead.	u-pe (དབུ་དཔྱལ། dbu-dpral).
nyi-dū (ཉི་གདུགས། ñi-gdugs), umbrella.	u-dū (དབུ་གདུགས། dbu-gdugs).
ko-nē (གོ་གནས། go-gnas), rank.	u-nē (དབུ་གནས། dbu-gnas).

Words denoting things connected with or manipulated by the hand, such as books, stationery, implements, etc., form the honorific by joining čᵒ'a (ཕྱག། phyag, hon. of ལག་པ། lag-pa, hand).

Ordinary Speech	*Honorific*
pe-čᵒa (དཔེ་ཆ། dpe-čha), book.	čᵒ'a-pe (ཕྱག་དཔེ། phyag-dpe).
lak-ʧʳī∼rī (ལག་ཐྲིས། lag-bris), letter.	čᵒ'a-ʧʳī∼rī (ཕྱག་ཐྲིས། phyag-bris).
nyu-gu (སྨྱུ་གུ། smyu-gu), pen.	čᵒ'a-nyu (ཕྱག་སྨྱུག། phyag-smyug).
kᵒar-ǰ'u (འཁར་རྒྱུག། 'khar-rgyug), stick.	čᵒ'a-kᵒar (ཕྱག་འཁར། phyag-'khar).
kᵒap (ཁབ། khab), needle.	čᵒ'a-kᵒap (ཕྱག་ཁབ། phyag-khab).
ʧʳi (གྲི། gri), knife.	čᵒ'a-śē̆ (ཕྱག་ཤན། phyag-śan).

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Words denoting things connected with the neck or throat form the honorific by joining the syllable gŭ (མགུལ། mgul, throat, gullet, neck, hon. of mi-pa མིད་པ། mid-pa).

Ordinary Speech	*Honorific*
čᶜam-pa (ཅཆམ་པ། 'čham-pa), cold.	gŭnčᶜam (མགུལ་ཅཆམ། mgul-'čham).
lo (ལྷོ། glo), cough.	gŭ-lo (མགུལ་ལྷོ། mgul-glo).
ke-ǰ'ę̄ (སྐེ་རྒྱན། ske-rgyan), necklace.	gŭ-ǰ'ę̄ (མགུལ་རྒྱན། mgul-rgyan).
kenţʳᶜeŋ (སྐེ་འཕྲེང་། ske-'phreṅ), *ibid.*	gŭnţʳᶜeŋ (མགུལ་འཕྲེང་། mgul-'phreṅ).

Words denoting things connected with the tongue form the honorific by joining the syllable ǰā (ལྕགས། ljags, hon. of ལྕེ། lče, tongue).

Ordinary Speech	*Honorific*
si-pę̄ (སེ་པར། si-pan), red pepper.	ǰā-si (ལྕགས་སེའུ། ljags-sil).
tsᶜā (ཚྭ། tshwa), salt.	ǰā-tsᶜā (ལྕགས་ཚྭ། ljags-tshwa).
ţʳᵒwa (སྤྲོ་བ། bro-ba), taste.	ǰā-ţʳᵒ (ལྕགས་སྤྲོ། ljags-bro).
tᶜų̄ (སྡུན། thun), dose.	ǰā-tᶜų̄ (ལྕགས་སྡུན། ljags-thun).

Words denoting food-stuffs, fruit and cutlery form the honorific by joining šē (བཞེས་པ། bžes-pa, to eat, partake, hon. of ཟ་བ། za-ba).

Ordinary Speech	*Honorific*
tᶜur-ma (སྡུར་མ། thur-ma), spoon.	šē-tᶜur (བཞེས་སྡུར། bžes-thur).
tsᶜe (ཚ་ལ། tshal), vegetables.	šē-tsᶜe (བཞེས་ཚ་ལ། bžes-tshal).
ḍʳē (འབྲས། 'bras), rice.	šē-ḍʳē (བཞེས་འབྲས། bžes-'bras).
yŏ (ཡོས། yos), parched corn.	šē-yŏ (བཞེས་ཡོས། bžes-yos).
pa-le (བག་ལེབ། bag-leb), bread.	šē-pa (བཞེས་བག། bžes-bag).
tᶜuk-pa (སྡུག་པ། thug-pa), broth.	šē-tᶜu (བཞེས་སྡུག། bžes-thug).
šo (ཞོ། žo), curds.	šē-šo (བཞེས་ཞོ། bžes-žo).
śa (ཤ། śa), meat.	šē-śa (བཞེས་ཤ། bžes-śa).
žog-khog (ཞོག་ཁོག། žog-khog), potato.	šē-šo (བཞེས་ཞོག། bžes-žog).
pᶜiŋ (ཕིང་། phiṅ), vermicelli	šē-pᶜiŋ (བཞེས་ཕིང་། bžes-phiṅ).
la-phu (ལབ་ཕུག། lab-phug), radish.	šē-lap (བཞེས་ལབ། bžes-lab).
mo-mo (མོག་མོག། mog-mog), pastry-puff.	šē-mo (བཞེས་མོག། bžes-mog).
ku-śu (གུ་ཤུ། ku-śu), apple.	šē-śu (བཞེས་ཤུ། bžes-śu).
śa-kᶜu (ཤ་ཁུ། śa-khu), meat soup.	šē-kᶜu (བཞེས་ཁུ། bžes-khu).
tᶜa·ma (ཐ་མག། tha-mag), tobacco.	šē-tᶜa (བཞེས་ཐག། bžes-thag).

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

In the modern colloquial it is enough sometimes to use the honorific form of the verb, without using the honorific form of the noun.

t^{h}ur-ma dič^{h}'a-la šē-na (ཐུར་མ་འདི་ཕྱག་ལ་བཞེས་ན། thur-ma 'di phyag-la bžes-na), 'would you take this spoon into your hand?'

šo-k^{h}o č^{h}ö-na (ཤོག་ཁོག་མཆོད་ན། žog-khog mčhod-na), 'would you have some potatoes?'

te-riṅ sŏ-ts^{h}i-la nya-śa-čik ṣŏ-na (དེ་རིང་གསོལ་ཚིགས་ལ་ཉ་ཤ་ཅིག་བཟོས་ན། de-riṅ gsol-tshigs-la ña-śa-gčig bzos-na), 'how about cooking some fish for dinner?'

Words denoting food, crockery and things connected with the face or mouth, such as toilet, etc., form the honorific by joining the syllable šē (ཞལ། žal, hon. of ཁ། kha, mouth).

Ordinary Speech	*Honorific*
doŋ (གདོང་། gdoṅ), face.	šē-rē (ཞལ་རས། žal-ras).
kā-yŏ (ཀར་ཡོལ། kar-yol), cup.	šē-kā (ཞལ་ཀར། žal-kar).
t^{h}uŋ-yā (འཐུང་ཡར། 'thuṅ-yar), drink.	šē-k'em (ཞལ་སྐྱེམས། žal-skyems).
k^{h}a-la (ཁ་ལག། kha-lag), food.	šē-la (ཞལ་ལག། žal-lag).
ṭ^{hr}ŭ (ཁྲུས། khrus), ablution, bath.	šē-ṭ^{hr}ŭ (ཞལ་ཁྲུས། žal-khrus), also ku-ṭ^{hr}ŭ (སྐུ་ཁྲུས། sku-khrus).
a-čor (ཨ་ཅོར། a-čor), towel. (< mong. alčūr).	šē-čor (ཞལ་ཅོར། žal-čor).
yok-mo (གཡོག་མོ། gyog-mo), maid.	šē-ta-ma (ཞལ་ལྟ་མ། žal-lta-ma).
k^{h}a-dŏ (ཁ་འདོན། kha-'don), recitation.	šē-dŏ (ཞལ་འདོན། žal-'don).
k^{h}ē-lem-pa (ཁས་ལེན་པ། khas-len-pa), to promise.	šē-šē-pa (ཞལ་བཞེས་པ། žal-bžes-pa).

Words denoting different parts of the leg or foot, and things connected with the foot, form the honorific by joining the word šap (ཞབས། žabs, hon. of རྐང་པ། rkaṅ-pa, foot).

Ordinary Speech	*Honorific*
pī-mo (པུས་མོ། pus-mo), knee.	šap-pī (ཞབས་པུས། žabs-pus).
pī-mŏ'i lha-ŋa (པུས་མོའི་ལྷ་ང་། pus-mo'i lha-ṅa), knee-cap.	šap-pī-gi-lha-ŋa (ཞབས་པུས་ཀྱི་ལྷ་ང་། žabs-pus-kyi-lha-ṅa).
kaŋ-t^{h}i (རྐང་མཐིལ། rkaṅ-mthil), sole.	šap-t^{h}i (ཞབས་མཐིལ། žabs-mthil).
kaŋ-pēi-sē-mo (རྐང་པའི་སེན་མོ། rkaṅ-pa'i sen-mo), nail, toe.	šap-sē (ཞབས་སེན། žabs-sen).
haŋgo (ལྷམ་གོག། lham-gog), shoe.	šap-č^{h}a (ཞབས་ཆག། žabs-čhag).
lham-ḍ^{hr}ok (ལྷམ་སྒྲོག། lham-sgrog), shoe-strap.	šap-ḍ^{hr}ok (ཞབས་སྒྲོག། žabs-sgrog).
kup-ts'a (རྐུབ་ཀྱག། rkub-kyag), chair.	šap-ts'a (ཞབས་ཀྱག། žabs-kyag).
yok-po (གཡོག་པོ། gyog-po), servant.	šap-č^{h}'i (ཞབས་ཕྱི། žabs-phyi).

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Words denoting food, furniture, the act of requesting or offering, form the honorific by joining the word sŏ (གསོལ་བ། gsol-ba, to request, offer).

Ordinary Speech	*Honorific*
ʂa-čᵉō (ཟ་ཆས། za-čhas), food.	sŏ-čᵉō (གསོལ་ཆས། gsol-čhas).
topčᵉō (སྟོད་ཆས། lto-čhas), food.	sŏ-tsᵉī (གསོལ་ཚིགས། gsol-tshigs).
śa (ཤ། śa), meat.	sŏ-ʈʂum (གསོལ་དཀྲུམ། gsol-dkrum).
šo (ཞོ། žo), curds.	sŏ-šo (གསོལ་ཞོ། gsol-žo).
mā (མར། mar), butter.	sŏ-mā (གསོལ་མར། gsol-mar).
tᵉap (ཐབ། thab), stove.	sŏ-tᵉap (གསོལ་ཐབ། gsol-thab).
čok-tse (ཅོག་ཙེ། cog-tse), table.	sŏ-čo (གསོལ་ཅོག། gsol-čog).
pᵉō (ཕོགས། phogs), pay.	sŏ-pᵉō (གསོལ་ཕོགས། gsol-phogs).
mē̆ (སྨན། sman), medicine.	sŏ-mē̆ (གསོལ་སྨན། gsol-sman).

Words denoting parts of the eye or things connected with the eye form the honorific by joining the word č'ē̆ (སྤྱན། spyan, hon. of མིག། mig, eye).

Ordinary Speech	*Honorific*
mik-pu (མིག་སྤུ། mig-spu), eye-lash.	č'ē̆-pu (སྤྱན་སྤུ། spyan-spu).
mik-śē (མིག་ཤེལ། mig-śel), eye-glass.	č'ē̆-śē (སྤྱན་ཤེལ། spyan-śel).

Numerous words meaning 'document, composition, order' form the honorific by joining the word kā (བཀའ། bka', order).

Ordinary Speech	*Honorific*
yi-gi (ཡི་གེ། yi-ge), letter.	kā-yik (བཀའ་ཡིག། bka'-yig).
lē̆ (ལེན། len), answer.	kā-lē̆ (བཀའ་ལེན། bka'-len).
tsom (རྩོམ། rtsom), composition.	kā-tsom (བཀའ་རྩོམ། bka'-rtsom).

Terms of Respect: speaking to a man of good position, the word ku-ŋo (སྐུ་ངོ། sku-ṅo) or ku-šŏ (སྐུ་ཞབས། sku-žabs), 'Mr.', 'Sir', is used; to a married lady in order of rank, lha-čam ku-šŏ (ལྷ་ལྷམ་སྐུ་ཞབས། lha-lčam sku-žabs), čam-čᵉuŋ ku-šŏ (ལྷམ་ཆུང་སྐུ་ཞབས། lčam-čhuṅ sku-žabs), and čam-ku-šŏ (ལྷམ་སྐུ་ཞབས། lčam-sku-žabs); to an unmarried girl, sē-mo ku-šŏ (སྲས་མོ་སྐུ་ཞབས། sras-mo sku-žabs), or ku-šŏ (སྐུ་ཞབས། ku-žabs). 'Gentlemen'—ku-ŋo lhē̆-g'ē (སྐུ་ངོ་ལྷན་རྒྱས། sku-ṅo lhan-rgyas) or lhē̆-g'ē-tsᵉo (ལྷན་རྒྱས་ཚོ། lhan-rgyas-tsho). In speaking to the eldest son of a family, the expression sē-ku-šŏ (སྲས་སྐུ་ཞབས། sras-sku-žabs) is used; to the eldest son of a Prime Minister, si-lŏ̄ (སྲིད་བློན། srid-blon) or duke, lha-sē ku-šŏ (ལྷ་སྲས་སྐུ་ཞབས། lha-sras sku-žabs). In modern usage the word ku-ŋo (སྐུ་ངོ། sku-ṅo) is prefixed to all titles, e.g. ku-ŋo dā-pŏ̄ (སྐུ་ངོ་མདའ་དཔོན། sku-ṅo mda'-dpon), 'Colonel', ku-ŋo-dzoŋ (སྐུ་ངོ་རྫོང་། sku-ṅo-rdzoṅ), 'Magistrate' (e.g. ku-ŋo Pᵉa-ri dzoŋ, the magistrate of Pha-ri). A Cabinet Minister is addressed ku-ŋo čᵉē̆-mo (སྐུ་ངོ་ཆེན་མོ། sku-ṅo čhen-mo).

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

An Incarnate Lama is addressed rē̆-po-čᶜe (རིན་པོ་ཆེ། rin-po-če), Mahāratna. Speaking to an abbot, the expressions kᶜē̆-rē̆-po-čᶜe (མཁན་རིན་པོ་ཆེ། mkhan-rin-po-če) or ku-šō kᶜē̆-po (སྐུ་ཞབས་མཁན་པོ། sku-žabs mkhan-po) are used; to a learned monk, ge-śē rē̆-po-čᶜe (དགེ་བཤེས་རིན་པོ་ཆེ། dge-bśes-rin-po-če) or ge-śē-lā (དགེ་བཤེས་ལགས། dge-bśes-lags); to a monk official of a monastery, ku-šo (སྐུ་ཞབས། sku-žabs). The Spiritual Preceptor of the Dalai Lama is addressed ts'ap-je rē̆-po-čᶜe (སྐྱབས་རྗེ་རིན་པོ་ཆེ། skyabs-rje rin-po-če), the Precious Lord Protector.

There exist a great many terms of respect used when speaking of the Dalai Lama and the Panchen Lama. The expressions Ts'aŋgō̆ Rē̆-po-čᶜe (སྐྱབས་མགོན་རིན་པོ་ཆེ། sKyabs-mgon Rin-po-če), 'Precious Protector', Yi-šī-nor-pu (ཡིད་བཞིན་ནོར་བུ། Yid-bžin-nor-bu), 'Cintāmaṇi, the Thought-Gem', and Kündū̆ (སྐུ་མདུན། sKu-mdun), 'The Presence' are generally used nowadays whenever speaking of the Dalai Lama (< mong. dalai, great). The expression Kū̆-ṣī Paṇ-čᶜe Rē̆-po-čᶜē̆ (ཀུན་གཟིགས་པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ། Kun-gzigs Paṇ-čhen Rin-po-če), 'the All-Seeing Precious Paṇḍita' is generally used when speaking of the Panchen Lama. When conversing with the Dalai Lama, the expressions Kündū̆ (སྐུ་མདུན། sKu-mdun), 'the Presence', or Rē̆-po-čᶜe, 'the Precious One' are used. Many prefer to avoid to speak the name or title of the Pontiff, and use in his presence the demonstrative pronoun di (འདི། 'di) in the Ablative—di-nē, 'from here', or Yi-šī-nor-pu di-nē (ཡིད་བཞིན་ནོར་བུ་འདི་ནས། Yid-bžin-nor-bu 'di-nas), 'from the Thought-Gem'.

It is common, in polite conversation, to substitute for the auxiliary part of the compound verb the honorific form of the verb.

Ordinary Speech	*Honorific*
ǒ'e-pa (ཇེད་པ། byed-pa), to do.	naŋ-wá (གནང་བ། gnaṅ-ba).
ǰ'a-pa (རྒྱག་པ། rgyag-pa), to put. (རྒྱབ་པ། rgyab-pa).	č'ō̆-pa (བཀྱོན་པ། bkyon-pa).
ke-čᶜa ǒ'e-pa (མཁད་ཆ་ཇེད་པ། skad-ča byed-pa), to converse.	kā-mō̆ naŋ-wa (བཀའ་མོལ་གནང་བ། bka'-mol gnaṅ-ba).
čᶜö ǒ'e-pa (ཆོས་ཇེད་པ། čhos byed-pa), to be pious.	čᶜö naŋ-wa (ཆོས་གནང་བ། čhos gnaṅ-ba).
ṭṛō̆ ǒ'e-pa (གྲོས་ཇེད་པ། gros byed-pa), to advice.	kā-ṭṛō̆ naŋ-wa (བཀའ་གྲོས་གནང་བ། bka'-gros gnaṅ-ba).
mendā ǰ'a-pa (མེ་མདའ་རྒྱག་པ། me-mda' rgyag-pa).	čᵒ'andā č'ō̆-pa (ཕྱག་མདའ་བཀྱོན་པ། phyag-mda' bkyon-pa).
go ǰ'a-pa (སྒོ་རྒྱག་པ། sgo rgyag-pa), to shut the door.	ṣim-go č'ō̆-pa (གཟིམ་སྒོ་བཀྱོན་པ། gzim-sgo bkyon-pa).
tsī-ǰ'a-pa (རྩིས་རྒྱག་པ། rtsis-rgyag-pa), to calculate.	ǰā-tsī čō̆-pa (ལྕགས་རྩིས་བཀྱོན་པ། lčags-rtsis bkyon-pa).

* དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན། dge-ba'i bśes-gñen, kalyāṇa-mitra.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Most of the verbs have their honorific forms, some even two—the simple honorific and the high honorific. Some verbs are used in polite conversation between equals, others in addressing a superior. Thus kā-mŏ naŋ-wa (བཀའ་མོལ་གནང་བ། bka'-mol gnaṅ-ba), to converse, is used in conversation between equals. In addressing a superior kā-mŏ šu-wa (བཀའ་མོལ་ཞུ་བ། bka'-mol žu-ba) is used.

The use and formation of honorific verbal forms will be clear from the following list of common verbs.

Ordinary Speech	*Honorific*	*High Honorific*
Ḍʳo-wa (འགྲོ་བ། 'gro-ba), to go.	pᶜe-pa (ཕེབས་པ། phebs-pa).	čᶜip-ǰ'ur-naŋ-wa (ཆིབས་བསྒྱུར་གནང་བ། čhibs-bsgyur-gnaṅ-ba).
de-pa (བསྡད་པ། bsdad-pa, pf. of སྡོད་པ། sdod-pa), to sit, dwell.	šū-pa (བཞུགས་པ། bžugs-pa).	šū-dē̆-ǰā-pa (བཞུགས་གདན་འཇགས་པ། bžugs-gdan-'jags-pa).
lap-pa (ལབ་པ། lab-pa), to say, tell.	suŋ-wa (གསུང་བ། gsuṅ-ba).	kā-naŋ-wa (བཀའ་གནང་བ། bka'-gnaṅ-ba).
ʂa-wa (ཟ་བ། za-ba), to eat.	šē̆-pa (བཞེས་པ། bžes-pa).	čᶜö-pa (མཆོད་པ། mčhod-pa).

Ordinary Speech	*Honorific*
ter-wa (སྟེར་བ། ster-ba), to give.	(1) naŋ-wa (གནང་བ། gnaṅ-ba). (2) pᵒū-wa (ཕུལ་བ། phul-ba, pf. of འབུལ་བ། 'bul-ba, to offer, used in addressing a superior).
taŋ-wa (བཏང་བ། btaṅ-ba, pf. of གཏོང་བ། gtoṅ-ba), to send.	toŋ-ŋa-naŋ-wa (གཏོང་བ་གནང་བ། gtoṅ-ba-gnaṅ-ba, pf. taŋ-naŋ-ba བཏང་གནང་བ། btaṅ-gnaṅ-ba).
yi-gi taŋ-wa (ཡི་གེ་གཏོང་བ། yi-ge-gtoṅ-ba), to send a letter.	čᵒ'a-rī toŋ-ŋa-naŋ-wa (ཕྱག་རིས་གཏོང་བ་གནང་བ། phyag-bris gtoṅ-ba gnaṅ-ba). šu-yi pᵒū-wa (ཞུ་ཡིག་ཕུལ་བ། žu-yig phul-ba), to send a letter to a superior.
yi-gi ǰ'oŋ-wa (ཡི་གེ་སྦྱོང་བ། yi-ge sbyoṅ-ba), to study the alphabet.	

Hon.: čᵒ'a-rī tᵒū-ǰ'aŋ naŋ-wa (ཕྱག་རིས་ཐུགས་སྦྱངས་གནང་བ། phyag-bris thugs-sbyaṅs gnaṅ-ba).

Imperative: yi-gi ǰ'oŋ (ཡི་གེ་སྦྱངས། yi-ge sbyoṅs), study the alphabet!

Hon.: čᵒ'a-rī ǰ'aŋ-naŋ (ཕྱག་རིས་སྦྱངས་གནང་། phyag-bris sbyaṅs-gnaṅ). Note that the past stem is used in the honorific, instead of the imperative form.

Ṭʂi-wa (འབྲི་བ། 'bri-ba), to write.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

on.: ǒ°'a-rī ţ'ī-wa-naŋ-wa (ཕྱག་འབྲིས་འབྲི་བ་གནང་བ། phyag-bris 'bri-ba-gnaṅ-ba).

ţ'ī-pa (འབྲིས་པ། bris-pa), pf. of the above.

Hon.: ǒ°'a-rī ţ'ī-naŋ-wa (ཕྱག་འབྲིས་འབྲིས་གནང་བ། phyag-bris bris-gnaṅ-ba).

lok-pa (སྐྱོག་པ། klog-pa), to read. k°ǒ lo-gi-du (ཁོས་སྐྱོག་གི་འདུག། khos klog-gi-'dug), he reads.

Hon.: ǰā-lo naŋ-wa (ལྕགས་སྐྱོག་གནང་བ། ljags-klog gnaṅ-ba).

H. Hon.: t°ū-šē naŋ-wa (ཐུགས་བཞེས་གནང་བ། thugs-bžes gnaṅ-ba).

In speaking to a person the particle lā (ལགས། lags) is often added to express respect.

gē-la (རྒན་ལགས། rgan-lags), teacher.

em-ǒ°i-lā (ཨེམ་ཆི་ལགས། em-čhi-lags), doctor.

In speaking to members of one's family lā is commonly added.

p°a-lā (ཕ་ལགས། pha-lags), father.

a-ma-lā (ཨ་མ་ལགས། a-ma-lā), mother.

čo-lā (ཇོ་ལགས། ǰo-lags), elder brother.

In speaking to an artisan the word umdze-lā (དབུ་མཛད་ལགས། dbu-mdzad-lags), 'master' is used.

Many of the adverbs have their honorific forms which must be used in polite conversation.

Ordinary Speech	*Honorific*
yak-po-ǒ'ē-nē (ཡག་པོ་བྱས་ནས། yag-po-byas-nas), carefully.	yak-po-naŋ-nē (ཡག་པོ་གནང་ནས། yag-po-gnaṅ-nas).
ǰ'ok-pō (མགྱོགས་པོར། mgyogs-por), quickly.	tsǒ-pō (རྩོལ་པོར། rtsol-por).

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Part II

CONVERSATIONAL EXERCISES

I. Tibetan Sentences

Q. K^{c}oŋ su re
ཁོང་སུ་རེད།
Khoṅ su red
Who is he?

Q. K^{c}oŋ ka-re red
ཁོང་ག་རེ་རེད།
Khoṅ ga-re red
What is he?

K^{c}oŋ ka-nē re
ཁོང་ག་ནས་རེད།
Khoṅ ga-nas red
Where does he come from?

Q. Di su re
འདི་སུ་རེད།
'Di su red
Who is this?

Q. Di ka-re re
འདི་ག་རེ་རེད།
'Di ga-re red
What is this?

Q. Di p^{c}a-lam ṭr^{c}ŭ-me re-dāŋ
འདི་ཕ་ལམ་འཕྲུལ་མེད་རེད་དམ།
'Di pha-lam 'khrul-med red-dam
Is this a real diamond?

Q. K^{c}'e-raŋ dē yö-dāŋ
ཁྱེད་རང་འདིར་ཡོད་དམ།
Khyed-raṅ 'dir yod-dam
Are you here?

A. K^{c}oŋ ku-šō Lo-ṣaŋ-lā re
ཁོང་སྐུ་ཞབས་བློ་བཟང་ལགས་རེད།
Khoṅ sku-żabs bLo-bzaṅ-lags red
He is Mr. Losang.

A. K^{c}oŋ Pö-pa re
ཁོང་བོད་པ་རེད།
Khoṅ Bod-pa red
He is a Tibetan.

A. Di ŋē^{i} yok-po re
འདི་ངའི་གཡོག་པོ་རེད།
'Di ṅa'i gyog-po red
This is my servant.

A. Di sē re
འདི་གསེར་རེད།
'Di gser red
This is gold.

A. Lā, ṭr^{c}ŭ-me-raŋ re
ལགས་འཕྲུལ་མེད་རང་རེད།
Lags| 'khrul-med-raṅ red
Yes. It is a real one.

A. Lā-yö. Ŋa dē
ལགས་ཡོད་ ང་འདིར།
Lags-yod| Ṅa 'dir
Yes. I am here.

lā. Ŋa dē yö
ལགས། ང་འདིར་ཡོད།
Lags| ṅa 'dir yod.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Q. K^{c}oŋ p^{c}a-gē du-gē
ཁོང་པ་གིར་འདུག་གམ།
Khoṅ pha-gir 'dug-gam
Is he there?

A. Lā-du. P^{c}a-gē.
ལགས་འདུག་ པ་གིར།
Lags-'dug| Pha-gir
Yes. (He) is there.

lā, k^{c}oŋ p^{c}a-gē du.
ལགས། ཁོང་པ་གིར་འདུག
lags| khoṅ pha-gir 'dug

Q. K^{c}'e-raŋ ka-re naŋ-gi-yö
ཁྱེད་རང་གང་རེ་གནང་གི་ཡོད།
Khyed-raṅ ga-re gnaṅ-gi-yod
What are you doing?

A. ŋa mi-čik gu-de-yö
ང་མི་གཅིག་སྒུག་བསྡད་ཡོད།
Ṅa mi-gčig sgug-bsdad-yod
I am waiting for a man.

Q. K^{c}'e-raŋ ka-pā šū-gi-yö
ཁྱེད་རང་གི་བར་བཞུགས་ཀྱི་ཡོད།
Khyed-raṅ ga-bar bžugs-kyi-yod
Where are you staying?

A. ŋa De-k^{c}aŋ-la de-yö
ང་བདེ་ཁང་ལ་སྡོད་ཀྱི་ཡོད།
Ṅa bDe-khaṅ-la sdod-yod
I am staying at De-k^{c}ang (house).

Q. P^{c}a-gi ṭ^{r}ē re, ts'aŋ re
པ་གི་དྲེལ་རེད་ ཀྱང་རེད།
Pha-gi drel red| rkyaṅ red
Is that a mule, or a kyang?

A. T̠^{r}ē ma-re, ts'aŋ re
དྲེལ་མ་རེད་ ཀྱང་རེད།
Drel ma-red| rkyaṅ-red
It is not a mule, it is a kyang.

Q. K^{c}'e-raŋ-ts^{c}o ka-pā p^{c}e-gā
ཁྱེད་རང་ཚོ་ག་བར་ཕེབས་ཀ།
Khyed-raṅ-tsho ga-bar phebs-ka
Where are you going?

A. ŋa-ts^{c}o ṭ^{r}^{c}om-la ḍ^{r}o-gi-yī
ང་ཚོ་ཁྲོམ་ལ་འགྲོ་གི་ཡིན།
Ṅa-tsho khrom-la 'gro-gi-yin
We are going to the bazar.

Q. K^{c}oŋ-ts^{c}o sūi śap-č^{c}'i re
ཁོང་ཚོ་སུའི་ཞབས་ཕྱི་རེད།
Khoṅ-tsho su'i žabs-phyi red
Whose servants are they?

A. Ṣim-śa De-k^{c}aŋ-gi re
གཟིམ་ཤག་བདེ་ཁང་གི་རེད།
gZim-śag bDe-khaṅ-gi red
They belong to De-khang House.

Q. K^{c}oŋ-naŋ-ts^{c}o ku-ṭ^{r}a a-wa re-dāŋ
ཁོང་རྣམ་ཚོ་སྐུ་དྲག་ཨ་བ་རེད་དམ།
Khoṅ-rnam-tsho sku-drag a-ba red-dam
Are these the children of an official?

A. Lā-re. Ku-ṭ^{r}a a-wa re
ལགས་རེད་ སྐུ་དྲག་ཨ་བ་རེད།
Lags-red| sKu-drag a-ba red
Yes. They are the children of an official.

Q. P^{c}a-ts^{c}o su-sūi čam-re
པ་ཚོ་སུ་སུའི་ཚུམ་རེད།

A. Ku-ŋo Sam-liŋ tă T̠^{r}ē-pē Mā-lam-pa-či-ta-gi čam-re
སྐུ་ངོ་བསམ་གླིང་ དང་བཀྲས་དཔལ་ རྨར་ལམ་པ་ཅི་ཏ་གི་ཚུམ་རེད།

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Pha-tṣho su-su'i lčam red

Who are those ladies ?

sKu-ńo Sam-gliń daṅ bKras-dpal rMar-lam-pa-či-dag-gi lčam red

They are the wives of Messrs. Samling, Ṭʳē-pē and Mā-lam-pa.

Q. ŋā-dep te naŋ-ŋē
ངར་དེབ་དེ་གནང་ངམ །
Ňar deb de gnaṅ-ṅam
Have you given me that book ?

A. Pʰŭ-pa-yi
ཕུལ་པ་ཡིན །
Phul-pa-yin
I have presented it.

Q. Kʰ'e-raŋ-la dep dinḍʳe yö-pē
ཁྱེད་རང་ལ་དེབ་འདི་འདྲ་ཡོད་པས །
Khyed-raṅ-la deb 'di-'dra yod-pas.
Have you such a book ?

A. Di mē-pa-či yö
འདི་མེད་པ་གཅིག་ཡོད །
'Di min-pa-gčig yod
There is another one.

Q. Kʰ'e-raŋ-la tʰū-ṭʳē yö-dāŋ*
ཁྱེད་རང་ལ་ཐུགས་བྲེལ་ཡོད་དམ །
Khyed-raṅ-la thugs-brel yod-dam
Are you busy ?

A. Tō-tsĕ～te-tsĕ yö
རྟོག་ཙམ་ཡོད །
Tog-tsam yod
A little.

Q. Kʰoŋ-la kunda su yö-pa-re
ཁོང་ལ་སྐུ་བཟ་སུ་ཡོད་པ་རེད །
Khoṅ-la sku-zla su yod-pa-red
Who is her husband ?

A. Mā-kʰam tsʰoŋ-pǒ yö-wa-re
རྨ་ཁམས་ཚོང་དཔོན་ཡོད་པ་རེད །
rMar-khams tshoṅ-dpon yod-pa-red
A trader from Markham.

Q. Kʰoŋ-la a-wa yö-pa-re-dāŋ
ཁོང་ལ་ཨ་བ་ཡོད་པ་རེད་དམ །
Khoṅ-la a-wa yod-pa-re-dam
Has she children ?

A. Sē-čik tă sē-mo-čik yö-wa-re
སྲས་གཅིག་དང་ སྲས་མོ་གཅིག་ཡོད་པ་རེད །
Sras gčig daṅ sras-mo gčig yod-pa-red
A boy and a girl.

Šū-dē-ǰā
བཞུགས་གདན་འཇགས །
bžugs-gdan-'ǰags
Please sit down. (hon.)

Sō-ǰa ǒʰö
གསོལ་ཇ་མཆོད །
gsol-ǰa mčhod
Have some tea. (hon.)

Šē-to šē
ཞལ་རྟོག་བཞེས །
Žal-tog bžes
Have some sweets. (hon.)

ŋa nyam-tu pʰe
ང་མཉམ་དུ་ཕེབས །
Ňa mñam-du phebs
Come with me. (hon.)

* or -a-yö (-པ་ཡོད a-yod).

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Di ŋā* yā-rō-naŋ
འདི་ངར་གཡར་རོགས་གནང་།
'Di ṅar gyar-rogs-gnaṅ
Please lend me this.

Dē pʰe
འདིར་ཕེབས།
'Dir phebs
Come here. (hon.)

šō-tʰa ma-šō
བཞེས་ཐག་ མ་བཞེས།
bžes-thag ma-bžes
Do not smoke.

Di pʰā ša-naŋ-tă
འདི་ཕར་བཞག་གནང་དང་།
'dir phar bžag-gnaṅ-daṅ
Put it there.

ŋŭ še-po tor-ma-naŋ
དངུལ་ཞེད་པོ་གཏོར་མ་གནང་།
dṅul žed-po gtor-ma-gnaṅ
Do not squander money.

Di tă pʰa-gi ǰe-rō-naŋ
འདི་དང་ཕ་གི་བརྗེ་རོགས་གནང་།
'Di daṅ pha-gi brǰe-rogs-gnaṅ
Please exchange this for that.

Q. Dē ya-čik du-gē
འདིར་ཡ་གཅིག་འདུག་གམ།
'Dir ya-gčig 'dug-gam
Is there another one (similar) to this one?

Q. Pu-gu pʰa-gē sŭ ka-re č'ē-soŋ
པུ་གུ་ཕ་གིར་སུས་ག་རེ་བྱས་སོང་།
Pu-gu pha-gir sus ga-re byas-soṅ
Who did it to that boy?

Q. Kʰʼe-raŋ-tsʰō sa-šiŋ yö-pē
ཁྱེད་རང་ཚོར་ས་ཞིང་ཡོད་པས།
Khyed-raṅ-tshor sa-žiṅ yod-pas
Do you own land?

Di kʰoŋ-la naŋ-rō-naŋ
འདི་ཁོང་ལ་གནང་རོགས་གནང་།
'Di khoṅ-la gnaṅ-rogs-gnaṅ
Please give him this.

Dē šū
འདིར་བཞུགས།
'Dir bžugs
Sit down here. (hon.)

Dē č'ē-ṣī-tă
འདིར་སྤྱན་གཟིགས་དང་།
'Dir spyan-gzigs-daṅ
Look here! (hon.)

Dep pʰa-gi ŋā† naŋ-tă
རེབ་ཕ་གི་ངར་གནང་དང་།
Deb pha-gi ṅar gnaṅ-daṅ
Give me that book.

Raŋ-gi yŏ-tē yak-po sŏ‡
རང་གི་ཡོན་ཏན་ཡག་པོ་གསོན།
Raṅ-gi yon-tan yag-po gson
Cultivate your knowledge.

Goŋ-pa ma-tsʰum
དགོངས་པ་མ་ཚོམས།
dgoṅs-pa ma-tshoms
Do not be angry!

A. dē du
འདིར་འདུག
'dir 'dug
Here it is.

A. Sŭ kʼe č'ē-ma-soŋ
སུས་གང་ཡང་བྱས་མ་སོང་།
Sus gaṅ-yaṅ byas-ma-soṅ
No one did anything.

A. Lā. Kʰa-śē yö
ལགས། ཁ་ཤས་ཡོད།
Lags| Kha-śas yod
Yes, I have some.

---

* ŋa-la, can be used instead.
† ŋa-la (ང་ལ། ṅa-la).
‡ or sŏ-ā (གསོན་ཨ། gsan-aṅ).

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Q. Kᶜʻe-naŋ-tsᶜō šap-ǒᶜʻi yö-dāŋ
ཁྱེད་རྣམ་ཚོར་ཞབས་ཕྱི་ཡོད་དམ།
Khyed-rnam-tshor žabs-phyi yod-dam
Have you a servant?

A. Čik yö
གཅིག་ཡོད།
gčig yod
I have one.

Q. Tsᶜa-lu-ma di-tsᶜō koŋ ka-tsᶜö re
ཙ་ལུ་མ་འདི་ཚོར་གོང་ག་ཚོད་རེད།
Tsha-lo-ma 'di-tshor goṅ ga-tshod red
What is the price of these oranges?

A. Ši-ši-la a-na čik re
བཞི་བཞི་ལ་ཨ་ན་གཅིག་རེད།
bŽi-bži-la a-na gčig red
One anna for four.

Q. Śiŋ-doŋ pᶜa-tsᶜō ḍʳē-bu du-gē
ཤིང་སྡོང་ཕ་ཚོར་འབྲས་བུ་འདུག་གམ།
Śiṅ-sdoṅ pha-tshor 'bras-bu 'dug-gam
Do those trees bear fruit?

A. Te-tsᶜǒi me-to se-gī kᶜʻē-ra-re
དེ་ཚོའི་མེ་ཏོག་སད་ཀྱིས་འཇྲོར་པ་རེད།
De-tsho'i me-tog sad-kyis 'khyer-pa-red
The flowers of those (trees) were destroyed by frost.

Q. Pö-la ḍʳu-na ka-re kʻē-pa-re
བོད་ལ་འབྲུ་སྣ་ག་རེ་སྐྱེས་པ་རེད།
Pod-la 'bru sna ga-re skyes-pa-red
What crops are grown in Tibet?

A. ḍʳu ţʳo ţʳe-ma ţʳa-wo-či-ta-kʻē-pa-re
འབྲུ་གྲོ་སྲན་མ་བྲ་བོ་ཅི་རྟ་སྐྱེས་པ་རེད།
'bru gro srạn-ma bra-bo-či-dag skyes-pa-red
Barley, wheat, peas and buckwheat are grown.

Q. Kᶜʻe-raŋ-la ka-re čʻendö-yö
ཁྱེད་རང་ལ་ག་རེ་ཅེད་འདོད་ཡོད།
Khyed-raṅ-la ga-re byed-'dod-yod
What do you want to do?

A. Yǒ-tę̄ ǰʻaŋ-dö-yö
ཡོན་ཏན་སྦྱངས་འདོད་ཡོད།
Yon-tan sbyaṅs-'đod-yod
I want to study.

Q. Tᶜer-ma di ǰʻuptsaŋ re-dāŋ
ཞེར་མ་འདི་རྒྱུ་གཙང་རེད་དམ།
Ther-ma 'di rgyu-gtsaṅ red-dam
Is this serge of good quality?

A. Lā re
ལགས་རེད།
Lags red
Yes, it is.

Q. Dīǐ dak-po su re
འདིའི་བདག་པོ་སུ་རེད།
'Di'i bdag-po su red
Who is the owner of this?

A. Kᶜoŋ menḍʳō
ཁོང་མིན་འདྲོ།
Khoṅ min-'dra'o
Is he not?

Q. Kā-yǒ di-tsᶜǒǐ ţʳē yö-dāŋ
ཀར་ཡོལ་འདི་ཚོའི་གྲས་ཡོད་དམ།

A. Dinḍʳa-raŋ me
འདི་འདྲ་རང་མེད།

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Kar-yol 'di-tsho'i gras yod-dam
Have you got cups of the same set?

'Di-'dra-raṅ med
Not of the same kind.

Q. Tsʰi dïˀ tǒ-ta kaŋ re
ཚིག་འདིའི་དོན་དག་གཉ་རེད།
Tshig 'dï'i don-dag gaṅ red
What is the meaning of this word?

A. O di ŋē ǰe-šā
ཨོ་ འདི་ངས་བརྗེད་བཞག།
'Di ṅas brǰed-bžag
O! I have forgotten it.

Q. ŋēˀ me-to yak-po du-gē
ངའི་མེ་རྩག་ཡག་པོ་འདུག་གམ།
ṅa'i me-tog yag-po 'dug-gam
Are my flowers nice?

A. kʰa-śē yak-po du
ཁ་ཤས་ཡག་པོ་འདུག།
kha-śas yag-po 'dug
Some are nice.

Q. ŋa-tsʰǒˀ naŋ-la pʰeb-gi-yim-pē
ང་ཚོའི་རང་ལ་ཕེབས་ཀྱི་ཡིན་པས།
ṅa-tsho'i naṅ-la phebs-kyi yin-pas
Are you visiting us?

A. ŋa te-tǔ čā-gi-yī
ང་དལ་དུས་བཟང་ཀྱི་ཡིན།
ṅa dal-dus bčar-gyi-yin
I shall come when free.

Q. Kʰ'e-raŋ-tsʰǒˀ luŋ-pā ʂē-tǔ kanḍʳe du
ཁྱེད་རང་ཚོའི་ལུང་པའ་ཞས་དུས་ག་འདྲ་འདུག།
Khyed-raṅ-tsho'i luṅ-par zas-dus ga-'dra 'dug
What is the food situation in your country?

A. teŋ-saŋ ʂē-tǔ koṁ-po red
དེང་སང་ཞས་དུས་དཀོན་པོ་རེད།
deṅ-saṅ zas-dus dkon-po red
Nowadays food is scarce.

Q. kʰoŋ-gi u-šā di re-dāŋ
ཁོང་གི་དབུ་ཞྭ་འདི་རེད་དམ།
Khoṅ-gi dbu-žwa 'di red-dam
Is this his hat?

A. Di ŋēˀ re. Tʰō-ǰe-čʰe
འདི་རེ་རེད། ཐུགས་རྗེ་ཆེ།
'Di ṅa'i red. Thugs-rǰe-čhe
This is mine. Thank you.

Q. Tsʰǒ dïˀ do-kʰa ka-re re
ཚོས་འདིའི་མདོག་ཁ་ག་རེ་རེད།
Tshos 'di'i mdog-kha ga-re red
What is the colour of this dye?

A. čā-na re
ལྕགས་ནག་རེད།
lčags-nag red
Iron grey.

Q. Śiŋ-doŋ pʰa-tsʰǒˀ ḍʳē-bu kanḍʳe či yö-wa-re
ཤིང་སྡོང་ཕ་ཚོའི་འབྲས་བུ་ག་འདྲ་གཟེག་ཅོད་པ་རེད།
Śiṅ-sdoṅ pha-tsho'i 'bras-bu ga-'dra gčig yod-pa-red
What sort of fruit have those trees?

A. Rī-rī ŋar-mo-či yö-wa-re
རེལ་རེལ་མངར་མོ་གཟེག་ཅོད་པ་རེད།
Ril-ril mṅar-mo gčig yod-pa-red
They are round and sweet.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Q. Ri pᵒa-gī tse-la me čik yö-wa-ḍʳa
རི་ཕ་གི་རྩེ་ལ་མེ་གཅིག་ཡོད་པ་འདྲ།
Ri pha-gi'i rtse-la me gčig yod-pa-'dra
It seems there is fire on the top of that mountain.

A. Me raŋ re-tĕ kar-ma ḍʳa-po du
མེ་རང་རེད་དེ་སྐར་མ་འདྲ་པོ་འདུག།
Me raṅ red-de skar-ma 'dra-po 'dug
Though it is fire, it looks like a star.

Q. Pö-la šiŋ-ka še-či* re yaŋ tᵒaŋ-tᵒē re
བོད་ལ་ཞིང་ག་ཅི་གཅིག་རེད་ཡང་ཐང་ཞེང་རེད།
Bod-la žiṅ-ka že-gčig red yaṅ thaṅ-ther red
In Tibet, is the land cultivated, or is it all aṅ uncultivated plain?

A. Šiŋ-ka-lē tᵒaŋ-tᵒē maŋ-gi-re
ཞིང་ག་ལས་ཐང་ཞེང་མང་གི་རེད།
Žiṅ-ka-las thaṅ-ther maṅ-gi-red
The area of uncultivated land is greater than that of agricultural land.

Q. kᵒ'e-raŋ-gī ka-re suŋ-pā
ཁྱེད་རང་གིས་ག་རེ་གསུངས་པ།
Khyed-raṅ-gis ga-re gsuṅs-pa
What have you said?

A. ŋē yā-pᵒe šŭ-pa-yī
ངས་ཡར་ཕེབས་ཞུས་པ་ཡིན།
ṅas yar-phebs žus-pa-yin
I have asked him to come in.

Q. Kᵒoŋ-gī ka-re suŋ-gi-du
ཁོང་གིས་ག་རེ་གསུང་གི་འདུག།
Khoṅ-gis ga-re gsuṅ-gi-'dug
What is he saying?

A. Kᵒoŋ-gī ŋā† Pö-yik śiŋ-gi-yö-me kāṇḍʳi naŋ-gi-du
ཁོང་གིས་ངར་བོད་ཡིག་གི་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་མེད་བཀའ་འདྲི་གནང་གི་འདུག།
Khoṅ-gis ṅar Bod-yig śes-kyi-yod-med bka'-'dri gnaṅ-gi-'dug
He is asking whether I can read Tibetan.

Q. ŋē diṇḍʳe lap-ă'uŋ-ŋē
ངས་འདི་འདྲ་ཟབས་བྱུང་ངམ།
Ṅas 'di-'dra labs-byuṅ-ṅam
Did I say so?

A. Suŋ-ă'uŋ
གསུངས་བྱུང་།
gsuṅs-byuṅ
Yes, you said.

Q. Kᵒe'-raŋ-tsᵒŏ diṇḍʳe suŋ-pē
ཁྱེད་རང་ཅོས་འདི་འདྲ་གསུངས་པས།
Khyed-raṅ-tshos 'di-'dra gsuṅs-pas
Did you say that?

A. ŋants°ŏ diṇḍʳe ma-lap
ང་ཅོས་འདི་འདྲ་མ་ཟབས།
ṅa-tshos 'di-'dra ma-labs
We did not say it.

---

* śa-ta (ཤ་སྟག | śa-stag), can be used instead.
† ŋa-la.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Q. K^{c}oŋ-ts^{c}ŏ ku-č^{c}ē ṣik-soŋ-ŋē

ཁོང་ཚོས་སྐུ་ཆས་གཟིགས་སོང་ངམ།

Khoṅ-tshos sku-čhas gzigs-soṅ-ṅam

Did they buy things?

A. La-soŋ. T^{c}er-ma maŋ-po ṣik-soŋ

ལགས་སོང། ཇེར་མ་མང་པོ་གཟིགས་སོང་།

Lags-soṅ| ther-ma maṅ-po gzigs-soṅ

Yes, they did. They bought a large quantity of flannel.

|The affix -pā is regularly used after ka-re, but after dinḍ^{re} it is pronounced -pē.

Q. K^{c}oŋ-naŋ-ts^{c}ŏ ka-re suŋ-gi-du

ཁོང་རྣམ་ཚོས་གར་གསུང་གི་འདུག།

Khoṅ-rnam-tshos ga-re gsuṅ-gi-'dug

What are they saying?

A. Lā. ŋā śo suŋ-gi du

ལགས། ངར་ཤོག་གསུང་གི་འདུག།

Lags| Ṅar śog gsuṅ-gi-'dug

They tell me to come.

Q. ŋants^{c}ŏ tsoŋ-pēi ta-tĕ di re-dāŋ

ངོས་བཙོངས་པའི་རྟ་དེ་འདེ་རེད་དམ།

ṅa-tshos btsoṅs-pa'i rta de 'di red-dam

Is this the horse we have sold?

A. Da-ga-raŋ re

རེ་གར་རང་རེད།

De-ga-raṅ red

It is.

Q. Mi p^{c}a-gī ka-re šŭ-č′ uŋ-ŋē

མི་ཕ་གིས་གར་ཞུས་བྱུང་ངམ།

Mi pha-gis ga-re žus-byuṅ-ṅam

What is that man asking?

A. ŋŭ tē-rō-č'i ṣe-gi-du

དངུལ་སྟེང་རོགས་ཅིང་ཅི་གྱི་འདུག།

dṅul ster-rogs-byed zer-gyi-'dug

He is asking for money (lit. he is saying, 'please give me money').

Q. Mi di-ts^{c}ŏ ku-ma kŭ-pa-re-pē

མི་འདི་ཚོས་རྐུན་མ་བརྐུས་པ་རེད་པས།

Mi 'di-tshos rkun-ma brkus-pa-re-pas

Did these men commit theft?

A. Ma-re. Mi-čik se-pa-re

མ་རེད། མི་གཅིག་བསད་པ་རེད།

Ma-red| mi-gčig bsad-pa-red

No, they have killed a man.

Q. Ta p^{c}a-ts^{c}ŏ tsa yak-po ṣē-soŋ-ŋē

རྟ་ཕ་ཚོས་རྩ་ཡག་པོ་བཟས་སོང་ངམ།

rTa pha-tshos rtsa yag-po bzas-soṅ-ṅam

Did those horses eat grass well?

A. ṣē-soŋ. č^{c}u yaŋ t^{c}uŋ-soŋ

བཟས་སོང་ ཆུ་ཡང་འཐུངས་སོང་།

bZas-soṅ| čhu yaṅ 'thuṅs-soṅ|

They did. They also drank water.

Q. nyi-mē kaŋ šur-ra-re-pē

ཉི་མས་གངས་བཞུར་པ་རེད་པས།

ñi-mas gaṅs bžur-pa-red-pas

Did the sun melt the snow?

A. Lā-re. Ñyi-ma ts^{c}a-po yö-tsā

ལགས་རེད་ ཉི་མ་ཙ་པོ་ཡོད་ཙ་ན།

Lags-red| Ñi-ma tsha-po yod-tsa-na

Yes. Because the sun is hot.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Q. ču-pa baŋ-ŋa-re-pē
ཆུ་པ་བཐང་ང་རེད་པས།
čhu-pa sbaṅs-pa-red-pas
Did (your) cloth get wet in the rain?

A. Lā-re. Tok-tsa baŋ-ŋa-re
ལགས་རེད། རྟོག་ཙམ་བཐང་ང་རེད།
Lags-red| Tog-tsam sbaṅs-pa-red
Yes. It got a little wet.

Q. Yok-pŏ le-ka č′ē-soŋ-ŋē
གཡོག་པོས་ལས་ཀ་བྱས་སོང་ངམ།
gYog-pos las-ka byas-soṅ-ṅam
Did the servant do the work?

A. Lā. Yak-po č′ē-soŋ
ལགས། ཡག་པོ་བྱས་སོང་།
Lags| yag-po byas-soṅ
Yes. He did it well.

Q. Kᶜ′e-raŋ ka-re naŋ-gi-yö
ཁྱེད་རང་ག་རེ་གནང་གི་ཡོད།
Khyed-raṅ ga-re gnaṅ-gi-yod
What are you doing?

A. ŋa ta-ga-ṣĕ de-yö
ང་དེ་ག་ཅེར་བསྡད་ཡོད།
Ña de-ga-zer bsdad-yod
I am just staying (here).

Q Kᶜoŋ-naŋ-tsᶜo šē-la šē-gi-du-gē
ཁོང་རྣམ་ཚོ་ཟལ་ལག་བཞེས་ཀྱི་འདུག་གམ།
Khoṅ-rnam-tsho žal-lag bžes-kyi-'dug-gam
Are they eating?

A. Šē-tsᶜar-nē pᶜe-ṭᵣup-soŋ
བཞེས་རྩར་ནས་ཕེབས་གྲུབ་སོང་།
bŽes-tshar-nas phebs-grub-soṅ
They have finished eating and have gone.

Q. ŋa lē-ka č′e-gi-de-mindu-gē
ང་ལས་ཀ་ཇེད་ཀྱིན་བསྡད་མི་འདུག་གམ།
Ña las-ka byed-kyin bsdad-mi-'dug-gam
Am I not working?

A. Lā-les. Č′ē-na tᶜaŋ-tsĕ soŋ-nē yoŋ-gi-yi
ལགས་ལེགས་སོ། བྱས་ན་ཐང་ཙམ་སོན་ནས་ཡོན་གི་ཡིན།
Lags-legs so| byas-na thaṅ-tsam soṅ-nas yoṅ-gi-yin
Very well. I shall come in a little while.

Q. kᶜ′e-naŋ-tsᶜo kā-mŏ naŋ-gi-yö-pē
ཁྱེད་རྣམ་ཚོ་བཀའ་མོལ་གནང་གི་ཡོད་པས།
Khyed-rnam-tsho bka'-mol gnaṅ-gi-yod-pas
Are you discussing something?

A. ŋantsᶜo ke-čᶜa ta-ga-ṣĕ še-gi-yö
ང་ཚོ་སྐད་ཅ་དེ་ག་ཅེར་བ་ཤད་ཀྱི་ཡོད།
ṅa-tsho skad-cha de-ga-zer bsad-kyi-yod
We are just talking.

Q. Kᶜoŋ-tsᶜo rē-čᶜa tsᶜoŋ-gi-du-gē
ཁོང་ཚོ་རས་ཆ་འཚོང་གི་འདུག་གམ།
khoṅ-tsho ras-čha 'tshoṅ-gi-'dug-gam
Are they dealing in cloth?

A. rē-čᶜa kᶜa-saŋ-nē tsoŋ-tsᶜar-soŋ
རས་ཆ་ཁ་སང་ནས་བཙོངས་ཚར་སོང་།
ras-čha kha-saṅ-nas btsoṅs-tshar-soṅ
The cloth was sold out yesterday.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Q. K^{c}oŋ-ts^{c}o ku-tse naŋ-gi-du-gē
ཁོང་ཚོ་སྐུ་རྩེད་གནང་གི་འདུག་གམ།
khoṅ-tsho sku-rtsed gnaṅ-gi-'dug-gam
Are they playing?

A. Lā. naŋ-pēi gaŋ re
ལགས། གནང་པའི་རྒངས་རེད།
Lags| gnaṅ-pa'i sgaṅ red
Yes, they are engaged in playing.

Q. K^{c}oŋ-ts^{c}o ts^{c}aŋ-ma p^{c}e-gi-du-gē
ཁོང་ཚོ་ཚང་མ་ཕེབས་གྱི་འདུག་གམ།
khoṅ-tsho tshaṅ-ma phebs-kyi-'dug-gam
Are they all going?

A. t^{c}aŋ-tsĕ-nē p^{c}e-gi-re
ཐང་རྩམ་སོང་ནས་ཕེབས་གྱི་རེད།
thaṅ-tsam-nas phebs-kyi-red
They will be going shortly.

Q. č^{c}u-ḍ^{r}o dē č^{c}u ḍ^{r}o-gi-du-gē
ཆུ་འགྲོ་འདིར་ཆུ་འགྲོ་གི་འདུག་གམ།
čhu-'gro 'dir čhu 'gro-gi-'dug-gam
Does the water flow (well) through this pipe?

A. č^{c}u yak-po ḍ^{r}o-gi-du
ཆུ་ཡག་པོ་འགྲོ་གི་འདུག
čhu yag-po 'gro-gi-'dug
The water flows well.

Q. lhak-pa ts^{c}a-po ǰ'a-gi-du-gē
ལྷགས་པ་ཙ་པོ་རྒྱག་གི་འདུག་གམ།
lhags-pa tsha-po rgyag-gi-'dug-gam
Is it very windy?

A. Lhak-sī tok-tsĕ ǰ'a-gi
ལྷགས་སིར་རྟག་རྩམ་རྒྱག་གི།
Lhags-sir tog-tsam rgyag-gi
There is a cool breeze.

Q. Te-riŋ nyi-ma ts^{c}a-po tē̱-gi-du-gē
དེ་རིང་ཉི་མ་ཙ་པོ་བསྟན་གྱི་འདུག་གམ།
De-riṅ ñi-ma tsha-po bstan-gyi-'dug-gam
Today the sun is hot?

A. Du. tenḍ^{r}āi ts^{c}a-po-či
འདུག། འདི་འདྲའི་ཙ་པོ་གཅིག།
'Dug| de-'dra'i tsha-po-gčig
Yes. It is so hot!

Q. Te-riŋ nam yak-po du-gē
དེ་རིང་གནམ་ཡག་པོ་འདུག་གམ།
De-riṅ gnam yag-po 'dug-gam
Is the weather fine today?

A. yak-po du
ཡག་པོ་འདུག།
yag-po 'dug
It is fine.

Q. č^{c}ar-pa pap-gi-mindu-gē
ཆར་པ་འབབ་གྱི་མེད་འདུག་གམ།
čhar-pa 'babs-kyi-mi-'dug-gam
Is it not raining?

A. Lā. pap-gi
ལགས། འབབ་གྱི།
Lags. 'bab-kyi
Yes. It is raining.

Q. Ṯ^{r}uŋ-yi yi-gi ṭ^{r}i-gi-du-gē
དྲུང་ཡིག་ཡི་གེ་འདྲི་གི་འདུག་གམ།

A. ta-gī-nē ṭ^{r}ī-ts^{o}ā-soŋ
དཔྱིན་ནས་བྲིས་ཚར་སོང་།

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

druṅ-yig yi-ge 'bri-gi-'dug-gam
Is the secretary writing the letter ?

da-phyin-nas bris-tshar-soṅ
He has already finished writing it.
(ཕྱིན་ནས་ བྲིས་ཚར་སོང་ ། bris-nas dga'-rab phyin-soṅ).

Q. Ma-čᵒē̱ še-la ṣo-gi-du-gē
མ་ཆེན་ཞལ་ལག་བཟོ་གི་འདུག་གམ །
ma-čhen žal-lag bzo-gi-'dug-gam
Is the cook preparing food ?

A. tanda ṣo-gi-du
དེ་ཚ་བཟོ་གི་འདུག ।
da-lta bzo-gi-'dug

He is now preparing it.

Q. tsᵒem-bū tsᵒem-bu ǰ'a-gi-du-gē
འཚེམ་བུ་བ་འཚེམ་བུ་རྒྱག་གི་འདུག་གམ ।
'tsem-bu-ba 'tshem-bu rgyag-gi-'dug-gam
Is the tailor sewing ?

A. La. ǰ'a-gi-du
ལག་ས ། རྒྱག་གི་འདུག ।
Lags | rgyag-gi-'dug

Yes, he is sewing.

Q. kᵒ'e-raŋ ka-re naŋ-gi-yim-pa
ཁྱེད་རང་ག་རེ་གནང་གི་ཡིན་པ ।
khyed-raṅ ga-re gnaṅ-gi-yin-pa
What will you do ?

A. ŋa tsᵒoŋ-či ǰ'a-gi-yī̱
ང་ཚོང་གཅིག་རྒྱག་གི་ཡིན ।
ṅa tshoṅ-gčig rgyag-gi-yin
I shall do some trading.

Q. kᵒ'e-raŋ ka-pā pᵒe-gi-yim-pa
ཁྱེད་རང་ག་བར་ཕེབས་ཀྱི་ཡིན་པ ।
Khyed-raṅ ga-bar phebs-kyi-yin-pa
Where are you going ?

A. ŋa ǰ'a-gar-la ḍro-gi-yī̱
ང་རྒྱ་གར་ལ་འགྲོ་གི་ཡིན ।
ṅa rGya-gar-la 'gro-gi-yin

I am going to India.

Q. kᵒoŋ-tsᵒo dē pᵒe-gi-re-pē
ཁོང་ཚོ་འདིར་ཕེབས་ཀྱི་རེད་པས ।
khoṅ-tsho 'dir phebs-kyi-red-pas
Are they coming here ?

A. pᵒendō-kᵒa-po re
ཕེབས་དོགས་ཁ་ཤོ་རེད ।
phebs-dogs-kha-po red
They will probably come.

Q. šē-la ka-re čᵒö-gi-yim-pa
ཞལ་ལག་ག་རེ་མཆོད་ཀྱི་ཡིན་པ ।
žal-lag ga-re mčhod-kyi-yin-pa

What will you have ?

so-so-sō kaŋ-nyē-pa-čik čᵒō-na
སོ་སོ་སོས་གང་མཉེས་པ་གཅིག་མཆོད་ན ।
so-so-sos gaṅ-mñes-pa-gčig mčhod-na
Won't you take some according to your liking ?

Q. A-wa-tsᵒo ku-tse naŋ-gi-re-pē
ཨ་བ་ཚོ་སྐུ་རྩེད་གནང་གི་རེད་པས ।
A-ba-tsho sku-rtsed gnaṅ-gi-red-pas
Will the children be playing ?

A. naŋ-gi-yim-pa-ḍra
གནང་གི་ཡིན་པ་འདྲ ।
gnaṅ-gi yin-pa-'dra

They will probably play.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Q. ku-ŋõĭ žap-čᵉ'i lĕ-gi-re-pē
སྐུ་ཅོ་འི་ཞབས་ཀྱི་བསྒྱེབ་ཀྱི་རེད་པས།
sku-ño'i žabs-phyi bsleb-kyi-re-pas
Will your servant come?

Q. ka-tŭ ŋēⁱ naŋ-la pᵒe-gi-yim-pa
ག་དུས་ངའི་ནང་ལ་ཕེབས་ཀྱི་ཡིན་པ།
ga-dus ṅa'i naṅ-la phebs-kyi-yin-pa
When are you coming to see me?

Q. Dē su pᵒe-gi-re
འདིར་སུ་ཕེབས་ཀྱི་རེད།
'dir su phebs-kyi-red
Who is expected here?

Q. Kā-yŏ nyo-gā su ḍʳo-gi-re
ཀར་ཡོལ་རྩ་བར་སུ་འགྲོ་གི་རེད།
kar-yol ño-bar su 'gro-gi-red
Who will go to buy the cups?

Q. yi-gi di Pö-la ka-tŭ ǰ'o-gi-re
ཡི་གེ་འདི་བོད་ལ་ག་དུས་འབྱོར་གྱི་རེད།
yi-ge 'di Bod-la ga-dus 'byor-gyi-red
When will this letter reach Tibet?

Q. Kᵉoŋ Lha-sa-nē re-pē
ཁོང་ལྷ་སར་རེད་པས།
khoṅ Lha-sa-nas red-pas
Is he from Lhasa?

Q. Di-nē Pö-par-tu me-li ka-tsᵉö yö-wa-re
འདི་ནས་བོད་བར་དུ་མེ་ལི་ག་ཚོད་ཡོད་ཀ་རེད།
'Di-nas Bod-bar-du me-li ga-tshod yod-ba-red
How far is it from here to Tibet?
Note: me-li < mile.

Q. Di ka-nē nam-pᵒeb-pa
འདི་ག་ནས་བསྣམས་ཕེབས་པ།
'di ga-nas bsnams-phebs-pa
From where did you bring it?

A. Saŋ-nyī lep-gi-re
སང་ཉིན་བསྒྲེབ་ཀྱི་རེད།
saṅ-ñin bsleb-khyi-red
He will come tomorrow.

A. lhö-pa-čik-la čā-gi-yī
ལྷོད་པ་གཅིག་ལ་བཟར་གྱི་ཡིན།
lhod-pa-gčig-la bčar-gyi-yin
I shall come to see you when free.

A. ŋantsᵒðⁱ kumčᵉe-či pᵒe-gi-re
ང་ཚེའི་སྐུ་མཆེད་གཅིག་ཕེབས་ཀྱི་རེད།
ṅa-tsho'i sku-mčhed-gčig phebs-kyi-red
A cousin of ours is coming.

A. ŋēⁱ yok-po-tĕ ḍʳo-gi-re
ངའི་གཡོག་པོ་རེ་འགྲོ་གེ་རེད།
ṅa'i gyog-po-de 'gro-gi-red
My servant will go.

A. dün-ñyī-gi naŋ-la ǰ'o-gi-re
བདུན་གཉིས་ཀྱི་ནང་ལ་འབྱོར་གྱི རེད།
bdun-gñis-kyi naṅ-la 'byor-gyi-red
It will reach in (about) two weeks.

A. Ma-re. Tse-tᵉaŋ-nē re
མ་རེད། རྩེ་ཐང་ནས་རེད།
Ma-red| rTsed-thaṅ-nas red
No, he comes from Tse-tᵉaŋ.

A. Me-li sum-ǰ'a-tsĕ yö-wa-re
མེ་ལི་སུམ་བརྒྱ་རྩམ་ཡོད་པ་རེད།
Me-li sum-brgya-tsam yod-pa-red
About three hundred miles.

A. Tö La-dak-nē kᵉ'ē yoŋ-ŋa-yī.
སྟོད་ལ་དྭགས་ནས་འབྱོར་ཡོད་པ་ཡིན།
sTod La-dwags-nas 'khyer-yoṅ-pa-yin
I brought it from Ladak.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Q. kā-yŏ ču'a-nē ṣā-pa-re-dāŋ
ཀར་ཡོལ་ཕྱག་ནས་གཟགས་པ་རེད་དམ།
kar-yol phyag-nas gzags-pa-red-dam
Did the cup fall out of (your) hand?

A. Ma-re. gam-gi kaŋ-nē
མ་རེད། སྒམ་གྱི་ཀང་ནས།
Ma-red | sgam-gyi sgaṅ-nas
No, from the box.

Q. K^{h}oŋ-gi šē-nē suŋ-č'uŋ-ŋē
ཁོང་གི་ཞལ་ནས་གསུངས་བྱུང་ངམ།
khoṅ-gi žal-nas gsuṅs-byuṅ-ṅam
Did he say it verbally?

A. Lā-č'uŋ
ལགས་བྱུང་།
Lags-byuṅ
Yes, he did.

Q. ṣim-k^{h}aŋ-nē ču'a-rī ǰ'or-yö-dāŋ me-dāŋ
གཟིམ་ཁང་ནས་ཕྱག་ཡིག་འབྱོར་ཡོད་དམ་མེད་དམ།
gzim-khaṅ-nas phyag-bris 'byor-yod-dam med-dam
Did you receive a letter from home?

A. Lā ǰ'or-č'uŋ
ལགས་འབྱོར་བྱུང་།
Lags 'byor-byuṅ
Yes, I have received.

Q. Pö-nē ǰ'a-gā-la pē maŋ-po taŋ-ŋa-re-dāŋ
བོད་ནས་རྒྱ་གར་ལ་བལ་མང་པོ་གཏོང་བ་རེད་དམ།
Bod-nas rGya-gar-la bal maṅ-po gtoṅ-ba-red-dam
Do they export much wool from Tibet to India?

A. Lā-re
ལགས་རེད།
Lags red
Yes, they do.

Q. ǰ'a-gā-nē Pö-la ka-re toŋ-ŋa-re
རྒྱ་གར་ནས་བོད་ལ་ག་རེ་གཏོང་བ་རེད།
rGya-gar-nas Bod-la ga-re gtoṅ-ba-red |
What do they export from India to Tibet?

A. rē-č^{h}a toŋ-ŋa-re
རས་ཆ་གཏོང་བ་རེད།
ras-ča gtoṅ-ba-red
They export cloth.

Q. k^{h}oŋ-gi kündű-nē mē-čik šű-naŋ-gi yim-pē
ཁོང་གི་སྐུ་མདུན་ནས་སྨན་གཅིག་ཞུས་གནང་གི་ཡིན་པས།
khoṅ-gi sku-mdun-nas sman-gčig žus-gnaṅ-gi-yin-pas
Ask him for a medicine?

A. Lā-lēs
ལགས་ལེགས་སོ།
Lags-legs-so
Very well.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Q. Yi-kʿaŋ-nē ṭi-ke-sĭ ṣī-gō

ཡིག་ཁང་ནས་ཏི་ཀེ་སི་གཟིགས་ཀྱི་ཡིན་པས།

Yig-khaṅ-nas ṭi-ke-si gzigs-kyi-yin-pas|

Note : ṭike-si < ticket, stamp.

Will you buy (some) stamps from the post-office ?

A. Lā-oŋ ɖʳak-kʿaŋ-nē ṭi-ke-sĭ nyo-gi-yī

ལགས་འོན་སྦྲག་ཁང་ནས་ཏི་ཀེ་རྩི་གི་ཡིན།

Lags-'oṅ sbrag-khaṅ-nas ṭi-ke-si ño-gi-yin

Very well. I shall buy (some) stamps from the post-office.

Q. di nyī-nē kaŋ-tĕ čʿuŋ-gi-re

འདི་གཉིས་ནས་གང་དེ་ཆུང་གི་རེད།

'di gñis-nas gaṅ-de čhuṅ-gi-red

Which is the smallest of the two ?

A. di čʿuŋ-gi-re

འདི་ཆུང་གི་རེད།

'di čhuṅ-gi-red

This is smaller.

Q. Di nyī kaŋ-tĕ čʿuŋ-ŋa-du

འདི་གཉིས་གང་དེ་ཆུང་བ་འདུག

'di gñis gaṅ-de čhuṅ-ba-'dug

Which is the smallest of the two ?

A. di čʿuŋ-ŋa-du

འདི་ཆུང་བ་འདུག

'di čhuṅ-ba-'dug

This is smaller.

Q. kʿe'e-raŋ-nyī su ku-ṣū riŋ-ŋa-yö

ཁྱེད་རང་གཉིས་སུ་སྐུ་གཟུགས་རིང་བ་ཡོད།

khyed-raṅ-gñis su sku-gzugs riṅ-ba-yod

Who is the tallest of you two ?

A. ŋa riŋ-ŋa-yö

ངར་རིང་བ་ཡོད།

ṅa riṅ-ba-yod

I am taller.

Q. Pö taŋ La-dā kaŋ-tĕ sa-tʿō yö-wa-re

བོད་དང་ལ་དྭགས་གང་དེ་ས་མཐོ་བ་ཡོད་པ་རེད།

Bod daṅ La-dwags gaṅ-de sa mtho-ba yod-pa-red

Where is the altitude greater, in Tibet or in Ladak ?

A. še-po-raŋ kʿe'e-pā yö-wa-ma-re

ཞེད་ཕོ་རང་ཁྱད་པར་ཡོད་པ་མ་རེད།

žed-po-raṅ khyad-par yod-pa-ma-red

There is not much difference.

Q. Rī-naŋ-nē tsʿo-śŏ kaŋ-tĕ re

རྩེ་ནང་ནས་མཐོ་ཤོས་གང་དེ་རེད།

Ri'i naṅ-nas mtho-śos gaṅ-de red

Which is the highest of the mountains ?

A. tanda tsʿe-laŋ-pēi naŋ-nē Čo-mo kaŋ-kar tʿo-śŏ re

དེ་ལྟ་ཚད་བླངས་པ་འི་ནང་ནས་ཇོ་མོ་གངས་དཀར་མཐོ་ཤོས་རེད།

Da-lta tshad-blaṅs-pa'i naṅ-nas J̌o-mo gaṅs-dkar mtho-śos red

The highest of the mountains, the height of which had been established, is J̌o-mo gaṅs-dkar (Mount Everest).

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Q. Rik-pa ṇyiŋ-pēi kō maŋ-śŏ luŋ-pa ka-pā re

རིགས་པ་ རྙིང་པའི་ སྐོར་ མང་ཤོས་ ལུང་པ་ གང་བ་རེད།

Rigs-pa rñiṅ-pa'i skor maṅ-śos luṅ-pa ga-bar red

Which country is the richest in ancient knowledge?

A. J̌'a-gā re

རྒྱ་གར་རེད།

rGya-gar red

India.

Q. J̌'a-gar-lē maŋ-ŋa yö-wa-ma-re-pē

རྒྱ་གར་ལས་མང་བ་ཡོད་པ་མ་རེད་པས།

rGya-gar-las maṅ-ba yod-pa-ma-red-pas

Is there not (a country) richer (in ancient knowledge) than India?

A. Pö-la yö-wa-re-te pᶜe-čᶜē J̌'a-gā-nē laŋ-pa-re

བོད་ལ་ ཡོད་པ་རེད་དེ་ ཕལ་ཆེར་ རྒྱ་གར་ནས་ བླངས་པ་རེད།

Bod-la yod-pa-red-de phal-čher rGya-gar-nas blaṅs-pa-red|

There is (ancient knowledge) in Tibet, but most of it was borrowed from India.

Q. Sē taŋ mu-ti kaŋ-tĕ koŋ čᶜe-gi-re

གསེར་དང་སུ་ཏིག་གང་དེ་གོང་ཆེ་གེ་རེད།

gSer taṅ mu-tig gaṅ-de goṅ če-gi-red

Which is more expensive, gold or pearls?

A. Sē koŋ čᶜē menḍʳō

གསེར་གོང་ཆེ་བ་མེད་འདུག

gSer goṅ če-ba med-'dra'o

Is not gold more expensive?

Q. Dorǰe-liŋ taŋ Kā-lṓ-pu kaŋ-te tsaŋ-gi-re

རྡོ་རྗེ་གླིང་དང་ ཐག་ ཀླུང་ གང་ དེ་ གཙང་གེ་རེད།

rDo-rǰe-gliṅ daṅ bKa'-blon-sbug gaṅ-de gtsaṅ-gi-red

Which place is cleaner, Darjeeling or Kalimpong?

A. Dorǰe-liŋ tsaŋ-gi-re

རྡོ་རྗེ་གླིང་གཙང་གེ་རེད།

rDo-rǰe-gliṅ gtsaṅ-gi-red

Darjeeling is cleaner.

Q. di čᶜe-čᶜuŋ kanḍʳe re

འདི་ཆེ་ཆུང་གི་འདྲ་རེད།

'di če-čhuṅ ga-'dra red

What is the size of this?

A. di čᶜe-ṭʂʳa-pa-re

འདི་ཆེ་དྲག་པ་རེད།

'di če-drag-pa red

This is too large (big).

Q. Kᶜ'e-raŋ-gi kᶜaŋ-pa čᶜe-lō yö

ཁྱེད་རང་གི་ཁང་པ་ཆེ་བས་ཡོད།

Khyed-raṅ-gi khaṅ-pa če-los yod

How big is your house?

A. čᶜē-po-raŋ me

ཆེན་པོ་རང་མེད།

čhen-po-raṅ med

It is not very big.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Q. Ta di yak-nyē kaṇḍʳe re
རྟ་འདི་ཡག་ཉེས་ག་འདྲ་རེད།
rTa 'di yag-ñes ga-'dra red
What sort of horse is this?

A. Au-tsŏ re
ཨཱུ་ཙོ་རེད།
A'u-tse red
Not too bad.

Q. J̌'a-gar-la k'iplō re
རྒྱ་གར་ལ་སྐྱིད་ལོས་རེད།
rGya-gar-la skyid-los red
Is it pleasant in India?

A. Dö-ṣö-de-po tă k'i-po re
སྡོད་བཟོད་བདེ་པོ་དང་སྐྱིད་པོ་རེད།
sDod-bzod bde-po daṅ skyid-po red
It is habitable and pleasant.

Q. śu-gu di ṭʳaplö re
ཤོག་བུ་འདི་སྲབ་ལོས་རེད།
śog-bu 'di srab-los red
How thin is this paper?

A. ṭʳᵒē-bŭⁱ tᵒuptsĕ re
ཕྲན་བུའི་མཐུག་ཙམ་རེད།
phran-bu'i mthug-tsam red
It is a bit too thick.

II. Conversation with a newly-arrived traveller

Q. A-tsi. čᵒ'a-pᵒe naŋ-šā.
pᵒe-lam-la ku-nyē ma-č'uŋ-ŋē.
ཨ་ཙི། ཕྱག་ཕེབས་གནམ་བཞག།
ཕེབས་ལམ་ལ་སྐུ་མཉེལ་མ་བྱུང་ངམ།
A-tsi. phyag-phebs gnaṅ-bžag|
Phebs-lam-la sku-mñel ma-byuṅ-ṅam|
Welcome! Did you not become tired on the road?

A. Lā ma-č'uŋ. Tᵒō-ǰe-čᵒe. Ku-k'i sē-tāŋ.
ལགས་མ་བྱུང་ ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ སྐུ་དཀྱིལ་གསལ་དྭངས།
Lags ma-byuṅ| thugs-rǰe-čhe sku-skyil gsal-dwaṅs|
I did not, thank you. Have you been keeping well?

Q. J̌'a-gā-la pᵒe-nē yŭ̱-riŋ-tᵒuŋ čᵒ'in-soŋ.
རྒྱ་གར་ལ་ཕེབས་ནས་ཡུན་རིང་ཐུབ་ཆོག་སོང་།
rGya-gar-la phebs-nas yun-riṅ-thuṅ phyin-soṅ|
How long have you been in India?

A. ŋa lē-nē nyi-ma ŋa-lē čᵒ'in-ma-soŋ.
ང་བཟློག་ནས་ཉི་མ་ལྔ་ལས་ཕྱིན་མ་སོང་།
ṅa bslebs-nas ñi-ma lṅa-las phyin ma-soṅ|
Not more than five days have passed since I have come.

Q. Ka-pā šŭ-dē-ǰā-gi-yo (~yö).
ཀ་བར་བཞུགས་གདན་འཇགས་ཀྱི་ཡོད།
ga-bar bžugs-gdan-'ǰags-kyi-yod|
Where are you staying?

A. ŋa Ke-ṣaŋ ko-ṭī de-gi-yö.
ང་སྐལ་བཟང་ཀོ་ཏིར་སྡོད་ཀྱི་ཡོད།
ṅa sKal-bzaṅ ko-ṭir sdod-kyi-yod|
I am staying at the Ke-sang koṭi.
Note: ko-ṭī < Hind. kuṭī.

Q. Teŋ-saŋ čᵒ'a-lē ka-re yö.
དེང་སང་ཕྱག་ལས་ག་རེ་ཡོད།
deṅ-saṅ phyag-las ga-re yod|
What are you doing nowadays?

A. tsᵒoŋ te-tsĕ ǰ'a-gi-yö.
ཚོང་རྩོག་རྩམ་རྒྱག་གི་ཡོད།
tshoṅ tog-tsam rgyag-gi-yod|
I am doing some trading.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Q. Güntᶜo Pö-la pᶜe-tsī-yö-pē.
དགུན་ཐོག་བོད་ལ་ཕེབས་རྩིས་ཡོད་པས།
dgun-thog Bod-la phebs-rtsis-yod-pas|
In winter do you intend going to Tibet?

A. Či-ǰʹē-na ḍʳo-gi-yī.
གཅིག་ཐུབ་ན་འགྲོ་གི་ཡིན།
gČig-byas-na 'gro-gi-yin|
Perhaps, I shall go.

Q. A-lē. Tanda tḛ-tḛ-raŋ-me-pa-re. Ke-sī pᶜe-na ŋa kā-ŋā-či šu-ǰʹu-yö.
ཨ་ལས། དཔྱ་བརྟན་བརྟན་རངས་མེད་པ་རེད། གལ་སྲིད་ཕེབས་ན་ངས་བཀའ་མཆགས་གཅིག་ཞུ་ཀྱུ་ཡོད།
A-las| Da-lta brtan-brtan-raṅ med-pa-red| Gal-srid phebs-na ṅa bka'-mṅags gčig žu-rgyu-yod|
I see, it is not certain. If you go, I have something to ask you to order for me.

A. Lā-lēs. Ma-ši ŋa ma-čᶜʹin-koŋ-la ŋē pᶜā čā-yoŋ.
ལགས་ལེགས་སོ། མ་གཞི་ང་མ་ཕྱིན་གོང་ལ་ངས་ཕར་བཅར་ཡོང་།
Lags-legs-so| ma-gži ṅa ma-phyin-goṅ-la ṅas phar bčar-yoṅ|
Very well. I shall certainly call on you before going.

Q. Kᵒʹe-raŋ Pö-la tᶜē-na da-wa kᶜa-śē šū-gi-yö-ḍʳo.
ཁྱེད་རང་བོད་ལ་ཐེགས་ན་ཟླ་བ་ཁ་ཤས་བཞུགས་གི་ཡོད་འགྲོ།
khyed-raṅ Bod-la thegs-na zla-ba kha-śas bžugs-kyi-yod-'gro|
If you go to Tibet, you will probably stay (there) for a few months?

A. Lā-oŋ, Da-wa nyī-tsĕ de-gi-yī.
ལགས་ཏོང་། ཟླ་བ་གཉིས་ཙམ་བསྡད་གྱི་ཡིན།
Lags-'oṅ| Zla-ba gñis-tsam bsdad-kyi-yin|
Yes, I shall stay about two months.

Q. J̌ē-mā mā pᶜe-tū tsᶜoŋ-ʂo ka-re nam-pᶜe-ga.
རྗེས་མར་ མར་ ཕེབས་དུས་ ཚོང་ཟོག་ གཱ་རེ་ བསྣམས་ཕེབས་ག།
rǰes-mar mar phebs-dus tshoṅ-zog ga-re bsnams-phebs-ka|

A. Nam-rī pak-rī ḍʳa ma-tō kᵒʹe-yoŋ-gi-me. Ši-nē-nĭ da-la te čᶜe-ʈʳa-tsā ka-re kᵒʹe-yoŋ-nēl kᶜe-be tᶜŏ-pa kᶜa-po-re.
སྣམ་རིགས་ པགས་རིགས་ འདྲ་མ་གཏོགས་ འཕྱིར་ཡོང་གི་མིན། གཞི་རྣས་ནི་ བདལ་བྱ་ རེ་ཅེ་དུག་ཅ་ན་ གཱ་རེ་འཕྱིར་ཡོང་ནའང་ཁེ་ ཧེ་དཀོན་པ་ཁག་ཐོ་རེད།
snam-rigs pags-rigs 'dra ma-gtogs 'khyer-yoṅ-gi-min| gži-naš̃-ni bdal-gla te čhe-drag-tsa-na ga-re 'khyer-yoṅ-na'aṅ khe-rbed thon-pa khag-po-red|

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Later, on your return journey here, what sort of merchandise will you bring ?

I shan't bring anything, except some cloth, hides, etc. In general, because of the high transport charges, it is difficult to make a profit, no matter what you bring.

Q. Tᶜū-kᶜa mindu. Ta-ṭʳē raŋ-da ḍʳa-či me-šē tsᶜoŋ-ṣo maŋ-po taŋ-yā-gi tsa-wa ṭʳe-wa-re. Ta J̌'a-gar-nē pᶜā ka-re nam-tsī-yö.

A. Dobtᶜa śikrē šē-pa tsa-ge tsi-ge ḍʳa kᶜ'ē-tsī-yö.

ཐུགས་ཁག་མི་འདུག་ རྟ་དྲེལ་རང་བདག་འདྲ་གཅིག་མེད་ཞེས་ཆོང་ཟོག་མང་པོ་གཏོན་ཡའི་རྩ་བ་བྲལ་བ་རེད་ དར་རྒྱ་གར་ནས་ཕར་གཱ་རེ་སྣོམ་རྩིས་ཡོད།

rdo-thag śig-ras gžan-pa rtsag-ge rtsig-ge 'dra 'khyer-rtsis-yod |

Never mind! In the absence of private transport, it is useless to send much merchandise. Now, what do you intend bringing from India ?

I intend bringing some tobacco, cigarettes, and some other merchandise.

Q. laŋ-ka ka-gi ŋŏ-nē pᶜe-gi-yim-pa.

A. ŋa ta Na-tö-la-nē ḍʳo-gi-yī. ta-ṭʳē-maŋ-po-yö-nyē kᶜa-śē Dza-le-la-nē ḍʳo-wa-re.

ལམ་ཀ་གང་གི་ངོས་ནས་ཕེབས་ཀྱི་ཡིན་པ།

ང་དང་སྦྱོད་ལ་ནས་འགྲོ་གི་ཡིན་ རྟ་དྲེལ་མང་པོ་ཡོད་མཁན་ པ་ཤས་ ཇ་ཕེབ་ལ་ནས་འགྲོ་གི་རེད།

Lam-ka gaṅ-gi ṅos-nas phebs-kyi-yin-pa |

ṅa da sNa-stod-la-nas 'gro-gi-yin | rta-drel-maṅ-po-yod-mkhan kha-śas rDza-leb-la-nas 'gro-ba-red |

By what route will you go ?

I shall go via the Na-tö Pass. The owners of numerous pack transport are (usually) going via the Dza-le Pass.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

III. Conversation with a Tibetan wool-trader

Q. K^{o}′e-raŋ-la pē p^{c}ǒ̃ č^{c}e-č^{c}uŋ yö.
ཁྱེད་རང་ལ་བལ་ཕོན་ཆེ་ཆུང་ཡོད།
khyed-raṅ-la bal-phon če-čhuṅ yod|
How much wool do you have?

A. ŋā ta-rē pē-to ǰ′a-kō-či yö.
ངར་དེར་བལ་རྟོ་བརྒྱ་སྐོར་གཅིག་ཡོད།
ṅar da-res bal-do brgya-skor-gčig yod|
At present I have about a hundred bales of wool.

Q. Pē ka-re re.
བལ་གཱ་རེ་རེད།
Bal ga-re red|
What kind of wool?

A. Lha-pē še-či re, ʤ^{r}ē-lhe č^{c}′ǒ̃-nē yö-wa-ma-re.
ལྷ་བལ་གཅི་གཅིག་རེད་ འདྲེས་ལྷད་ཁྱོན་ནས་ཡོད་པ་མ་རེད།
Lha-bal gči-gčig red| 'dres-lhad khyon-nas yod-pa-ma-red|
The whole consignment consists of Lha-sa wool. It does not contain (any) wool of inferior quality.

Q. Pē-to re-re-la koŋ ka-ts^{c}ö re.
བལ་ཏོ་རེ་རེ་ལ་གོང་གཙོད་རེད།
Bal-do re-re-la goṅ ga-tshod red|
What is the price of each bale?

A. K^{o}′e-raŋ ʂī ŋo-ma yin-na to-po re-rē ǰ′a-gar gor-mo ǰ′a-tă-ŋapčǔ p^{c}ǔ-č^{c}o te-nē ʈ^{r}ī-ǰ′u pu-tsĕ me.
ཁྱེད་རང་གཉིས་ངོ་མ་ཡིན་ན་ རྟ་བོ་རེ་རེར་རྒྱ་གར་མོ་བརྒྱད་ཕྱུར་ཐུལ་རེད་ རེ་ནས་བརྒྱ་ཀྱུ་ཉུང་མེད།
Khyed-raṅ gzigs ṅo-ma yin-na do-po re-rer rGya-gar sgor-mo brgya-daṅ-lṅa-bčur phul-čhog de-nas bsgrig-rgyu sputsam med|
If you really intend buying, I could offer each bale for Rs.150 but I cannot reduce (the price) any further (lit. 'by as much as one single hair').

Q. Ḍ^{r}ē-me-pa-ta kā-lē-k^{c}a yin-nēĭ yak-nyē ǒ^{o}′u-či-č′ē gor-mo ǰ′a-ǰ′ā č′ǒ̃-na ŋǔ-nĭ tanda hrak-sĕ p^{c}ǔ-ǒ^{o}o-č^{c}o-yī.
འདྲེས་མེད་པ་ཐ་ཀཱ་ལེ་ཁ་ཡིན་ཡང་ ཡག་རྩེས་ ཀྱུ་གཅིག་ རྒྱ་གར་མོ་ བརྒྱ་བརྒྱད་ བཏུང་བཏུང་ནི་ དཏལ་ཅི་དང་རྒྱུ་སེ་ཐུལ་ཆོག་ ཆོག་ཡིན།
A. A-tsi ta-ga-tsĕ-la ǰ′a-t^{c}ap yö-wa-ma-re. Te-č′ē-na k^{c}epṣaŋ šā-nē da-lēĭ lho-gi-ma-re.
ཨ་ཙི་ རེ་གུ་རྩོམ་ལ་ རྒྱ་ཐབས་ ཡོད་པ་མ་རེད་ རེ་བྱས་ན་ ཏེ་བཟང་བཞག་རས་བདལ་བླངས་ སྟེགི་ཀི་མ་རེད།

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

'Dres-med-pa-lta ka'-las-khag yin-na'aṅ yag-ñes khyu-gčig byas sgor-mo brgya-brgyar bkyon-na dṅul-ni da-lta hrag-se phul-čhog-čhog yin|

It is difficult to get pure wool, let us make it of one quality at Rs.100 per bale. The money I can give you right away.

A-tsi de-ga-tsam-la rgyag-thabs yod-pa-ma-red de-byas-na khe-bzaṅ bžag-nas bdal-gla'aṅ lhog-gi-ma-red|

O! I cannot sell it for that much! If I were to do it, it would not even cover the transport charges, not to speak of the profit.

Q. J̌'a-tă ŋapču č'ē-na pē-to śī-nē ye-sē č'e-go-č'e-gi-re.

A. Te-tă re-wa yoŋ-gi-ma-re. Ta yak-nyē-me-la ǰ'a-tă-nyi-śu-tse-ŋa-tse-ŋā tᶜa-čö-pa-naŋ tenḍʳē-ṣĕ nyin-ǰ'aŋ šak-pᵒü č'e-gī-de-yā te čᶜo-mindu.

བཀྱ་དང་ལྔ་བཅུ་ཐུམ་ན་ བལ་རྡེ་བཤིག་ནས་ དཔེ་གཞིས་ཅད་དགོས་ཅད་ཀྱི་རེད།

དེ་ལྟ་རེ་བ་ཡོང་གི་མ་རེད་ དཀྱ་རྡོ་རྗེ་ཟླ་ཁ་ལྔ་ རྒྱ་གཙོད་པ་གནང་ དེ་འདྲ་ཟེར་ཉིན་འགྱངས་ཟག་ཕུད་ཅེད་ཀྱིན་སྡོད་པ་དེ་ཆོ་མི་འདུག།

brGya-daṅ-lṅa-bču byas-na bal-do bśigs-nas dbye-gses byed-dgos-byed-khyi-red|

de-lta re-ba yoṅ-gi-ma-red| da yak-ñes med-la brgya-daṅ-ñi-śu-rtsa-lṅa rtsa-lṅar thag-gčod-pa-gnaṅ| de-'dra-zer ñin-'gyaṅs žag-phud byed-kyin sdod-ya-de čho-mi-'dug|

If you insist on Rs.150 (per bale), we shall have to open each bale and sort out the wool.

That won't do! Let us fix the price at Rs.125 without sorting. To stay here constantly delaying the sale, is useless.

IV. Conversation with a Tibetan servant

Q. Yā pᶜe. kaŋ yim pa

A. Ku-ŋo-gī Ku-šō goŋ-ta čᶜu-tsᶜö ši-la pᶜa-gē ku-čᶜ'u-tsĕ pᶜe-rō-naŋ šŭ-śo suŋ-gi.

ཡར་ཕེབས་ གང་ཡིན་པ།

སྐུ་དོས་ སྐུ་ཞབས་དགོང་ཀྱ་རྩྭ་ཚོད་བཞི་ལ་ཕ་གིར་སྐུ་འཁྱག་ཚམ་ཕེབས་རོགས་གནང་རྒྱས་མོག་གསུང་གི།

Yar phebs| gaṅ yin-pa|

sKu-ṅos sku-žabs dgoṅ-dag čhu-tshod bži-la pha-gir sku-'khyug-tsam phebs-rogs-gnaṅ žus-śog gsuṅ-gi|

Come in! What is it?

The Master asks you to come over at 4 p.m.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Q. Ku-ŋo lhē-g′ē ku-ṣū de-po yin-ḍʳo.

སྐུ་ངོ་ལྷས་རྒྱས་སྐུ་གཟུགས་བདེ་པོ་ཡིན་འགྲོ།

sKu-ṅo-lhan-rgyas sku-gzugs bde-po yin-'gro|

Is the family well?

A. Lā-re. Tsᶜaŋ-ma ya-tᶜa-čᶜö yö.

ལགས་རེད་ ཚང་མ་ཡག་ཐག་ཆོད་ཡོད།

Lags-red| tshaṅ-ma yag-thag-čhod yod|

Yes, they are all very well.

Q. ʼO ḍʳi-ga, ṣim-pō̃-lā kᶜ′e-raŋ ʈʂʳᶜuŋ-sa ka-pā re.

འོན་འགྲིགས་ཀ་ གཟིམ་དཔོན་ལགས་ཁྱེད་རང་ འཁྲུངས་ས་ག་བར་རེད།

'Oṅ 'grigs-ka gzim-dpon-lags khyed-raṅ 'khruṅs-sa ga-bar red|

That's good! Bearer, what is your native place?

A. ŋa k′e-sa Tsaŋ-la re.

ང་རྐྱེ་ས་གཙང་ལ་རེད།

ṅa skye-sa gTsaṅ-la red|

I come from Tsang.

Q. Č′in-da-tsᶜōī šapčᶜ′i šū-nē lo maŋ-nyuŋ čᶜ′in-soŋ.

སྦྱིན་བདག་ཚོའི་ ཞབས་ཕྱི་ ཞུས་ནས་ ལོ་ མང་ཐུང་ སྤྱིན་སོང་།

sbyin-bdag-tsho'i žabs-phyi žus-nas lo maṅ-ñuṅ phyin-soṅ|

How many years have you been serving your Masters?

A. Ta lo ʈʂʳu-ka-kō-či ḍʳo-gi-yö-wa-re.

དེ་ལོ་དྲུག་ཀ་སྐོར་གཅིག་འགྲོ་གི་ཡོད་པ་རེད།

Da lo drug-ka-skor-gčig 'gro-gi-yod-pa-red|

About six years.

Q. šapčᶜ′i še-ta-ma te-tsᶜo ka-nē re.

ཞབས་ཕྱི་ཞལ་ཏ་མ་དེ་ཚོ་གང་ནས་རེད།

žabs-phyi žal-ta-ma de-tsho ga-nas red|

Those maid-servants from where do they come?

A. Či Lho-kha-nē re. Šē̃-ta Tsaŋ-pa še-či re.

གཅིག་ཤྱོ་ཁ་ནས་རེད་ གཞན་དག་གཙང་པ་གཞི་གཅིག་རེད།

gčig Lho-kha-nas red| gžan-dag gTsaṅ-pa gži-gčig red|

One is from Lho-kha. The others are all from Tsang.

Q. O-na ku-ŋo-la ta-ga-raŋ čā-gi-yīn šu-rō-naŋ.

ཨོ་ན་ སྐུ་ངོ་ལ་དེ་གལ་རང་བཅར་ཀྱི་ཡིན་ཞུ་རོགས་གནའ།

'O-na sku-ṅo-la de-ga-raṅ bčar-gyi-yin žu-rogs-gnaṅ|

Well, convey to your Master that I shall call on him as desired.

A. Lā-lēs. Šū-dē̃-jā-go.

ལགས་ལེགས་སོ་ བཞུགས་གདན་འཇགས་དགོས།

Lags-legs so| bžugs-gdan-'jags-dgos|

Very well! Remain in peace!

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

V. Conversation between a Police Officer and a Tibetan Pilgrim

Q. Kᶜ'e-raŋ Pö kaŋ-gīⁱ čᶜ'ō-nē yoŋ-ŋā.
ཁྱེད་རང་བོད་གངས་གི་ཕྱོགས་ནས་ཡོང་དམ།
Khyed-raṅ Bod gaṅ-gi phyogs-nas yoṅ-ṅam|
From what part of Tibet do you come?

A. ŋa Lho-kᶜa-nē yoŋ-ŋa-yī.
ངས་ལྷོ་ཁ་ནས་ཡོང་པ་ཡིན།
ṅa Lho-kha-nas yoṅ-pa-yin|
I have come from Lho-kha.

Q. Ča-la ka-re kᶜ'ē yö.
ཅ་ལག་གར་ལཁྱེར་ཡོད།
ča-lag ga-re 'khyer yod|
What sort of goods do you have?

A. Pak-pa kᶜa-śē-či yö.
པགས་པ་ཁ་ཤས་གཅིག་ཡོད།
Pags-pa kha-śas-gčig yod|
I have some hides.

Q. J'a-gar-la yūⁱ-riŋ-tᶜuŋ de-gē.
རྒྱ་གར་ལ་ཡུན་རིང་ཐུང་བསྡད་ཀྱི་ཡིན་པ།
rGya-gar-la yun-riṅ-thuṅ bsdad-kyi-yin-pa|
How long will you stay in India?

A. Da-wa nyī-tsĕ de-gi-yī.
ཟླ་བ་གཉིས་ཙམ་བསྡད་ཀྱི་ཡིན།
Zla-ba gñis-tsam bsdad-kyi-yin|
About two months.

Q. Kᶜ'e-raŋ-gi rok-pa te Amdō re-pē.
ཁྱེད་རང་གི་རོགས་པ་དེ་ཨ་མདོ་བ་རེད་པས།
Khyed-raṅ-gi rogs-pa de A-mdo-ba red-pas|
Your friend, is he an Amdowa?

A. Ma-re. Lha-sā re.
མ་རེད་ ལྷ་ས་བ་རེད།
Ma-red| Lha-sa-ba red|
No, he is a Lha-sa-wa.

Q. Dē de-śū le-ka ka-re č'e-gi-re.
འདིར་སྡད་ཞུལ་ལས་ག་ག་རེ་ཟེད་ཀྱི་རེད།
'Dir sdod-śul las-ka ga-re byed-kyi-red|
While staying here, what will you do?

A. ŋantsᶜo nēnǰē-či-la ḍʳo-nyē̆-yī šē̆ le-ka č'e-yā kᶜe me.
ང་ཚོ་གནས་མཐལ་གཅིག་ལ་ འགྲོ་མཁན་ཡིན་གཞན་ལས་ཀ་ཟེད་ཡ་གང་ཡང་མེད།
ṅa-tsho gnas-mǰal-gčig-la 'gro-mkhan-yin gžan las-ka byed-ya gaṅ-yaṅ med|
We are going on a pilgrimage, otherwise, we have nothing to do.

Q. La-kᶜ'ē-lē-kᶜuŋ-la čᶜ'in-tsᶜar-pē.
ལག་འཁྱེར་ལས་ཁུངས་ལ་ཕྱིན་ཚར་བ་ཡིན་པས།
lag-'khyer las-khuṅs-la phyin-tshar-ba yin-pas|
Have you been to the Passport Office?

A. yī, ŋa-tsᶜō la-kᶜ'ē yö.
ཡིན་ ང་ཚོར་ལག་འཁྱེར་ཡོད།
yin| ṅa-tshor lag-'khyer yod|
Yes, we have permits.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Q. Ka-li-ka-tā ḍʳo-tū dēĭ Kor-čᶜa-wēĭ lē-kᶜuŋ-la ḍʳo-gi-yĭ šu-go-re.

ཀ་ལི་ཀ་ཏཱ་ཌྲོ་དུས་ དེའི་ སྐོར་ཆ་གཞི་པའི་ ལས་ཁུངས་ལ་འགྲོ་གི་ཡིན་ཞུ་དགོས་རེད།

Ka-li-ka-tar 'gro-dus 'di'i skor-'čhag-pa'i las-khuṅs-la 'gro-gi-yin žu-dgos-red|

When going to Calcutta, you should report your departure to the local police.

A. Lā-so, Ka-li-ka-ta-lēĭ di-naŋ-šin č'e-go-gi-yö-pa tᶜa-čᶜö.

ལེགས་སོ་ ཀ་ལི་ཀ་ཏ་ལེ་ དི་ནང་ཤིན་ བྱེད་དགོས་ཀྱི་ཡོད་པ་ཐག་ཆོད།

Lags-so| Ka-li-ka-ta-la'aṅ, dī-naṅ-bžin byed-dgos-kyi-yod-pa thag-čhod|

Yes, in Calcutta also we shall have to do the same thing.

VI. Conversation between two neighbours

Q. Tā ŋa-naŋtsᶜo ţʳoŋ-pa pᶜē-tsᶜū čᶜā-pa-re či-ta go-naŋ-yā du-na kā-naŋ-rō-naŋ.

ང་ ངན་ཚོ་ གོང་པ་ ཕན་ཚུན་ ཚགས་པ་རེད་ ཅི་དག་དགོས་གཅིར་ཡ་ དབུག་ན་ ཁཏ་གཅིར་ རོགས་གཅིར།

Da ṅa-rnam-tsho groṅ-pa phan-tshun čhags-pa-red či-dag dgos-gnaṅ-ya 'dug-na bka'-gnaṅ-rogs-gnaṅ|

A. Lā, tᶜō-je-čᶜe tanda-raŋ ts'amǰu šu-yā-ṣĕ k'e me yin-nēĭ ǰē-la šu-go-yā ḍʳa mi-yoŋ-ŋē kamtsᶜam-la šū-čᶜo-ga-či ma-ṣe-pēĭ ŋa-raŋ-tsᶜo šū-sēĭ ǰ'a-ǰ'ü di-tsᶜo ṣopčō to-tsĕ taŋ-rō-č'i-ṣĕ kᶜaŋ-da tē kā-mō-či naŋ-ŋa gā mi-yoŋ-ŋē.

ལགས་ སྤགས་ཇེ་ཆེ་ དཔལ་རང་སྐབས་འཇགས་ཐུ་ཡ་ཅེར་གང་ཡང་ཚེད་ ཡིན་ནའང་ ཐུ་དགོས་ཡ་འདུ་མི་ཨོང་ངམ་ སྐབས་མཚམས་ལ་ཐུས་ཅིག་པ་གཅེག་ མ་ཟད་པའི་ང་ རང་ཆོ་ བཟགས་སའི་ རྒྱ་བརྒྱུད་ འདི་ཆོ་བཅོ་ བཅོས་ རྟག་ཏམ་ གཏོང་རོགས་ཅིད་ ཁང་བདག་དེར་ བཀའ་མོལ་གཅེག་གཤང་པ་དགའ་ མི་ཡོང་ངམ།

Lags| Thugs-rǰe-čhe da-ltar-raṅ skyabs-'ǰug žu-ya-zer gaṅ-yaṅ med yin-na'aṅ rǰes-la žu-dgos-ya 'dra mi-yoṅ-ṅam skabs-mtshams-la žus-čhog-pa-gčig ma-zad-pa'i ṅa-raṅ-tsho bžugs-sa'i rgya-brgyud 'di-tsho bzo-bčos tog-tsam gtoṅ-rogs-byed-zer khaṅ-bdag der bka'-mol-gčig gnaṅ-pa dga' mi-yoṅ-ṅam|

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Now we have become neighbours! Tell me please, if you require anything.

Yes, thank you. At present I have nothing to ask, but later I may have to ask for something. Apart from occasional requests, is it not better for us to ask the owner of the house to do some repairs in the part of the house occupied by us?

Q. Lā yī-ta-yī di čі kā-ma-naŋ-pā t^{c}ap mindu ŋēī k^{c}a-saŋ-nē tenḍ^{r}e-čik sam-lo taŋ-gi-yö č′e-tsā ŋants^{c}o lhē-g′ē-gi-t^{c}o-nē k^{c}o-raŋ-la čik suŋ-na č′endō-k^{c}a-po-re.

ལགས་ ཡིན་ལྟ་ཡིན་ འདི་གཅིག་བཀའ་མ་གནང་ པར་ཐབས་མེ་འདུག་ དཔང་ཁ་སང་ནས་འདི་ འདུ་གཅིག་བསམ་བློ་གཏོང་གི་ཡོད་ ཐུས་ཚོན་ང་རྣམ་ ལྷན་རྒྱས་ཀྱི་ ཐོག་ནས་ ཁྱིམ་བང་ལ་ གཅིག་གསུང་ན་ཅིད་དོགས་ཁ་ཐོ་རེད།

A. kē-si k^{c}ŏ ma-nyē-na ŋa-raŋ-ts^{c}ŏ ṣopčŏ-čі naŋ-nē k^{c}aŋ-lēī-t^{c}o-nē ča-ǰ′u naŋ-go-č′e-gi-re.

Lags yin-lta-yin 'di-gčig bka' ma-gnaṅ-pa thabs mi-'dug ṅa'aṅ kha-saṅ-nas de-'dra-gčig bsam-blo (mno) gtoṅ-gi-yod byas-tsa-na ṅa-tsho lhan-rgyas-kyi thog-nas kho-raṅ-la gčig gsuṅ-na byed-dogs-kha-po-red|

གལ་སྲིད་ཁོས་མ་ཉན་ན་ང་ཚོས་བཟོ་བཅོས་ གཅིག་གནང་དགོས་ཀྱི་རེད། ཁོང་གླའི་ཐོག་ནས་གཅིག་ རྒྱུ་གནང་དགོས་ཀྱི་རེད།

gal-srid khos ma-ñan-na ṅa-raṅ-tsho bzo-bčos gčig gnaṅ-nas khaṅ-gla'i thog-nas gčog-rgyu gnaṅ-dgos-byed-kyi-red|

Yes, indeed, there is no other way but to ask him. I also had recently the same thought. Therefore, if we were to ask him on behalf of all, he might do it.

If he does not listen to us, we could proceed with the repairs and deduct the cost from the house-rent.

Q. Ōŋ-re tēī mē-ṣer-na a-ni dē šū tă ma-šū-ṣĕ k′e du-gē

ངོང་རེད་ རེའང་མེན་ཅེར་ན་ ཡ་ནི་ འདིར་ བཅུགས་དང་མ་བཅུགས་ཅེར་གང་ཡང་འདུག་ གམ།

'Oṅ-red| de'aṅ min-zer-na a-ni 'dir bžugs daṅ ma-bžugs zer gaṅ-yaṅ 'dug-gam|

Well, if he refuses, should we tell him that we shall not stay?

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

VII. Going on an Expedition

Q. ŋants^{c}o Pö-lho-č^{c}ʼō-gi sa-kor-la ḍ^{r}o-ǰʼu ŋē-soŋ čʼē-tsā lam-čo'ō-gi-kor tä ᵘu-la ta-k^{c}ē ṣapč^{c}ē kanḍ^{r}e go-gi-yö-dāŋ.

A. P^{c}e-lam A-sam-ŋō-ŋē p^{c}e-na taŋ-po Ts^{c}ö-na tä MQ̄-gi ǰʼü-la p^{c}e-gi-re te-nē Koŋ-po tä Lho-kha ǰʼa-ǰʼü-la t^{c}a-nye-po re ᵘu-la tä ta-k^{c}ē maŋ-nyuŋ ku-č^{c}ē-gi p^{c}ǭ-bō-la ra-lē-gi-re sō-č^{c}ē-kor-la J̌ʼa-gar ča tä čʼe-ma-ka-ra ŋar-č^{c}a ḍ^{r}a nam-na šę̄ ḍ^{r}ē ṭ^{r}o-ši ts^{c}e ts^{c}aŋ-ma ra-gi-re te-nē kē-č^{c}e-śō kur tä nyē-ṭ^{r}i-tap-ǰʼu-yö-pa či-nyī go-gi-re.

ང་ཚོ་བོད་ཧོར་ཐུགས་ཀྱི་ས་འཁོར་ལ་ཐོག་རྒྱུ་རྩེས་སོང་བྱས་ཚ་ན་ལམ་ཐུགས་ཀྱི་སྐོར་དང་འུལ་ལག་རྟ་མཁར་ཟབ་ཅིས་ག་དྲ་དགོས་ཁྱི་ཡོད་དམ།

ཨེཁས་ལམ་ ཨ་སམ་རོས་ནས་ ཨེཁས་ན་ དང་པོ་མཚོ་སྐྱ་དང་ མོན་གྱི་བརྒྱུད་ལ་ཨེཁས་ཀྱི་རེད་ རེ་ནས་ ཀོང་པོ་དང་ལྷོ་ཁ་རྒྱུད་ལ་ཧཁ་རྟེ་པོ་རེད་ ཞུལ་ལག་དང་ རྟ་ཁྱལ་མངའ་རྒྱུད་ཀྱི་རེད་ ཐུན་མོང་ལ་ རྒྱ་གར་ཪ་ དང་ ཅི་མ་ཀ་ར་མངར་ཆ་འདྲ་བསྣམས་ན་ གཟན་འབྲས་ ལྷོ་ཕྱིས་ ཚལ་ཚངས་མ་ནག་གི་རེད་ རེ་ནས་གལ་ཆེ་རོས་ གུར་ དང་ རྟལ་ཁྲི་བཏབ་རྒྱུ་ཡོད་པ་གཅིག་གིས་དགོས་ཀྱི་རེད།

ṅa-tsho Bod lho-phyogs-kyi sa-bskor-la 'gro-rgyu ṅes-soṅ byas-tsa-na lam-phyogs-kyi skor daṅ 'ul-lag rta-khal za-čhas ga-'dra dgos-khyi-yod-dam|

Phebs-lam A-sam-ṅos-nas phebs-na daṅ-po mTsho-sna daṅ Mon-gyi brgyud-la phebs-kyi-red de-nas Koṅ-po daṅ Lho-kha rgya-brgyud-la thag-ñe-po red 'ul-lag daṅ rta-khal maṅ-ñuṅ sku-čhas-khyi phon-'bor-la rag-las-kyi-red gsol-čhas-skor-la rGya-gar ja daṅ bye-ma-ka-ra mṅar-čha 'dra bsnams-na gžan 'bras gro-žib tshal tshaṅ-ma rag-gi-red de-nas gal-čhe-śos gur daṅ ñal-khri-bltab-rgyu-yod-pa gčig-gñis dgos-kyi-red|

We have decided to go on an expedition to Southern Tibet. What are we to do about the route, relay-service, pack animals and supplies?

If you start from Assam, you will first reach Tshö-na and the Mön district. From there it is not far to Kong-po and Lho-kha. The number of

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

pack animals will depend on the quantity of luggage. As to provisions, if you take Indian tea, sugar and sweets, the rest, such as rice, flour and vegetables, can be obtained (locally). Then, it is necessary to take one or two tents and camp-beds.

Q. Tsᶜö-nā tsᶜa-wa čᶜe-čᶜuŋ yö-wa-re.

མཚོ་སྣར་ཚ་བ་ཅེ་ཆུང་ཡོད་པ་རེད།

mTsho-snar tsha-ba če-čhuṅ yod-pa-red|

How hot is Tshö-na ?

A. yar-ka tsᶜa-tsᶜe mā-ɕö ṭʳuk-ču-tsĕ-či tä gün-ka šipču-tsĕ yö-wa-re.

དབྱར་ཀ་ཚ་ཚད་དམའ་ཤོས་དྲུག་ཅུ་རྩམ་གཅིག་དང་ དགུན་ཀ་བཞི་བཅུ་རྩམ་ཡོད་པ་རེད།

dbyar-ka tsha-tshad dma'-ɕos drug-ču-tsam-gčig daṅ dgun-ka bži-bču-tsam yod-pa-red|

The lowest summer temperature is about 60°F., the winter temperature is about 40°F.

Q. Ku-ma dāŋ-po yö-wa-ma-re-dāŋ.

ཀུ་མ་སྔོན་པོ་ཡོད་པ་མ་རེད་དམ།

A. Ha-ha! Ku-ma re-nyī-ta yoŋ-gi-re-te kᶜ'e-raŋ-tsᶜo čom-tᶜup-gi-ma-re. Ši-nē kᶜ'e-raŋ-tsᶜöᵢ tᶜū-la Pö-la mi-maŋ-ŋa te paŋ-ko tä ku-ma yin-ɖʳo goŋ-gi-yö-wa-re tᶜū-kᶜa yö-wa-ma-re di-pᶜā Pö-pa maŋ-pō loŋ-gī loŋ-gī yoŋ-tsā č'ē-pa-re ŋō-nē-č'ē-na mi-maŋ-ŋa tē sa-šiŋ yö-wa-re yin-nēᵢ kā-lē-ǰ'-a-yā-la ma-gā-wā sa-čᶜa ka-sa-ka-la čᶜ'in to-laŋ-nē ṣē ɖʳo-nēᵢ de-nēᵢ raŋ-waŋ-yö-pa te-la gā-nē tenɖʳe č'ē-pa-re.

ཅ་ཅ་ ཀུ་མ་རེ་གཉིས་པ་ཡོང་གི་རེད་དེ་ ཁྱེད་རང་ཚོ་བཙོག་ཐུབ་གྱི་མ་རེད་ གཞི་རས་ཁྱེད་རང་ཚོའི་ ཐུགས་ལ་ བོད་པའི་ མི་མང་ད་ དེ་ སྤྱང་བོ་དང་ ཀུ་མ་ཡིན་འགྲོ་ དགོངས་ཀྱི་ ཡོད་པ་རེད་ ཐུགས་ཁཐ་ཡོད་པ་མ་རེད་ འདི་ ཨར་བོད་པ་མང་བོས་སྤྱང་གིར་སྤྱང་གིར་ཡོང་ ཚ་རྐྱས་པ་རེད་ དངོས་གནས་ཀྱས་ན་ མི་ མང་ཏ་དེར་མ་ཧིང་ཡོད་པ་རེད་ ཡིན་ནའང་

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

དཀའ་ལས་ རྒྱ་ཡ་ལ་ མ་དག་བར་ སོ་ཅ་ གང་ས་གང་ལ་ཐུབ་ ཆུ་བཟང་ངས་ནས་བཅས་ འགྲོ་ནའང་ ཕྱིན་ནའང་རང་ འབང་ཚོད་པ་ རེ་ལ་ དགའ་ནས་དེ་འདྲ་བྱས་པ་རེད།

rkun-ma sdaṅ-po yod-pa-ma-red-dam |

Ha-ha rkun-ma re-gñis-lta yoṅ-gi-red-de khyed-raṅ-tsho bčom-thub-kyi-ma-red gži-nas khyed-raṅ-tsho'i thugs-la Bod-la mi-maṅ-ba de spraṅ-po daṅ rkun-ma yin-'gro dgoṅs-kyi-yod-pa-red thugs-khag yod-pa-ma-red 'di-phar Bod-pa maṅ-pos sloṅ-gin sloṅ-gin yoṅ-tsa-na byas-pa-red dṅos-gnas byas-na mi-maṅ-ba der sa-žiṅ yod-pa-red yin-na'aṅ dka'-las rgyag-ya-la ma-dga'-bar sa-čha gaṅ-sa-gaṅ-sa-la phyin lto-bslaṅs-nas bzas 'gro-na'aṅ sdod-na'aṅ raṅ-dbaṅ-yod-pa de-la dga'-nas de-'dra byas-pa-red |

Are not thieves numerous ?

Well, well! One or two thieves will certainly be there, but they will not be able to attack you. In general, you must be thinking that most of the Tibetans are beggars and thieves. No fault of yours! Many Tibetans are coming here as beggars. In reality, most of them own land, but do not like to work hard, and prefer to wander about, begging for food. Whether going about, or staying, they prefer this independent existence, and have adopted this mode of life.

Q. ŋṻ ǰe-lę̄ kaṇḍʳēṣ̱ č'e-pa-re.

A. Te di-pᵉā Pö-pēl tsᵉoŋ-pa čᵉe-kᵉa-či-la ŋṻ-ǰē č'Q̄-go-re gor-mo čik-la Pö-ŋṻ-saŋ ši-tsĕ č'e-gi-re.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

དཏུལ་བཟེ་ལེན་གা་འདྲ་ཟེར་ཐེད་པ་རེད།

dṅus brǰe-len ga-'dra-zer byed-pa-red|

How do you change money?

དེ་འདི་ཕར་ བོད་པའི་ ཚོང་པ་ ཆེ་ཁག་གཅིག་ལ་ དཏུལ་བཟེས་ བགྱོན་དགོས་རེད་ སྐོར་རྒྱ་གཅིག་ལ་ བོད་དཏུལ་སྐད་ བཞི་རྩམ་ ཐེད་ཀྱི་རེད།

Dе 'di-phar Bod-pa'i tshoṅ-pa čhe-khag-gčig-la dṅul-brǰes bkyon-dgos-red sgor-mo gčig-la Bod-dṅul-sraṅ bži-tsam byed-kyi-red|

You will have to obtain some (Tibetan) currency from some of the reliable Tibetan traders locally. The rate is about four Tibetan srangs to an Indian rupee.

Q. Tsᶜö-na-kᶜü̃-la śiŋ-nā yö-wa-re-pē ri-dā tă č'apč'i kanḍʳe yö-wa-re.

A. Tsᶜö-na tă Mǿ̃-kᶜü̃-la śiŋ-nā yö-wa-re śiŋ-to bē-po re tak-gi tom ṭʳe-mo śā lā č'a-ri-dā ka-re-yin-nēi yö-wa-re.

མཚོ་སྣ་ཁྲུལ་ལ་ ཤིང་ནགས་ ཡོད་པ་རེད་པས་ རི་དགས་དང་ ཅ་ཅྱ་གা་འདྲ་ཡོད་པ་རེད།

mTsho-sna-khul-la śiṅ-nags yod-pa-red-pas ri-dwags daṅ bya-bye'u ga-'dra yod-pa-red|

Are there forests in Tshö-na Province? Also what species of wild animals and birds?

མཚོ་སྣ་དང་མོན་ཁྲུལ་ལ་ཤིང་ནགས་ཡོད་པ་རེད། ཤིང་རྐྱ་འབལ་ཐོ་རེད། རྟག་གཅིག་རྡོམ་དེད་རྩོ་ ·ཤ་ བྱ་བ་ བྱ་ རི་དགས་ གཱ་རེ་ཡིན་ནའང་ཡོད་པ་རེད།

mTsho-sna daṅ Mon-khul-la śiṅ-nags yod-pa-red śiṅ-tog 'bel-po red stag-gzig dom dred-mo śa-ba gla-ba bya ri-dwags ga-re-yin-na'aṅ yod-pa-red|

In Tsᶜö-na and Mön there are forests and fruit is plentiful. Tigers, leopards, the brown and black bear, the stag, the musk deer and all kinds of birds are found.

Q. Ri-dā ǰ'ap-na sa-nē-gi dzoŋ-pǭ-la naŋ-wa šu-go-re-pē.

A. Pö-šuŋ-nē nyē-me sem-čę̄ te-tsᶜō so-gi ts'ap-č'in-naŋ-ŋa-yī-ṣĕ ri-dā ǰ'a-yā-la kag-dom-naŋ-ŋa-re.

རི་དགས་བཐུབས་ན་ ས་གནས་ཀྱི་ རྩོང་དབའ་ལ་ གནང་བ་ཐུ་དགོས་རེད་པས།

བོད་གཞུང་ནས་ ཉེས་མེད་ སེམས་ཅན་ དེ་ཚོང་སྤྱོག་གི་ རྒྱབས་སྐྱེན་ གནང་བ་ཡིན་ ཟེར་ རི་དགས་ཆུག་ལ་ལ་བཀག་སྡོམ་གནང་བ་རེད།

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Ri-dwags brgyabs-na sa-gnas-kyi rdzoṅ-dpon-la gnaṅ-ba žu-dgos-red-pas |

If we were to hunt, are we to ask the permission of the local district officer ?

Bod-gžuṅ-nas ñes-med sems-čan de-tshor srog-gi skyabs-sbyin gnaṅ-ba-yin zer ri-dwags rgyag-ya-la bkag-sdom gnaṅ-ba-red |

The Tibetan Government protects wild life, and it is forbidden to hunt animals.

Q. Pᶜa-pᶜā ʈʳoŋ-kᶜ'er kaṇḍʳe yö-wa-re.

ཕ་ཕར་གྲོང་ཁྱེར་གཱ་འདྲ་ཡོད་པ་རེད །

Pha-phar groṅ-khyer ga-'dra yod-pa-red |

What sort of towns do you have over there ?

A. Ṭʳoŋ-kᶜ'er čᶜuŋ-čᶜuŋ re-nyī yö-wa-re-te pū-tak-po-nǐ yö-wa-ma-re

གྲོང་ཁྱེར་ཆུང་ཆུང་རེ་གཉིས་ཡོད་པ་རེད་དེ་ཐུན་དག་པོ་ནི་ཡོད་པ་མ་རེད །

groṅ-khyer čhuṅ-čhuṅ re-gñis yod-pa-red-de spus-dag-po-ni yod-pa-ma-red |

Though there are one or two small towns, they are not well kept.

VIII. Conversation between two Tibetans

Q. ŋē kᶜa-saŋ kᶜ'e-raŋ-la yi-gi-čik pᶜü-ra-yin-te lē̱-naŋ-mindu. ŋā goŋ-gē ḍʳa-bo-či č'uŋ-pa-ma-re-dāŋ.

དས་ཁ་སང་ཁྱེད་རང་ལ་ཡི་གེ་གཅིག་ཕུལ་པ་ཡིན་ཏེ་ ལན་གནང་མི་འདུག་ དང་དགོངས་གཟལ་བྱེད་པོ་གཅིག་ཟུང་པ་མ་རེད་དམ །

ṅas kha-saṅ khyed-raṅ-la yi-ge-gčig phul-pa-yin-te lan-gnaṅ mi-'dug | ṅar dgoṅs-'gal 'dra-po-gčig byuṅ-pa ma-red-dam |

I sent you a letter yesterday, but you did not reply. You seem to be angry with me ?

A. Te-tū ŋā le-ka maŋ-po-či dom-nē kā-lē̱-pᶜü-yā či-ta sem-tᶜa-re, ma-nē ŋēl dē tsᶜū yoŋ-rē̱-de-yö-wa-re-pa.

དེ་དུས་ངར་ལས་ཀ་མང་པོ་གཅིག་བསྡོམས་ནས་ཁ་ཐག་ཕྱེ་ཡུལ་ཕྱོགས་སུ་ཕུལ་ཡང་ དེ་དག་ ཆེས་ཟབ་མ་ཆགས་ དཀའ་ ཚོར་ ཡོང་རན་ བསྡད་ཡོད་པ་རེད་པ །

De-dus ṅar las-ka maṅ-po gčig bsdoms-nas bka'-lan phul-ya či-dag sems-thag-red | ma-ni ṅa'aṅ 'dir tshur yoṅ-ran bsdad-yod-pa-red-pa |

I was very busy at that time, and it was quite impossible to send a reply, but I was about to come here.

Q. ŋa-nǐ kᶜ'e-raŋ-še-po-či nyū̱-gi-meṇḍʳō sam-č'uŋ, tā ŋa-raŋ-tsᶜo kā-mō̱-či naŋ-nē šǭ-k'ē-tsᶜō yǭ-tē̱ sar-nyiŋ kaŋ-kᶜa kā-lē-me-pā lab-yā-gi pe-čᶜa

A. Te-ta kē-čᶜē̱-po re yin-tsā̱ tanda-nē par-ǰ'a-yā-gi ma-tsa tō-tsē ru-ru ma-ṣǒ-pā ḍʳi-gi-ma-re ŋa-raŋ-tsᶜǒī mi-tsᶜō so-sǒī yǭ-tē̱ yā-g'ē go-yā-gi nē-lū šū-

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

rim-pa kᶜa-śē-ǒi ʂŏ-naŋ-nē kᶜē-pa-ǒᶜē-tsᵒō kū-čŏ šŭ-naŋ-go.

ད་ནི་ ཁྱེད་རང་ ཞེ་བོ་གཅིག་ བསྡུན་གྱི་མེད་འགྲོ་ བསམས་བྱུང་། དེ་ ང་རང་ཚོ་ཁག་ཚོལ་ གཅིག་ གནང་ནས་ གཅོན་སྐྱེས་ཚོར་ ཡོན་ཏན་ གསར་ཉིཾ་ གཟུགས་ཅན་ མཐས་པ་ཆེ་བ་ཚོར་ བཀའ་བཅོས་ ཞུས་གནང་དགོས།

ṅa-ni khyed-raṅ že-po-gčig bsñun-gyi-med-'gro bsams-byuṅ| da ṅa-raṅ-tsho bka'-mol gčig gnaṅ-nas gžon-skyes-tshor yon-tan gsar-ñiṅ gaṅ-kha dka'-las-med-par slob-ya'i dpe-čha rim-pa kha-śas-gčig bzos-gnaṅ-nas mkhas-pa če-ba-tshor bka'-bčos žus-gnaṅ-dgos|

I thought you must be very ill. Now, we should talk it over with you. We should compose several graded text-books to enable youth to study ancient and modern science without difficulty, and ask the advice of learned men.

nē pe-ǒᶜa kᶜa-či-tsŏ par-ǰ'a-ǰ'ŭĭ tᶜuŋgē̤ šē-rō-naŋ šŭ-na naŋ-nyē̤ yoŋ-dō-kᶜa-po-re.

དེ་ལྟ་གལ་ཆེན་པོ་རེད་ ཡིན་ཚ་ན་ ང་ལྟ་རམ་པར་ ཐུག་ཡའི་ མ་རྩ་ རྩ་ཚམ་ རུབ་རུབ་མ་བཟོས་ པར་འགྲིགས་ཀྱི་མ་རེད་ ང་རང་ཚའི་ཕྱི་ཚར་ སོ་སོའི་ ཡོན་ཏན་ ཡར་རྒྱས་ དགོས་ཡའི་ གནས་ལུགས་ ཞུས་ནས་ དཔེ་ཆ་ ཁག་གཅིག་ཚམ་ པར་རྒྱས་རྒྱུ་ ཐུགས་འགན་ བཞེས་རོགས་ གནའ་ཞུས་ན་ གནང་མཁན་ ཡོང་རོགས་པ་ཞེད།

De-dag gal-čhen-po red yin-tsa-na da-lta-nas par-rgyag-ya'i ma-rtsa tog-tsam rub-rub ma-bzos-par 'grigs-kyi ma-red ṅa-raṅ-tsho'i mi-tshor so-so'i yon-tan yar-rgyas dgos-ya'i gnas-lugs žus-nas dpe-čha khag-gčig-tsam par-rgyag-rgyu'i thugs-'gan bžes-rogs-gnaṅ žus-na gnaṅ-mkhan yoṅ-dogs-kha-po-red|

This is very important. We should from now on collect funds to defray the cost of printing. If we were to explain the need of spreading education among our people, and ask for donations to defray the cost of printing several books, I am sure we would find people willing to contribute.

Q. Tā te duk-sŏ ma-č'ē-pā ta ʠi-gi-ma-re yin-nēĭ kᶜa-śē-gī ŋantsᶜō so-sŏĭ to-kŏ-gi tʘ̄-ta-či č'e-gi-yö-pēĭ ke-čᶜēĭ ʂo-ʠa-bo śö-pa-re.

ད་དེ་འདུག་སེ་མ་ཐུམ་པར་ད་འགྲིགས་ཀྱི་མ་རེད་ ཡིན་ནའང་ ཁ་ཤས་ཀྱིས་ང་ཚོས་ཐོ་སྐད་ གོས་ཀྱི་ དོན་དག་ གཅིག་ཅིར་ཀྱི་ ཡོད་པའི་སྤྱད་ ཚའི་ བཟོ་འདུ་བོ་ཤོད་པ་རེད།

A. Te-ta mi ʈʳᶜa-to-čē̤-tsᶜŏĭ raŋ-šin re raŋ-gī ma-č'ē mi-lēĭ ǰ'ŏ-tā-yin-nēĭ ŋantsᶜŏĭ le-kēĭ ʃē ka-lē-la tsᶜaŋ-mē tᶜoŋ-gi-re te-tŭ̄ yi-čᶜē yoŋ.

དེ་ལྟ་མེ་པྱག་དཀའ་ཚོའི་རང་བཞིན་རེད། རང་གིས་མ་ཐུམ་ མི་ལ་འང་སྐྱོན་བཏགས་ ཡིན་ནའང་ ང་ཚོའི་ལས་གའི་རྒྱས་གཞི་ལེར་ལ་ཚང་མས་མཐོང་གེ་རེད་ དེ་དུས་ཡིད་ཆེས་ཡོང་།

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Da de 'dug-se ma-byas-par da 'grigs-kyi-ma-red yin-na'aṅ kha-śas-kyis ṅa-tshos so-so'i lto-gos-kyi don-dag gčig byed-kyi-yod-pa'i skad-ča'i bzo 'dra-po śod-pa-red |

Now, not to do it, would be improper. But some would surely say that we were doing it in our own interest (lit. for our own subsistence).

De-lta mi phrag-dog-čan-tsho'i raṅ-bžin red | raṅ-gis ma-byas mi-la'aṅ skyon-btags-yin-na'aṅ ṅa-tsho'i las-ka'i rǰes ga-ler-la tshaṅ-mas mthoṅ-gi-red de-dus yid-čhes yoṅ |

Such is the nature of envious people. They themselves don't do it, and find fault with others. The trouble we take in doing it will be seen by all, and they will believe us.

Q. Ke-si lam-saŋ ma-tsa ma-ɖʐi-nēi tᶜap-śē tᶜar-nē-č'ē-nē rim-pē par-ǰ'a-tᶜu-pa-či-č'e-ǰ'u ha-čaŋ kē-čᶜē-po-re.

A. Tenɖʐe-či ma-č'uŋ-na šǒ-k'ē-tsᶜō yǒ-tē na-tsᶜō jā-pa kᶜak-po-re mi-la yǒ-tē me-na luŋ-pa pᶜǖ-sum-tsᶜok-pa yoŋ-ǰ'ǖ re-wa tsa-ʈʐe-re, te yī-tsā le-ka di tă dinɖʐēī-tᶜo-la to-naŋ č'e-nyē č'uŋ-na yak-po-re.

གལ་སྲིད་ ལམ་སེར་ མ་རྩ་ མ་འགྲིགས་ནའང་ ཐབས་ཤེས་ཀྱིས་ ང་ཚོས་ རིམ་པས་ པར་རྒྱག་ཐུབ་པ་གཅིག་ཏུ་ བྱེད་ཀྱི་ ཡོད་ཆེད་ཅི་རེད།

གལ་སྲིད་ལམ་སེའི་ མ་རྩ་ མ་འགྲིས་ན་ཡང་ གཅོན་རྩལ་ཐུབ་ཆོག་པའི་ ཐབས་ཤེས་ཀྱིས་ ང་ཚོས་ རིམ་པས་ པར་རྒྱག་ཐུབ་པ་གཅིག་ཏུ་ བྱེད་ཀྱི་ ཡོད་ཆེད་ཅི་རེད།

gal-srid lam-seṅ ma-rtsa ma-'grigs-na'aṅ thabs-śes mthar-nan-byas-nas rim-pas par-rgyag-thub-pa-gčig-byed-rgyu ha-čaṅ gal-čhen-po red|

Even if we fail to collect money, we should do our best to find out means, for it is most important to start printing gradually.

ལའི་ཨདྲ་ཅི་ མ་བྱུང་ན་ གཅོན་རྩལ་ཐུབ་ཆོག་པ་ཞིག་ཡོད་ན་ ཡོན་ཏན་ཤེས་རབ་ཀྱི་ ཁྱད་པར་ཅི་རེད་ ཞི་ལ་ ཡོན་ཏན་ མེད་ན་ ལྷུང་པ་ ཕུན་སུམ་ཚོགས་པ་ ཡོང་ཐུབ་རེ་བ་ རྩ་བྲལ་རེད་ དེ་ཡིན་ན་ ལས་ག་ འདི་ དང་ འདི་འདྲའི་ རོག་ལ་ དོ་སྣང་ཅིང་ མཁན་ཐུང་ན་ ཡག་པོ་རེད།

De-'dra-gčig ma-byuṅ-na gžon-skyes-tshor yon-tan sna-tshogs 'jags-pa khag-po red mi-la yon-tan med-na luṅ-pa phun-sum-tshogs-pa yoṅ-rgyu re-ba rtsa-bral-red de yin-tsa-na las-ka 'di daṅ 'di-'dra'i-thog-la do-snaṅ byed-mkhan byuṅ-na yag-po red|

Were we to fail in it, it would be difficult to teach the younger generation the various branches of knowledge. If men are ignorant, it is hopeless to develop the country (lit. 'the hope of developing the country is rootless'). It being so, it

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Q. Teŋ-saŋ tenḍʳe čʼe-nyẽ kom-po re, mi-tsʼo-po-tsᶜo-la-ni tinḍʳe čʼe-yā-gi nũ-pa yö-wa-ma-re. Čᶜʼuk-po-tsᶜo tă to-kŏ tᶜẽ-kʼẽ dzom-pa yẽ-tẽ lab-nyoŋ-wa kᶜa-śē-gī mi tsʼo-po-tsʻŏĭ yẽ-tẽ tă to-kŏ yā-kʼe yoŋ-yā-gi čᶜe-tu ke-rī tă yẽ-tẽ sar-nyiŋ kʼe lap-sēĭ lap-ṭʳa tă ṣo-rik lak-śē lap-sa tsū-nē rō-čʼe-go-re te-tsᶜo čᶜö-gi tẽ-ta la-lẽ-la kᶜʼē-ra-re.

A. mi-maŋ-gi tẽ-ta tinḍʳe čʼe-tũ raŋ-tẽ-la sẽ-pa čᶜuŋ-ŋa-či taŋ šẽ-la pᶜẽ-pēⁱ nyiŋ-je kā-lē-la ma-dzem-pēⁱ tsẽ-ḍʳũ nyiŋ-top tsᶜaŋ-ma tsᶜaŋ-ŋa-či go-gi-du. Teŋ-saŋ mi-ṭʳẽ-pa-ṭʳᶜü-po kᶜa-śē-gī šẽ-dẽ-la kᶜa-tā-nē raŋ-tẽ ḍʳu-pēⁱ kʼẽ-čʼē-nē ta-čᶜa le-ka ŋõ-nē čʼe-nyẽ-lēⁱ tok-pa ṣā-re.

ཉེ་སྡང་དེ་འདྲ་ཟེར་མཁན་དགོན་པོ་རེད་ མི་སྤྱོ་པོ་ཚོ་ལ་ནི་ འདི་འདྲ་ ཟེར་ཡའི་ ནུས་པ་ ཡོད་པ་མ་རེད་ ཕུག་པོ་ཚོ་དང་ སྟོ་གོས་མཐུན་རྐྱེན་འཛོམས་པ་ ཡོན་ཏན་སྦྱོང་ཚུལ་ཤས་ཀྱིས་ མི་སྤྱོ་པོ་ཚའི་ཡོན་ཏན་དང་ སྟོ་གོས་ ཡར་རྒྱད་ ཡོང་ཡའི་ ཆེད་དུ་ སྐད་རིགས་ དང་ ཡོན་ཏན་གསར་སྟེང་གང་ཡང་ སློབ་ནའི་ སློབ་གྲྭ་དང་ བཟོ་རིགས་ ལག་ཤེས་ སློབ་ས་ བསྡུགས་ནས་རོགས་རྒྱབ་ཐོག་ཡ་འགྱེད་པ་རེད།

Teṅ-saṅ te-'dra byed-mkhan dkon-po red| mi skyo-po-tsho-la-ni 'di-'dra byed-ya'i nus-pa yod-pa-ma-red| phyug-po-tsho daṅ lto-gos mthun-rkyen 'dzoms-pa yon-tan slob-myoṅ-ba kha-śas-kyis mi skyo-po-tsho'i yon-tan daṅ lto-gos yar-skyed yoṅ-ya'i čhed-du skad-rigs daṅ yon-tan gsar-rñiṅ gaṅ-yaṅ slob-sa'i slob-grwa daṅ bzo-rigs lag-śes slob-sa btsugs-nas rogs-byed-dgos-red| de-tsho čhos-kyi don-dag lag-len-la 'khyer-ba-red|

Nowadays people likely to do it are few. Poor people are unable to undertake such kind (of work). Some wealthy and

Mi-dmaṅs-kyi don-dag 'di-'dra byed-dus raṅ-don-la žen-pa čhuṅ-ba gčig daṅ gžan-la phan-pa'i sñiṅ-rje dka'-las-la ma-'dzoms-pa'i brtson-'grus sñiṅ-stobs tshaṅ-ma tshaṅ-ba-gčig dgos-kyi-'dug| deṅ-saṅ mi-dran-pa 'phrul-po kha-śas-kyis gžan-don-la khag-btags-nas raṅ-don sgrub-pa'i rkyen-byas-nas da-čha las-ka dṅos-gnas byed-mkhan-la'aṅ dogs-pa za-ba-red|

would be good to find someone interested in such work.

While working in the interest of the masses, one should abandon self-interest, and be full of zeal in the interest of

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

educated people should help by establishing grammar schools, institutions for the study of ancient and modern knowledge, as well as technical schools in order to educate the poorer classes, and improve their standard of living. These works are (truly) in the interest of the (Buddhist) religion.

Q. yin-nēĭ ŋa-raŋ-tsᶜŏ pē-na kᶜa-śe čᶜŭĭ-bu-wa re la-lę̄ sē-gi tᶜik-pa re ʂe-ra naŋ-šin le-ka tetsᶜo ǰ'ṟ̥-ma-čᶜe-pā la-lę̄-la tarna rim-pē mi-tsᶜaŋ-ma ŋatsᶜō yi-čᶜē-nē rō-č'e-gi-re. Temę̄-na tak-pā ke-čᶜa śe-gī denēĭ sŭĭ yi-čᶜē-pa yoŋ-gi-ma-re.

A. kā-naŋ-raŋ-re le-ka lak-tᶜo-la lę̄-go-pē ma-tsᶜe tǭ-ta tsam-tsᶜe-ʈʳu-pa-nĭ ma-si-pa-re kap-re par-čᶜe na-tsᶜō yoŋ-gi-re pē-na mi kᶜa-śē-gī ŋa-raŋ-tsᶜō ʈʳᶜato č'e-nē nö-k'e-pa ḍʳa-bo tenḍʳē-gi kā-lē yoŋ-tŭ tandu u-tsᶜū-tsᶜa-ru tᶜap-śē ʂap-tu taŋ-yā te ŋē-par tsᶜaŋ-mēĭ tᶜū-la šā-naŋ-go.

ཡིན་ན་འདི་ར་ཚོས་ དཔེར་ན་ ཁ་བཤད་ཆུ་ ཡི་ཐུག་པ་རེད་ ལག་ལེན་གཞེར་གྱི་ཐིགས་པ་རེད་ ཟེར་བ་ནང་བཞིན་ ལས་ཀ་དེ་ཙོ་རྒྱུན་མ་ ཆད་པར་ལག་ལེན་ལ་བསྟར་ན་ རིམ་པས་མི་ ཚངས་མ་ ང་ཚོར་ ཡིད་ཆེས་ནས་ རོགས་བྱེད་ཀྱི་རེད་ དེ་ མིན་ན་ རྟག་པར་ སྐད་ཅ་ ཤོད་ཀྱིན་ བསྡད་ན་འདུ་ སུ་འང་ ཡིད་ཆེས་པ་ ཡོངས་གྱི་མ་རེད།

ཐཀ་གནད་དང་རེད་ ལས་ཀ་ལག་ཐོག་ལ་ལེན་དགོས་པས་ མ་ཚད་ དོན་དག་ བརྩམས་ཚད་གྲུབ་པ་ནི་མ་སྲིད་པ་རེད། སྐབས་རེ་བར་ཆད་སྣ་ཚོགས་ཡོངས་གྱི་རེད་ དཔེར་ན་ མི་ཀུ་ཤས་ཀྱིས་ ངར་ཆོས་ ཕྱག་དོག་བྱས་ནས་ གནོད་སྐྱེལ་པ་ འདྲ་བོ་ དེ་འདྲའི་ དཀའ་ལས་ ཡོངས་དུས་ དུས་ཚུགས་ཚ་རུ་ ཐབས་ཤེས་ཟབ་རུ་ གཏོང་ཡ་དེ་ རེས་པར་ ཚངས་མའི་ ཐུགས་ལ་བཞག་གནང་དགོས།

yin-na'aṅ ṅa-raṅ-tshos dper-na kha-bśad čhu-yi lbu-ba red lag-len gser-gyi thigs-pa red | zer-ba naṅ-bžin las-ka de-tsho rgyun-ma-čhad-par lag-len-la bstar-na rim-pas mi tshaṅ-ma ṅa-tshor yid-čhes-nas rogs-byed-kyi-red | de min-na rtag-par skad-čha śod-kyin bsdad-na'aṅ su'aṅ yid-čhes-pa yoṅ-gi-ma-red |

bka'-gnaṅ-raṅ-red | las-ka lag-thog-la len-dgos-pas ma-tshad don-dag brtsams-tshad grub-pa-ni ma-srid-pa red | skabs-re bar-čhad sna-tshogs yoṅ-gi-red ḍper-na mi kha-śas-kyis ṅa-raṅ-tshor phrag-dog byas-nas gnod-bskyel-pa 'dra-po de-dra'i dka'-las yoṅ-dus da-duṅ u-tshugs-tsha-ru thabs-śes zab-tu gtoṅ-ya de ṅes-par tshaṅ-ma'i thugs-la bžag-gnaṅ-dgos |

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

If we would constantly put these ideas into practice—remembering the proverb, 'Talk is a water bubble, practice—a drop of gold'—people would gradually believe us and help us. Otherwise, even though we would be constantly talking (about it), no one would believe us.

As you say, we must put it into practice. But not only that, unless one does it properly, it becomes impossible. In each case, various accidents might take place. For instance, some jealous people might harm us. The proper means of persevering should always be kept in mind by all.

Q. Le-ka ka-re-yin-nēī tᶜeŋ-či-nyī čʹē-nē tᵭ-ta ma-ṭʳup-pa te-gā yi-tᶜaŋ-čᶜe-nē yū-šā-yā te ŋantsᶜo so-sðī kʹe-wðī raŋ-šin re ma-ṣe-pēī di-nē luŋ-pa nyam-yā-gi tsa-wa či re.

A. Tē ma-tsᶜe dē yö-pa tsᶜaŋ-mē tanda goŋ-pa yak-po-čʹē šē-rō-naŋ čᶜʹa-lē go-tsū-tsᶜar-nē tᶜū-sem ǰʹur-do-naŋ-ŋa-yī-šᵭ mīī kʹī-la ŋo-tsᶜa-yā-gi ǰʹu re.

ལས་ཀ་ག་རེ་ཡིན་ན་འཐེན་གཏིག་གྲིས་བྱས་ནས་ དོན་དྲུབ་པ་ཤིན་ཏུ་ཕན་ཐེབས་ཀྱང་ ཐུག་ཚམ་ཙམ་ལས་ ཡང་ཐེངས་ གཅིག་ཁོ་ནས་ ཡོངས་སུ་གྲུབ་པ་ཅི་ཡང་ མེད་ཀྱི་ རང་བཞིན་ རིང་མ་ཐུང་པའི་ འདི་ནས་ ལྷུང་པ་རྣམས་ཡིན་ རྒྱ་གཏིག་རིང་ ། ཅི་ཡང་ བྱས་ཀྱང་ ཁོ་བོ་ཚོ་ཡིན་ཏེ་ ཐོག་མར་ཐུག་ཚད་ཀྱི་ ཚེ་ལས་ ཕྱི་ནང་གི་ ཡོངས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ ཤེས་ཤིང་ཐུགས་ཚོར་གཏིག་ཅིང་ ཐོག་མར་ ཁས་ལེན་ཟིན་ཏོ་ན་ ཕྱིས་ ཐོག་ཏུ་ ཕྱིན་ཆད་ ཁོ་ཚོ་ཡིན་ན་ ཡང་ ཕྱི་ནང་ གི་ ཡོངས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་ ཤེས་ཤིང་ཐུགས་ཚོར་གཏིག་ཅིང་ ཐོག་མར་ ཁས་ལེན་ཟིན་ཏོ་ན་ ཕྱིས་ ཐོག་ཏུ་ ཕྱིན་ཆད་ ཁོ་ཚོ་ཡིན་ན་ ཡང་

Las-ka ga-re-yin-na'aṅ theṅs gčig-gñis byas-nas don-dag ma-grub-pa de-gar yid-thaṅ-čhad-nas gyugs-bžag-ya de ṅa-tsho so-so'i skye-bo'i raṅ-bzin red ma-zad-pa'i 'di-nas luṅ-pa ñam-ya'i rtsa-ba gčig red |

Whatever we do, it is our human nature to get tired of it and abandon it after trying to do it unsuccessfully a couple of times. Moreover, this is one of the roots of the downfall of countries.

Des ma-tshad 'dir yod-pa tshaṅ-mas da-lta dgoṅs-pa yag-po-byas bžes-rogs-gnaṅ phyag-las 'go-btsugs-tshar-nas thugs-sems 'gyur-ldog gnaṅ-pa-yin-že-na mi'i dkyil-la ṅo-tsha-ya'i rgyu red |

Besides, all present here should think it over well. Having once started the work, if we were to change our mind, this would cause us to feel ashamed before people.

IX. Discussing the climate and customs of Tibet

Q. Teŋ-saŋ Pö-la ṭʳaŋ-lō yö-wa-re.

A. Teŋ-saŋ yar-ka yī-tsᾱ čʹaŋ-kᶜū-tsam ma-tō šᵭ-ta-la ṭʳaŋ-mo tsā-nē me-yoŋ lhak-par Mᵭ-gi ǰʹü-la tsᶜa-wa gā-čᶜᵭ yö-wa-re.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

དེང་སང་བོད་ལ་གྲང་ཚོས་ཡོད་པ་རེད།

Deṅ-saṅ Bod-la graṅ-los yod-pa-red|

How cold is Tibet nowadays?

Q. Yin-nēi gün-ka ʈʳaŋ-sē yö-gi-re.

ཡིན་ནའང་ དགུན་ཀ་གྲང་སེ་བ་ཡོད་ཀྱི་རེད།

Yin-na'aṅ dgun-ka graṅ-se-ba yod-kyi-red|

དེང་སང་དབྱར་ཀ་ཡིན་ཙོ་ན་ གྱང་ཁྲལ་རྫམ་མ་གཏོགས་ གཞན་དག་ལ་ གྲང་མོ་ རྩ་བ་ནས་ མི་ཡོན་ ལྷག་པར་མོན་གྱི་ བརྒྱུད་ལ་ རྩ་བ་དགའ་ཆེན་ཡོད་པ་རེད།

Deṅ-saṅ dbyar-ka yin-tsa-na byaṅ-khul-tsam ma-gtogs gžan-dag-la graṅ-mo rtsa-ba-nas mi-yoṅ lhag-par Mon-gyi brgyud-la tsha-ba dga'-čhen yod-pa-red|

It being summer, except for the northern part of the country, in the other parts it isn't at all cold. Especially in the region of Mön the heat is considerable.

A. še-ʈʳa-gi ʈʳaŋ-mo yö-wa-re. Tsᶜo te-tsᶜo čᶜ'ak-pēi tar-kᶜa ɖrīk paŋ kaŋ-kᶜa kam-po č'ā śiŋ tă me-to tsᶜaŋ-ma kam tēI-kaŋ-la lhak-pa sī-po-či j'a-pa-re. Te-tŭ ri-luŋ ka-pā tē-nēI ts'a-tᶜe-re de-nē naŋ-wa k'i-po-raŋ me-yoŋ. Tab-ya-ga-či-la Lha-sā nyi-ma-te tak-pā yak-po śar-yoŋ mi-maŋ-po nyi-mā tsᶜō-nē de-yā-gi sŏ-či yoŋ. Te gē̆-šĕ̆-me-la k'i-po-yoŋ-nyē̆ či re.

ཞེ་དྲག་གི་གྲང་མོ་ཡོད་པ་རེད་ མཚོ་རེ་ཙོ་ལྟུགས་པའི་ དར་ཁ་ འགྲིགས་ རྩང་ གང་ཁ་ སྐམ་པོ་ཚགས་ ཤིང་དང་མེ་རྩོག་རྩང་མ་བསྐམས་ རེའི་སྐང་ལ་ལྟགས་པ་སིར་པོ་གཏེག་རྒྱ་པ་རེད། དེ་དུས་རི་གྲང་ག་བར་བཙན་ནལ་ སྤུ་ཞེར་རེ་ བསྡུད་ནས་ སྐང་བ་ ཕྱིད་པོ་རང་མི་ཡོང་། རྩབས་ཡག་གེ་གཏེག་ལ་ ལྟ་སར་ཀྱི་མ་དེ་རྟག་པར་ཡག་པོ་-ཤར་ཡོང་ མི་མང་པོ་ ཀྱི་མར་ ཆོགས་ནས་ སྡོད་ཡའི་ སྲོལ་གཏེག་ཡོང་ དེ་ཙན་གཞོན་མེད་ལ་ཕྱིད་པོ་ཡོང་མཁན་གཏེག་རེད།

Že-drag-gi graṅ-mo yod-pa-red| mtsho de-tsho 'khyags-pa'i dar-kha 'grigs spaṅ gaṅ-kha

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

skam-po čhags śiṅ daṅ me-tog tshaṅ-ma bskams de'i sgaṅ-la lhags-pa sir-po-gčig rgyag-pa-red| de-dus ri-kluṅ ga-bar bltas-na'aṅ skya-ther-re bsdad-nas| snaṅ-ba skyid-po-raṅ mi-yoṅ| stabs yag-ga-gčig-la Lha-sar ñi-ma de rtag-par yag-po śar-yoṅ mi-maṅ-po ñi-mar tshogs-nas sdod-ya'i srol gčig yoṅ| de rgan-gžon-med-la skyid-po yoṅ-mkhan gčig red|

In any case, it must be quite cold in winter ?

Very cold. Lakes are frozen, grassy slopes become withered, trees and flowers fade. At that time a cold wind is blowing. Everywhere we see barren slopes. Not a very cheerful sight! However, one thing is good, in Lha-sa there is always sunshine. People collect and stay basking in the sun. It is pleasant for both old and young.

Q. Pö kaŋ-gī čᵉ'ō-la dep-kŏ-nyē-pēĭ sa-čᵉa maŋ-gi-re a-nĭ čᵉar-šö čᵉe-lŏ yö-wa-re.

A. sa-šiŋ deb-kŏ-nyē-pēĭ sa-čᵉa-ta maŋ-ɛ́ŏ Kᵉam tă Lho-kha re tēĭ ᵘo-la Tsaŋ tă Ū̆ re. Ū̆-Tsaŋ-kᵉū̆-la čᵉar-pa kQ̆-sē-tsĕ re-te Lho-MQ̆-ŋō-la čᵉar-pa ha-čaŋ maŋ-po re. Lo sum-ču-tsă-gi ŋē-la ča-šiŋ tap-pa-re jĕ-la šuk-ma-kᵉ'ö-pa-re MQ̆-kᵉū̆-la Dor-je-liŋ naŋ-šin-gi sa-čᵉa maŋ-po yö-wa-re.

བོད་གང་གི་ཕྱོགས་ལ་འདེབས་ཆོས་ཉན་པའི་ས་ཆ་མང་གི་རེད་ ཨ་ནི་ཚར་ཆོད་རྩེ་ཟླ་ལོ་ཡོད་པ་རེད།

ས་ཞིན་འདེབས་ཆོས་ཉན་པའི་ས་ཆ་ལྟ་མང་ཤོས་ཨ་ལྷ་སར་ཡིན་དང་ རྩྭ་ཁ་རེད་ རེའི་ཁག་ལ་གཡོང་དང་དབུས་རེད་དབུས་གཡོང་ཁུལ་ལ་ཚར་པ་དཀོན་སེ་ཐ་རྣམ་རེད་དེ་རྩྭ་མོར་ངོ་གས་ལ་ཚར་པ་ཉ་རང་མང་ཞིང་རེད་ ལོ་སུམ་ཅཉ་རྣམ་གྱི་རྩྭ་ལ་ཐ་ཞིང་བཏབ་པ་རེད་ རྩེས་ལ་ནུགས་མ་འཁྱལ་པ་རེད་ མོན་ཁུལ་ལ་ དོ་རྗེ་སྤྲིང་ནང་བཞིན་གྱི་ས་ཆ་མང་ཞོད་ཡོད་པ་རེད།

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Bod gaṅ-gi'i phyogs-la 'debs-rkos-ñan-pa'i sa-ča maṅ-gi-red| a-ni čhar-žod če-los yod-pa-red|

sa-žiṅ 'debs-rkos-ñan-pa'i sa-ča-lta maṅ-śos Khams daṅ Lho-kha red de'i 'og-la gTsaṅ daṅ dbUs red| dbUs-gTsaṅ khul-la čhar-pa dkon-se-ba-tsam red-de Lho-Mon-ńogs-la čhar-pa ha-čaṅ maṅ-po red| lo sum-bču-tsam-gyi sńon-la ǰa-žiṅ btab-pa-red| rǰes-la žugs-ma-'khyol-pa-red| Mon-khul-la rDo-rǰe-gliṅ naṅ-bžin-gyi sa-ča maṅ-po yod-pa-red|

Which part of Tibet is rich in arable land, and what is the rainfall?

Khams and Lho-kha have the largest areas of arable land. Then come Tsang and Ü. The rainfall of Ü-Tsang is rather small, but towards Mön and Lho-kha the rainfall is very heavy. Some thirty years ago tea-plantations were started, but were later abandoned. In Mön, there are many localities reminiscent of Darjeeling.

Q. Č'ē-na Mǭ-gi ǰ'ü ta-ga-raŋ sa-čᵉu-śiŋ-sum nam-tǖ tsᶜa-ṭʳaŋ-nē sa-čᵉa yakśǒ či yim-pa tᶜe-tsᶜom mindu. Pᶜa-gēi ǰ'ü-la ṭʳoŋ-kᶜ'er ḍʳa-bo yö-wa-re-pē.

A. Ṭʳoŋ-kᶜē čᵉē-po miŋ-čē tenḍʳe yö-wa-ma-re yin-nēi ṭʳoŋ-tsᶜo re-nyī yö-wa-re.

བྱས་ན་མོན་གྱི་བཀྲུད་དེ་ཏ་ར་ན་རྒྱ་མཚོ་གསུམ་ནམ་དུས་ རྩ་གྲང་ནས་ ས་ཆ་ཡག་རྩོས་ གཅིག་ཡིན་པ་ཐེ་ཚོམ་མི་འདུག། ཕ་གིའི་ བཀྲུད་ལ་གོང་ཁྲེར་འདྲ་བ་ཡོད་པ་རེད་པས།

byas-na Mon-gyi brgyud de-garaṅ sa-čhu-śiṅ-gsum nam-dus tsha-graṅ-nas sa-čha yag-śos gčig yin-pa the-tshom mi-'dug| pha-gi'i brgyud-la groṅ-khyer 'dra-po yod-pa-red-pas|

གོང་ཁྲེར་ཆེན་པོ་མིན་ཅན་དེ་འདྲ་ཡོད་པ་མ་རེད་ ཡིན་ནའང་གོང་ཚོ་རེ་གཉིས་ཡོད་པ་རེད།

groṅ-khyer čhen-po miṅ-čan de. 'dra yod-pa-ma-red yin-na'aṅ groṅ-tsho re-gũis yod-pa-red|

Well, this region of Mön is no doubt the pleasantest from the point of view of locality, water, forest, and climate.

There are no big and well-known towns. However, there are one or two settlements.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

What sort of towns do you have in that area.

Q. Ü-Tsaŋ kᶜű-la čᶜar-pa kom-po yin-na tᶜaŋ-gi śiŋ-kᶜā čᶜu kanē ṭʳaŋ-čᶜo-gi-re-tĕ ri-šiŋ te-tsᶜō čᶜu kaṇḍʳe-ṣĕ taŋ-wa-re.

A. Ri kᶜa-śē-la čᶜu-mi yö-wa-re. Te-nē čᶜu-dziŋ-naŋ-la sā-pa-re. Čᶜu-mi me-sā čᶜar-pa taŋ-tű o-kᶜa ǰ'ū-pa te dziŋ-la k'ir-ša-gi-re. Tēĭ tᶜo-la čᶜambe č'e-tű čᶜar-pa au-tsĕ taŋ-yoŋ.

དབུས་གཙོང་ཁུལ་ལ་ ཆར་པ་ དཀོན་པོ་ཡིན་ན་ ཐན་གི་ ཞིང་ཁར་ ཆུ་ག་ནས་ དྲན་ཆོག་གི་རེད་ དེ་ རེ་ཞིང་དེ་ཚོར་ཆུ་ག་འདྲ་ཟེར་གཏོན་བ་རེད།

རི་ཁ་ཤས་ལ་ཆུ་མིག་ཡོད་པ་རེད། དེ་ནས་ཆུ་རྫིང་ནང་ལ་བསགས་པ་རེད་ ཆུ་མིག་མེད་ས་ར་ ཆར་པ་གཏོན་དུས་འོལ་ཁ་རྒྱུགས་པ་དེ་ རྫིང་ལ་བསྐྱིལ་བཞག་གི་རེད། དེའི་ཐོག་ལ་ ཆར་འཛེགས་ཟེར་བས་ཆར་པ་ཨཱུ་ཙེ་གཏང་ཡོང་།

dbUs-gTsaṅ khul-la čhar-pa dkon-po yin-na thaṅ-gi žiṅ-khar čhu ga-nas draṅ-čhog-gi-red-de ri-žiṅ de-tshor čhu ga-'dra-zer gtoṅ-ba-red|

Ri kha-śas-la čhu-mig yod-pa-red| de-nas čhu-rdziṅ-naṅ-la bsags-pa-red| čhu-mig med-sar čhar-pa gtoṅ-dus 'ol-kha rgyugs-pa de rdziṅ-la bskyil-bžag-gi-red| de'i thog-la čhar-'bebs byed-dus čhar-pa a'u-tse gtaṅ-yoṅ|

In Ű and Tsang the rainfall is small. Fields situated on flat ground can be irrigated with the help of water-channels. But how do they water fields situated on the mountain slopes ?

On some mountain slopes there are springs, and the water is collected into tanks. In places where there are no springs, rain-water rushing down the slopes is collected into tanks. Besides during the performance of the rain-producing rite, one gets sufficient rain.

Q. Čᶜar-pa tű-tᶜo-la ma-taŋ-šē ri-šiŋ te-tsᶜō nyē-ka čᶜē yö-wa-re čᶜambe kanḍʳe-ṣĕ č'e-gi-re. Č'e-nyē su re.

A. Tű-ǰ'ű sa-nē so-sō ŋā-čᶜaŋ ṣĕ-č'ē čᶜambe č'ē se-rā ka-č'e-nyē ṣur-tu yö-wa-re. Tēĭ kaŋ-la la-ma tă ṭʳu-tᶜo-tsᶜŏ čᶜambe naŋ-gi-re č'ir-taŋ čᶜambe č'e-taŋ-nĭ ts'a-yü koŋ-ma tă si-pēĭ lha-lu tᶜu-wo-čᶜe-tsᶜō čᶜö-pa tă dik-śā pᶜű-nē ṭʳᶜin-lē kű-pa-re yaŋ ṭʳu-tᶜo nű-pa-tᶜo-pa-te-tsᶜŏ čᶜo-ga k'e ma-naŋ-ŋā naŋkᶜā śik-pa-tsam-gī

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ཚར་པ་དུས་རྫོག་ལ་མ་བཏང་ནས་རི་ཞིའ་དེ་ཚོར་ཉེན་ཁ་ཆེ་བ་ཡོད་པ་རེད། ཚར་འབེབས་གཟྱེར་ཞེས་ཅི་སྨྲས་རེད། ཅེར་སྨྲས་སུ་རེད།

Čhar-pa dus-thog-la ma-btaṅ-že-na ri-žiṅ de-tshor ñen-ka-če-ba yod-pa-red| čhar-'bebs ga-'dra-zer byed-kyi-red| byed-mkhan su red|

ཅ꞉ar-pa pap-pa tenḏʳe yoŋ-ŋa-re te-tsᶜǒ mī pᶜǔ-wēl ǰ'u-nor pᶜā-šā sǒ-čᶜē-kor pᶜǔ-nēl tᶜū-naŋ-me-pā šē-pa-ma-re yin-nēl sǒ-čᶜē tᶜeŋ-či-nyī-tsě čᶜö-gi-re kᶜa-śē-nǐ čǔ-lę̄ naŋ-nē mīl ɡē čᶜö-pa-ma-re.

དུས་རྫོགས་ ས་གནས་ སོ་སོར་ ཕྱགས་འཆང་ ཞེར་བྱས་ ཚར་འབེབས་བྱས་ སེར་བ་བཀག་ཐེབ་མཁན་ཟུར་དུ་ཡོད་པ་རེད་ དེའི་སྒང་ལ་བླ་མ་དང་གྲུབ་ཐོབ་ཚོས་ཚར་འབེབས་གནང་གི་རེད་ སྤྱིར་བཏང་ཚར་འབེབས་ཁེངས་སྡེ་ སྐྱབས་ཡུལ་གོ་མ་དང་ སྲིད་པའི་ལྷ་ཀླུ་མཐུ་བོ་ཆེ་ཚོར་ མཆོད་པ་ དང་ སྡིག་བཤགས་ ཕུལ་ནས་ འཕྲིན་ལས་སྐུལ་པ་རེད་ ཡང་ གྲུབ་ཐོབ་ཅུས་པ་ ཐོབ་པ་དེ་ཚོས་ ཆོ་ག་གང་ཡང་མ་གནང་བར་ ནམ་མཁའ་ལ་ གཟེགས་པ་ཙམ་གྱིས་ ཚར་པ་ བབས་པ་དེ་འདྲ་ཡོང་བ་རེད་ དེ་ཚོས་མིས་ ཕུལ་པའི་རྒྱུ་རྐེན་ཡར་བཞག་ གསོལ་ཆས་སྐོར་ ཕུལ་ནའང་ སྡིག་སྣང་མེད་པར་ བཞེས་པ་མ་རེད་ ཡིན་ནའང་ གསོལ་ཆས་ཇངས་གཅིག་ གཉིས་ཙམ་ མཆོད་གྱི་རེད་ ཁ་ཤས་ནི་ བཟུང་ཚེ་གནང་ནས་ཨིའི་ཟས་མཆོད་པ་མ་རེད།

Dus-rgyun sa-gnas so-sor sṅags-'čhaṅ zer-byas čhar-'bebs byas ser-ba bkag-byed-mkhaṇ zur-du yod-pa-red de'i sgaṅ-la bla-ma daṅ grub-thob-tshos čhar-'bebs gnaṅ-gi-red spyir-btaṅ čhar-'bebs byed-staṅs-ni skyabs-yul goṅ-ma daṅ srid-pa'i lha-klu mthu-bo-če-tshor mčhod-pa daṅ sdig-bśags phul-nas 'phrin-las skul-pa-red yaṅ grub-thob nus-pa-thob-pa de-tshos čho-ga gaṅ yaṅ ma-gnaṅ-par nam-mkha'-la gzigs-pa-tsam-gyis čhar-pa babs-pa de-'dra yoṅ-ba-red de-tshos mis-phul-pa'i rgyu-nor phar-bžag gsol-čhas-skor phul-na'aṅ thugs-snaṅ-med-par bžes-pa-ma-red yin-

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

na'aṅ gsol-čhas theṅs-gčig-gñis-tsam mčhod-kyi-red khaśas-ni bčud-len gnaṅ-nas mi'i zas mčhod-pa-ma-red |

If rains do not come in time, there is great danger to the fields situated on the mountain slopes. How do they perform a rain-producing rite? Who is performing the rite?

Usually in each locality there is a Tantric lama who as a side-line performs the rain-producing and hail-preventing rites. Besides, other lamas and saints perform the rain-producing rite. Usually the rain-producing rite is as follows: having offered a libation and one's confession to the Highest Refuge and to the chief gods and nāgas of the Universe, the lama performs the rite. In the case of some saints possessed of great spiritual power, there is no need of performing the rite, and they cause rain to fall by a mere glance in the direction of the sky. These decline money offered by people and do not partake of food presented to them. They take food only once or twice. Some observe a rigorous fast, and do not partake of human food.

Q. Pö śar lho nup č'aŋ-gi mi-tsᶜǒĭ ke tă čᶜē-kŏ luk-sŏ tsᶜaŋ-ma čik-pa re-pē.

A. Tsᶜaŋ-mēĭ ke tă čᶜē-kŏ ʈʳᶜę̆-bŭĭ miṇḍʳā yö-wa-re. Ŭ-ke śē-na sa-nē šę̆-pēĭ ke ko-tᶜu-gi-re. G'ę̆-čᶜa-lū-gi kor-lēĭ miṇḍʳā toktsŏ yö-wa-re. Per-na Kᶜam-mo tă Hor-mo-tsᶜǒ ʈʳēĭ kaŋ-la g'ę̆-čᶜa tā-pa-re. Koŋ-mo-tsᶜǒ amčᶜo-la sē-gi aloŋ pᶜa-su-ma re-re tā. Ṭʳēĭ lhe-mo-nyī-čᶜā go-la ʈ̣ʳī tenaŋ-šin čᶜ'o-gēĭ ʈ̣ʳēĭ go-la ʈ̣ʳī-pa-re. Koŋ-mo-tsᶜǒ nyē-šā-ṣŏ-yā-gi šā-mo gō-gō čᶜ'i-tap-gi tse-nyī riŋ-po yö-pa-čik kǫ̆-pa-re. Kŏ-śup-ṣŏ-yā čᶜ'u-

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

pa naŋ-šin pᵒu-tuŋ me-pa či kǰ-yoŋ.

བོད་ཤར་ལྷོ་ ཆུང་གི་ཨི་ཚ་ཧོར་ སྐད་དང་ ཆས་གོས་ ལུགས་སྲོལ་ རྩང་མ་ གཅིག་པ་ རེད་པས།

རྩང་མའི་ སྐད་དང་ཆས་གོས་ཕྱོགས་བྱའ་བྱའི་ མི་འདྲ་བ་ ཡོད་པ་རེད། དབུས་སྐད་ ཤེས་ན་ ས་གནས་ གཞན་པའི་ སྐད་གོ་ཐུབ་ཀྱི་རེད། རྒྱན་ཆ་ལུགས་ ཀྱི་སྐོར་ལ་འང་མི་འདྲ་རྟག་རྩམ་ཡོད་པ་རེད། དཔེར་ན་ ཁམས་མོ་དང་ ཧོར་མོ་ཚོས་ སྒའི་ སྐུ་ལ་རྒྱན་ཆ་བརྟགས་པ་རེད། ཧོར་མོ་ཚོས་ རྟ་མཆོག་ལ་ གསེར་ཀྱི་ཨ་ཙོང་ཟུ་གསུམ་མ་རེ་རེ་ བརྟགས་ སྐུའི་ ལྷས་མོ་ གཅིག་ཚར་ མཐོ་ལ་ དཀྱིལ། དེ་ནང་བཞིན་ཏྲོ་གའི་སྐུ་ངར་མཐོ་ལ་ དཀྱིལ་པ་རེད། ཧོར་མོ་ཚོས་ གཅུ་ནི་ ཐེར་ ཡའི་ ཀུ་ལྷབ་ཀྱི་ རྟེ་གཅིག་ རིང་ཐུང་ མཐོག་ ཡོར་པ་རེད། ཡོས་ཀུབས་ ཐེར་ཡ་ ཐུ་པ་ ནང་བཞིན་ ཐུ་དུང་ ཚེད་པ་གཅིག་ཡོར་ཡོང་།

Bod śar lho nub byaṅ-gi mi-tsho'i skad daṅ čhas-gos lugs-srol tshaṅ-ma gčig-pa red-pas|

Tshaṅ-ma'i skad daṅ čhas-gos phran-bu'i mi-'dra-ba yod-pa-red| dbUs-skad śes-na sa-gnas gžan-pa'i skad go-thub-kyi-red| rgyan-čha lugs-kyi skor-la'aṅ mi-'dra-ba tog-tsam yod-pa-red| dper-na Khams-mo daṅ Hor-mo-tshos skra'i sgaṅ-la rgyan-čha btags-pa-red| Koṅ-mo-tshos rna-mčhog-la gser-gyi a-loṅ phra-gsum-ma re-re btags skra'i lhas-mo gñis-čhar mgo-la dkris| de-naṅ-bžin khyo-ga'i skra'aṅ mgo-la dkris-pa-red| Koṅ-mo-tshos gñal-žwa zer-ya'i žwa-mo sgor-sgor phyi-ltab-kyi rtse-gñis-riṅ-po-yod-pa gčig gon-pa-red| gos-śubs zer-ya phyu-pa naṅ-bžin phuduṅ med-pa gčig gon-yoṅ|

Do the inhabitants of East, South, West and North Tibet have the same language and costume?

The language and costume are somewhat different. If one knows the language of Ü, one is able to understand the language of the other parts (of the country). There is

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

also a little difference in the style of ornaments. For example, women in Khams and Hor wear ornaments in the hair. The women of Kong-po wear golden ear-rings adorned with a flower ornament, and two plaits which they wind round the head. The men's hair is also wound round the head in a similar fashion. The women of Kong-po wear a round hat called nyē-šā with two high folding points, and a sleeveless coat similar to a č^{c}'u-pa, called kŏ-śup.

Q. Ō-na Ü̆-Tsaṅ-ŋŏ-la g'ē̆-č^{c}a kanḍ^{r}e kǒ-pa-re šē̆-ta-tă minḍ^{r}ā ka-re yö-pa-re.

A. Ü̆-pēĭ k'e-mē̆-ts^{c}ŏ̆ yu tă č'u-rūĭ pa-ṭ^{rc}u ṣū-su-ma či tă Tsaŋ-mo-ts^{c}ŏ̆ da-gam ṣo-čik kǒ-pa-re. Temḍ^{r}e-č^{c}ē̆-po tenḍ^{r}ēĭ kab-la go-lü̆-ǰ'ap-dü̆-me-la g'ē̆-kŏ maŋ-po yö-pa-re. Č^{c}upč^{c}ē̆ ṣĕ-yā-gi č^{c}'u-pa te-ni tanda-pā-du šuŋ-gi ku-ṭ^{r}a-tsam ma-tō Pö Ü̆-Tsaŋ tö-me ts^{c}aŋ-ma kǒ-pa-re. Č^{c}'u-pa te-ni ŋa-ts^{c}e-či J̌'a-gar-gi śar-wā-ṇi ṣĕ-yā tē pe-č'ē-nē č'uŋ-šā. Paŋ-dē̆-nĭ k'e-mē̆ ts^{c}aŋ-mē kǒ-pa-re.

ཇ་ན་ དབུས་གཙང་ངོད་ལ་ ཐུན་ཚ་གཅིག་ལྟ་ སྐད་དུ་གཅིག་ཡིན་ལ་ ཁམས་ཧོར་ཡུལ་ན་ སྐྲ་ལ་ རྒྱན་ཆག་ཡོད་པ་ རེད། སྐྱིད་པོ་ནས་ གསེར་ཁྱུ་ ཨུཏྤལ་ལ་ སྐོར་ཏེ་ ཐོད་པ་ ཕྱེ་ནས་ ཐོད་པ་ ཀྱི་ཁ་ལ་ ཁྱེར་ཏེ

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

'O-na dbUs-gTsaṅ-ṅos-la rgyan-čha ga-'dra gon-pa-red gžan-dag-daṅ-mi-'dra-ba ga-re yod-pa-red |

dbUs-pa'i skyes-dman-tshos gyu daṅ byu-ru'i spa-phrug zur-gsum-ma gčig daṅ gTsaṅ-mo-tshos zla-gam bzo-gčig gon-pa-red | rten-'brel čhen-po de-'dra'i skabs-la mgo-lus-rgyab-mdun-med-la rgyan-gos maṅ-po yod-pa-red | phyu-čhen zer-ya'i phyu-pa de-ni da-lta-bar-du gžuṅ-gi sku-drag-tsam ma-gtogs Bod dbUs-gTsaṅ stod-smad tshaṅ-mas gon-pa-red | phyu-pa de-ni sṅa-tshad-gčig rGya-gar-gyi śar-bā-ni zer-ya der dpe-byas-nas byuṅ-bžag | paṅ-gdan-ni skyes-dman tshaṅ-mas goṅ-pa-red |

Well, what sort of jewellery do they wear in Ü and Tsang? In what does it differ from the other (provinces)?

The women of Ü are wearing a three-cornered head-ornament of turquoise and coral. Those of Tsang are wearing a semi-circular head-ornament. On festiva occasions rich ornaments are worn on the head and all over the body. The coat called čᵒ'upčᶜę̄ is worn by all the inhabitants, high and low, of Ü and Tsang, except by the official class. This coat was formerly copied from the Indian sherwani. The apron is generally worn by women.

Q. Pᶜa-lam tă mu-ti-gi g'ę̄-čᵒa tap de-po tenḍʳe čᵒö-gi-re-pē.

A. Pᶜa-lam tsᶜī-go tă gaüĭ ṭʳᶜa-la ǰ'ab-nē kǭ-pa-re. Yaŋ pa-ṭʳᶜu-gi ᵘo-la len-tsĕ ṣe-yā lhē-ma-kaŋ-nyĭ-yö-pēĭ ṭʳa-tshap-či yoŋ. Te kǭ-tü mu-ti ṭʳa-čiŋ tā-gi-re. Mu-ti pa-ṭʳᶜu-nĭ teŋ-saŋ ko-sēĭ tā naŋ-šin č'ē-nē ku-ṭʳa-gi lha-čam-tsᶜŏ čᶜö-pa-re.

ཨ་ལམ་ དང་ སུ་ཏི་གི་ རྒྱ་ཆ་ རྦབས་ བདེ་ཅོ་དེ་ འདེན་ཀྱི་རེད་པས །

ཨ་ལམ་ཚེགས་ཁོག་ དང་ གཟེ་པུ་ལ་ བཅུབས་ནས་ གོན་པ་རེད། ཡང་ཐུག་གི་ཅོག་ལ་ལན་ཅོ་

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ཅེར་ཡ་ལྷས་མ་ རྐང་གཉིས་ཡོད་པའི་ སྐྲ་རྩྭ་ གཅིག་ཡོང་། དེ་གོན་དུས་སུ་ཏིག་ཟུ་བཅིང་ བཏགས་ཀྱི་རེད། སུ་ཏིག་ཐུ་ཐུག་ཅི་དེང་སང་ གོ་སའི་རྒྱས་ནང་བཞིན་ཆུས་ནས་ སུ་དྲག་ལྷ་ལྕམ་ཚོས་མཆོད་པ་རེད།

Pha-lam daṅ mu-tig-gi rgyan-čha stabs bde-po de-'dra mčhod-kyi-red-pas|

Pha-lam tshig-khog daṅ ga'u'i phra-la brgyabs-nas gon-pa-red| yaṅ spa-phrug-gi 'og-la lan-tse zer-ya lhas-ma rkaṅ-gñis-yod-pa'i skra-tshab gčig yoṅ| de gon-dus mu-tig skra-bčiṅ btags-kyi-red| mu-tig spa-phrug-ni deṅ-saṅ go-sa'i rtags naṅ-bžin byas-nas sku-drag lha-lčam-tshos mčhod-pa-red|

Do they wear simple ornaments made of diamonds and pearls?

They wear diamond rings and diamond-ornamented charm-boxes. Also under the head-ornament or pa-ṭʳᶜu they are wearing a braid of false hair, two feet in length, called len-tsë. They wear with it a string of pearls. A head-ornament made of pearls is considered nowadays to be a sign of rank, and is worn by the wives of high officials only.

Q. Tenḍʳᵉī g'ḛ̄-čᵒa maŋ-po rin yaŋ pe-mi-si-pa ne-gi-re. Teŋ-saŋ J̌'a-gar-la g'ḛ̄-čᵒa dza-re dzo-re maŋ-po kṍ-yā-gi sŏ mi-yoŋ. Ṭʳa-ka-tsᶜŏ mu-ti-gi kenṭʳaŋ tă pᵒa-lam-gi tsᶜī-go nyam-čᶜuŋ-ŋa-tsᶜŏ sō-gi ṭʳo-tuŋ tă tsᶜī-go kṍ-pa-re.

A. Ta-ga-raŋ du. J̌'a-gar-gi k'e-mḛ̄-tsᶜŏī g'ḛ̄-kŏ pam-po tᶜoŋ-naŋ-la dze-po du.

དེ་འདྲའི་ རྒྱན་ཆ་མང་པོ་རེར་ ཡང་དག་ཅི་རིད་པ་ གནད་ཀྱི་རེད་ དེང་སང་རྒྱ་གར་ལ་རྒྱན་ཆ་ཧ་ རེ་ཧོ་རེ་ མང་པོ་ གོན་ཡའི་ སྲོལ་ ཞི་ཡོང་། དྲག་ག་ཚོས་སུ་ཏིག་གི་སྐེ་འཕྲེང་དང་ ཕ་ལམ་ ཀྱི་ཚོགས་ཁོག་ རྨམས་རྩང་ཁ་ཚོས་གཟེར་ཀྱི་ སྐྲོགས་གཏུབ་དང་ ཚོགས་ཁོག་གོན་པ་རེད།

དེ་ཁ་ངང་འདུག། རྒྱ་གར་ཀྱི་རྒྱས་དམན་ཚོའི་རྒྱན་ གོས་ཟླམ་པོ། མཐོང་སྣང་ལ་མཇོམ་པོ་འདུག།

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

De-'dra'i rgyan-čha maṅ-po rin yaṅ dpe-mi-srid-pa gnad-kyi-red| teṅ-saṅ rGya-gar-la rgyan-čha dza-re-dzo-re maṅ-po gon-ya'i- srol mi-yoṅ| drag-ga-tshos mu-tig-gi ske-'phreṅ daṅ pha-lam-gyi tshigs-khog ñams-čhuṅ-ba-tshos gser-gyi sgrogs-gtub daṅ tshigs-khog gon-pa-red|

The price of such numerous ornaments must be very high. Nowadays in India it isn't the custom to wear gaudy ornaments. The rich wear pearl necklaces and diamond rings, the poor gold bracelets and rings.

De-ga-raṅ 'dug| rGya-gar-gyi skyes-dman-tsho'i rgyan-gos spam-po mthoṅ-snaṅ-la mdzes-po 'dug|

It is so. The dresses and ornaments of Indian women are simple and pleasing to look at.

Q. Yaŋ k'e-mē-gi sā-rī te yaŋ ne-koŋ čᵉuŋ-čᵉuŋ ṣuk-pō de-po ṭʳᵉū-čᵉo-čᵉo ḍʳa yaŋ čᵉak-po-či re. Kᵉ'e-naŋ-tsᵉo Pö-pēi namṣā te so-sōi luŋ-pēi tsᵉa-ṭʳaŋ-tä-tᶜʰū-po ṭʳᵉo-gi čᵉe-du re. J̌'upčᵉa nam-bu tä tᵉē-ma yī-tsū koŋ čᵉē-po ṭʳᵉu-kᵉa-po-re.

A. Lā-re yaŋ J̌'a-gar-gi čᵉ'o-gēi dhū-tī tä k'e-mē-gi sā-rī ṣē-yā te ŋar lha tä lha-mōi čᵉa-lū-la tē-nē ǰā-pa-re. Teŋ-saŋ-gi-par Pö-pēi ri-mo-lēi ten-ḍʳe ṭʳī-re.

ཡང་རྒྱས་དམར་གྱི་ སུ་རེའི་ རེ་ཡང་ གཟད་གོང་ཆུང་ཆུང་གཟུགས་ཁོར་བའི་ཁོ་ བྱས་ཆོག་ ཅའོ་ཡང་ཚགས་ཁི་གཅིག་རེད། ཁྱེད་རྣམ་ཚོ་བའི་ན་བཟའ་དེ་ སོ་སོའི་ ལུང་བའི་ ཚ་གྲབ་དང་མཐུན་པོ་ རྒྱ་བའི་ཆེད་དུ་རེད་ ཀྱུ་ཆ་སྦྲམ་བུ་དང་ ཐེར་མ་ ཡིན་ཚ་ གོང་ ཆེན་པོ་ འཁྲུ་ཁག་པོ་རེད།

Yaṅ skyes-dman-gyi sa'-r'i de-yaṅ gnad-goṅ čhuṅ-čhuṅ gzugs-por bde-po khrus-čhog-čhog 'dra yaṅ čhag-po gčig red| khyed-rnam-tsho Bod-pa'i na-bza' de so-so'i luṅ-pa'i tsha-graṅ-daṅ-mthun-po dro-ba'i čhed-du red| rgyu-čha snam-bu daṅ ther-ma yin-tsa-na goṅ čhen-po 'khru-khag-po-red|

ལགས་རེད། ཡང་ རྒྱ་གར་གྱི་ཁྱོ་གའི་ དཔུ་ཏི་ དང་ སྐྱེས་དམན་གྱི་ སྤུ་རེའི་ རེར་ཡ་རེ་ ཟེར་ ལྟ་དང་ ལྷ་མོའི་ཆ་ལུགས་ལ་བསྟུན་ནས་ འཇགས་པ་རེད། དེང་སང་གི་བར་ བོད་པའི་རི་མོ་ལ་ཨ་ཌེ་འདྲ་བྲི་བ་རེད།

9

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Again, the women's sari is cheap, pleasant to wear, washable and smart. Your Tibetan dress suits the climate of your country, and is suitable for cold wear. Being made of woollen cloth and serge, it is expensive and difficult to wash.

Indeed, the dhoti of Indian men and the sari of Indian women remind one of the attire of ancient gods and goddesses. Even nowadays they are drawn in that style on Tibetan paintings.

X. Presenting a Petition

Te-riŋ dē ts'amǰu-či ma-šu-wa-la tᶜap-mindu. Par-kap ŋa J̌'a-na-la ḍʳo-śū naŋ-gi le-ka tă sa-kᶜaŋ-la mik-ta-ǰ'aŋ-sum č'e-ǰ'u tsᶜaŋ-ma Dorǰe-Lā-la kā-ŋā šŭ-pa-yį̄. Kᶜoŋ-gī naŋ-lē tă sa-šiŋ dep-kŏ te-tsᶜo tᶜū-śō me-pa naŋ-ǰ'ūī-tsᶜap-la Künde-liŋ-nē ma-tsa yā-po šū-nē J̌'aŋ-tsē tsᶜoŋ-č'ǭ-ga pᶜe-šā. Luŋ-pa pᶜa-gīī naŋ-la mi yak-nyē kanḍʳe yį̄ tᶜū-ǰ'ū me-pā J̌'aŋ-tsē Ṭʳᶜin-lē ṣe-nyē̆-či tsᶜoŋ-rō-la nyar-naŋ-pa-ḍʳa. Kᶜo mi tsᶜoŋ-kᶜē-po yin-nēī ṭʳᶜam-pa yį̄-tsą̄ ŋantsᶜō pᶜē̆-tᶜō-pa kᶜak-po re ṣĕ šu-nyē̆ č'uŋ-šā-tĕ tᶜū-naŋ naŋ-mindu. Tandū kᶜō ma-tsa kū-nē Šī-ka-tse-la taŋ-naŋ-šā.

དེ་རིན་འདིར་སྐྱབས་འཇུག་གཅིག་མ་ཞུ་བ་ལ་ཐབས་མི་འདུག་ བར་སྐབས་ཉ་རྒྱ་ནག་ལ་གྲོ་ཞུལ་ནང་གི་ལས་ཀ་དང་ སཁྲབ་ལ་མིག་ལྟ་རྒྱུན་གསུམ་ཕྱེད་རྒྱུ་ཚང་མ་རྡོ་རྗེ་ལྗགས་ལ་བཀའ་མཉམས་ཟུས་པ་ཡིན་ ཁོང་གིས་ནང་ལས་དང་ས་ཞིང་འཛབས་ཀོས་དེ་ཚོ་འཁྱས་ཤོར་མེད་པ་གཤང་རྒྱུའི་ཚབ་ལ་ཀུན་བདེ་གླིང་ནས་མ་རྩ་གྱར་པོ་ཟུས་ནས་rGyal-rtser bkyon-ka phebs-bžag| luṅ-pa pha-gi'i naṅ-la mi yag-ñes ga-'dra yin thugs-rgyus med-par rGyal-rtse-ba 'Phrin-las zer-mkhan gčig tshoṅ-rogs-la ñar-gnaṅ-pa-'dra| kho mi tshoṅ-mkhas-po yin-na'aṅ khram-pa yin-tsa-na ṅa-tshor phan-thogs-pa khag-po red zer žu-mkhan byuṅ-bžag-ste thugs-snaṅ gnaṅ-mi-'dug| da-duṅ khor ma-rtsa bskur-nas gŽis-ka-rtse-la btaṅ-gnaṅ-bžag|

Today I have no way but to make a request. . . . During my absence in China I had committed all domestic work, and the supervision over the house and fields to the charge of Dorǰe-Lā. He, instead of looking properly after the property, arranged a loan from Künde-ling, and went to trade to Gyang-tse. Without knowing the character of the local people, he seems to have engaged as assistant a certain Ṭʳᶜin-lē, a native of Gyang-tse. Though some people had warned him that the man, though

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

clever in trading, was crafty and will be of no help to us, he paid no attention to their words, and having supplied him with money, sent him off to Shi-ga-tse.

Kᶜǒ Ši-ka-tse-la ma-čᵉ'im-pa-č'ē śar-č'a Tö-la pō-čᵉ'in-šā. Kᶜo-raŋ-nĭ kᶜō tᶜū-lŏ ke-č'ē gu-šŭ-nē da-wa-nyī-tsĕ ḍʳo-tū yi-gi ma-j'or-pa-ḍʳa ši-nē pᶜā-tsᶜū tse-č'ö-tū kᶜo pŏ-pa kᶜ'ę̄-šā. Ta de-sēl de-kᶜuŋ-nĭ yö-pa-ma-re-Te-nē ku-šō kᶜo-raŋ-gi čᵉ'a-la ma-tsa ṭʳę̄-bu yö-pa tē rum ṣī-nē dē tsᶜū pᶜe-pa-re. Ta kᶜo ṣim-pā ḍʳo-j'ūl kᶜa-po kē-ṣi ḍʳo-soŋ taŋ-nē kᶜo ṣim-tᶜu-nēl kᶜŏl lak-pā ŋū de-yö-me čᵉa-čᵉī-gi-ma-re. Te soŋ-tsū nē-kap ts'oŋ ma-kᶜ'er-raŋ-kᶜ'e-re. ŋa-ṭʳᵉŏ ma-tsa yā-pa te-gē k'in-tsᶜap ŋē ma-pᶜū-pā ḍʳi-gi-mindu. Te-pᶜā mi šę̄-ta-gi tsa-nē ŋū lę̄-j'u yö-pa te-tsᶜŏl lam-saŋ rā-gi-mindu te yī-tsū ta-rē di-nē čᵉ'a-ŋū to-tsĕ yā-po ma-naŋ-pā tᶜap mindu. Še-ts'ā go-nēl tsū-gi-yī da-wa nyī-gi naŋ-la pᶜū-tᶜu-pa ǒ'e-gi-yī. Ta ta-rē di-čik ts'amju čik naŋ-rō-naŋ.

ཁོས་གཞིས་ཀ་རྩེ་ལ་མ་ཕྱིན་པ་བྱས་ཤར་སྐྱེས་སྤྱན་ལྷོད་ལ་བྲོས་ཕྱིན་བཞག། ཁོ་ར་ན་ཐེ་ཚོར་སྐུགས་བློས་བཀལ་བསུ་གས་བཟུགས་ནས་ཚུ་བ་གཉིས་ཚམ་འགྲོ་དུས་ཡི་གེ་མ་འབྱོར་པ་འདྲ། གཞི་ནས་ཕར་ཚུར་རྩད་དཔྱོད་དུས་ཁོ་བྲོས་པ་མཁྱེན་བཞག། དེ་དེད་སའི་དེད་ཁུངས་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད། དེ་ནས་སྐུ་ཞབས་ཁོ་ར་ཅ་གི་ཐུག་ལ་མ་རྩ་སྤྱད་པ་ཡོད་པ་རེས་དུམ་གཟིགས་ནས་འདིར་ཚུར་ཕེབས་པ་རེད། དེ་ཁོ་རེར་པར་འགྲོ་ཆུ་ཡང་ཁྲག་ཐོ་བཞོ་སོང་བཏང་ནས་ཁོ་རེར་ཐུབ་ནའང་ཁོའི་ལག་པར་དངུལ་བཏང་ཡོད་མེད་ཚ་མཆེས་ཀྱི་མ་རེད། རེ་སོང་ཅ་ན་གནས་སྐབས་ཐོག་མ་འཁྱིར་ར་འཁྱིར་རེད། ཐུ་འཕྲོས་མ་ཆ་གཡར་པ་དེ་གང་གི་ཐྱེར་ཚད་ཐར་ལྷག་ཀྱི་མི་འདུག་དེ་ཡར་མེ་གནས་དག་གི་ཆ་ནས་དཔུལ་ཕེན་ཆུ་ཡོད་པ་དེ་ཚོང་ལས་སེང་རག་ཀྱི་མི་འདུག་ དེ་ཡིར་ཅ་ན་ ད་རེས་འདི་ནས་ཐུག་དཔུལ་རྩོ་གཅ་གཡར་ཐོ་མ་གནང་པར་ཐབས་མི་འདུག། ཁལ་འཆུགས་དགོས་ནའང་འཚོགས་ཀྱི་ཡིན། ཐུ་བ་གཉིས་ཀྱི་ནང་ལ་ཐུལ་ཐུབ་པ་ཅིད་ཀྱི་ཡིན། དེ་དེ་རེས་འདི་གཅིག་ཐུབས་འཇག་གཅིག་གནང་རོགས་གནང་།

Khos gŽis-ka-rtse-la mkhyin-pa-byas śar-kyag sTod-la bros-phyin-bžag| kho-raṅ-ni khor thugs-blos bkal-byas bsgugs-bžugs-nas zla-ba gñis-tsam 'gro-dus yi-ge ma-'byor-pa-'dra| gži-nas phar-tshur rtsad-dpyod-dus kho bros-pa mkhyen-bžag| da ded-sa'i ded-khuṅs-ni yod-pa-ma-red| de-nas sku-žabs kho-raṅ-gi phyag-la ma-rtsa phran-bu yod-pa des rum-gzigs-nas 'dir tshur phebs-pa red| da kho zin-par 'gro-rgyuyaṅ khag-po gal-srid 'gro-soṅ btaṅ-nas kho zin-thub-na'aṅ kho'i lag-par dṅul bsdad-yod-med čha-mčhis-kyi ma-red| de soṅ-tsa-na gnas-skabs gyoṅ ma-'khyer raṅ-'khyer-red| sṅa-'phros ma-rtsa gyar-pa de gaṅ-gi skyin-tshab ṅas ma-phul-par 'grigs-kyi-mi-'dug| de-phar mi gžan-dag-gi rtsa-nas dṅul len-rgyu yod-pa de-tsho 'aṅ lam-seṅ rags-kyi-mi-'dug| de yin-tsa-na da-res 'di-nas phyag-dṅul tog-tsam gyar-po ma-gnaṅ-par thabs-mi-'dug| žal-'khyags dgos-na'aṅ 'dzugs-kyi-yin| zla-ba gñis-kyi naṅ-la phul-thub-pa-byed-kyi-yin| da da-res 'di gčig skyabs-'jug gčig gnaṅ-rogs-gnaṅ|

He, instead of going to Shi-ga-tse, fled straight towards Tö. Dorje-Lā trusted him, and expected him to return. It seems that for about two months no letters were received. Eventually, on enquiry here and there, he came to know that the man had fled. There was no chance of overtaking him. Now, he himself had some money on hand with which he bought carpets and came here. Now, it will be difficult for him to overtake the man. Even if, by paying the expenses, he could be captured, there is

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

no certainty that he has any money left with him. Therefore, for the time being let us accept the loss. It is impossible for me not to pay the interest on money loaned previously. We shall not be able to get back at once money due from other people. Therefore, there is no way but to loan money from here. If a security is needed, I can provide it. I shall be able to repay the loan within two months. Now, please help me out with this matter.

(*Reply to the above*)

A-kᵒā. Ku-šō-gī čᵒ'a-lē tē̱-po ma-naŋ-pa-re. Taŋ-po-nē kᵒo mi kanḍʳe yī̱-mē̱ tū̱-ǰ'ū̱ mī čᵒanǰo č'e-gi-yö-me naŋ kanḍʳe yö tē̱-tē̱ tse-č'e. Te-nō kᵒo-rēī tsa-nē kē̱-ǰ'a kᵒē-ts'a ḍʳe-ra čik laŋ-naŋ-na mi kᵒo-rē yak-po ma-č'ē-nēī kᵒōī naŋ tă kᵒē-ts'a tă ke-čᵒa č'e-tᵒu-gi-re. Kē-si naŋ-yö-pa-čik yin-na tenḍʳe č'e-nū̱-gē ma-re. Ta-yin-nēī nē-kap gugdö-raŋ-naŋ-na ǰē-la kᵒo dok-pa-me-pā lo-si-gi-re. Te-tū̱ čik-č'e-na čᵒ'a-ŋū̱ to-tsë čᵒ'a-sǭ yoŋ-gi-re. Ta-rō kᵒa-nyē-gö-kᵒa-č'uŋ-pa tū̱ či re. Ŋē ŋū̱ ʈʳᵒē̱-bu či yā-po pᵒū̱-čᵒo. Kᵒē-ts'a go-gi-ma-re. Kandzin čik naŋ-na da-ga ḍʳi-gi-re.

ཨ་ཁ་ སྐུ་ཟབས་ཀྱིས་ཕྱག་ལས་བརྟན་པོ་མ་གནའ་པ་རེད། དཔོན་ནས་ཁོ་མི་གཱ་འདྲ་ཡིན་སྨིན་དུས་རྒྱུན་མིས་ཆ་འཛོག་ཅིང་ཡོད་མེད། ནང་གཱ་འདྲ་ཡོད་བརྟན་བརྟན་རྩད་དཔྱད་ དེ་ནས་ཁོ་རང་གི་རྩ་ནས་གཤོག་རྒྱ་ཁས་འཁྱགས་འབྲེལ་བ་གཅིག་ཟྭངས་གཤོག་ནས་ཀ་ མི་ཁོ་རང་གིས་ཡག་པོ་མ་བྱས་ན་ཁོའི་ནང་ དཔའ་བསྟན་ཡོད་པ་གཅིག་ཡིན་ན་དེ་འདྲ་ཅིང་ནུས་ཀྱི་མ་རེད། ད་ལྟའི་ནང་ གནས་སྐབས་སྐུག་སྡུད་རང་གཤང་ན་རྗེས་ལ་ཁོ་དོགས་པ་མེད་པར་ཚོགས་སྲིད་ཀྱི་རེད། དེ་དུས་གཅིག་བྱས་ན་ཕྱག་དཔྱལ་རྟོག་རྩམ་ཕྱག་ཚོས་ཡོང་གི་རེད། དཀའ་ངྷོན་ཁེའ་གཅིག་གཤང་ན་དེ་གས་འཇིག་གི་རེད།

A-kha| sKu-žabs-kyis phyag-las brtan-po ma-gnaṅ-pa-red| daṅ-po-nas kho mi ga-'dra yin-min| dus-rgyun mis čha-'jog byed-kyi-yod-med| naṅ ga-'dra yod brtan-brtan rtsad-dpyad| de-nas kho-raṅ-gi rtsa-nas gan-rgya khas-'khyags 'brel-ba gčig blaṅs-gnaṅ-na mi kho-raṅ-gis yag-po ma-byas-na'aṅ kho'i-naṅ daṅ khas-'khyags daṅ skad-čha byed-thub-kyi-red| gal-srid naṅ-yod-pa gčig yin-na de-'dra byed-nus-kyi'aṅ ma-red| da-yin-na'aṅ gnas-skabs sgug-sdod-raṅ-gnaṅ-na rǰes-la kho dogs-pa med-par log-srid-kyi-red| de-dus gčig-byas-na phyag-dṅul tog-tsam-phyag-son yoṅ-gi-red| da-res kha-ñes god-kha byuṅ-pa dus gčig red| ṅas dṅul phran-bu gčig gyar-po phul-čhog| khas-'khyags dgos-kyi-ma-red| bka'-'dzin gčig gnaṅ-na de-gas 'grig-gi-red|

A-kᵒā! You were not careful! At first, you should have properly found out what sort of man he was, did people usually trust him, and to what sort of family did he belong. Then you should have taken a written document (from him) and ask someone to vouch for him. Then, if the man had acted improperly, you could have spoken to his family and the guarantor. Had he a family, he would not dare acting like that. Therefore, let us wait for the time being. He is sure to turn up later. Then you might perhaps recover some of the money. Nowadays, it is the time to get into trouble and suffer loss. I can loan you some money. No need of a guarantee, a receipt will be enough.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

kandzin, receipt (བཀའ་འཛིན། bka'-'dzin).

tse-ǒ'e-pa, to find out (རྩད་དཔྱད་པ། rtsad-dpyad-pa).

gugdö-raŋ-naŋ-na, let us wait (སྒུག་སྡོད་རང་ནང་ན། sgug-sdod-raṅ-gnaṅ-na).

ǰo'a-sǒ yoŋ-gi-re, you might (perhaps) recover (སྐྱག་སོན་ཡོང་གི་རེད། phyag-son yoṅ-gi-red).

yā-po pʰū-wa, to loan (གཡར་ཕོ་ཕུལ་བ། gyar-po phul-ba).

XI. On Tibetan Artisans

ŋopsō-gī kō-gi haŋ-go ča-la-gi-śup šǒ-ta na-tsʰō ṣo-wa-re. Sē-nĭ Kʰam tă E-Tö-ŋǒ-la dǒ-gi-yö-pa-re. Lo šipčŭ koŋ Lha-sēĭ nye-ɖʳam Ṭʳip-nē sō tǒ-pa-re. Te-kap-la Ṭʳip-la Pö-pēĭ ṣo-ʈʳa-čik yö-wa-re. Mendā tʳip-yaŋ-čʼā ṣe-yā sā-pa čik ṣǒ-pa-re. Te-tŭ ser-ʈʳaŋ yaŋ ṣǒ-pā-re. Ŋŭ-gi ʈʳaŋ-kʰa-la teŋ-saŋ ʈʳaŋ-kʰa kar-po ṣe-wa-re. Tʰa-tʰā-nyē-tsʰǒ nam-bu tă tʰer-ma ǰʼu-tă ri-mo mindʳā na-tsʰō tʰā-pa-re. Nam-lē maŋ-čʰē Lho-kʰa tă Tsaŋ-kʰü-la čʼe-pa-re-tĕ tʰa-re tʰo-re čʼe-nyē ka-pā-lēĭ yö-wa-re. Tʰā-ʈʳʰi-nĭ śiŋ re.

རྫ་བཟོ་བས་ཀོ་བའི་ལྷམ་གོག་ ཅ་ལག་གི་ཤུབས་ གཟན་དག་སྣ་ཚོགས་བཟོ་བ་རེད། གསེར་ནི་ཁམས་དང་ ཨི་སྟོད་རོས་ལ་འདོན་ཡོད་པ་རེད། ལོ་ཤིའུ་བཟུའི་གོང་ལྷ་སའི་ཉེ་འགྲམ་གྲིབ་ནས་གསེར་བཏོན་པ་རེད། དེ་སྐབས་ལ་གྲིབ་ལ་བོད་པའི་བཟོ་གྲྭ་གཉེག་ཡོད་པ་རེད། མེ་མདའ་གྲིབ་ཡར་ཆུར་ཅར་ལ་གསར་པ་གཉེག་བཟོས་པ་རེད། དེ་དུས་གསེར་ཏམ་ཡང་བཟོས་པ་རེད། དངུལ་གྱི་ཏམ་ཀ་ལ་རང་ཏམ་ཀ་དག་ཅོ་ཅར་བ་རེད། ཐག་འཐག་མཁན་རྩོས་སྣམ་བུ་དང་ ཞེར་མ་ཐུང་དང་ རེ་རྫ་མེ་འདུ་བ་སྐ་རྩོགས་འཐག་པ་རེད། སྐམ་ལས་མང་ཆེ་བ་སྡོ་ཁང་དང་གཙང་བོད་ཀྱི་ས་ཆ་ལ་ཞེད་པ་རེད་དེ་ ཐ་རེ་ཐོ་རེ་ཅེད་མཁན་གཅིག་པའང་ལའང་ཡོད་པ་རེད། ཐག་ཁྲི་ནི་ཤིང་རེད།

rño-bzo-bas ko-ba'i lham-gog ča-lag-gi śubs gžan-dag sna-tshogs bzo-ba-red| gser ni Khams daṅ E-sTod-ño-la 'don-gyi-yod-pa-red| lo bži-bčŭ'i goṅ Lha-sa'i ñe-'gram Grib-nas gser bton-pa-red| de skabs-la Grib-la Bod-pa'i bzo-grwa gčig yod-pa-red| me-mda' grib-yaṅ-'byar zer-ya gsar-pa gčig bzos-pa-red| de-dus gser-ṭaṃ yaṅ bzos-pa-red| dṅul-gyi ṭaṃ-kha-la deṅ-saṅ ṭaṃ-kha dkar-po zer-ba-red| thag-'thags-mkhan-tshos snam-bu daṅ ther-ma rgyu tă ri-mo mi-'dra-ba sna-tshogs 'thags-pa-red| snam-las maṅ-čhe-ba Lho-kha daṅ gTsaṅ khul-la byed-pa-red-de tha-re-tho-re byed-mkhan ga-bar-la'aṅ yod-pa-red| thags-khri ni śiṅ red|

Shoemakers make leather boots and different kinds of (leather) cases to keep things. Gold is mined in Khams, E and Tö. Some forty years ago gold was mined at Ṭʳip in the vicinity of Lha-sa. At that time there was a Tibetan factory at Ṭʳip, and a new rifle called Ṭʳip-yaŋ-čʼā was manufactured there. At that time gold coins were also coined there. Silver ʈʳang-kʰas are nowadays called 'white ʈʳang-kʰas'. Weavers make woollen cloth and serge of different quality and design. Weaving is mostly done in the provinces of Lho-kha and Tsang, but a few weavers are found throughout (the country). The loom is made of wood.

Rum-tʰa-nyē maŋ-ŋa Šĭ-ka-tse tă J̌ʼaŋ-tse-ǰʼü-la yö-wa-re. Te-pʰā rum tă tʰer-ma na-tsʰō tʰā-gi-re. Par-kŏ-pē par-ši tsʰaŋ-ma ʈʳʰak-śiŋ-la kŏ-ǰʼab-nē ṣo-wa-re. Pö-gi Kanǰʼur Tē-ǰʼur-gī tsʰǒ-pē pe-čʰa tsʰaŋ-ma śiŋ-pā re.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Śu-gu yak-pō ǰ'ab-na par še-ṭʳa sē-po lē̆-gi-re. Ma-ṣe-pēi ka-tū-yin-nēi par ǰ'a-tᶜu-gi-re. Ṭʳᶜapṣō-gi ṭʳᶜa-čö-yā tă daŋ-tē̆-yā ka-yaŋ č'e-pa-re. Ṣo-lak-śē šē̆-ta tsa-ge-tsi-ge maŋ-po yö-wa-re. yaŋ pᶜar-čin te tar-sŏ čᶜē̆-po-re. Teŋ-seŋ kŏ-tsᶜem-gi ku-tᶜaŋ ṣo-yā te tar-g'ē čᶜē̆-po č'uŋ-šā.

རུམ་འཐག་མཁན་མང་པ་གཞིས་ཀ་རྩེ་དང་ རྒྱལ་རྩེ་བརྒྱུད་ལ་ཡོད་པ་རེད། དེ་ཕར་རུམ་དང་ ཐེར་མ་སྣ་ཚོགས་འཐག་གི་རེད། པར་ཀོས་པས་པར་གཞི་ཤངས་མ་མཉེགས་ཤིང་ལ་ཀོས་བརྒྱབས་ནས་བཟོ་བ་རེད། བོད་ཀྱི་བཀའ་འགྱུར་ བསྟན་འགྱུར་ཀྱིས་མཚོན་པའི་དཔེ་ཅ་ཚང་མ་ཤིང་པར་རེད། ཤོག་བུ་ཡག་པོར་བརྒྱབས་ན་པར་ཞེ་དྲག་གསལ་པོ་ལེན་གྱི་རེད། མ་ཟད་པའི་ཀ་དུས་ཡིན་ནའང་པར་རྒྱག་ཐུབ་ཀྱི་རེད། སྤྲ་བཟོ་བས་སྤྲ་གཅོད་ཡ་དང་ མདངས་བཏོན་ཡ་གང་ ཡང་ཅིར་ཡང་རེད། བཟོ་ལག་ཤེས་གཙང་དག་ཆ་ཀ་ཆ་ཚོགས་ཆེ་ཞིང་ཟབ་པ་རེད། ཡང་ ཕར་ཅིན་དེ་དར་སྒོལ་ཆེན་ཞིང་རེད། དེང་སང་གོས་འཚོམ་ཀྱི་སྒྲ་ཐང་བཟོ་ཡ་དེ་དང་རྒྱས་ཆེན་ཞིང་ཟབ་བཟང།

Rum-'thags-mkhan maṅ-ba gŽis-ka-rtse daṅ rGyal-rtse brgyud-la yod-pa-red| de-phar rum daṅ ther-ma sna-tshogs 'thag-gi-red| par-rkos-pas par-gži tshaṅ-ma mkhregs-śiṅ-la rkos-brgyabs-nas bzo-ba-red| Bod-kyi bKa'-'gyur bsTan-'gyur-gyis mtshon-pa'ī dpe-čha tshaṅ-ma śiṅ-par red| śog-bu yag-por brgyabs-na par že-drag gsal-po len-gyi-red| ma-zad-pa'i ga-dus yin-na'aṅ par rgyag-thub-kyi-red| phra-bzo-bas phra-gčod-ya daṅ mdaṅs-bton-ya gaṅ-yaṅ byed-pa-red| bzo-lag-śes gžan-dag rtsag-ge rtsig-ge maṅ-po yod-pa-red| yaṅ phar-čin* de dar-srol čhen-po red| deṅ-saṅ gos-'tshem-gyi sku-thaṅ bzo-ya de dar-rgyas čhen-po byuṅ-bžag|

Most of the carpet-makers live about Shi-ga-tse and Gyang-tse. There they make different kinds of carpets and serge. Blockmakers make printing blocks of hard wood. All Tibetan books, including the Kanj'ur and Tē̆-ǰ'ur, are block-prints. If good quality paper is used, the print is very clear. Printing can be done whenever required. Jewellers are cutting and polishing stones. There are many different kinds of crafts. The art of embroidery is widely spread. Nowadays the art of embroidered silk banners is very popular.

Śiŋ-ṣō-tsᶜŏ śiŋ-gi ṭʳu tă naŋ-čᶜē śiŋ-ḍʳo tsᶜaŋ-ma ṣo-wa-re. yaŋ śiŋ-la ṭʳŏ-ǰ'ab-nē kā-gi-šu be-lo čᶜö-śam čok-tse nyiŋ-je-po maŋ-po ṣo-wa-re. Śiŋ-ṣo te Pö-la J'a-Pē-nē tar. jē-la J'a-na-nē ts'aŋ tar-ra-re. Ṭʳuk-pa-tsᶜŏ śiŋ tsen-dē̆ tă tar-kᶜa ǰ'a-či-ta-la ṭʳu-ǰ'ab-nē doŋ-mo pᶜor-pa nö-čᶜē na-tsᶜō ṣo-wa-re. Čak-ṣō-tsᶜŏ ṭʳi duŋ tᶜo-wa kam-pa čem-tse tᶜa-na kᶜap yē̆-čᶜe-gi lak-čᶜa tă śŏ-čā jō ča-mē tsᶜē̆-pē so-nam-gi yo-čᶜē kaŋ-kᶜa ṣo-wa-re.

ཤིང་བཟོ་བ་ཆོས་ཤིང་གི་ལྗུང་དང་ ནང་ཆས་ཤིང་སྒྲིག་ཅང་མ་བཟོ་བ་རེད། ཡང་ཤིང་ལ་དཀྱོལ་བཏུབས་ནས་ཀ་བའི་གཞུ་ འབེ་ཨོག་ མཆོད་བཤམས་ ཅོག་ཙོ་སྐྱིང་རྡོ་ཤིང་ཟེ་བོ་མང་པོ་བཟོ་བ་རེད། ཤིང་བཟོ་རེ་བོད་ལ་ཏུ་བལ་ནས་དར། རྩེས་ལ་ཏུ་ནག་ནས་ཀྱང་དར་བ་རེད། དཀྱག་པ་ཆོས་ཤིང་ཪཀ་དར་དང་ རྩ་ཁ་ ཏུ་ཉེ་དག་ལ་དཀྱག་བཏུབས་ནས་ སྒྲོང་ཚོ་ཐོར་པ་ སྒྲོང་ཆས་སྐ་ཆོགས་བཟོ་བ་རེད། ལྷགས་བཟོ་བ་ཆོས་ཀྱི་ མདུང་ ཐོ་བ་ སྐམ་པ་ རེམ་ཅོ་ ཁ་ཟ་ཁྲབ་ཡན་ཆད་ཀྱི་ལག་ཆ་དང་ གཤོལ་ལྷགས་ འཇོར་བ་ཨ་ཐབ་མས་མཆོད་པའི་ཚོ་ཆས་ཀྱི་ཡོ་ཆས་གང་ཁ་བཟོ་བ་རེད།

Śiṅ-bzo-ba-tshos śiṅ-gi gru daṅ naṅ-čhas śiṅ-sgrog tshaṅ-ma bzo-ba-red| yaṅ śiṅ-la dkrol-brgyabs-nas ka-ba'i gžu 'be-log mčhod-bśams čog-tse sñiṅ-rǰe-po maṅ-po bzo-ba-red| śiṅ-bzo de Bod-la rGya-Bal-nas dar| rǰes-

* Another word is tsᶜem-ṭʳup (ཚེམ་གྲུབ། tshem-grub).

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

la rGya-nag-nas kyaṅ dar-ba-red| dkrug-pa-tshos* śiṅ-tsan-dan daṅ star-kha rgya-či-dag-la dkrug-brgyabs-nas sdoṅ-mo phor-pa snod-čhas sna-tshogs bzo-ba-red| lčags-bzo-ba-tshos gri mduṅ tho-ba skam-pa ǰem-tse pa'i so-nam-gyi yo-čhas gaṅ-kha bzo-ba-red|

Carpenters make wooden boats and house-furniture. They also carve beautifully the capitals of pillars, wooden altars and tables. The trade spread to Tibet from India and Nepāl. Later it also spread from China.

Turners work sandal wood, walnut, juniper wood, etc., and make tea-churns, wooden cups and various kinds of containers. Smiths make swords, spears, hammers, tongs, scissors, and other implements down to needles, as well as all agricultural implements, such as ploughs, hoes, spades, etc.

yaŋ čā tă ra-la ṭʳŏ-ǰ'ab-nē tēĭ ṭʳap-me-koŋ-sum ta-gēĭ tᶜoŋ-ǰu nyuk-ɖʳo tam-ṭʳᶜu gom-pa-kᶜa-gi gŏĭ g'ę̆ ṣŏ-nē tsᶜa-sē toŋ-ŋa-re. čak-ṭʳŏ-ṣo-yā-la Kᶜam Derge-ŋŏ-la kᶜē-po yö-pa-re. Luk-pa-tsᶜŏ sē-ŋŭ-ṣaŋ-čā ka-re-yin-nēĭ lu-ǰ'ab-nē kunɖʳa tă ṭʳi-bu yer-kᶜa či-ta ṣo-wa-re. Dzapṣō-tsᶜŏ dza-kᶜŏĭ kā-yŏ nö-čᶜē na-tsᶜō kᶜaŋ-pēĭ tᶜo-g'ę̆ ṣū-nyę̆ na-tsᶜō ṣŏ. Sē-tsi tă yū-tsi toŋ-ŋa-re. ŋa-mo Pö-pē ṣŏ-pēĭ kā-yŏ te-tsᶜo še-ṭʳa-gi yak-po yö-wa-re.

ཨང་ཐྲག་པ་དང་རྩོལ་བཅུབས་ནས་རྟེའུ་སྒབ་ རྣིང་ གོང་གཡུམ་ རྡ་ཟླའི་ མཚོ་འཇུག་ སྐྱག་རྩོལ་དམ་ཁྲུག་གི་ཆོས་ཁྱིམ་བཟོས་ནས་ཆ་གཞེར་གཏོང་བ་རེད། ཐྲག་པ་ཚོས་གཞེར་ དཏལ་ ཐངས་ ཐྲག་གཱ་རེ་ཡིན་རབང་ཐྲག་བཅུབས་ནས་སྐྱ་འདྲ་དང་ དྲེལ་བ་ གཡེར་ཁ་ཅེ་དག་བཟོ་བ་རེད། ཇ་བཟོ་བ་ཚོས་ཇ་ཁྲིའི་ཀར་ཡོལ་ སྡོད་ཚས་སྐ་ཚོགས་ ཁང་པའི་ཐོག་ཏུར་ གཟུགས་བརྙན་སྐ་ཚོགས་བཟོས། གཞེར་ཅི་དང་ གསུ་ཅི་གཏོང་བ་རེད། ཇ་མོ་བོད་པས་བཟོས་པའི་ཀར་ཡོལ་དེ་ ཚ་ཞེ་དག་གི་ཡག་ཐོ་ཡོད་པ་རེད།

yaṅ lčags daṅ rag-la dkrol-brgyabs-nas rta'i srab-rmed-goṅ-gsum rta-sga'i mthoṅ-'jug smyug-sgrog dam-phrug dgon-pa-khag-gi sgo'i rgyan bzos-nas tsha-gser gtoṅ-ba-red| lčags dkrol-bzo-ya-la Khams sDe-dge ṅos-la mkhas-po yod-pa-red| blug-pa-tshos gser-dṅul zaṅs-lčags ga-re yin-na'aṅ blug-brgyabs-nas sku-'dra daṅ dril-bu gyer-kha či-dag bzo-ba-red|

rDza-bzo-ba-tshos rdza-kho'i kar-yol snod-čhas sna-tshogs khaṅ-pa'i thog-rgyan gzugs-brñan sna-tshogs bzos| gser-rtsi daṅ gyu-rtsi gtoṅ-ba-red| sṅa-mo Bod-pas bzos-pa'i kar-yol de-tsho že-drag-gi yag-po yod-pa-red|

Again, they work iron and brass, and ornament and gild bridles, cruppers, breast-plates and saddle-trees, pencases, seals, and door-ornaments of monasteries. (People) in the region of Khams-Derge are skilled in iron-work.

Image-makers cast gold, silver, brass and iron, to make images, large and small bells, etc. Potters make clay cups and various kinds of pots, also roof-ornaments of houses, and various kinds of images. They paint them over with gold and powder made of powdered turquoise stones. Ancient Tibetan cups are very well made.

---

* Another word for turner is kor-pa, སྐོར་པ། skor-pa, or kor-kᶜę̆, སྐོར་མཁན། skor-mkhan.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

XII. On Tibetan Artisans

Q. Pö-la teŋ-saŋ ṣo-lak-śē na-kᶜa ka-tsᶜö-tsē yö-pa-re.

A. Na-kᶜa kᶜa-śē yö-wa-re. Lha-brī-pa, śiŋ-ṣō, ṭʳuk-pa, čak-ṣō, luk-pa. dzapṣō, ŋopṣō, dopṣō, šapṣō, tᶜa-tᶜā-nyē, rum-tᶜā-nyē, tsᶜembū, śu-guj'a-nyē, par-pa, par-kŏ-pa, do-kŏ-pa, ṭʳᶜapṣō, sē-dē-nyē, nyuŋ-ma-la-nyē-či-ta yö-wa-re.

བོད་ལ་ དེང་སང་ བཟོ་ལག་ཤེས་ སྣ་ཁ་ གཙོད་ཚམ་ཡོད་པ་རེད།

སྣ་ཁ་ཤེས་ཡོད་པ་རེད། ལྷ་བྲིས་པ། ཤིང་བཟོ་བ། དཀྲུག་པ། ལྕགས་བཟོ་བ། ཐུག་པ། ཇོ་བཟོ་བ། རྫི་བཟོ་བ། རྡོ་བཟོ་བ། ཞྭ་བཟོ་བ། ཐག་འཐགས་མཁན། དུམ་འཐགས་མཁན། འཚེམ་བུ་བ། ཤོག་བུ་རྒྱག་མཁན། པར་པ། པར་རྐོས་པ། རྡོ་རྐོས་པ། ཁྲ་བཟོ་བ། གསེར་འདོན་མཁན། སྨུག་མ་སྙད་མཁན་ཅི་དག་ཡོད་པ་རེད།

Bod-la deṅ-saṅ bzo-lag-śes sna-kha ga-tshod-tsam yod-pa-red|

sNa-kha kha-śes yod-pa-red| lha-bris-pa śiṅ-bzo-ba dkrugs-pa lčags-bzo-ba blug-pa rdza-bzo-ba rṅo-bzo-ba rdo-bzo-ba žwa-bzo-ba thag-'thags-mkhan rum-'thags-mkhan 'tshem-bu-ba śog-bu rgyag-mkhan par-pa par-rkos-pa rdo-rkos-pa khra-bzo-ba gser-'don-pa smyug-ma-slad-mkhan* či-dag yod-pa-red|

What sorts of arts and crafts are there in Tibet nowadays ?

There are several kinds: artists, carpenters, turners, smiths, image-makers, potters, shoe-makers, masons, hatters, weavers, carpet-makers, tailors, paper-makers, printers, block-carvers, stone-carvers, jewellers, gold prospectors, basket-makers, etc.

Q. Teŋ-saŋ lha-brī-pē ri-mo kanḍʳe ṭʳi-wa-re. J'uŋ-kᶜuŋ kanḍʳe re.

A. Ṭʳi-čᶜapᶜē-čᶜē-la-naŋ-kᶜā sa-ši tă yü-joŋ kᶜaŋ-ṣaŋ śiŋ-na me-to čᶜupdziŋ-gī-kor-wēī k'i-la lha

* The word is also written སྨུག་མ་ལྷད་མཁན། smyug-ma-lhad-mkhan.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

tsoŋkᵉō dūn-la čᵉö-pēl yo-č'e yö-pa tenḍʳe ṭʂʅ-re. Lha-tsᵉo ši-wa yin-na č'ē-k'ū riŋ-po śaŋ-seŋ-tᵉo-po ku-tö bom-po lha-mo-tsᵉo šē-rē dzum-taŋ-yö-pa ku-tö tă ku-me bom-po nu-ma tᵉo-po ku-ke pᵉa-po-taŋ-čē nam-ǰ'ur yi-du oŋ-wa ḍʳa-bo čik tă ṭʂʰak-po-tsᵉo č'ē-dum-po śaŋ-la nyē-ma yö-pa še-daŋ-nē čᵉe-wa tō-pa ku-ṣū bom-po sŏ-ṭʂʰö lu-de-pa to-dir-wa-taŋ-čē nam-ǰ'ur ǰik-su-ruŋ-wa tenḍʳe-či ṭʂʅ-gi-re.

དེང་སང་ལྷ་བྱིས་པས་རི་མོ་གཏྲ་བྲི་བ་རེད། འཕྱང་ཁུངས་གཏྲ་རེད།

བྱིས་ཆ་ཕལ་ཆེར་ལ་རྣམ་མཁའ་སྙ་གཞི་དང་ ཡུལ་ལྗོངས་ ཁའ་བཟང་ ཤིན་སྣ་ མེ་རྟོག་ རྫུས་རྫིས་ བསྐོར་བའི་ དཀྱིལ་ལ་ ལྷ་ གཙོ་འཁོར་མདུན་དུ་ མཆོད་པའི་ ཡོ་བྱད་ཡོད་པ་ དེ་འདྲ་བྱེ་བ་རེད། ལྷ་ཚོ་ཞི་བ་ཡིན་ན་ ཐྱན་དཀྱུས་ རིན་པོ་ཤངས་མཛེས་པོ་ སྐུ་སྟོད་ བསྒོམ་པོ་ ཤངས་གཅེར་མཛེས་པོ་ སྐུ་ཤུལ་ ལྷ་མོ་ཚོ་ཞལ་ར་མ་འཛུམ་མདངས་ཡོད་པ་ སྐུ་སྟོད་དང་ སྐུ་སྨད་ བྱོམ་པོ་ ནུ་མ་ མཐོ་པོ་ སྐུ་སྐེད་པ་ པོ་དང་བཅས་ རྣམ་འགྱུར་ ཡིད་དུ་ཚོང་བ་ འདྲ་པོ་གཅིག་དང་ དུག་པོ་ཆོ་ཐྱན་རྒྱམ་པོ་ ཤངས་ལ་གཉིན་མ་ཡོད་པ་ ཉལ་གདངས་རས་མཆེ་བ་ སྟོན་པ་ སྐུ་གཟུགས་ བྱོམ་པོ་ གསོལ་གྲོང་སྐྱག་བསྟུན་པ་ ཆོས་ཉིད་བ་དང་བཅས་ རྣམ་འགྱུར་ འཇིག་སྟེན་བ་ཅད་ཀྱི་ཀུན་རིག་རེད།

Teṅ-saṅ lha-bris-pas ri-mo ga-'dra bri-ba-red| 'byuṅ-khuṅs ga-'dra red|

Bris-čha phal-čher-la nam-mkha' sa-gži daṅ yul-ljoṅs khaṅ-bzaṅ śiṅ-sna me-tog čhu-rdziṅ-gis bskor-ba'i dkyil-la lha gtso-'khor mdun-du mčhod-pa'i yo-byad yod-pa de-'dra bri-ba-red| Lha-tsho ži-ba yin-na spyan-dkyus riṅ-po śaṅs-gzeṅs mtho-po ku-stod sbom-po lha-mo-tsho źal-ras 'dzum-mdaṅs yod-pa ku-stod daṅ ku-smad sbom-po nu-ma mtho-po ku-sked phra-po-daṅ-bčas rnam-'gyur

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

yid-du-'oṅ-ba * 'dra-po-gčig daṅ drag-po-tsho spyan zlum-po † śaṅs-la gñer-ma yod-pa žal-gdaṅs-nas mče-ba ston-pa sku-gzugs sbom-po gsol-grod lug-bsdad-pa lto-ldir-ba-daṅ-bčas rnam-'gyur 'jigs-su-ruṅ-ba ‡ de-'dra gčig bri-gi-red|

Nowadays what kind of work is done by artists, and from where has painting originated?

They paint after the generally adopted style of painting, gods and goddesses with their retinues surrounded by sky, landscapes, mansions, groves, flowers, and ponds with offerings placed in front of them. Gods in the peaceful aspect are represented with oblong almond-like eyes, prominent noses and a full upper part of the body. The goddesses are represented with smiling faces, full bodies, high breasts, slim waists, and of pleasing appearance. Divinities in the wrathful aspect are represented with round eyes, wrinkled noses, showing teeth in wrath, with stout bodies, big-bellied and of fierce appearance.

Pö-gi taŋ-pōĭ ri-mōĭ ǰ'uŋ-kᵉuŋ-nĭ J'a-gar tă Pē-yü re. Lha-sa tsuk-la-kᵉaŋ-la Pē-ṭʳī-gi deb-rī nyiŋ-pa re-nyī tandēĭ yö-pa-re. Sam-yē tsuk-la-kᵉaŋ J'a-gar O-tanta-pu-rī pe-tē-nē śaŋ-pa-re. Ri-mōĭ J'a-gar-gi ṭʳī-čᵉa ɖʳa-bo yö-pa-re. Ŋa-mōĭ Ū-ṭʳī-gi tᵉaŋ-ka te-tsᵉo J'a-gar-gi ri-mo-taŋ-čik-pa-re. Tsᵉǭ yaŋ domtsᵉǭ še-či re. Domtsᵉǭ nĭ Pö-pa-raŋ-gī rīĭ-kᵉog-pa-nē tǭ-pa-re. Tsᵉǭ di lo ka-tsᵉö čᶜ'in-nēĭ do yē-gi-ma-re. Ŋa-mōĭ kᵉaŋ-pa tᵉsǭ di-taŋ-pa-te-tsᵉo teŋ-saŋ yaŋ sar-pa naŋ-šin tᵉoŋ-gi-re. Te-riŋ kᵉe-sa Kᵉam-čᶜ'ō-nē Ū-čᶜ'ō-la J'a-ṭʳī tar-sō čᵉē-po čᵉā-šā. Pö-la kᵉaŋ-pēĭ go gī-kᵉuŋ-gi rupši čᶜ'a-gam čok-tse tsᵉaŋ-mā ri-mo ṭʳi-gi-re.

---

* The word ཞིན་རྗེ་པོ། sñiṅ-rje-po can be used instead.

† Or gō-gō (སྒོར་སྒོར། sgor-sgor).

‡ Or še-tʳa tsᵉa-po (ཞེ་སྐྲག་ཚ་པོ། že-skrag tsha-po).

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

བོད་ཀྱི་དང་ཐའི་རི་མོའི་འགྲུང་ཁུངས་ནི་རྒྱ་གར་དང་ བལ་ཡུལ་རེད། ལྷ་ས་གཙུག་ལག་ཁང་ལ་བལ་ཡིས་ཀྱི་ ལྡེབ་རིས་རྙིང་པ་རེ་གཉིས་ད་ལྟའང་ཡོད་པ་རེད། བསམ་ཡས་གཙུག་ལག་ཁང་རྒྱ་གར་ཨོ་དན་ཏ་པུ་རིར་དཔེ་བཟོས་ རས་བཞེངས་པ་རེད། རི་མོའང་རྒྱ་གར་ཀྱི་ཐེས་ཚ་འདྲ་ཐོ་ཡོད་པ་རེད། ཕྱི་མོའི་དབུས་ཐེས་ཀྱི་ཁང་ཀ་དེ་རྩི་གར་ ཀྱི་རི་མོ་དང་གཅིག་པ་རེད། ཚོན་ཡང་རྡོ་ཚོན་གཅིག་གཅིག་རེད། རྡོ་ཚོན་ནི་བོད་པ་རང་ཁོས་རིའི་ཁྲག་ལ་རས་བཏོན་ པ་རེད། ཚོན་འདི་ཡོ་གཱ་ཚོད་ཐེན་ནས་མདོག་ཡལ་ཀྱི་མ་རེད། ཕྱི་མོའི་ཁང་པ་ཚོན་འདི་བཏང་ལ་དེ་ཚོ་རེད་སང་ ཡང་གསར་པ་ནོད་བཞིན་མཐོང་གི་རེད། དེ་རིང་ཅི་སང་ཁམས་ཕྱོགས་རྣས་དབུས་ཕྱོགས་ལ་རྒྱ་ཐྲེས་དར་སྤྱི་ཟེར་ཐོ་ ཆགས་བཞག། བོད་ལ་ཁང་ཁའི་སྒོ་ཤེའུ་ཁུང་གི་དུ་བཞི་ཐུག་རྩམ་ ཅོག་ཙེ་ཚང་མར་རེ་མོ་ཐྲེ་གི་རེད།

Note: བལ་ཐྲེས་ཀྱི་ལྷེབ་རིས། or བལ་ཐོས་ཐྲེས་བའི་ལྷེབ་རིས། fresco painted by a Nepālese (artist).

Bod-kyi daṅ-po'i ri-mo'i 'byuṅ-khuṅs-ni rGya-gar daṅ Bal-yul red| Lha-sa gtsug-lag-khaṅ-la Bal-bris-kyi ldeb-ris rñiṅ-pa re-gñis da-lta'aṅ yod-pa-red| bSam-yas gtsug-lag-khaṅ rGya-gar O-tanta-pu-rir dpe-bltas-nas bžeṅs-pa-red| ri-mo'aṅ rGya-gar-gyi bris-ča 'dra-po yod-pa-red| sṅa-mo'i dbUs-bris-kyi thaṅ-ka de-tsho rGya-gar-gyi ri-mo-daṅ-gčig-pa-red| tshon yaṅ rdo-tshon ži-gčig red| rdo-tshon-ni Bod-pa-raṅ-gis ri'i-khog-pa-nas bton-pa-red| tshon 'di lo ga-tshod phyin-na'aṅ mdog yal-gyi-ma-red| sṅa-mo'i khaṅ-pa tshon 'di btaṅ-pa de-tsho deṅ-saṅ yaṅ gsar-pa naṅ-bžin mthoṅ-gi-red| de-riṅ khe-saṅ Khams-phyogs-nas dbUs-phyogs-la rGya-bris dar-srol čhen-po čhags-bžag| Bod-la khaṅ-pa'i sgo sge'u-khuṅ-gi ru-bži phyag-sgam čog-tse tshaṅ-mar ri-mo bri-gi-red|

Early Tibetan painting originated from India and Nepāl. In the Lhasa Cathedral there are found even now one or two frescoes in the Nepālese style. The Temple of Sam-yē was built on the model of the Indian Otantapurī vihāra. The paintings are similar in style to the Indian paintings. Painted banners executed in the old Central Tibetan style were exclusively painted in mineral colours. These mineral colours were extracted by Tibetans themselves from inside mountains. These paints never lose their colour, in spite of their age. Old buildings painted over with these colours even now look like new ones. Nowadays the Chinese style of painting spread from Khams towards Ü. In Tibet house doors, window frames, chests and tables are all decorated with painting.

Yaŋ ǰ'ūṇ-tu yoŋ-ḍṛā-gi ri-mṏī-ṭṛē-la tā-g'e bum-ṣū mi-t^{c}ṻ ǒ^{c}'ō-lē g'e-wēī ts^{c}ē-ma-sum t^{c}ṻ-pa-pṻ-ši dö-yṏ-na-ŋa ts^{c}e-riŋ-ṭṛuk-k^{c}or g'e-śi-na-dṻ ṭṛa-śī-dzē-g'e dorǰe-ǰ'a-ṭṛam gā-k^{c}'i yuŋ-ḍṛuŋ-taŋ-čē tsik-pēī de-brī-la ṭṛī-re (ṭṛi-wa-re). Ri-mo te-ts^{c}o so-sō ts^{c}ṓ-tṓ tă temḍṛe-gi tā re-re yö-pa-re. Per-na mi-t^{c}ṻ ǒ^{c}'ō-lē-g'e-wēī ts^{c}ē-ma-sum-ṣe-yā-tē seŋ-ge-ǒ^{c}'uŋ-deb ǒ^{c}u-sī-tuŋ-deb nya-mo-sam-deb-čē ǰ'ṻ-tu mi-t^{c}ṻ-pēī sem-čē rik tă ṣū k^{c}a-to ǒ'ö-pa miṇḍṛā nyī-nyī nyam-tu t^{c}ṻ-pē mi-ts^{c}aŋ-mā so-sōī ḍṛa-taŋ-t^{c}ṻ-pēī t^{c}ap ǒ'e-go-yā tă rik-tă-či-ta-gi ǒ^{c}'o-šē poŋ ṣĕ da-tṓ-gi-yö-wa-re. Tū-kap dē ri-mo dē Dzam-liŋ ǒ'i-ts^{c}ō-gi tar-ǒ^{c}ēī tā-la ǒ'ṓ-na yak-po yoŋ-gi-re.

ཡང་ཐུན་དུ་ཡོངས་གྲགས་ཀྱི་རི་མོའི་གྲས་ལ་ རྟགས་བཀྲད་ཁམ་གཟུགས་ མི་མཐུན་པོགས་ལས་ཀྱལ་བའི་ མཚན་མ་གཤུམ་ མཐུན་པ་སྐྱེ་བའི་ འདོད་ཡོན་སྤྲ་ལྷ་ ཆ་རིང་དུག་ལ་ཁོང་ ཀུལ་སྡིད་སྤྲ་བདུན་ བག་ཅིས་ཇ་སངས་བཀྲད་ དོ་རྗེ་ཀུ་གྲམ་ དགའ་འཆྱིལ་ གཤུང་ཐང་དང་བཅས་ ཆ་གཡའ་ཁྱེའ་རས་ལ་བྱེ་བ་རེད། རི་མོ་དེ་ཆོ་སོ་སོར་མཚོན་དོན་

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

དང་ རྟེན་འབྲེལ་གྱི་རྣམས་ རེ་རེ་ཡོད་པ་རེད། དཔེར་ན་ མི་མཐུན་ཕྱོགས་ལས་རྒྱལ་བའི་མཚན་མ་གསུམ་ཞེར་ཡ་རེར་ སེང་གེ་ཁྱུང་བཟེའམ་ ཆུ་ཤིན་དུང་བཟེའམ་ ཉ་མོ་སྐམ་བཟེའམ་བཅས་ཀྱང་དུ་མི་མཐུན་པའི་སེམས་ཅན་རིགས་དང་ གཟུགས་ ཁ་དོག་ སྤྱོད་པ་མི་འདྲ་བ་གཉིས་གཉིས་མཉམ་དུ་མཐུན་པས་ མི་ཚང་མར་ སོ་སོའི་དགྲ་མཐུན་པའི་ ཐབས་བྱེད་དགོས་པ་དང་ རིགས་དང་ཅི་དག་གི་ ཕྱོགས་ཞེན་སྤོན་ཟེར་བརྡ་སྟོན་གྱི་ཡོད་པ་རེད། དུས་སྐབས་འདིར་རི་མོ་འཛམ་གླིང་ སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་དར་ཆའི་རྟགས་ལ་བཀྱོན་ནས་ཀྱང་ཡོང་ཆེ་རེད།

Yaṅ rgyun-du yoṅs-grags-kyi ri-mo'i gras-la rtags-brgyad-bum-gzugs mi-mthun-phyogs-las rgyal-ba'i mtshan-ma-gsum mthun-pa-spun-bži 'dod-yon-sna-lṅa tshe-riṅ-drug-'khor rgyal-srid-sna-bdun bkra-śis-rdzas-brgyad rdo-rǰe-rgya-gram dga'-'khyil gyuṅ-druṅ-daṅ-bčas rtsig-pa'i ldeb-ris-la bri-ba-red| ri-mo de-tsho so-sor mtshon-don daṅ rten-'brel-gyi rtags re-re yod-pa-red| dper-na mi-mthun-phyogs-las-rgyal-ba'i mtshan-ma-gsum-zer-ya der seṅ-ge khyuṅ-bsdebs čhu-srin-duṅ-bsdebs ña-mo sram-bsdebs-bčas rgyun-du mi-mthun-pa'i sems-čan rigs daṅ gzugs kha-dog spyod-pa mi-'dra-ba gñis-gñis mñam-du mthun-pas mi tshaṅ-mar so-so'i dgra-daṅ-mthun-pa'i thabs-byed-dgos-ya daṅ rigs-daṅ-či-dag-gi phyogs-žen spoṅ zer brda-ston-gyi-yod-pa-red| dus-skabs 'dir ri-mo 'di-yaṅ 'Dzam-gliṅ spyi-tshogs-kyi dar-čha'i rtags-la bkyon-na yag-po yoṅ-gi-red|

Among the well-known ornamental designs depicted on frescoes, one finds the Tā-g'e bum-ṣū (rtags-brgyad bum-gzugs), the Three Victorious Signs, the Four Friends, the Five Accomplishments, the Six Kinds of Longevity, the Seven Treasures of a King, the Eight Auspicious Offerings, the Viśvavajra Emblem, the Auspicious Emblem and the Svastika. Each of these designs has its meaning and represents an auspicious symbol. For example, the one called the Three Victorious Signs represents pairs of antagonistic animals of different appearance, colour and habits, such as the lion and the garuḍa, a makara and a shell, a fish and an otter. They remind men of the necessity of reconciling oneself to one's enemies and of abandoning attachment to a particular race or species. Nowadays one would do well to adopt this design as emblem for the flag of an international assembly.

XIII. On the building of houses in Tibet

Dopṣō-tsᵉŏ kᵉaŋ-pa ǰ'a-wa-re. Kö-pa-taŋ-nyē̤ śiŋ-ṣo čᵉe-mō re-re yö-wa-re. Kᵉaŋ-pa ʈʳa-ka pᵉē-čᵉē do-kᵉaŋ tă ɖʳiŋ sa-ba ǰ'aŋ-tsi tᵉa-mē na-mē ṣo-wa-re. Kā tă duŋ-ma čam ʈʳe-ma tsᵉaŋ-ma śiŋ re. Teŋ-saŋ kᵉaŋ-pa-čak-duŋ-taŋ-pa tă bhe-lā-sa yaŋ-na si-mē̤-ʈʳē še-la-taŋ-pa kᵉa-śē yö-wa-re. T̤ʳoŋ-kᵉ'ē-gi naŋ-la kᵉaŋ-pa tᵉo-sa sum yē̤-čᵉe ǰ'ab-čᵉo-gi-ma-re. Gom-pa-kᵉa-la tᵉo-sa ʈʳuk-dl̤ tă yē-yē̤-la čā-gi yū-bu yö-wa-re. Te-tsᵉo u-tse-nē čᵉar-pēi čᵉu ɖʳo-sa re. Čᵉö-ra te-tsᵉō me-to tă śiŋ-na k'i-la kᵉē̤-pēi šuk-ʈʳᵉi tᵉā-čā-rī kor-yö-wa-re. Du-kᵉaŋ-la ka-tᵉuŋ ǰ'a tă ka-riŋ čö-ŋa ču-ʈʳuk-tsĕ yö-wa-re. T̤ʳoŋ-kᵉ'ē-gi naŋ-la kᵉaŋ-pa čᵉē te-tsᵉō kᵉaŋ-mi ŋapču ʈʳuk-ču-tsĕ yö-wa-re-tĕ mi-tsᵉaŋ-čig-gī ṣim-pa-re. yaŋ mo-yē̤-taŋ-sa-ṣē̤ kᵉaŋ-pa re-rē kᵉaŋ-mi maŋ-nyuŋ na-tsᵉō yö-pa tenɖʳe yö-wa-re.

རྟོ་བཅོ་ན་ཆོས་ཁང་པ་རྒྱག་པ་རེད། བཀོད་པ་གཏོང་ཤཁ་ཤེང་བཅོ་ཆེ་མོ་བ་རེ་རེ་ཡོད་པ་རེད། ཁང་པ་དེ་གི་ གལ་ཆེའི་རོ་ཁང་ངང་ འཛིང་སྐྱག་ གྲང་ཆྱག་ ཐ་མས་ན་མས་བཅོ་བ་རེད། ཀ་བ་དང་ གདུང་མ་ ལྷམ་ དེ་མ་

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

རྡོ་བཟོ་བ་ཚོས་ཁང་པ་རྒྱག་པ་རེད། རེ་རེ་ལ་ཡང་ཞི་མཁན་དུམ་ཅུ་ཙམ་ཡོད་པ་རེད། གོང་ཁྱིམ་གྱི་རྩེ་ལ་ཁང་པ་ཐོག་མ་གསུམ་ཡན་ཆད་བརྒྱབས་རྩོག་གེ་མ་རེད། དེགས་པ་ཁག་ལ་ཐོག་མ་དཀྲུན་དང་ གཡས་གཡོན་ཁ་ལ་རྒྱག་གྱི་ཆུ་ཐུ་ཡོད་པ་རེད། དེ་ཚོ་དབུ་རྩེ་ནས་ཚར་བའི་རྩ་ཐོག་མ་རེད། རྩེ་སྒྲ་དེ་ཚོར་མེ་རྩོག་དང་ ཤིང་ལ་ཁ་ཐོ་ལྟ་ བཅུ་དྲུག་རྩ་རྩེ་མོད་ཡོད་པ་རེད། དགོན་པ་ཁག་ལ་ཐོག་མ་དྲུག་བདུན་ལ་ རྒྱུ་ཆས་ཀྱོན་ལ་ལྕགས་ཀྱི་ཡུར་བུ་ཡོད་པ་རེད། དེ་ཚོས་དབུ་རྩེ་ནས་ཆར་པ་འི་ཆུ་འགྲོ་ཙམ་རེད། ཆོས་གྲྭ་དེ་ཚོར་ཐག་གཅུ་དང་ ཤིང་ལྟོག་ཕྱི་ལ་ རྒྱུ་དྲུག་རྩོམ་ཡོད་པ་རེད། གོང་ཁྱིམ་གྱི་རྩེ་ལ་ཁང་པ་ཆེ་དེ་ཚོར་ཁང་མེག་ལྷ་བཟུ་དྲུག་རྩ་རྩོམ་ཡོད་པ་རེད་ དེ་མིར་རྩེ་གཅིག་གིས་རྩེར་པ་རེད། ཡང་ མོ་བྲན་གཙོང་སར་ཅང་པ་རེ་རེར་ ཁང་མིག་མང་ཐུང་རྩ་རྩོམ་ཡོད་པ་དེ་འདྲ་ཡོད་པ་རེད།

rDo-bzo-ba-tshos khaṅ-pa rgyag-pa-red| bkod-pa-gtoṅ-mkhan śiṅ-bzo če-mo-ba-re-re yod-pa-red| khaṅ-pa drag-ga phal-cher rdo-khaṅ daṅ 'briṅ sa-sbag gyaṅ-rtsig tha-mas na-mas bzo-ba-red| ka-ba daṅ gduṅ-ma lčam dral-ma tshaṅ-ma śiṅ red| deṅ-saṅ khaṅ-pa-lčags-gduṅ-btaṅ-pa daṅ bhela'-sa yaṅ-na si-man-dras žal-ba-btaṅ-pa kha-śas yod-pa-red| groṅ-khyer-gyi naṅ-la khaṅ-pa thog-sa gsum yan-čhad brgyabs-čhog-gi-ma-red| dgon-pa-khag-la thog-sa drug-bdun daṅ gyas-gyon-la lčags-kyi yur-bu yod-pa-red| de-tsho dbu-rtse-nas čhar-pa'i čhu 'gro-sa red| čhos-grwa de-tshor me-tog daṅ śiṅ-sna dkyil-la mkhan-po'i bžugs-khri mtha'-lčags-ris bskor-yod-pa-red| 'du-khaṅ-la ka-thuṅ brgya daṅ ka-riṅ bčo-lṅa bču-drug-tsam yod-pa-red| groṅ-khyer-gyi naṅ-la khaṅ-pa če-ba de-tshor khaṅ-mig lṅa-bču drug-ču-tsam yod-pa-red-de mi-tshaṅ-gčig-gis zin-pa-red| yaṅ mo-brangtoṅ-sa zer khaṅ-pa re-rer khaṅ-mig maṅ-ñuṅ sna-tshogs yod-pa de-'dra yod-pa-red|

Houses are built by masons. Each (company) of masons has a master mason who plans the building. Most of the better houses are stone structures. The average houses are built of bricks and pisé. Hovels are built of sods. Pillars, beams, rafters and frames are all made of wood. Nowadays some houses are made of cement with iron beams. In towns one is not allowed to build a house of more than three storeys high. In monasteries there are buildings of six or seven storeys. To the right and left (of such houses) there are iron water-pipes through which rain water is drained from the roof. In monastic colleges, the abbot's chair is placed amidst flowers and trees, and surrounded by a wall. In the Assembly Hall there are a hundred small pillars, and about 15-16 large pillars. In towns, though some of the larger houses have some 50–60 rooms, they are occupied by one family. In houses rented to tenants, the number of rooms varies.

Lo-nyī-ǰ'a-ye̱-la ǰ'ap-pēī dzoŋ tă kᵉaŋ-pa te-tsᵉo tsik-šaŋ-čᵉe̱-po re| Tē ma-tsᵉe tsik-pēī siŋ-la ʈʳᵉo-čᵉu lū-yö-wa-re. č'e-tsa̱ ma-gi-kaŋ-la me-ǰ'ö-gī tor-ra kᵉak-po-č'uŋ-ŋa-re. Te-tsᵉo dinɖʳe yoŋ-go-yā-gi ǰ'umtsᵉe̱-nī g'e-po Laŋ-dar ʈʳoŋ-pēī šū-la Pö-gi dsoŋ-kᵉa tsᵉaŋ-ma gē-tse̱ čᵉā-nē de-pa-re. Tēī-kap-la naŋ-kᵉuŋ ɖʳa-se̱ čᵉe̱-po č'uŋ-tsa̱ ɖʳa kag-tᵉap-la so-sēī dzoŋ-la čā-ri me-kᵉuŋ yö-pa tenɖʳe ǰ'ab-nē sa-tse̱-po ʂē-yö-wa-re. Kᵉa-śe̱-la bunē sa-ᵘo-la saŋ-lam yaŋ-na ʈʳē-lam yaŋ tē-yö-wa-re. Do-kö-pa maŋ-po tă le-ka tar-sē čᵉe̱-po ŋa-čᵉi-par-sum-la č'uŋ-yö-wa-ma-re. Yin-nēī teŋ-saŋ

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

do-la kŏ-j'ab-nē kᶜaŋ-pēĭ tā-ʈʳa yaŋ-na ɖʳom-čʹō do-kᶜo ko-tiŋ ya-tsʹa ʂo-wa-re.

ལོ་ཉིས་བརྒྱ་ཡན་ལ་བརྒྱབས་པའི་རྫོང་དང་ ཁངས་པ་དེ་ཚོ་ཆྱིག་ཅེང་རྩེན་པོ་རེད། དེས་མ་ཚད་ ཆིག་པའི་སེང་ལ་ཁྲོ་ཆུ་བླུགས་ཡོད་པ་རེད། བྱས་ཙ་ན་ དམག་གི་སྒང་ལ་མེ་སྒྱོགས་ཀྱིས་གཏོར་བ་ཁག་པོ་བྱུང་པ་རེད། དེ་ཚོ་འདི་འདྲ་ ཡོང་དགོས་ཡའི་ཆུ་མཚན་ཉི་ རྒྱལ་པོ་བློང་དར་བཏོན་པའི་ཟླགས་ལ་ བོད་ཀྱི་རྫོང་ཁག་ཚའི་མི་སྡེར་བཙན་ཟས་བཟློག་པ་རེད། དེའི་སྐབས་ལ་ རང་ཁྱེར་དབུ་རྩེར་ཆེན་པོ་ཟུང་ཅ་ན་ དབྱ་བཀག་ཐབས་ལ་སོ་སོའི་རྫོང་ལ་ ལྷག་རེ་མེ་ཁྲིང་ཡོད་པ་དེ་འདྲ་བརྒྱབས་ཟས་ས་བཙན་པོ་བཟོས་ཡོད་པ་རེད། ཁ་ཤས་ལ་སྤུག་ཟས་ས་ཅོག་ལ་གསང་ ལམ་ ཡང་ རྒོས་ལམ་ཡང་བཏོར་ཡོད་པ་རེད། ཏོ་རྐོས་པ་མང་པོ་དང་ ལས་ཀ་དང་སྲོལ་ཆེན་པོ་ཕྱི་ཐང་གསུམ་ ལ་ཟུང་ཡོད་པ་མ་རེད། ཡིན་ནའང་ དེང་སང་ཏོ་ལ་རྐོས་བརྒྱབས་ཟས་ཁང་པའི་བསྡུད་དུ་ ཡང་ན་ སྒོམ་སྒྲིང་ ཏོ་ཁོག་ སྒོག་ཉིང་ལ་བཀྲག་བཟོ་བ་རེད།

Lo ñis-brgya-yan-la brgyabs-pa'i rdzoṅ daṅ khaṅ-pa de-tsho rtsig-žeṅ-čhen-po red| des ma-tshad rtsig-pa'i seṅ-la khro-čhu blugs-yod-pa-red| byas-tsa-na dmag-gi sgaṅ-la me-sgyogs-kyis gtor-ba khag-po byuṅ-pa-red| de-tsho 'di-'dra yoṅ-dgos-ya'i rgyu-mtshan-ni rgyal-po gLaṅ-dar dkroṅs-pa'i žugs-la Bod-kyi rdzoṅ-khag tshaṅ-ma sger-btsan čhags-nas bsdad-pa-red| de'i skabs-la naṅ-khuṅs dgra-zon čhen-po byuṅ-tsa-na dgra-bkag-thabs-la so-so'i rdzoṅ-la lčags-ri me-khuṅ yod-pa de-'dra brgyabs-nas sa-btsan-po bzos-yod-pa-red| kha-śas-la sbug-nas sa-'og-la gsaṅ-lam yaṅ-na bros-lam yaṅ bton-yod-pa-red| rdo-rkos-pa maṅ-po daṅ las-ka dar-srol čhen-po sña-phyi-bar-gsum-la byuṅ-yod-pa-ma-red| yin-na'aṅ deṅ-saṅ rdo-la rkos-brgyabs-nas khaṅ-pa'i bstar-dra yaṅ-na sgrom-skyor rdo-khog sgog-tiṅ ya-bkyag bzo-ba-red|

The walls of forts and houses built some two hundred years ago are very thick. Moreover, melted bronze was poured inside the walls. So that during wars it was found difficult to breach the walls by gun fire. The reason for them being so (thick): After the murder of kind Laŋ-dar, Tibetan district centres became independent. At that time, because of great danger to internal security, they fortified the forts by erecting walls with embrasures. In some (forts) they excavated underground secret passages and escape routes leading out (of the forts). At no time did stone carving receive a great spread (in Tibet), but nowadays they carve stone railings, stone vessels, mortars and pestles.

XIV. A Tibetan major reporting to his superior officer about an encounter with bandits

Da-wa taŋ-pŏĭ tsᶜē-pa nyī-gi goŋ-ta Ru-tᶜo-gi ʈʳoŋ-kʹi-la mi mendā-yŏ-pa nyi-śu-ʦa-ʈʳaŋ-čik lē-šā. Te-nē kᶜa-śē-gī čᶜʹi-la de kᶜa-śē-gī kᶜan-pēĭ naŋ-la dzŭ naŋ-mi te-tsᶜo tᶜak-pē dam jʹu-ŋŏ-po yoŋ-dzō kᶜʹer-nē pŏ-čᶜʹin-šā. Te-tŭ mi-tsᶜaŋ tēĭ ʈʳoŋ-pa-tsᶜŏ so-sŏĭ kᶜaŋ-pēĭ go jʹab-nē de-go-čʹuŋ-šā. Yaŋ tēĭ jē-la čak-pa te-tsᶜŏ ɖʳok-pa čᶜē̆-po-či-gi pa-gur tsᶜē̆-tib-taŋ mi sum se kᶜoŋ-tsᶜŏĭ čʹa-la tă mā čᶜʹu-ra śa tă ʂapčᶜē kaŋ-yö kᶜʹē-šā. Kap-ta-gā śe-ma kᶜo lhē-rēĭ naŋ nyē-de-sa-nē pŏ-čᶜʹin-nē rok-pa ʈʳᶜi-yoŋ-tŭ čak-pa-tsᶜo čᶜʹin-tsᶜar-šā.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ཟླ་བ་དང་པོའི་ཚེས་པ་གཉིས་ཀྱི་དགོང་དག་ རུ་ཐོག་གི་ གྲོང་དུག་ལ་ མི་ མེ་མདའ་ཡོད་པ་ ཉི་ཤུ་རྩ་གྲངས་གཅིག་བསྒྲངས་བཟུང་། དེ་རྣམ་པ་ཤས་ཀྱིས་ཁྱིམ་གཅིག་ལ་ཞུགས་ཤིང་ ཁྱིམ་པའི་ཚེར་མ་དག་ལ་ཐག་གཅོད་ཅིང་ ཁང་མི་དེ་ཚོ་བག་ཡས་བཏུམས་ གྱུ་དངོས་པོ་ཡོངས་རྫོགས་འཐུངས་རྣམ་བྱོས་ཕྱིན་བཟུང་། དེ་དུས་མི་ཚངས་དེའི་གྲོང་པ་ཚོས་སོ་སོའི་ཁྱིམ་ཚོ་ཁོང་ལའི་ བྱོ་བཙུབས་ནས་རྒྱོ་དགོས་ཐུང་བཟུང་། ཡང་ དེའི་རྗེས་ལ་རྒྱབ་དེ་ཚོས་འབྲོག་པ་ཅིག་ཁོ་ནས་ གཉིས་བཏང་། མི་གསུམ་བསད་ ཁོང་ཚོའི་ཅ་ལག་དང་ མར་ ཕྱུར་བ་ ཤ་དང་ ཟ་ཆས་གང་ཡོད་འཐུངས་བཟུང་། སྐབས་དེ་ཁར་ ཤེ་མ་ཁོ་ལྷས་རའི་ནང་ཉལ་རྩེས་ནས་བྱོས་ཕྱིན་ནས་རོགས་པ་འཁྲིད་ཡོང་དུས་རྒྱབ་ལ་ཚོ་ཕྱིན་རྩར་བཟུང་།

Zla-ba daṅ-po'i tshes-pa gñis-kyi dgoṅ-dag Ru-thog-gi groṅ-dkyil-la mi me-mda'-yod-pa ñi-śu-rtsa-graṅs-gčig bslebs-bžag| de-nas kha-śas-kyis phyi-la bsdad kha-śas-kyis khaṅ-pa'i naṅ-la 'dzul naṅ-mi de-tsho thag-pas bsdams rgyu-dṅos-po yoṅs-rdzogs 'khyer-nas bros-phyin-bžag| de-dus mi-tshaṅ de'i groṅ-pa-tshos so-so'i khaṅ-pa'i sgo brgyabs-nas sdod-dgos-byuṅ-bžag| yaṅ de'i rjes-la ǰag-pa de-tshos 'brog-pa čhen-po gčig-gi sbra-gur mtshan-gtibs-btaṅ mi gsum bsad| khoṅ-tsho'i ča-lag daṅ mar phyur-ba śa daṅ za-čhas gaṅ-yod 'khyer-bžag| skabs de-khar śe-ma kᶜo lhas-ra'i naṅ ñal-sdod-sa-nas bros-phyin-nas rogs-pa 'khrid-yoṅ-dus ǰag-pa-tsho phyin-tshar-bžag|

In the evening of the second day of the first month about twenty men armed with rifles entered the village of Ru-thog. While some of them stayed outside, some entered a house, and tied the members of the household with ropes. They then took all their belongings and fled. At that time the neighbours of the family had to stay inside having locked the doors of their houses. After that the bandits attacked at night the tent of an influential nomad and killed three men. They carried away whatever property, butter, cheese, meat and food they found (in the camp). At that time the head shepherd escaped from inside the enclosure for cattle where he was sleeping. When he brought help, the brigands had already left.

Tēi ǰē-la čak-pa-tsᶜo puŋ čᶜe-ru čᶜin-nē ka-sa-ka-la mi-se ǰ'u-ʈᶻᵒo tsᶜö-me čʼē-šā. Yü-mi maŋ-pō ɖᶻa-lē-lē-tᶜap maŋ-po čʼē-šā. Yin-nēi čak-pa re-nyī či-raŋ se-šā. Te-ǰē ku-ŋo dzoŋ-gī ŋantsᶜo minda sum-ču-kō-či tă mi so-sō riŋ-dā re-re tă tᶜuŋ-dā re-re déù-či-ta tsī-ʈᶻö-naŋ. Čak-pa-tsᶜo gā-soŋ kande-toŋ śo ʂĕ suŋ-gi-du. Ŋantsᶜo tᶜõ-kᶜa-la-mō a-ʈᶻuŋ čik ǰ'or-soŋ. Kᶜo santsᶜam-gi so-pa-tsᶜõ taŋ-šā. Kᶜõ ku-ŋo-la čak-pa-tsᶜo Ru-tᶜo tᶜantsᶜam-la lē-nē ʈᶻᵒok-čom čʼē tă čʼe-mũ-re. Teŋ-saŋ Pa-kar-ʈᶻoŋ-la de-šā ʂĕ šũ-soŋ. Ta-gā ŋantsᶜõ mi-te lam-ǰ'u-la ʈᶻᵒi-čᶜim-pa-yin.

དེའི་ཟླས་ལ་ཇག་པ་ཚོ་དཔུང་ཆེ་རུ་ཕྱིན་ནས་གང་ས་གང་ལ་མི་བསད་ཀྱུ་འབྲོག་ཚོད་མེད་ཅས་བཟུང་། ཡུལ་མི་མང་པོས་དགྲ་ལན་ལེན་ཐབས་མང་པོ་བྱས་བཟུང་། ཁེན་ནས་གཅིག་ཏུ་ཁོ་ནས་ཀྱང་ཟླས་ཀྱི་ཁྱིམ་གཅིག་ལ་ཞུགས་ཤིང་ ཁྱིམ་ཚང་ཐམས་ཅད་ཀྱང་ཐག་ཆོད་ཅིང་ཁེབས་ཏེ་ཁྱིམ་ཚང་ཐམས་ཅད་ཀྱི་ཁ་ཐུར་ཁེབས་ཟིན

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

De'i rǰes-la ǰag-pa-tsho dpuṅ če-ru phyin-nas gaṅ-sa gaṅ-la mi-bsad rgyu-'phrog tshod-med byas-bžag| yul-mi maṅ-pos dgra-lan-len-thabs maṅ-po byas-bžag| yin-na'aṅ ǰag-pa re-gũis-gčig-raṅ bsad-bžag| de-rǰes sku-ṅo rdzoṅ-gis ṅa-tsho mi-zla sum-bču-skor-gčig daṅ mi so-sor riṅ-mda' re-re daṅ thuṅ-mda' re-re mde'u-či-dag rtsis-sprod-gnaṅ| ǰag-pa-tsho gar-soṅ ga-'ded-gtoṅ-śog zer gsuṅs-kyi-'dug| ṅa-tsho thon-kha-la-mor a-druṅ gčig 'byor-soṅ| kho sa-mtshams-kyi so-pa-tshos btaṅ-bžag| khos sku-ṅo-la ǰag-pa-tsho Ru-thog mtha'-mtshams-la bslebs-nas 'phrog-bčom byas daṅ byed-mus-red| deṅ-saṅ sBa-dkar-groṅ-la bsdad-bžag zer žus-soṅ de-khar ṅa-tshos mi de lam-rgyus-la 'khrid-phyin-pa-yin|

After that the bandits received reinforcements, and everywhere they killed and looted indiscriminately. Local inhabitants repeatedly attempted to retaliate, and even killed one or two bandits. After that the district officer despatched thirty of us, having given to each man a rifle and a pistol with ammunition with instructions to pursue the bandits. When we were about to start a mounted messenger arrived, sent by frontier guards. He reported to the district officer that the bandits had reached the border of Ru-thog and were looting. At the moment they were staying at the village of Pa-kar. We then took the man as guide and moved on.

Sa-ma-rip-tsaṁ-la ŋaṅtšᵉo ma-mi-tsᵉo-kᵉa-čik-po te čak-pa yö-sēi ǰ'a-ǰ'ū ta-ga-raŋ-la lē-č'uŋ. Tsᵉaŋ-ma tsē-sa ṣim-nē-de. Nam-čᵉ'e-tsă-la kᵉaŋ-pa tsᵉaŋ-ma tᵉā-kor. Saŋ-šo kᵉoŋ-tsᵉō nyin-guŋ-koŋ-la go-kur-na sok-č'ǭ yoŋ-gi-ma-re ṣĕ da-taŋ-nē gū-nēi lę̄ mindu. Te-nē ŋantsᵉǒ pᵉar-gŏ-č'ē mendā-ǰ'ap-tū kᵉoŋ-tsᵉǒ tsᵉū mendā ǰ'ū-ma-če-pa ǰ'ap-č'uŋ. Ŋantsᵉǒi ma-mi sum se-soŋ. Tᵉaŋ-tsĕ-nē mendēi ɖʳa čᵉa-soŋ. Te-nē ŋantsᵉǒ kᵉaŋ-pēi go ča. Naŋ-la dzū-tū kᵉon-tsᵉo déù ʈᵛᵉik-se dzō-de-šā. Tandū mi-či-gī ʈᵛi kᵉ'ē-nē śō-yoŋ-ga-č'e-gi kᵉo-nĭ lam-saŋ se-go-č'uŋ. ma-nē te-tsᵉo mendā tsᵉa-kᵉa tę̄-pa-la pe-ɖʳa-po-či du. Dzende-gī ko-tᵉa ma-lö-šę̄ lā-kᵉe-pa kᵉag-po č'e-pa.

ས་མ་རིབ་ཙམ་ལ་ ཉ་ཚོ་དམག་མི་ཚོ་ཁག་གཅིག་པོ་ དེ་ཇག་པ་ ཡོད་སའི་ རྒྱ་འབྲེལ་དེ་གར་ནང་ལ་བསྟེན་བྱས་ནས། ཚང་མ་འཛོམས་ས་ཅིར་ནས་བསྡད། ནམ་ཆིང་ཙོམ་ལ་ཁང་པ་ཚང་མ་མཐའ་བསྐོར། སའི་ཞོག་ཁོག་ཆོར་ཉིན་དགུན་གོང་ལ་མགོ་སྐྱེར་ནས་སྐྱོན་ཡོད་གི་མ་རེད་ཅེར་བཟུང་ནས་བསྒུགས་ནས་ལན་མི་'འདུག། དེ་ནས་ཆོས་ཐར་ཆོལ་བྱས། མེ་མདའ་རྒྱབ་དུས་ཁོང་ཚོས་ཚུར་མེ་མདའ་རྒྱུན་མ་ཆད་པ་བརྒྱབས་ནུང་། ཐང་ཙམ་ནས་མེ་མདའི་སྒྲ་ཆག་སོང་། དེ་ནས་ང་ཚོས་ཁང་པའི་རྩྭ་བཅག། ནང་ལ་འཕྱལ་དུས་ཁོང་ཚོ་མཉེས་ཞེས་རྩོལ་བསྡད་བཞག། ད་དུང་མི་གཅིག་གིས་གྲི་འཁྱེར་ནས་ཤོར་ཡོང་ཀ་ཅིད་ཀྱི་རི་ལམ་སེང་བས་དགོས་ཟུང་། མ་ནས་དེ་ཚོ་མེ་མདའ་ཚ་ཁ་བརྟན་པ་ལ་དེའི་འདུ་བོ་གཅིག་འདུག། ཇ་མ་མདེལ་ཀྱིས་ཀོ་ཐག་མ་རྩོད་ནི་ན་བློགས་འཕེལ་པ་ཁག་བོ་ཅིད་པ།

Sa-ma-rib-tsam-la ṅa-tsho dmag-mi-tsho-khag-gčig-po de ǰag-pa yod-sa'i rgya-rgyud de-ga-raṅ-la bslebs-byuṅ| tshaṅ-ma btsan-sa zin-nas-bsdad| nam-phyed-tsam-la khaṅ-pa tshaṅ-ma mtha'-bskor| saṅ-žog khoṅ-tshor ñin-dguṅ-goṅ-la mgo-sgur-na srog-skyon-yoṅ-gi-ma-red zer brda-btaṅ-nas bsgugs-na'aṅ lan mi-'dug| de-nas ṅa-tshos phar-rgol-byas| me-mda' rgyab-dus khoṅ-tshos tshur me-mda' rgyun-ma-čhad-pa brgyabs-byuṅ| ṅa-tsho'i dmag-mi gsum bsad-soṅ| thaṅ-tsam-nas me-mda'i sgra čhag-soṅ| de-nas ṅa-tshos khaṅ-pa'i sgo bčag| naṅ-la 'dzul-dus khoṅ-tsho

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

mde'u khrig-se rdzogs-bsdad-bžag| da-duṅ mi-gčig-gis gri 'khyer-nas śor-yoṅ-ka-byed-kyi kho-ni lam-seṅ bsad-dgos-byuṅ| ma-nas de-tsho me-mda' tsha-kha brtan-pa-la dpe-'dra-po-gčig 'dug| rdzas-mdel-gyis ko-thag-ma-glod-že-na glags-'khel-pa khag-po byed-pa|

Before dusk our detachment reached the very place where the bandits were staying. All occupied a fortified position. About midnight we surrounded the house. Next morning we sent them word, saying that 'if they surrender before midday, there will be no loss of life'. We waited but there was no reply. Then we attacked. During the skirmish, they kept on firing, and killed three of our soldiers. Later the firing ceased. Then we broke the house door. On entering inside, (we found) that they had exhausted their ammunition. Even so, one man drew his sword and tried to escape and had to be killed on the spot. Apart from this, their marksmanship was excellent. Had they not been let down through want of ammunition, it would have been very difficult to overcome them.

Kᶜaŋ-pēi gī-kᶜuŋ tă tᶜo-kᶜēi koŋ-lēi ḍram-la čak-pa ši śi-de-šā. Ṭʳᵊdzā minda čöŋa ṣim-nē tanda dzoŋ-gi tsᵭ-kᶜaŋ-la čuṣā-yö. Kᶜoŋ-tsᶜō kečᵊa tsᶜaŋjam nyī-ka čʼē-nē ṭʳi-tū kᶜoŋ-tsᶜᵭi tsobda Ga-na ḍrandū-la ap-ṭʳᶜu jʼa-lha-tsĕ yö-wa-re. Ta-rē-gi tsᶜē-pa nyi-la kᶜoŋ-tsᶜo tă ŋantsᶜo Pē-tᶜaŋ-la tᶜu-nē Ru-tᶜo Lhün-ṭʳup čʰö-de čom-jʼu-čʼē-pa-yī ṣe-gi-du. Te-yī-tsā ṭʳᶜe-du kᶜoŋ-tsᶜo yoŋ-lam kᶜe-sa ta-gā-la ma-mi tă lak-čᵊa ma-nyuŋ-ŋa-čik šā. jʼaŋ-so-tᶜuŋ-so-ḍʳa taŋ-naŋ-tᶜu-na kᶜontsᶜo tsᶜaŋ-ma čᵊa-la sᵭ-ma-sᵭ ke-čᵊa yö-wa-ma-re. Kē-si čᵊa-lē te naŋ-jʼu jʼaŋ-na kᶜontsᶜᵭ ṭʳᶜok-čom ŋā-maṭʳak-pa čʼe-gi-re.

ཁང་གའི་རྒྱུ་ཁྱང་དང་ཐོག་ཁའི་གོང་གའི་འགྲམ་ལ་ཧགས་པ་བཞི་ཤི་བསྡད་བཞག། འཕྲོས་འཛར་མི་ཟླ་བཅོ་ལྔ་ནས་དགུང་ཁ་ཙམ་ཐོག་ཁའི་ཚོ་ཆོས་ཀྱི་ཐོག་ཏུ་ཕྱིན་ཏེ་ཁྱིམ་གྱི་ཕྱི་ལོགས་ལ་ཟླ་སྐོར་གཅིག་ཏུ་བཀབ་ཨོད། ཁོང་ཚོར་སྐད་ཅ་ཙམ་འཕྲལ་གཏོང་ཀ་ཐུས་ནས་ཏེ་དུས་ཁོང་ཚོའི་གཏོ་བའི་ཁྱིམ་ལ་ཁྱབ་ཅིང་ཁྱིམ་གྱི་ཐོག་ཏུ་ཡང་ཐུག་ཟུག་བཏུང་ནས། དེ་རེས་ཀྱི་ཚེས་པ་གཉིས་པ་ཁོང་ཚོ་དང་ངོ་ཚོ་དཔལ་ཐང་ལ་ཐུག་ནས་རུ་ཐོག་ལྷུན་གྲུབ་ཀྱི་ཁྱིམ་རྩེ་གཏོམ་ཐུབ་པ་ཡིན་ཅེར་ཀྱི་འདུག། དེ་ཡིན་རྟོན་འཕྲལ་དུ་ཁོང་ཚོ་ཨོང་ལམ་འཛིལ་སེ་དེ་ཁ་ལ་དམག་མི་དང་ལག་ཆ་མཐུང་བ་གཉིག་བཞག། རྒྱབ་སོ་ཐུང་སོ་འདྲ་བཏང་གནང་ཐུབ་ན་ཁོང་ཚོ་ཤང་མ་ཐུག་ལ་སོན་མ་སོན་སྐད་ཅ་ཙམ་ཡོད་ཀྱི་རེད། གལ་སྲིད་ཕྱག་ལས་དེ་གནང་རྒྱུ་འགྱངས་ན་ཁོང་ཚོས་འཕྲག་བཏོམ་རྩར་མ་གྲགས་པ་ཅིད་ཀྱི་རེད།

khaṅ-pa'i sge'u-khuṅ daṅ thog-kha'i goṅ-la'i 'gram-la ǰag-pa bži śi-bsdad-bžag| 'phros-'dzar mi-zla bčo-lṅa zin-nas da-lta rdzoṅ-gi btson-khaṅ-la bčug-bžag-yod| khoṅ-tshor skad-čha tsha-'ǰam gñis-ka byas-nas dri-dus khoṅ-tsho'i gtso-bdag sGa-nag dgra-'dul-la ab-phrug brgya-lhag-tsam yod-pa-red| da-res-kyi tshes-pa gñis-la khoṅ-tsho daṅ ṅa-tsho dPal-thaṅ-la thug-nas Ru-thog Lhun-grub čhos-sde bčom-rgyu byas-pa-yin zer-gyi-'dug| de yin-tsa-na 'phral-du khoṅ-tsho yoṅ-lam 'khel-sa de-kha-la dmag-mi daṅ lag-čha ma-ñuṅ-ba gčig bžag| rgyaṅs-so-thuṅ-so-'dra btaṅ-gnaṅ-thub-na khoṅ-tsho tshaṅ-ma phyag-la son-ma-son skad-čha yod-pa-ma-red| gal-srid phyag-las de gnaṅ-rgyu 'gyaṅs-na khoṅ-tshos 'phrog-bčom sṅar-ma-grags-pa byed-kyi-red|

Near to the house window and the railing on the roof, four bandits lay dead. The remaining fifteen men were captured and are now in the fort's

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

prison. By threats and cajoling we established that their leader Ga-na ḍʳandŭ had more than a hundred followers. They say that when we encountered them on the second instant at Pe-tᵉang, they were preparing to attack the monastery of Lhun-ʈʳup čᵉö-de of Ru-tᵉok. Therefore if we could without delay place a sufficient force on their way of approach, and send out scouts to far and nearby places, we would be doubtlessly able to capture all of them. If we delay in doing it, they will plunder and rape in a manner unheard before.

Ōŋ ḍʳi-ga ru-pǒ-lā kᵉ'e-raŋ-tsᵉŏ čak-pa kaŋ-kᵉa ma-se-pate yak-po-č'uŋ-šā. Kᵉoŋ-tsᵉō puŋ-rō mi-ŋę̄ lak-ḍʳē tenḍʳe yö-pa tēī ha-ko-tᵉu-pa-re. Te soŋ-tsū laŋ-ka kag-tsa-čᵉe-sa-kᵉa-nyī-tsĕ-či-la ma-mi šā-go-č'e-gi-re. Ma-kᵉa re-rē ma-mi ǰ'a-ǰ'a tă go-č'e ǰ'a-pǒ re-re ko-lak-čᵉa tŭ-ǰ'ŭ ta-gēī tᵉo-la śo-kᵉa re-rē pak-pa nyī-nyī kū-nē ḍʳi-gi-re. Yaŋ-nyiŋ se-ṣuŋ ka-re č'e-go-č'uŋ-nēī č'ē-čᵉo-gi-re. Čak-pa či-ts'aŋ ʈʳŏ-č'o ma-śō-wa-go-gi-re ṣĕ suŋ. Ta-rē kᵉ'e-raŋ-tsᵉō čak-pa ṣim-pēī ṣik-ṣŏ-či saŋ-nyin naŋ-ǰ'u tę̄-kᵉē-soŋ.

ནོང་འཕྲིག་ཀ་ རུ་དཔོན་ལགས་ཁྱེད་རང་ཚོས་ཇག་པ་གཅོག་པ་མ་བསད་པ་དེ་ཡག་པོ་ཞུང་བཞག། ཁོང་ཚོར་དཔུང་རོགས་མི་ཉན་ལག་སྦྲེལ་དེ་འདྲ་ཡོད་པ་དེའམ་ཧཱ་གོ་ཐུབ་པ་རེད། དེ་སོང་ཙ་ན་ ལམ་ཀ་འགག་ཏུ་ཆེ་སྐག་གཉིས་ཙམ་གཅིག་ལ་དམག་མི་བཞག་དགོས་བྱེད་ཀྱི་རེད། དམག་ཁག་རེ་རེར་དམག་མི་བཀུ་བཀུ་དང་ འགོ་ཞེད་བཀུ་དབྱེར་རེ་རེ་ གོ་ལག་ཆ་དུས་རྒྱུར་དེ་གའི་ཐོག་ལ་ཤོག་ཁ་རེ་རེར་སྤག་ཐུག་གཉིས་གསུར་ན་འཕྲིག་གི་རེད། ཡང་ སྐྱིང་བསད་བཟུང་གི་རེའུ་ཁྱེད་དགོས་ཐུབ་ནའང་ཆུས་ཚོག་གེ་རེད། རག་ལ གཅིག་ཀྱང་བྱོས་ཅོལ་མ་ཤོར་བ་དགོས་ཀྱི་རེད་ ཞེར་གསུངས། དེ་རེས་ཁྱེད་རང་ཚོར་རྒལ་ལ་ཇེར་ལའི་གཅིགས་བཅོས་གཅིག་སང་ཉིར་གྲུ་གཉར་ལ་ཤོལ་སོང་།

'Oṅ 'grigs-ka ru-dpon-lags khyed-raṅ-tshos ǰag-pa gaṅ-kha ma-bsad-pa-de yag-po byuṅ-bžag| khoṅ-tshor dpuṅ-rogs mi-ṅan lag-sbrel de-'dra yod-pa de'aṅ ha-go-thub-pa-red| de-soṅ-tsa-na lam-ka 'gag-rtsa če-sa khag-gñis-tsam gčig-la dmag-mi bžag-dgos-byed-kyi-red| dmag-khag re-rer dmag-mi brgya-brgya daṅ 'go-byed brgya-dpon re-re go-lag-ča dus-rgyun de-ga'i thog-la śog-kha re-rer sbag-sbag gñis-gñis bskur-na 'grig-gi-red| yaṅ-sñiṅ bsad-bzuṅ ga-re byed-dgos-byuṅ-na'aṅ byas-čhog-gi-red| ǰag-pa gčig-kyaṅ bros-byol ma-śor-ba-dgos-kyi-red zer gsuṅs| da-res khyed-raṅ-tshor ǰag-pa zin-pa'i gzigs-bzos gčig saṅ-ñin gnaṅ-rgyu gtan-'khel-soṅ|

The district officer:

'That is right! Captain, you did well not to have killed all the bandits. We were thus able to find out the number of their accomplices. We will have to place some troops at the two points where the road can be conveniently intercepted. In addition to the usual armament of each company consisting of a hundred men and commanded by a captain, let each detachment take two machine-guns. The detachments will be free to either kill or capture the bandits, without, however, giving even a single bandit the chance of escaping.'

Now the district officer has decided to reward you for the capture of the bandits tomorrow.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

XV. Conversation with a Doctor

Em-čᵉi-lā ŋantsᵉðī ku-ŋo kuŋ-kᵉam de-po-raŋ mindu. Pᵉā ku-ts'uk-tsĕ čᵉip-ǰ'ur naŋ-rō-naŋ.

ཨེམ་ཆི་ལགས། ངར་རྩི་སྐུ་ངོ་སྐྱུག་མས་བདེ་བོ་རང་མེ་འདུག། ཕར་སྐུ་འཁྱུག་ཚམ་རྟེན་བསྒྱུར་གནའ་རོགས་གནའ།

Em-čhi-lags| ṅa-tsho'i sku-ṅo sku-khams bde-po-raṅ mi-'dug| phar sku-'khyugs-tsam čhibs-bsgyur gnaṅ-rogs-gnaṅ|

Doctor, our master is not feeling very well. Please have a look at him.

Te-riŋ ku-ŋo-gi kŭī sok-tsa sē-po-raŋ-mindu. Tsᵉa-wa to-tsĕ pᵉar-šā. Sŏ-mē̆ čik pᵉŭ-gi-yī yin-nēī nyuŋ-ši saŋ-ṭʳa ma-čʼuŋ-par-tu sŏ-čᵉē šo čᵉaŋ śa tsā-nē čᵉö-ǰ'u-yö-wa-ma-re. Saŋ-šo šaŋ-pa ta-gā čᵉap-ta čik šā-rō-naŋ. Čᵉap-saŋ-la tē-na ṭʳᵉī-tsᵉe ḍʳa-bo či du. Ña-goŋ-nyī čᵉap-kŏ ḍʳo-ǰam ṣŏ-nē čᵉö. Mē̆-tᵉŭ̆ di-nē nyi-ma re-rē sum-sum naŋ ši-nē tŭ-ǰ'ŭ̆ sŏ-tsᵉī šak-tsi čᵉē̆-po tă num-gī ŋö-pēī rik ŋar-čᵉa maŋ-po čᵉö-ǰ'u yö-wa-ma-re. Nyin-tā sŏ-tsᵉi-tŭ̆-tᵉo-la čᵉö šamčᵉa naŋ-ǰ'ŭ̆-tsᵉŏ̆-dze-čʼö-lēī tap-ṣa-po naŋ-na ku-ṣū še-ṭʳa tᵉaŋ-po yoŋ-gi-re.

རེ་རིང་སྐུ་ངོ་ཞི་སྐྱེ་སྡོག་གསལ་པོ་རང་མེ་འདུག། ཚ་བ་རྟོག་ཙམ་འཕར་བཟུང། གསོལ་སྨན་གཅིག་འབྱལ་ཡིན་ཡེ་ནའང་ བསྡུན་གཅི་སང་དྲག་མ་བྱུང་བར་དུ་གསོལ་ཆས་ ཁོ་ ཚང་ ཀ་ རྩ་རྩ་ཆས་མཆོད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད། སང་ཟོག་བཞེངས་པ་དེ་ཁར་ཆབ་བརྟག་ གཅིག་བཟུག་རོགས་གནའ། ཆབ་གསང་ལ་བསྟན་ནམཁྲིས་རྩད་བཟོ་གཅིག་འདུག། ཇི་དགོང་གཉིས་ཚབ་སྐོལ་དྲོད་འཇམ་བཟོས་ནས་མཆོད། སྐྱེ་ཟུན་འདི་རྣས་ཉེ་མ་རེ་རེར་གསུམ་གསུམ་གནའ་ དུའི་ནས་དུས་གྱུར་གསོལ་ཆོགས་ཟུག་ཇི་ཚེར་བོ་དང་ སྐུམ་ཐིས་བཏོད་པའི་རིགས་ མང་ཆ་མང་ཞིང་མཆོད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད། ཉིན་ལྟར་གསོལ་ཆོགས་དུས་ཐོག་ལ་མཆོད། ཁའམ་འཚག་གནང་ཀྱུས་མཚོན་མཛད་སྤྱོད་ལ་འཚང་སྟབས་གཟབ་བོ་གནང་ན་སྐུ་གཟུགས་ཞེ་དྲག་ཐང་བོ་ཡོང་གི་རེད།

Te-riṅ sku-ṅo'i sku'i srog-rtsa gsal-po raṅ-mi-'dug| tsha-ba tog-tsam 'phar-bžag| gsol-sman gčig 'bul-gyi-yin yin-na'aṅ bsñun-gži saṅ-drag ma-byuṅ bar-du gsol-čhas žo čhaṅ śa rtsa-ba-nas mčhod-rgyu-yod-pa-ma-red| saṅ-žog bžeṅs-pa de-khar čhab-brtag gčig bžag-rogs-gnaṅ| čhab-gsaṅ-la bltas-na mkhris-tshad 'dra-po gčig 'dug| sṅa-dgoṅ-gñis čhab-skol drod-'jam bzos-nas mčhod| sman-thun 'di-nas ñi-ma re-rer gsum-gsum gnaṅ gži-nas dus-rgyun gsol-tshigs-žag-rtsi čhen-po daṅ snum-gyis rṅod-pa'i rigs mṅar-čha maṅ-po mčhod-rgyu-yod-pa-ma-red| ñin-ltar gsol-tshigs dus-thog-la mčhod žabs-'chag gnaṅ-rgyus-mtshon-mdzad-spyod-la'aṅ stabs-gzab-po gnaṅ-na sku-gzugs že-drag thaṅ-po yoṅ-gi-red|

Today your pulse is somewhat irregular. Your temperature is slightly up. I shall give a medicine, but until you recover, you should completely abstain from taking curds, wine and meat. Tomorrow, when you get up, keep some urine for examination. To look at the urine, it seems to be bilious fever. Take some warm boiled water in the mornings and evenings. The medicine should be taken thrice daily. In general, you should abstain from rich food, different kinds of fry and sweets, and take food at the proper time. If you keep regular habits, such as walking, etc., your health will improve.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

XVI. Tibetan entertainment

Q. Pö-la teŋ-saŋ tᵒū-ṭʳo taŋ-taŋ kanḍʳe-ṣĕ toŋ-ŋa-re.

བོད་ལ་རེད་སང་ཐུགས་སྤྲོ་གཏོང་སྟངས་ག་འདྲ་རེད་གཏོང་བ་རེད།

Bod-la deṅ-saṅ thugs-spro gtoṅ-staṅs ga-'dra-zer gtoṅ-ba-red|

tᵒū-ṭʳo taŋ-taŋ, manner of entertaining.

Kanḍʳe-ṣĕ, how, in what manner?

A. Tᵒū-ṭʳo čᵉē-po taŋ-tū mantᵉā nyi-ma sum-nē dṻ-ṭʳᵉa-či-tsĕ par-tu sŏ-tsᵉī pᵉū-gi-re.

ཐུགས་སྤྲོ་ཆེན་པོ་གཏོང་དུས་དམའ་མཐའ་ཉིམ་གསུམ་ནས་བདུན་ཕྲག་གཅིག་ཙམ་བར་དུ་གསོལ་ཚིགས་འབུལ་གྱི་རེད།

Thugs-spro čhen-po gtoṅ-dus dma'-mtha' ñi-ma gsum-nas bdun-phrag-gčig-tsam bar-du gsol-tshigs 'bul-gyi-red|

mantᵉā, at least.

dṻ-ṭʳᵉa-či-tsĕ, about a week.

sŏ-tsᵉī pᵉū-wa, to entertain. In the colloquial the past stem is regularly used.

Q. Sŏ-tsᵉī ka-re pᵉū-gi-re. Tᵉeŋ ka-tsö.

གཟོལ་ཚིགས་གང་རེ་འབུལ་གྱི་རེད། རེངས་གཅོད།

gSol-tshigs ga-re 'bul-gyi-red| theṅs ga-tshod.

A. Kunḍʳ�details-ŋa-po-pᵉe-nyē-tsᵉō šo-ge-gi-sŏ-tsᵉī-sō sönḍʳē na-kᵉa g'e-tsĕ pᵉū-gi-re. Kunḍʳṇ maŋ-čᵉē nyin-guŋ-kᵉā-tᵉu-la pᵉe-yoŋ. Nyin-guŋ sŏ-tsᵉī ŋē-la tsᵉe tă ken-tsᵉe na-kᵉa re-re pᵉū-gī pᵉū-gī čᵉö-gī čᵉö-gī naŋ-nē der-ma kᵉa-śē-čik dzō-pa-ta-gā šē-tᵉu ǰ'a-tᵉu tă śiŋ-to na-tsᵉō pᵉū-gi-re.

སྐུ་མགྲོན་སྤྱན་ཕེབས་མཁན་ཚོར་ཞོག་ཁར་གྱི་གཟོལ་ཚིགས་གཟོལ་བ་ གཟོལ་འདེམས་ སྐྱབས་གཏུད་རྟོག་འབུལ་གྱི་རེད། སྐུ་མགྲོན་མང་ཆེ་བ་ཉིན་གུང་ཁར་ཐུག་ལ་ཕེབས་ཡོང་། · ཉིན་གུང་གཟོལ་ཚིགས་སྟོན་ལ་ཚལ་དང་ གནས་ཚལ་སྐྱབས་རེ་རེ་འབུལ་གྱིན་འབུལ་གྱིན་ མཆོད་གྱིན་མཆོད་གྱིན་གནང་ནས་ ཉིན་མ་ཤས་གཅིག་ རྩོགས་པ་དེ་ཁར་ བཞེས་ཐུག་ ཀུ་ཐུག་ དང་ ཤིང་ཏོག་སྐོ་ཚོགས་འབུལ་གྱི་རེད།

sku-mgron-sṅa-po-phebs-mkhan-tshor žog-khar-gyi-gsol-tshigs-gsol-ba gsol-'dres sna-kha brgyad-tsam 'bul-gyi-red| sku-mgron maṅ-če-ba ñin-guṅ-khar-thug-la phebs-yoṅ| ñin-guṅ gsol-tshigs sṅon-la tshal daṅ kan-

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

tshal sna-kha re-re 'bul-gyin-'bul-gyin mčhod-kyin-mčhod-kyin-gnaṅ-nas sder-ma kha-śas-gčig rdzogs-pa-de-khar bžes-thug rgya-thug daṅ śiṅ-tog sna-tshogs 'bul-gyi-red|

tᶜeŋ ka-tsᶜö, how many times?

kunḍᵣǒ-ŋa-po-pᶜe-nyē-tsᶜo, guests who came early.

nyin-guŋ-kᶜā-tᶜu-la, at noon.

pᶜǔ-gī pᶜǔ-gī čᶜö-gī čᶜö-gī naŋ-nō, they are offered and partake of...

dzō-pa-ta-gā, on finishing.

goŋ-ta sŏ-tsᶜi Pö-lū karg'e-de-g'e yaŋ-na In-lū sŏ-tsᶜī tá J'a-lū ṭᵣō-tsĕ kaŋ-ruŋ-či pᶜǔ-gi-re. Ṭᵣō-tsĕ te ha-čaŋ na-kᶜa maŋ-po re. Čᶜö-tǔ čᶜu-tsᶜö sum-ši gō-gi-re. Ṭᵣŏ-tǒ-nyin-kᶜā Pö-gi ŋar-sŏ Pö-ṣē ts'a-gi-re. Tē śa-kam-po der-ma-či tsŏ-pa der-ma-či la-pᶜu koptsŏ kā-yŏ-kaŋ śa pa-le tᶜa-pa-čᶜē-či sō-mā-ṣē-kar-g'ē-yö-pa-či-cē yö-wa-re. Te-nē tiŋ-kā ṣĕ šo šē-kar-kaŋ-kaŋ pᶜǔ-gi-re.

དགོན་དག་གསོལ་ཚིགས་བོད་ལུགས་གར་བརྒྱད་རྒྱ་བཅུད་ཡང་ན་དཔྱིན་ལུགས་གསོལ་ཚིགས་དང་ རྒྱ་ལུགས་གྲལ་ཙེ་གང་རུང་གཟིགས་འབུལ་གྱི་རེད། གྲལ་ཙེ་དེ་ཅ་ཅང་སྐྱབས་ཐོ་རེད། མཆོད་དུས་ཚུ་ཆོད་གསུམ་བཞི་འགོར་གྱི་རེད། གོལ་སྐྱེན་ཉིན་ཁར་ བོད་ཀྱི་ཐུར་སྐོལ་ བོད་ཟས་བཀྲག་གི་རེད། དེར་ཀ་སྐམ་ཐོ་རྒྱ་མ་གཟིག་ བཅོས་པ་རྒྱ་མ་གཟིག་ ལབ་ཐུག་གོང་བཅོས་ཀར་ཡོལ་ གང་ -ཀ་ བག་ལེབ་ ཐ་ཐུག་ ཆེ་བ་ གཟིག་གསོལ་བ་མར་གཟར་དཀར་ཆུར་ཡོད་པ་ གཟིག་བཟས་ཡོད་པ་རེད། དེ་ནས་རྒྱང་ཟེར་ཞོ་ཞལ་གར་གང་ཟབུལ་གྱི་རེད།

dgoṅ-dag gsol-tshigs Bod-lugs kar-brgyad sder-brgyad yaṅ-na dbYin-lugs gsol-tshigs daṅ rGya-lugs gra'o-tse gaṅ-ruṅ-gčig 'bul-gyi-red| gra'o-tse

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

de ha-čaṅ sna-kha maṅ-po red| mčhod-dus čhu-tshod gsum-bži 'gor-gyi-red| grol-ston-ñin-khar Bod-kyi sṅar-srol Bod-zas bkyag-gi-red| der śa-skam-po sder-ma gčig btsos-pa sder-ma gčig lab-phug gob-btsos kar-yol gaṅ śa bag-leb tha-sbag čhe-ba gčig gsol-ba mar-zan kar-g'ē-yö-pa-gčig-bčas yod-pa-red| de-nas rtiṅ-dkar zer žo žal-kar-gaṅ-gaṅ 'bul-gyi-red|

t^ca-pa ~ ta-pa (ཐ་པག | tha-sbag ~ ཏ་བག | ta-bag), large plate < Mong. tabaga (n).

kaŋ-ruŋ-či, whatever.

ṭʳð-tē-nyin-k^{c}ā, on the last day of the feast.

šē-kar-kaŋ-kaŋ, a cup each.

tiŋ-kā, food served on the last day of a feast. རྟིང་དཀར | rtiṅ-dkar.

also called བཀའ་ཤིས་གྲོལ་སྟོན་རྟིང་དཀར | bka-śis grol-ston rtiṅ-dkar.

Q. T^{c}ū-ṭʳðI-riŋ-k^{c}ā nyi-ma nyin-kaŋ kunḍʳð-ts^{c}o ka-re naŋ-gī šū-gi-re.

ཐུགས་སྤྲོའི་རིན་ཁར་ཨཱི་མ་ཉིན་གང་སྐུ་མགྲོན་ཚོ་ག་རེ་གནོན་གིན་བཟུགས་ཀྱི་རེད | .

A. Kunḍʳð-ts^{c}o č^c'a-śo č^c'a-pa ma-čcaŋ ḍʳa-bo so-sð ka-re k^{c}ē-pa-či ku-tse-naŋ-nē šū-gi-re.

སྐུ་མགྲོན་ཚོ་ཕྱག་ཤོ་ཕྱག་ཕྱག་མ་ཆང་འདྲ་པོ་སོ་སོས་ག་རེ་མཁྱེན་པ་གཉིག་སྐུ་རྩེད་གནོན་ནས་བཟུགས་ཀྱི་རེད | .

Thugs-spro'i-riṅ-khar ūi-ma ñin-gaṅ sku-mgron-tsho ga-re gnaṅ-gin bžugs-kyi-red|

sKu-mgron-tsho phyag-śo phyag-sbag ma-čhaṅ 'dra-po so-sos ga-re mkhyen-pa-gčig sku-rtsed-gnaṅ-nas bžugs-kyi-red|

nyi-ma nyin-kaŋ, the whole day. ka-re naŋ-gī-šū-gi-re, how do they spend (the day)?

so-sð ka-re k^{c}ē-pa-či, (games) which are known to (the guests).

Q. Čam-ts^{c}o tă šapč^c'i-ts^{c}o ku-tse-naŋ-gi-re-pē

A. Čam-ts^{c}o šū-sa k^{c}aptsaŋ re ku-tse-naŋ-gi-re yaŋ šapč^c'i-ts^{c}o k^{c}o-raŋ-ts^{c}o de-sā śo-ḍʳa ǰ'a-nē de-gi-re.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ལྕམ་ཚོ་ དང་ འབས་ཕྱི་ཚོ་ སྐུ་རྩེད་གནའ་གི་རེད་ པས།

lčam-tsho daṅ žabs-phyi-tsho sku-rtsed-gnaṅ-gi-red-pas|

ལྕམ་ཚོ་ བཞུགས་ས་ ཁེ་གཙའ་ རེད་ སྐུ་རྩེད་གནའ་གི་རེད་ ཡང་ འབས་ཕྱི་ཚོ་ ཁོ་རང་ཚོ་ སྡོད་ས་ ཤོ་འདྲ་བཀྱབས་ནས་བསྡད་ཀྱི་རེད།

lčam-tsho bžugs-sa khe-gtsaṅ red sku-rtsed-gnaṅ-gi-red yaṅ žabs-phyi-tsho kho-raṅ-tsho sdod-sar śo-'dra brgyabs-nas bsdad-kyi-red|

šū-sa kᶜaptsaŋ, separate sitting arrangements.

śo-ɖra, dice, etc.

de-sa, quarters.

Q. Šŏ-ja tă čᶜö-čᶜaŋ ka-re tsʻa-gi-re.

A. Sŏ-ja Pö-ča yaŋ-se tsʻa-gi-re. Teŋ-saŋ goŋ-ta sŏ-ja ŋar-mo tsʻa-yā-gi-lū-sŏ-či yö-wa-re. Goŋ-ta sŏ-tsᶜi ʈʂʰup-nē čᶜö-čᶜaŋ tă šē-ra tsʻa-gi-re. Tsʻa-nyē ʈʂʰuŋ-šu-ma ʂŏ kʻe-mē lo-čᶜuŋ-čᶜuŋ ʈʂa-ga tenḍʳe kᶜa-śē yö-wa-re. Kᶜoŋ-tsᶜo mi-tsᶜaŋ yak-po-re. Nam-tᶜā-taŋ-nyē lha-mō tă Lha-sā śē-taŋ šabro-jʻa-nyē yö-wa-re.

གཞོལ་ཏ་དང་ མཆོད་ཆང་གི་ཅི་བཀྲག་གི་རེད།

གཞོལ་ཏ་བོད་ཧ་ཡང་ཤེ་བཀྲག་གི་རེད། རེད་ སར་ དགོངས་དག་ གཞོལ་ཏ་ མདར་ཚོ་ བཀྲག་ཡ་འི་ལུགས་སྲོལ་གཏེག་ཡོད་པ་རེད། དགོངས་དག་ གཞོལ་ཆོགས་ བྱུབ་ནས་ མཆོད་ཆང་དང་ བཞེས་རག་ བཀྲག་གི་རེད། བཀྲག་མཁན་ ཁྲུངས་ཆུ་མ་ ཅིར་ རྐྱེས་དཔའ་ལོ་ རྒྱང་རྒྱུད་ དག་ རེ་འདྲ་ཁ་ཤས་ ཡོད་པ་རེད། ཁོང་ཚོ་ཤི་ ཚང་ ཡག་པོ་རེད། རྒྱལ་ཁབ་གཏོང་མཁན་ལྟ་ མོ་བ་དང་ ལྟ་མ་བ་གཞས་བཏང་ ཁབས་ཀྱི་ རྒྱག་མཁན་ ཡོད་པ་རེད།

gSol-ja daṅ mčhod-čhaṅ ga-re bkyag-gi-red|

gSol-ja Bod-ja yaṅ-yaṅ bkyag-gi-red| deṅ-saṅ dgoṅ-dag gsol-ja mṅar-mo bkyag-ya'i lugs-srol gčig yod-pa-red| dgoṅ-dag gsol-tshigs grub-nas mčhod-čhaṅ daṅ bžes-rag bkyag-gi-red| bkyag-mkhan khruṅs-žu-ma zer skyes-dman lo čhuṅ-čhuṅ drag-ga de-'dra kha-śas yod-pa-red| khoṅ-

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

tsho mi-tshaṅ yag-po red| rnam-thar-gtoṅ-mkhan lha-mo-ba daṅ Lha-sa-ba gžas-btaṅ žabs-bro rgyag-mkhan yod-pa-red|

sŏ-tsᵉī ʈʂʰup-nē, after dinner (lit. having finished dinner).

Lha-sā šē-taŋ šabro ǰ'a-nyē̤, singers and dancers from Lha-sa.

yaŋ-se, again and again.

Instead of ts'a-gi-re, pᵉū̆-gi-re is often used. In Tsang, (tē-pa བཏེགས་པ། btegs-pa) is used.

Q. Pö-pa nyam-čᵉuŋ-ŋa-tsᵉŏ k'i-po kandʰre-ṣĕ taŋ-gi-re.

A. Kᵉoŋ-tsᵉŏ nyi-ma nyi-sum-tsŏ taŋ-gi-re. Šo-gē sŏ-tsᵉī sō tă śa tᵉü tsᵉa-tsᵉe ʈʂʰaŋ-tsᵉe-tă-čē ǒ̤'ē̤ na-kᵉa ʈʂʰu-tsŏ či tă nyin-kuŋ-la tsᵉe tă ǰ'a-tᵉu yaŋ-na me-čᵉī-tsŏ goŋ-ta ʈʂʰuŋ-kᵉu tă śa pa-le yaŋ-na śamdʰrē taŋ-gi-re. Te-nē čᵉö-čᵉaŋ pᵉū̆-gi-re. Kundʰrŏ kᵉa-śē tse-mo-tsē kᵉa-śē šē-nam-tᵉā taŋ kᵉa-śē ŋā-ǰ'ū̆-ta-ǰ'ū̆-dʰra śe-de-gi-re. Trŏ-tū̆ kᵉaŋ-pēi̯ go-rēi̯ naŋ kundʰrŏ tsᵉaŋ-ma tʀē-dʰrik-nē-laŋ lha-ǰ'e-tᵉē̤-č'e-gi-re. Lha-ǰ'e tᵉē̤-yā te Pö ŋa-rap Pē̤-gi luk-sŏ čik re.

བོད་པ་ རྒམས་རྒྱང་ཐ་ཚོས་ སྐྱེད་ཀོ་ ཐ་འདྲ་ རེར་ཐུབ་གི་རེད།

ཁོང་ཚོས་ཉེ་མ་ གཉིས་གསུམ་རོམ་གཏོང་གི་རེད། ཞོག་ཁང་ གསོལ་རྩེགས་ གསོལ་བ་ དང་ ཀ་མཐུད་ཚ་རྩལ་ ཀུང་རྩལ་དང་ཐཟས་ ཁྱོན་ སྐ་ཁ་དུག་ཚོམ་ གཅིག་ དང་ ཉིན་གུང་ལ་ རྩལ་ དང་ རྒྱ་སྐྱ ཡང་ན་ མཉ་ཆིའི་ ཚེ་དགོང་དག་དགྱམ་ ཁྱ་དང་ཀ་བཀ་ལེབ་ ཡང་ན་ ཀ་འབྲས་ གཏོང་གེ་རེད། དེ་ནས་ མཆོད་ཚང་ འབྱལ་གྱི་རེད། སྐུ་མཇོག་ཁ་ཤས་ རྩེད་མོ་ རྩས་ ཁ་ཤས་གཤས་ རྣམ་ཐར་ བཤད་ ཁ་ཤས་ རྩ་རྒྱས་ད་རྒྱས་ འདྲ་བཅས་ ཐུབ་ཀྱང་ རེད། ཐོག་དུས་ཁང་བའི་སྐོ་ དའི་ནང་ སྐུ་མཇོག་ ཚང་མ་ གྱལ་བཟོཁ་ཤས་ ལངས་ ལྷ་རྒྱལ་ འཇེན་ཅེད་ཀྱི་རེད། ལྷ་རྒྱལ་

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Bod-pa sñams-čhuṅ-ba-tshos skyid-po ga-'dra zer gtoṅ-gi-red|

ལཧེན་ཡ་དེ་ བོད་ ཕྱ་རབས་ བོན་ཀྱི་ སྒགས་སྨོལ་གཅིག་རེད།

Khoṅ-tshos ñi-ma gñis-gsum-tsam-gtaṅ-gi-red| žog-khar gsol-tshigs gsol-ba daṅ śa mthud tsha-tshal graṅ-tshal-daṅ-bčas khyon sna-kha drug-tsam gčig daṅ ñin-guṅ-la tshal daṅ rgya-thug yaṅ-na man-čhi'i-tse dgoṅ-dag dkrum-khu daṅ śa bag-leb yaṅ-na śa-'bras gtoṅ-gi-red| de-nas mčhod-čhaṅ 'bul-gyi-red| sku-mgron kha-śas rtsed-mo rtses kha-śas gžas-rnam-thar btaṅ kha-śas sṅa-rgyus-da-rgyus-'dra bśad-bsdad-kyi-red| grol-dus khaṅ-pa'i sgo-ra'i naṅ sku-mgron tshaṅ-ma gral-bsgrigs-nas-laṅs lha-rgyal 'then-byed-kyi-red| lha-rgyal 'then-ya de Bod sṅa-rabs Bon-gyi lugs-srol gčig red|

XVII. Visiting a High Lama

Visitor : Rē̃-po-čᵒe tᵒū-dam koŋ-pᵒē.

རིན་པོ་ཆེ་ཐུགས་དམ་གོང་འཕེལ།

Rin-po-čhe thugs-dam goṅ-'phel|

Mahāratna! May the power of your mind concentration increase!

Rin-po-čhe : Lā-yį̄ nyam-lē̃ kaŋ-tᵒup-tᵒup ḍʳa-bo čʼe-pēi kᵒū̃-yį̄.

ལག་ཡིན་ཉམས་ལེན་གང་ཐུབ་ཐུབ་འདྲ་བོ་བྱེད་པའི་འཕྲལ་ཡིན།

Lags-yin ñams-len gaṅ-thub-thub 'dra-bo byed-pa'i 'khul-yin nyam-lē̃, religious practice.

kaŋ-tᵒup-tᵒup, to the best of (my) ability.

Indeed, I am engaged in religious practice to the best of my ability.

Visitor : Ku-šŏ̄-nū̃ kap-la ku-yŏ̄ sē̃-ǰ'oŋ ka-pā naŋ-yö-dāŋ.

སྐུ་གཞོན་ནུའི་སྐབས་ལ་སྐུ་ཡོན་གསན་སྦྱོང་གར་གནང་ཡོད་དམ།

sKu-gžon-nu'i skabs-la sku-yon gsaṅ-sbyoṅ ga-bar gnaṅ-yod-dam|

Where did you study when you were young?

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Rin-po-čhe : Lā ŋa Ḍʳē-puŋ-la lo-śē de-wa-yī.

ལགས་ང་འབྲས་ཕུང་ལ་ལོ་ཤས་བསྡད་པ་ཡིན།

Lags ṅa 'Bras-spuṅs-la lo-śas bsdad-pa-yin|

I spent several years at Ḍʳē-puŋ.

Kᵒ'e-raŋ ka-nē pᶜep-pā.

ཁྱེད་རང་ག་ནས་ཕེབས་པ།

Khyed-raṅ ga-nas phebs-pa|

Where do you come from ?

Visitor : Rē̃-po-čᵒe kᵒ'ē̃ ŋa Amdo-nē yī. Ṅēī čᵒö-ḍʳō di Tö-Ṅā-rī-nē re-lā.

རེ་པོ་ཆེ་མཁྱེན་ཨ་མདོ་ནས་ཡིན་དེ་ཆོས་གྲོགས་འདི་སྟོད་རྣ་རིས་ནས་རེད་ལགས།

Rin-po-che mkhyen ṅa A-mdo-nas yin| Ña'i čhos-grogs 'di sTod mÑa'-ris-nas red-lags|

Mahāratna knows it! I come from Amdo, and this spiritual brother of mine is from Tö-Ṅā-rī.

re-lā, is (form of polite answer).

Rin-po-čhe : Yā tᶜō-ǰe-čᵒe č'ē-na kᵒ'e-raŋ nē-kor-la pᶜep-pa-yī-pē.

ཡ་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་བྱས་ན་ཁྱེད་རང་གནས་སྐོར་ལ་ཕེབས་པ་ཡིན་པས།

Ya' thugs-rǰe-čhe byas-na khyed-raṅ gnas-skor-la phebs-pa-yin-pas.

Thank you! So, you are going on a pilgrimage ?

Visitor : Ta-ga-raŋ goŋ-ta ta-čᵒ'in ŋē ke-čᵒa ḍʳē-me-pa-čik šū-soŋ. Tö-Kaŋ-ri ǰē-nē te-nē nē-rō kᶜoŋ ǰē-č'uŋ. Č'ē̃ k'e mě č'ē̃ tsᶜaŋ-ma me-pa Saŋ-g'e či-pu re.

དེ་ག་རང་དགོངས་དག་ད་ལྟེན་ངས་སྐད་ཆ་འབྲེལ་མེད་པ་ཅིག་ཞུས་སོང་། སྟོད་གངས་རི་མཇལ་ནས་དེ་ནས་གནས་གྲོགས་ཁོང་མཇལ་བྱུང་། སྐྱོན་གང་ཡང་མེད་སྐྱོན་མེད་པ་ སངས་རྒྱས་གཅིག་པུ་རེད།

De-ka-raṅ dgoṅs-dag da-phyin ṅas skad-čha 'brel-med-pa gčig žus-soṅ| sTod-Gaṅs-ri mǰal-nas de-nas gnas-grogs khoṅ mǰal-byuṅ| skyon gaṅ-yaṅ med skyon tshaṅ-ma med-pa Saṅs-rgyas gčig-pu red|

Indeed, it is so. Pray excuse me, I have spoken somewhat irrelevantly. I met my fellow pilgrim on a pilgrimage to Mount Kailās. No harm, no harm at all! The Buddha is One!

ke-čᵒa šu-wa, to speak to a superior.

ta-čᵒ'in, now, henceforth.

Rin-po-čhe : Ta kᵒ'e-nyī ʈʳa-sa-la śū-gi-yī-pa mē̃-pa.

དབྱེད་གཉིས་ཀྱ་ས་ལ་ཞུགས་ཀྱི་ཡིན་པ་མིན་པ།

Da khyed-gñis grwa-sa-la žugs-kyi-yin-pa min-pa.

Now, you two, will you enter or not a monastic college ?

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Visitor: ŋa-nyī-gi-sam-pa-la dē̱-sa-čik-la tsᵉē̱-nyī kor-la pak-čᵉā-čik ša e-tᶜup sam-pa-yī̱-lā.

ང་གཉིས་ཀྱི་ བསམ་པ་ལ་ གདན་སར་ཅིག་ལ་ མཚན་ཉིད་ སྐོར་ལ་ བག་ཆགས་ ཅིག་ གཞག་ ཨེ་ཐུབ་ བསམ་པ་ཡིན་ལགས །

ṅa-gñis-kyi bsam-pa-la gdan-sa-čig-la mtshan-ñid skor-la bag čhags-žig gžag e-thub bsam-pa-yin-lags|

We (lit. we two) doubt our ability to study philosophy (mtshan-ñid, Abhidharma) in a college (gdan-sa).

Rin-po-čhe: Pᵉo čᵉ′o-ga re. Tᶜō-ǰe-čᵉe. ŋar pe-čᵉa ṣī e-nyuŋ.

ཐོ་རྒྱུ་གར་རེད། སྐགས་རྗེ་ཆེ། ཇར་དཔེ་ཆ་གཟིགས་ཨེ་མྱོང་།

Pho khyo-ga red| thugs-rǰe-čhe| snar dpe-čha gzigs e-myoṅ|

Pray be men! Have you studied previously?

Visitor: Nē-rō dī Nam-ḍᵃrē šē̱-sel par-tu tē-du. ŋē U-mēi̱-daŋ-go par-tu rap-rop-či tē-tsᵉā-ra-yī̱.

གནས་རོགས་ འདིས་ རྣམ་འགྲེལ་ གཞན་སེལ་ བར་དུ་ བཙན་འདུག། ངས་ དབུ་མའི་ བདག་འགོག་ བར་དུ་ རབ་རོབ་ཅིག་ བཙན་ཚར་བ་ཡིན།

gNas-rogs 'dis rNam-grel gžan-sel bar-du bltas-'dug| ṅas dbU-ma'i bdag-'gog bar-du rab-rob-čig bltas-tshar-ba-yin|

This fellow pilgrim read up to the second chapter (gžan-sel) of the Pramāṇa-vārtika (rNam-'drel). I glanced over the Mādhyamika* up to the chapter on the Negation of the Self (bdag-'gog, ātma-niṣedha).

Rin-po-čhe: Ō kaŋ-mē̱-tsᵉe yak-po čʹuŋ-ŋa-re ši-nē tsö-pa-ŋō̱-soŋ-yī̱-tsā̱ ta-tuŋ tᶜā-čᵉ′o-ra-čik ṣī-ā.

ཨོ་ གང་མིན་ཚད་ ཡག་པོ་ ཐུབ་བ་རེད་ གཉེན་སས་ རྩོད་པ་ སྔོན་ཡིན་ཅི་ང་ དེབས་ ཨཐཱ་འཁྱོལ་བ་ཅིག་ གཟིགས་ཨང་།

Ō gaṅ-min-tshad yag-po byuṅ-ba-red gži-nas rtsod-pa-sṅon-soṅ-yin-tsa-na da-duṅ mtha'-'khyol-ba-žig gzigs-aṅ|

O, this is excellent! Since you have previously taken part in philosophic debates (tsö-pa-ŋō̱-soŋ-yī̱-tsā̱), continue to perfect (tᶜā-čᵉ′o-ra) yourself!

Visitor: Rē̱-po-čᵉe dö-pa-ta te-raŋ yī̱ čʹē-nē tᶜō-mō̱-tsʹamǰuk-naŋ-rō-naŋ.

རེན་པོ་ཆེ་འདོད་པ་ལྟ་དེ་རང་ཡིན་ཏས་རྒས་སྨོན་སྐྱབས་འཇུག་གནང་རོགས་གནང་།

Rin-po-čhe 'dod-pa-lta de-raṅ yin byas-nas thugs-smon skyabs-'ǰug gnaṅ-rogs-gnaṅ|

Mahāratna, this is our very intention, therefore pray give us your blessing (tᶜō-mō̱-tsʹamǰuk-naŋ-wa, to bless).

---

* Name of a philosophical school, used here in the sense of the fundamental text of the school.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Rin-po-čhe: Ya-ya ta-ga šŭ-čᵒo. Tsᵒo-wēĭ tᵒḭ-kʻē-ḍʳa gŏ-na ŋa-la lop. Čᵒö-gi tᵒḭ-kʻē-nĭ kᵒʻe-nyī raŋ-la ra-lē-gi-re-pa.

ཡ་ཡ་ དེ་ག་ ཞུས་ཆོག། འཚོ་བའི་ མཐུན་རྐྱེན་འདྲ་ དགོས་ན་ ང་ལ་ ལོབས། ཆོས་ཀྱི་ མཐུན་རྐྱེན་ཉིད་གཉིས་ངང་ལ་རག་ལས་ཀྱི་རེད་པ།

Ya-ya de-ga žus-čhog| 'tsho-ba'i mthun-rkyen-'dra dgos-na ṅa-la lob| čhos-kyi mthun-rkyen-ni khyed-gñis raṅ-la rag-las-kyi-red-pa|

Well, this I shall do. If you are in need of subsistence, tell me so. Spiritual food you two will get yourselves.

Visitor: Kāḍʳin-čᵒe. Kap-kap-la lo-čʻe-šu-gā-čar-čᵒok-pa.

བཀའ་དྲིན་ཆེ། སྐབས་སྐབས་ལ་ བློ་དཔྱད་ཞུ་བར་བཅར་ཆོག་པ།

bka'-drin-čhe| skabs-skabs-la blo-dpyad-žu-bar-bčar-čhog-pa|

kāḍʳin-čᵒe, (your) kindness is great!

kap-kap-la, from time to time.

lo-čʻe, mind examination, advice.

Your kindness is great! May we call on you to ask for spiritual advice (lit. mind examination) from time to time?

Rin-po-čhe: Te ḍʳi-gi-re te ḍʳi-gi-re, kāṇḍʳin-čᵒe-soŋ lob-nyer hur-tᵒa-naŋ-ā tak-pā jē-yoŋ.

དེ་ འགྲིགས་ཀྱི་རེད་ དེ་ འགྲིགས་ཀྱི་རེད་ བཀའ་དྲིན་ཆེ་ སོང་ སློབ་གཉེར་ ཅུར་ཐག་ གནའ་ཨང་ རྟག་པར་ མཇལ་ཡོང་།

De 'grigs-kyi-red de 'grigs-kyi-red bka'-drin-čhe soṅ slob-gñer hur-thag gnaṅ-aṅ rtag-par mǰal-yoṅ|

lob-nyer naŋ-wa, to study.

'That will be all right.' Thank you! Study diligently! We shall meet constantly.

XVIII. Conversing with a person of equal social status

Rin-po-čhe: Ku-ŋo kᵒʻe-raŋ tsᵒē-la ka-re šu-gi-yö-na.

སྐུ་ངོ་ཁྱེད་རང་མཚན་ལ་ག་རེ་ཞུ་གི་ཡོད་ན།

sKu-ṅo khyed-raṅ mtshan-la ga-re žu-gi-yod-na|

What is your name, Sir?

Visitor: Lā ŋēĭ miŋ Doŋkᵒar-wa ṣe-gi-yö.

ལགས་ངའི་མིང་མདོ་མཁར་བ་ཟེར་གྱི་ཡོད།

Lags ṅa'i miṅ mDo-mkhar-ba zer-gyi-yod|

My name is Doŋkᵒar-wa.

Rin-po-čhe: Kā-naŋ-ǰʻu ka-re yö-pa-nē.

བཀའ་གནང་ཇུ་ག་རེ་ཡོད་པ།

bKa'-gnaṅ-rgyu ga-re yod-pa|

What have you to say?

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Visitor: Saŋ-nyī da-gā Rē-po-čᵉē-kundū-la J̌'a-gā-rēī pǒ-po-čik ku-čar-šŭ-čᵉo-ga-ṣĕ šu-gi-du čᵉē-tsū da-gā nyē-saŋ-šu-ga čā-ra-yī.
སང་ཉིན་ འདི་གར་ རེན་པོ་ཆེའི་ སྐུ་མདུན་ལ་ ཇ་གར་གི་ དཔོན་པོ་ བྱའི་ སྐུ་ཚབ་ རྒྱས་རྫོག་པ་ ཟེར་ ཞུ་གི་འདུག་ བྱས་ཚ་ན་ འདི་གར་ སྙན་གསར་ ཞུ་བར་ བཟོ་ཡིན།

Saṅ-ñin 'di-gar Rin-po-che'i sku-mdun-la rGya-gar-gi dpon-po-čig sku-bčar žus-chog-pa zer žu-gi-'dug byas-tsa-na 'di-gar sñan-gsaṅ žu-bar bčar-ba-yin|

Tomorrow an Indian official is requesting the permission to call on Mahāratna (Rin-po-che), therefore I have come here to inform you.

Saŋ-nyī dēī dze-ṭᵘrē čᵉe k'e a-yö.
སང་ཉིན་འདིའི་མཛད་བྱེལ་ཆེ་གང་ཡང་ཨེ་ཡོད།

Saṅ-ñin 'di'i mdzad-brel che gaṅ-yaṅ e-yod.

dze-ṭᵘrē, work (hon.)

Have you any important work tomorrow?

Rin-po-čhe: Lā ṭᵘrē-wa ta me. Ṇē-ma De-k'i-liŋ-ka-la yö-pēī čᵉ'i-liŋ-ga tentsᵉŏī ṭᵘrē re-pē.
ལགས་བྱེལ་བ་ལྟ་མེད། སྡེ་མ་བདེ་སྐིད་གླིང་ཀ་ལ་ཡོད་པའི་ཕྱི་གླིང་པ་དེ་རྩོའི་གྲས་རེད་པས།

Lags brel-ba lta med| sṅon-ma bDe-skyid-gliṅ-ka-la yod-pa'i phyi-gliṅ-pa de-tsho'i gras red-pas|

ṭᵘrē-wa, to be busy.

No, I am not busy. Does he belong to the foreigners formerly resident at De-k'i liŋ-ka?

Visitor: Lā ma-re J̌'a-gā-ra tsaŋ-ma-raŋ re. Tsᵉē-lēī Candra Dās šu-gī.
ལགས་མ་རེད་རྒྱ་གར་བ་གཙང་མ་རང་རེད། མཚན་ལའང་ཟླ་ད་ས་ཀྱི་གིས།

Lags-ma-red rGya-gar-ba gtsaṅ-ma-raṅ red| mtshan-la'aṅ Candra Dās šu-gis|

He is not. He is a real Indian. His name is Chandra Dās.

Rin-po-čhe: Ō č'ē-na ta-ga-raŋ re. Candra Dās č'ē-na Da-wēī kᵒ'ol-po ṣe-ra-re J̌'a-gā-ra-raŋ yī-pa-re. Kᵒoŋ paṇḍita re-ma-re.
ཨོ་ ཇུས་ན་ རེ་གང་རང་ རེད། ཟླ་ ད་ས་ ཇུས་ན་ ཟླ་བའི་ ཁོལ་པོ་ རེ་བ་རེད་ ཀྱི་གར་བ་རང་ ཡིན་པ་རེད། ཁོང་པཎ་ཌི་ཏ་རེད་མ་རེད།

Ō byas-na de-ga-raṅ red| Candra Dās byas-na Zla-ba'i khol-po zer-ba-red rGya-gar-ba-raṅ yin-pa-red| Khoṅ paṇḍita red-ma-red|

Well, it must be so. Candra Dās means 'The Servant of the Moon' (Zla-ba'i khol-po). He must be a real Indian. Is he a paṇḍita?

Visitor: Lā śē-la ma-č'uŋ-te yǒ-tē-gi-tᵒo-la J̌'a-gā-raŋ-lēī tsᵉē nyē-ṭᵘrū čᵉē-po yī-pa-ḍᵘrū.
ལགས་ རེས་ལ་ མ་ཅུང་ཞེ་ ཡོན་ཏན་གྱི་ སྟོག་ལ་ ཀྱ་གར་རང་ལའང་ མཚན་སྐོར་བྱས་ ཟེར་ཡོད་ལ།

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Lags śes-la ma-byuṅ-ste yon-tan-gi thog-la rGya-gar-raṅ-la'aṅ mtshan-sñan-grags čhen-po yin-pa-'dra|
Well, I do not know. As to (his) knowledge, (his) name seems to be well known among Indians.

Rin-po-čhe: Pö-ke śē-gi-yö-pa-ḍʳa-du-gē.
བོད་སྐད་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་པ་འདུ་འདུག་གམ།
Bod-skad śes-kyi-yod-pa-'dra-'dug-gam|
Does he know Tibetan?

Visitor: Kᶜoŋ-gi suŋ te yak-po-raŋ mindu yin-nēⁱ Pö-yik šuŋ-čᵒē-mo śa-ta ḷⁱ-nē šū-gīⁱ.
ཁོང་གི་གསུང་དེ་ཡག་པོ་རང་མི་འདུག་ཡིན་ནའང་བོད་ཡིག་གཟུངས་ཆེན་མོ་ཤ་སྟག་གཟིགས་ནས་བཞུགས་ཀྱིས།
Khoṅ-gi gsuṅ de yag-po-raṅ mi-'dug yin-na'aṅ Bod-yig gžuṅ-čhen-mo śa-stag gzigs-nas bžugs-kyis|
He does not speak it well, but constantly reads the (Buddhist) treatises in Tibetan.

Rin-po-čhe: č'ē-šīⁱ ŋē-par saŋ-nyin-raŋ ǰē-gi-yīⁱ. Ŋamčᶜ'i čᶜu-tsᶜö taŋ-po-tsă-la pᶜe-ǰ'u-naŋ-na.
ཕྱས་བཞིན་ངེས་པར་སང་ཉིན་རང་མཇལ་གྱི་ཡིན། ཇ་ཕྱི་རྒྱུ་རྩོད་དང་པོ་ཙམ་ལ་ཕེབས་རྒྱུ་གནང་ན།
byas-bžin ṅes-par saṅ-ñin-raṅ mjal-gyi-yin| sṅa-phyi čhu-tshod daṅ-po-tsam-la phebs-rgyu-gnaṅ-na|
If so, we shall meet tomorrow for certain. If you would come at about 1 p.m.?
ŋamčᶜi čᶜutsᶜö time, hour. ཇ་ཕྱི་རྒྱུ་རྩོད། sṅa-phyi čhu-tshod.

Visitor: Lā č'ē-na ta-ga-raŋ-la čar-ǰ'u-yö-pa-šū-čᶜo-gā-či.
ལགས་ཐས་ན་དེ་ག་རང་ལ་བཟང་གྱུ་ཡོད་པ་ཞུས་ཆོག་པ་ཅིག།
Lags byas-na de-ga-raṅ-la bčar-rgyu-yod-pa-žus-čhog-pa-čig-
So, may we call on (you), as suggested?

XIX. A mediator discussing the settlement of a case

Ta-rē kᵉ'e-raŋ tă Kendē-lā-nyɪ-gi-par-la ka-re-ko-re čik yö-tsē kᵉa-saŋ ŋē Kendē-lā-la kā-mŏ-ʈʳᵉa-šip-šū-wa-yin. Kᶜoŋ-gi kā-mŏ-la tē-na gopnyō čᵉē k'e mindu. Nam-pa-nyī-kā-gī šē-sē-po suŋ-rē ma-naŋ-pēⁱ č'ŏ̤ čik du. Yin-nēⁱ ḍʳik-pa sin-yü tă kᵉō̤-pa lha-yü-gi pe re. Ŋē ŋa-raŋ-tsᶜo tʳok-po-ʈʳönčᵉe-gi le-lā ṣim-nē kᵉa-cᵉa na-re pᵉā-šă. Pu-čᵉa lek-pa tsᶜū-tᶜü. Yē-tsᵉ'ō yō̤-nye-me-pā kā-mŏ-šu-gi-yin. Kᶜoŋ-gī sē-tsī-du. Di-nē tenḍʳe-čik goŋ-pa šē-rō-naŋ.

དེ་རེས་ཀྱེད་དང་དང་ སྐལ་ལྡན་ལགས་གཉིས་ཀྱི་བར་ལ་ཀ་རེ་ཀོ་རེ་གཅིག་ཡོད་ཅ་ན་ ཁ་སང་ངས་སྐལ་ལྡན་ལགས་ལ་བཀའ་མོལ་ཐུ་ཞིབ་རྒྱས་པ་ཡིན། ཁོང་གི་བཀའ་མོལ་ལ་བལྟས་ན་མཁོ་རྟོགས་ཆེ་བ་གང་ཡང་མེད་དེ་འདུག། རྣམ་པ་གཉིས་ཀར་ཀྱིས་ཤེས་ཡོན་གསལ་བའི་གཏུམ་རིས་མ་གཏང་པའི་ཕྱོགས་ནས་ཀང་ཐེག་འདུག། ཡིན་ནའང་ འཕྲིགས་པ་ཐུབ་ཀྱི་དཔེ་རྟེ་ཡུལ་ཡུལ་ཀྱི་དཔེ་རྟེ། ངས་ང་རང་ཚོ་གྲོགས་པོ་གྲོགས་མཛེད་ཀྱི་ སྐད་ལར་ཅིར་ནས་ཁ་ཚག་ནི་

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

རས་པར་བཞག། ཐྲི་ཙ་ལེགས་པ་ཚྭང་མཐུད། གཡས་འཇྲིགས་གཡོན་ཉེ་མེད་པར་བཀའ་མོལ་ཁ་ཤས་ཀྱི་ཡིན། ཁོང་གིས་གསན་ཆོས་འདུག། འདི་ནས་འདི་འདྲ་གཅིག་དགོངས་པ་བཞེས་རོགས་གཤང་།

Da-res khyed-raṅ daṅ sKal-ldan-lags-gñis-kyi bar-la ka-re ko-re gčig yod-tsa-na kha-saṅ ṅas sKal-ldan-lags-la bka'-mol phra-žib žus-pa-yin| khoṅ-gi bka'-mol-la-bltas-na mgo-rñogs če-ba gaṅ-yaṅ mi-'dug| rnam-pa-gñis-kar-gyis žal-gsal-po gsuṅs-res-ma-gnaṅ-pa'i skyon gčig 'dug| yin-na'aṅ 'grigs-pa srin-yul daṅ 'khon-pa lha-yul-gyi dpe red| ṅes ṅa-raṅ-tsho grogs-po grogs-mčhed-kyi slad-lar zin-nas kha-čhag rna-ral phar-bžag| spu-ča legs-pa tshur-mthud| gyas-'khyogs-gyon-ñe-med-par bka'-mol žu-gi-yin| khoṅ-gis gsan-rtsis-'dug| 'di-nas de-'dra-gčig dgoṅs-pa bžes-rogs-gnaṅ|

kᶜoŋ-gi kā-mṍ-la tē-na gopnyō čᶜē k'e mindu, to look at his statement, there is no great difficulty.

nam-pa-nyī-kā-gī šē-sē-po suŋ-rē-ma-naŋ-pēĭ-č'ṍ čik du, it was the fault of both sides not to have argued the case clearly.

ḍʳik-pa sin-yü tă kᶜṍ-pa lha-yü, 'agreement among demons, and disagreement among gods'.

ʈʳok-po-ʈʳönčᶜe-gi-le-lā, agreement among friends.

pu-čᶜa lek-pa tsᶜū-tᶜü, to bring out the points of agreement, to stress friendship.

kᶜa-čᶜa na-re pᶜā-šā, putting aside all recriminations.

yē-tsᶜ'ō-yṍ-nye-me-pā, without taking sides.*

kᶜoŋ-gī sḛ̆-tsī-du, he seems to be ready to accept.

Taŋ-tᶜo Kendḛ̆-lā-gī kᶜ'e-raŋ-gi-kündṹ-nē Mḛ̆-čᶜu šī-ka lo-ŋa bō-mā šṹ-naŋ-šā. Te-tṹ kᶜ'e-naŋ-nyī tᶜū-naŋ tsaŋ-ma yin-tsā kenǰ'a yik-rī-nĭ mindu. Kᶜoŋ-gī kap-tē kᶜ'e-raŋ-la pᶜṹ-wēĭ yi-gēĭ ṣin-ʈʳī tă kᶜ'e-raŋ-gi kā-lḛ̆ tsᶜaŋ-ma nyā-šṹ-šā. Tēĭ naŋ-la šī-kēĭ lo-tṹ tă lo rēĭ bō-ma tṹ-tᶜo pᶜṹ-ǰ'u ma-tō šḛ̆ k'e sē mindu. Kᶜ'e-raŋ-gī suŋ-na bō-dzḭ̆ ŋa-ma-naŋ-šin ʈʳᶜē-tö-gi-tsᶜö te kᶜoŋ-gī naŋ-go-re suŋ-gi-yö-wa-re-pa.

དང་ཐོག་སྐལ་ལྡན་ལགས་ཀྱིས་ཁྱེད་རང་གི་ སྐུ་མདུན་ནས་ སྨན་ཆུ་གཞིས་ཀ་ལོ་ཉ་ བོག་མར་ཟུས་ཤས་ཆད་ཟུས་གནའ་བཞག། དེ་དུས་ཁྱེད་རྣམ་གཉིས་ཐུགས་ནའ་གཙང་མའི་རྒྱུད་ཡིན་ཏེ་ ཁོང་གི་ཕྱོགས་ནས་ ཁ་ཅིག་ཡོད་ཅིང་ ཁོང་གི་བཀའ་མོལ་ལ་བལྟས་ན་ མགོ་རྙོགས་ཆེ་བ་ གང་ཡང་མེད་པ་ཞིག་ཡིན་དང་ ཁྱེད་རང་གི་བཀའ་ཤུལ་ཁྱེད་ཀྱི་ ཞལ་གསལ་པོ་ གསུངས་རེས་མ་གནའ་པའི་ སྐྱོན་གཅིག་ འདུག་ ཡིན་ནའང་ འགྲིགས་སྲིན་ཡུལ་ དང་ 'ཁོན་པ་ ལྷ་ཡུལ་གྱི་ དཔེ་རེད། ཉེས་ང་རན་ཚོ་ གྲོགས་པོ་ གྲོགས་མཆེད་ཀྱི་ སླད་ལར་ཟིན་ནས་ ཁ་ཆག་ རྣ་རལ་ ཕར་བཞག་ སྤུ་ཆ་ ལེགས་པ་ ཚུར་མཐུད། གྱས་'ཁྱོགས་གྱོན་ཉེ་མེད་པར་ བཀའ་མོལ་ ཞུ་གི་ཡིན། ཁོང་གིས་ གསན་རྩིས་'དུག། 'དི་ནས་ དེ་'དྲ་གཅིག་ དགོངས་པ་ བཞེས་རོགས་གནའ།

Daṅ-thog sKal-ldan-lags-kyis khyed-raṅ-gi sku-mdun-nas sman-čhu gžis-ka lo lṅa bogs-mar žus-gnaṅ-bžag| de-dus khyed-rnam-gñis thugs-naṅ gtsaṅ-ma yin-tsa-na gan-rgya yig-rigs-ni mi-'dug| khoṅ-gis skabs-der khyed-raṅ-la phul-pa'i yi-ge'i zin-bris daṅ khyed-raṅ-gi bka'-lan tshaṅ-ma ñar-bžugs-bžag| de'i naṅ-la gžis-ka'i lo-dus daṅ lo-re'i bogs-ma dus-thog 'bul-rgyu ma-gtogs gžan gaṅ-yaṅ gsal mi-'dug| khyed-raṅ-gis gsuṅs-na

* Another form of the same expression is yō-tsᶜ'ō-yṍ-tsᶜ'ō-me-pā (གཡས་འཇྲིགས་ (～ ཇྲིག) གཡོན་འཇྲིགས་མེད་པར། gyas-'khyogs gyon-'khyogs-med-par).

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

bogs-'dzin sña-ma naṅ-bžin khral-dod-kyi-tshod de khoṅ-gis gnaṅ-dgos-red gsuṅs-kyi-yod-pa-red-pa|

Mē-ǒᶜu šī-ka, Mē-ǒᶜu Estate.

kenǰ'a yik-rī, rent agreement.

bō-mā-šǔ-naŋ-wa, to rent (hon.).

yi-gēᴵ-ṣin-ʈʂʅ, draft of letter.

lo-tǔ, term of rent.

lo-rēᴵ-bō-ma, yearly rent.

tǔ-tᶜo pᶜǔ-ǰ'u, to be paid at a fixed date.

ʈʂʰᶜē-tö, land-tax, paid in money instead of local produce.

kᶜ'e-raŋ-gī suŋ-na bō-dzī ŋa-ma-naŋ-šin ʈʂʰᶜē-tö-gi-tsᶜö te kᶜoŋ-gī naŋ-go-re suŋ-gi-yö-wa-re-pa, according to you he was to pay the amount of land tax according to the previous agreement.

Ta tǭ-ta nyiŋ-po kᶜ'e-raŋ-gī taŋ-po kā-mǒ sē-po suŋ. Ŝē-tę̄ yi-gē kö-ma-naŋ-pēᴵ k'ę̄-gī ta-rē gopnyō di laŋ-pa-re. Kᶜoŋ bō-dzī-la le-tᶜō yö-wa-ma-re. Tᶜo-mā kā-mǒ tenʤʳᵉ me-pā ta-čᶜa ka-re go-yö suŋ-nēᴵ pᶜǔ-tᶜu-gi-ma-re. Pē-na raŋ-sā mi tă mi-sā raŋ-re. Kē-si kᶜ'e-raŋ-la tenʤʳᵉ-či ǒ'uŋ-yö-na ka-re naŋ-gi-re. Tē goŋ-pa-šē-nē kᶜoŋ-gi-tsa-nē sī-ka tsᶜa-lę̄-taŋ-yā-gi kā-mǒ te yū-šā-rō-naŋ. Bō-dzī ŋa-mē ʈʂʰᶜē-tö-ʈʂʳᵉ-pa te dę̄-pa re. Lhak-tǭ ta-rē ʤʳᵉik-čᶜā-gi tsa-wa yin-tsā ʈʂʰᶜē-tö ǰ'a-nē čᶜu-ṣur-či lo-re kᶜoŋ-gī kᶜ'e-raŋ-la pᶜǔ-ǰ'u tă šuŋ-la nyę̄-šu bǔ-yā te šā-ǰ'u kā-mǒ šǔ-wa-yin. Kᶜo-raŋ mi ʈʂʳᵉa-ma či du ŋē kaŋ šǔ-pa ta-gā sę̄-ts'aŋ-naŋ-gi-du.

དཀོན་དག་རྙིང་པོ་ཁྱེད་རང་གིས་དང་པོ་བཀའ་རྩོལ་གསལ་པོ་གསུངས། ཞལ་དན་ཡི་གེར་བགོད་མ་གཏང་པའི་ཆུན་ཡིས་དེ་རེས་མགོ་རྙོགས་འདི་ལངས་པ། ཁོང་བོགས་འཛིན་ལ་ལེ་ཐོགས་ཡོད་པ་མ་རེད། ཐོག་མར་བཀའ་རྩོལ་དེ་འདྲ་མེད་པར་དུ་ཆ་རེ་དགོས་ཡོད་གསུངས་ནའང་འབྲལ་ཐུབ་ཀྱི་མ་རེད། དཔེར་ན་རང་སར་མི་དང་མི་སར་རན་རེད། གལ་སྲིད་ཁྱེད་རང་ལ་འདི་འདྲ་གཅིག་ཆུང་ཡོད་ན་ཅི་ཡང་རུང་། དེར་དགོངས་པ་བཞེས་ནས་ཁོང་གི་ཐུ་ཚེ་ནས་གཞིས་ཀ་ཚ་ཡེ་གཅིག་ཏུ་ཡོད་ཀྱི་རེས་ཐུབ་པ་ཡིན། བོགས་འཛིན་རྩལ་ཁྱེད་ཀྱི་ཐབས་ཀྱིས་ཁྱོ་ཚ་ཡི་ཐུན་ཚོད་ཀྱི་ནང་། ལྷག་དོན་དུ་རེས་འཛིན་གྱི་ཆ་ཤས་ཕྱལ་ཏེ་ཁྱོད་ཀྱིས་ཀང་། ཁོང་ཚོ་ཡི་ཐུན་ཚོད་ཀྱི་ནང་ལ་འབྲལ་ཐུབ་ཀྱི་རེད། ཁོང་ཚོ་ཡི་ཐུན་ཚོད་ཀྱི་ནང་ལ་འབྲལ་ཐུབ་ཀྱི་རེད། ལྷག་དོན་དུ་རེས་འཛིན་གྱི་ཆ་ཤས་ཕྱལ་ཏེ་ཁྱོད་ཀྱིས་ཀང་། ཁོང་ཚོ་ཡི་ཐུན་ཚོད་ཀྱི་ནང་ལ་འབྲལ་ཐུབ་ཀྱི་རེད། ལྷག་དོན་དུ་རེས་འཛིན་གྱི་ཆ་ཤས་ཕྱལ་ཏེ་ཁྱོད་ཀྱིས་ཀང་། ཁོང་ཚོ་ཡི་ཐུན་ཚོད་ཀྱི་ནང་ལ་འབྲལ་ཐུབ་ཀྱི་རེད།

Da don-dag sñiṅ-po khyed-raṅ-gis daṅ-po bka'-mol gsal-po gsuṅs| žal-dan yi-ger bkod-ma-gnaṅ-pa'i rkyen-gyis da-res mgo-rñogs 'di laṅs-pa-red| khoṅ bogs-'dzin-la le-thogs yod-pa-ma-red| thog-mar bka'-mol de-'dra med-par da-čha ga-re dgos-yod gsuṅs-na'aṅ 'bul-thub-kyi-ma-red| dper-na raṅ-sar mi daṅ mi-sar raṅ red| gal-srid khyed-raṅ-la 'di-'dra-gčig byuṅ-yod-na ga-re gnaṅ-gi-red| der dgoṅs-pa-bžes-nas khoṅ-gi-rtsa-nas gžis-ka tsha-len-gtoṅ-ya'i bka'-mol de gyugs-bžag-rogs-gnaṅ| bogs-'dzin sña-mas khral-dod sprad-pa de bden-pa red| lhag-don da-res 'grigs-čhags-kyi rtsa-ba yin-tsa-na khral-dod brgya-nas bču-zur gčig lo-re khoṅ-gis kᶜ'e-raŋ-la 'bul-rgyu daṅ gžuṅ-la sñan-žu 'bul-ya de bžag-rgyu bka'-mol žus-pa-yin| kho-raṅ mi dra-ma gčig 'dug ṅas gaṅ žus-pa de-gar gsan-rkyaṅ gnaṅ-gi-'dug|

šē-tę̄ yi-gē-kö-ma-naŋ-pēᴵ-k'ę̄-gī, by reason of not having executed a written promise.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

le-tᶜō, guilty party.

raŋ-sā mi tă mi-sā raŋ, don't do to others what you would not like to be done to yourself.

tsᶜa-lē̤ taŋ-wa, to take possession of.

bō-dzī ŋa-mē, according to the previous agreement.

ʈʳᶜē-tö-ʈʳe-pa, to pay land tax.

ɖʳik-čᶜā-gi-tsa-wa, basis of agreement.

ʈʳᶜē-tö ǰ'a-nē ču-şur-či lo-re kᶜoŋ-gī kᶜ'e-raŋ-la pᶜū-ǰ'u, 10% of the land tax is to be paid yearly by him to you.

ŋē kaŋ šū-pa, whatever is suggested by me.

sē̤-ts'aŋ-naŋ-wa, to accept.

šā-ǰ'u, to drop (a matter).

Tā te-lhag-gi-pandum-šu-tᶜap tsā-nē mindu. Tē sē̤-šē-naŋ-rō-naŋ. Tē-ma-tsᶜe čᶜ'ī-čᶜe kᶜ'e-naŋ-nyī-po kᶜō̤-me nyi-ma-ʈʳin-ʈʳe-gi-tᶜo-la ŋē̤-čᶜe-naŋ-šin pᶜē̤-tsᶜṳ̄ gā-po-nye-pŏī-larǰ'a ma-šik-pa-naŋ-ǰ'u-tă-čē tenɖʳe-şŏ goŋ-šē-naŋ-rō-naŋ.

དེ་ལྷག་གི་བར་འདུམ་ཞུ་ཐབས་རྩ་བ་ནས་མི་འདུག། དེར་གསར་བཞེས་གནའ་རོགས་གནའ། དེས་མ་ཤད་ཕྱིན་ཆད་ཁྱེད་རྣམ་གཉིས་པོ་འཁོན་མེད་ཉི་མ་སྤྲིན་བྲལ་གྱི་ཐོག་ལ་ཤར་ཆད་ནའ་བཞིན་ཕན་ཚུན་དགའ་པོ་ཉེ་པོ་ལར་རྒྱ་མ་ཞིག་པ་གནའ་རྒྱུ་དང་བཅས་དེ་འདྲ་ཟེར་དགོངས་བཞེས་གནའ་རོགས་གནའ།

Da de-lhag-gi-bar-'dum-žu-thabs rtsa-ba-nas mi-'dug| der gsar-bžes-gnaṅ-rogs-gnaṅ| des-ma-tshad phyin-čhad khyed-rnam-gñis-po 'khon-med ñi-ma-sprin-bral-gyi-thog-la śnar-čhad-naṅ-bžin phan-tshun dga'-po-ñe-po'i lar-rgya ma-žig-pa-gnaṅ-rgyu-daṅ-bčas de-'dra-zer dgoṅs-bžes-gnaṅ-rogs-gnaṅ|

te lhag-gi-pandum-šu-tᶜap tsā-nē mindu, further mediation is impossible.

sē̤-šē-naŋ-wa, to heed, to take notice of.

tē-ma-tsᶜe, moreover.

čᶜ'ī-čᶜe, henceforth.

kᶜ'e-naŋ-nyī-po, you two.

kᶜō̤-mĕ, without enmity.

nyi-ma-ʈʳin-ʈʳe, clear day.

ŋē̤-čᶜe-naŋ-šin, as before.

pᶜē̤-tsᶜṳ̄, reciprocal.

gā-po-nye-pŏī-larǰ'a, friendly accord.

ma-šik-pa, inviolable.

naŋ-ǰ'u, to maintain.

goŋ-šē-naŋ-rō-naŋ, please keep in mind.

(The applicant)

Ta-ga-raŋ re. Ta-rē-gi nyok-ʈʳa di pᶜē-čᶜē ŋa-raŋ-raŋ-gi čʼō̤ re. Yin-nēl ku-šō-gī le-ka di tᶜē-čᶜā ɖʳo-mo-go-gi-goŋ-pa-šē-nē pandum ya-tᶜa-čᶜö taŋ-naŋ-pa-re. Tᶜō-ǰe-čᶜe. Ŋē tē gā-gom-čᶜo-śē šu-gi-yin. nyi-ma te-riŋ-rē kᶜoŋ tă ŋa-nyī-gi-pā-la tam-se pu-tsĕ-me-pa čᶜā-soŋ. Te yin-tsē̤ saŋ-

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

nyin ŋantsᵊo tsᵊaŋ-ma lhḛ̃-g'e-čik-naŋ dum-gḛ̃-la tam-ʈʳᵊu šā te-nē tsᵊaŋ-mā ŋē lek-čᵊaŋ-či tă sŏ-tsᵊī-či pᵊū-gi-yin.

དེ་གར་རང་རེད། དཔལ་ཀྱི་རྡོགས་སྒྲ་འདི་ཕལ་ཆེར་ངན་སངས་རྒྱས་གི་སྐྱོན་རེད། ཡིན་ནའང་ སྐུ་ཟབས་ཀྱིས་ལས་ཀ་འདི་ཐལ་ཆར་འགྲོ་མ་དགོས་ཀྱི་དགོངས་པ་བཞེས་ནས་བར་འདུམ་ཡག་ཐག་ཆོད་བཏང་པ་རེད། རྒྱས་རྗེ་ཆེ། དས་དེར་དགའ་སྒོམ་ཆོག་ཤེས་ཞུ་གི་ཡིན། ཉི་མ་དེ་རིང་ནས་ཁོང་དང་ང་གཉིས་ཀྱི་བར་ལ་དམ་སེལ་སྤུ་རྩམ་མེད་པ་ཆགས་སོང་། དེ་ཡིན་ཙ་ན་ སང་ཉིན་ང་ཚོ་ཚང་མ་ལྷན་ཐུབ་གཅིག་གཅད་ བརྒྱུད་གནས་ལུགས་ཀྱི་ཐབ་ཀྱི་ཡིན་ན་ཡང་ཐུག་བཟུང་དེ་ནས་ཚང་མར་ངས་ལེགས་ཆང་གཅིག་དང་ གསོལ་ཆགས་སོང་། དེ་ཡིན་ཅ་ནི་ སྐད་ཉིར་ང་ཚོ་ཚང་མ་ལྷན་ཐུབ་གཅིག་གནང་ བརྒྱུད་ནས་ཐུག་ཁ་ཆད་ཀྱི་ཡིན།

De-ga-raṅ red| da-res-kyi rñogs-sgra 'di phal-cher ṅa-raṅ-raṅ-gi skyon red| yin-na'aṅ sku-žabs-kyis las-ka 'di thal-čhar 'gro-ma-dgos-kyi dgoṅs-pa-bžes-nas bar-'dum yag-thag-čhod btaṅ-gnaṅ-pa-red| Thugs-rje-čhe| ṅas der dga'-sgom-čhog-śes žu-gi-yin| ñi-ma-de-riṅ-nas khoṅ daṅ ṅa-gñis-kyi bar-la dam-sel spu-tsam-med-pa čhags-soṅ| de yin-tsa-na saṅ-ñin ṅa-tsho tshaṅ-ma lhan-rgyas-gčig-gnaṅ 'dum-gan-la dam-phrug bžag de-nas tshaṅ-mar ṅas legs-čhaṅ gčig daṅ gsol-tshigs gčig 'bul-gyi-yin|

nyok-ʈʳa, trouble.

pᵊē-čᵊē, mostly.

ŋa-raŋ-raŋ-gi ŏ'ṏ, my own fault.

tᵊē-čᵊā ɖʳo-wa, to act rashly.

gā-gom-čᵊo-śē šu-wa, to become pleased.

nyi-ma-te-riŋ-nē, from today.

tam-se, disagreement.

pu-tsŏ-me-pa, not even a hair-width.

čᵊā-pa, to be, to become.

lhḛ̃-g'ē-čik-naŋ-wa, to gather (hon.).

dum-gḛ̃, agreement.

tam-ʈʳᵊu, seal. šā-pa, to put a seal.

lek-čᵊaŋ, wine offered on the conclusion of an agreement. Cf. ɖʳik-čᵊaŋ (བསྒྲིགས་ཆང་། bsgrigs-čhaṅ).

sṏ̃-tsᵊī pᵊṻ-wa, to entertain.

XX. A Tibetan recollecting his life

Ta ŋē ŋa-rēĭ k'i-du nē-lū rop-tsŏ-či šṻ-na ŋa na-so šṏ̃-tṻ pᵊa-mē raŋ-la-yö-pēĭ tŏĭ-pᵊü-te-ter kŏ-gi-pᵊü-te-yō ne-kᵊ'ē-dō tsᵊa-kᵊ'ē-dō ŏ'am-ŏ'am čē-čē ta-ga-tsŏ ŏ'ē kᵊoŋ-tsᵊŏ kā-lē-j'ap ŋēĭ-tṏ̃-ta-la ɖʳo-soŋ maŋ-po taŋ-nē lap-ʈʳā ču. Kap-re ŋantsᵊŏ ʈʳᵊḛ̃-bṻĭ ke-čᵊa ya-ga-či śe le-ka ʈʳa-tsŏ-či ŏ'ē-na kᵊoŋ-raŋ-tsᵊŏ tṏ̃-ta čᵊem-po-či ŏ'uŋ-ŋa-naŋ-šin gā-tsᵊō-čᵊē ŋantsᵊo ṣuk-po mi-de-ɖʳa-bo ŏ'uŋ-na ŋēĭ pu di či-ʈʳa kaŋ-ʈʳa-ṣĕ sem-ʈʳᵊe-kᵊe-te-ŏ'ē ɖʳo-soŋ-la ma-dzem-pā šaptḛ̃ tă mḛ̃-čŏ-ŏ'ē yaŋ pu-gṻ ŏ'ö-ŋḛ̃-ŏ'e-tṻ pu di ŋḛ̃-laŋ-la śor-nē čᵊī-čᵊe mi-ʈʳē-la tsᵊü a-yoŋ-ṣĕ sem-la de-wa-me-pā de-ŏ'e-pa-re.

ད་རས་ད་ནི་རྱིད་རྱག་གཤས་ལྷགས་རོད་ཪམ་གཅིག་ཤྱས་ན་ ང་ན་སོ་གཞོན་དུས་ཁ་མས་བང་ལ་ཡོད་པའི་ སྒྲེའི་ཕུད་དེ་རྱེད་ གོས་ཀྱི་ཕུད་དེ་གཡོགས་ རད་འབྱེར་དོགས་ ཚ་འབྱེར་དོགས་ ཆམས་ཆམས་གཅེས་གཅེས་དེ་གཙོམ་ཆས་ ཁོང་ཚོས་དཀའ་ལས་བཏུབས་ ངའི་དོན་དག་ལ་འགྲོ་སོང་མང་པོ་བཏང་ནས་སྒོའ་གྲུང་བཟུག་ སྐབས་རེ་ང་ཚོས་ ཕྱན་ཆུའི་སྐད་ཆ་ཡག་ག་གཅིག་བཤད་ ལས་ཀ་དག་ཙམ་ཚམ་གཅིག་ཆས་ན་ ཁོ་ངང་ཚོར་དོན་དག་ཆེན་པོ་གཅིག་ཆང་པ་

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ནང་བཞིན་དཀའ་ཚོར་བྱས་ ང་ཚོ་གཟགས་པ་མེ་བདེ་བ་འདུ་པོ་ཐུང་ན་ ངའི་བྱ་འདི་ཅི་ཡིན་ཏེ་དག་གང་དུག་ཅར་སེམས་བཟུལ་ཏེ་བྱས་ འགྲོ་ཁང་དེ་བྱས་ འགྲོ་སོང་ལ་མ་འངོམས་པར་ཞབས་བརྟན་བཏང་ངས་ སྐབས་བཅོས་བྱས་ ཡང་ བྱ་གྱས་ཐུང་ངན་ཅིང་བྱས་ བྱ་འདི་ངན་པར་ལ་ཤོར་རས་ཐྱིན་ཆད་མེ་གྲུལ་ལ་ཚུད་ཡོ་ཡོང་ཅར་སེམས་ལ་བདེ་བ་མེད་པར་བསྟུད་ཅེད་པ་རེད།

Da ṅas ṅa-ra'i skyid-sdug gnas-lugs rob-tsam-gčig žus-na ṅa na-so gžon-dus pha-mas raṅ-la yod-pa'i lto'i-phud-de-ster gos-kyi-phud-de-gyog na-'khyer-dwogs tsha-'khyer-dwogs byams-byams gčes-gčes de-ga-tsam byas khoṅ-tshos dka'-las brgyabs ṅa'i don-dag-la 'gro-soṅ maṅ-po btaṅ-nas slob-grwar bčug| sKabs-re ṅa-tshos phran-bu'i skad-čha yag-ga gčig bśad las-ka drag-tsam gčig byas-na khoṅ-raṅ-tshor don-dag čhen-po gčig byuṅ-pa naṅ-bžin dga'-tshor byas ṅa-tsho gzugs-po-mi-bde-'dra-po byuṅ-na ṅa'i bu de či-drag gaṅ-drag zer sems-'khral khad-de-byas 'gro-soṅ-la ma-'dzems-par žabs-brtan daṅ sman-bčos byas yaṅ pu-gus spyod-ṅan byed-dus bu 'di ṅan-laṅs-la śor-nas phyin-čhad mi-gral-la tshud e-yoṅ zer sems-la bde-ba med-par bsdad-byed-pa-red|

ŋa-rēi, mine, colloquial for ང་རང་གི། ṅa-raṅ-gi.
rop-tsĕ-či, briefly.
k'i-du-nē-lū, circumstances.
tŏI-pᶜü-te-ter kŏ-gi-pᶜü-te-yō, provided with the necessaries of life.
ne-kᶜ'ē-dō, anxiety caused by illness.
tsᶜa-kᶜ'ē-dō, anxiety caused by injury.
č'am-č'am-čē-čē-č'e-pa, to show kindness.
kā-lē ǰ'a-pa, to experience difficulties.
lap-ʈʳā čų, sent to school.
ya-ga-či, better.
ʈʳa-tsĕ-či, better.
gā-tsᶜō-č'ē, rejoiced.
mi-de, unwell.
či-ʈʳa kaŋ-ʈʳa, what is best ?
sem-ʈʳᵉe kᶜe-te-č'ē, felt great anxiety.
ma-dzem-pā, without regard.
šap-tē̆, religious service.
mē̆-ŏŏ, medical treatment.
č'ö-ŋē̆-č'e-pa, to act in a wrong way.
ŋē̆-laŋ-la śor-wa, to acquire bad habits.
mi-ʈʳē-la tsᶜü-e-yoŋ, will he make his fortune ?
tsᶜü, ཚུད། tshud, pf. and fut. of འཚུད་པ། 'tshud-pa, to get into.

pᶜa-mē ŋantsᶜō kap-re ǰam-č'ē kᶜa-ta-č'ē kap-re tsup-č'ē kᶜabduŋ tă nye-tᶜa-taṅ tᶜap-nam-pa-ka-gi-go-nē nantsᶜŏI lū-la na-tsᶜa mi-yoŋ-ŋa tă guk-po de-po sem k'i-po yŏ̆-tē̆ ŏᶜē̆-po yoŋ-ŋa yaŋ-na to-kŏ yomdē śē̆-pa dor-na ǰik-tē̆ to-kŏ-tam-sum čᶜö tă yŏ̆-tē̆-ǰak-tᶜap ka-nē ma-č'ē-pa na-čik yö-wa-ma-re. Tenʤʳe-gi nē-lū-la sam-na tsᶜe dē ŋantsᶜō pᶜa-ma-lē kāndʳin čᶜē yö-wa-ma-re. Te-soŋ-tsā̆ tᶜek-čᶜē̆-gi čᶜö-la mī ma-tsᶜe sem-čē̆ tūnʤʳu tsᶜl̆-lēI pᶜa-mēI du-śē k'e-nē te-tsᶜō gā-wa tă č'am-pa nyiŋ-je-č'ē ʤʳa-nyē̆-la taŋ-nyom-č'e-tsᶜü-čē lab-go-yā te ǰik-tē̆-la de-wa yoŋ-ŋēI-tᶜap čᶜe-śŏ čik re.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ཕ་མས་ང་ཚོར་སྤབས་རེ་འཇམ་བྱས་ཀ་ཏ་བྱས་ སྐབས་རེ་རྩུབ་བྱས་ཀྲ་བཏུང་དང་ ཉེས་ཐག་བཟང་ བཙས་རྣམ་པ་གང་གི་སྒོ་ནས་ཚོའི་ལུས་ལ་ ནས་ཚ་མི་ཡོན་བ་དང་ གཟུགས་པོ་བདེ་པོ་ སེམས་སྐྱིད་པོ་ ཡོན་ཏན་ཆེན་པོ་ཡོངས་ ཡང་ན་ ལྟོ་གོས་གཡོ་འདས་ཤེས་པ་ མདོར་ན་འཇིག་རྟེན་ལྟོ་གོས་གཏམ་གསུམ་ ཆོས་དང་ཡོན་ཏན་འཇགས་ཐབས་ གང་ནས་མ་བྱས་པ་སྣ་གཅིག་ཡོད་པ་མ་རེད། དེ་འདྲའི་གནས་ལུགས་ལ་བསམས་ནའང་ཚེ་འདིར་ངང་ཚོར་པ་མ་ལས་ བཀའ་དྲིན་ཆེ་བ་ཡོད་པ་མ་རེད། དེ་སོང་ཙ་ན་ ཐེག་ཆེན་གྱི་ཆོས་ལ་མིས་མ་ཚད་སེམས་ཅན་དུད་འགྲོ་ཤུན་ལ་འཕ་མའི་ འདུ་ཤེས་བསྐྱེད་ནས་དེ་ཚོར་དགའ་བ་དང་ བྱམས་པ་ སྡིང་རྗེ་བྱས་ དགྲ་གཉེན་ལ་བཏང་སྙོམས་ཉེད་ཚུལ་བཅས་སློབ་ དགོས་ལ་དེ་འཇིག་རྟེན་ལ་བདེ་བ་ཡོངས་བའི་ཐབས་ཆ་ཤས་གཅིག་རེད།

Pha-mas ṅa-tshor skabs-re ’jam-byas ka-ta-byas skabs-re rtsub-byas kha-brduṅ daṅ ñes-’thag btaṅ thabs-rnam-pa-gaṅ-gi-sgo-nas ṅa-tsho’i lus-la na-tsha mi-yoṅ-ba daṅ gzugs-po bde-po sems skyid-po yon-tan čhen-po yoṅ-ba yaṅ-na lto-gos-gyo-’das śes-pa mdor-na ’jig-rten lto-gos-gtam-gsum čhos daṅ yon-tan ’jags-thabs gaṅ-nas ma-byas-pa sna-gčig yod-pa-ma-red| de-’dra’i gnas-lugs-la bsams-na tshe-’dir ṅa-tshor pha-ma-las bka-’drin čhe-ba yod-pa-ma-red| Də-soṅ-tsa-na theg-čhen-gyi čhos-la mis ma-tshad sems-čan dud-’gro tshun-la’aṅ pha-ma’i ’du-śes bskyed-nas de-tshor dga’-ba daṅ byams-pa sñiṅ-rje byas dgra-gñen-la btaṅ-sñoms byed-tshul-bčas slob-dgos-ya de ’jig-rten-la bde-ba yoṅ-ba’i thabs čhe-śos gčig red|

tᶜap-nam-pa-ka-gi-go-nē, by various means.
to-kō, necessaries of life.
yomdē, economy.
ǰik-tē̱ to-kō-tam-sum, worldly needs.
ǰak-tᶜap, carrying into life.
kāṇḍʳin, kindness.
te-soŋ-tsā̱, that being so.
Tᶜek-čᶜē̱-gi-čᶜö, the Mahāyāna Doctrine of Buddhism.
ma-tsᶜe, besides.
sem-čē̱, animated beings.
tüṇḍʳu, quadruped.
tsᶜū̱-la, among, amidst.
du-śē, thought.
ḍʳa-nyē̱-la, towards enemies and friends.
taŋ-nyom, equanimity.
lab-go-yā, precept, lesson.
de-wa-yoŋ-ŋēī-tᶜap, means of bringing felicity (to this world).

yin-nēī ǰik-tē̱ tam-pē k’i-ma-tsᶜ’o du-tsᶜ’o ṣe-ra-naŋ-šin te-tū̃ ŋā raŋ-gi to-kō-gi sem-ṭʳᶜe-me-pa tă yū̃-tē̱ ǰ’aŋ-yā-gi tū̃-tsᶜö yak-po ta-ga-tsĕ č’uŋ-ŋa-re-te ka-rēī-tū̃-ta-la ǰ’aŋ-go-gi-yö-pa tă ǰ’aŋ-go-yā-gi ǰ’um-tsᶜē̱ ka-re yim-pa tō-ma-tᶜu-pa-re. Tēī-k’ē̱-gī yū̃-tē̱ te g’ē̱-tu ma-soŋ kᶜur-tu soŋ-nē yū̃-tē̱ č’oŋ-ṣĕ-nyē̱ č’uŋ-na sem-la čᶜar-mū̃ tᶜip-pa-naŋ-šin yoŋ-gi-du. Nam-ši pᶜa-ma-ṭʳin-čē̱-tsᶜo ku-tsᶜe-ma-ṣim-pa-č’ē čᶜ’i-naŋ-gi le-kēī kᶜur tă raŋ-gi to-kō-gi-č’ū̃-tō raŋ-la ṭʳᶜi nyi-mē da-wa da-wē lo ṭʳē-nē kā-lē-ǰ’a-go-tū̃ ŋū̃-čᶜe raŋ-gī-raŋ mi-tsᶜe čᶜü-ṣū̃-la taŋ-ŋa tă mi-šē̱-ta-la duk-po kaṇḍʳe yö-pa te-tsᶜo tsᶜaŋ-ma ši-nē ha-nyi-ḍʳa-či tō-yoŋ-gi. Te-nē-ṣuŋ ǰik-tē̱-gi-č’a-ša-la nyoŋ-čᶜa čᶜe-ru čᶜe-ru čᶜ’in-nē ṣaŋ-ŋē̱ nē-lū ka-re yin-nēī raŋ-gi sem-pē č’e-nē

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ǰ′ē-pē ma-tsᶜo ŏē̆-ta-lēĭ ge-śe-dik-ṭʳŭ-ǰ′e-tᶜu-gi te-tŭ yo-ǰ′u ṭʳap-la ma-ǰ′ē-na mi tsᶜaŋ-mē tsī-tᶜoŋ ǰᶜanǰo ǰᶜē̆-po ǰ′e-gi.

ཨེན་ནང་འཇིག་རྟེན་གྱིས་དབེར་སྐྱེད་མ་ལྷོག་སྡུག་ལྷག་ཟེར་བ་རང་གཞི་ཉེས་པ་མེད་པའི་དུས་ཚོད་ཡག་པོ་དེ་གཙམ་བྱུང་པ་རེད་དེ་ ཁོང་ཚོར་སྡུག་བསྔལ་ཆུང་བ་ཞིག་ཡོད་པ་དང་ སྡུག་བསྔལ་ཁ་ཤས་ཆོད་ཀ་ཤས་ཙམ་བྱུང་པ་རེད། དེའི་རྐྱེན་གྱིས་ཡོན་ཏན་དེ་ཚུར་དུ་མ་སོང་འཁྱངས་དུ་སོང་ནས་ ཡོན་ཏན་སྡུག་བསྔལ་ཉུང་ཤས་ཙམ་ལ་ཆགས་པ་རེད། དམ་རྫིག་ཕ་མ་དྲིན་ཅན་ཆོས་སྐུ་ཚེ་མ་ཅིར་པ་ཐུམ་ ཐྱི་ནང་གི་ལས་ཀའི་ཚེ་ཞག་ཉི་ཤུ་ཙམ་ཁོང་ནད་པ་ཞིག་ཏུ་ཤི་བ་ཐོན་ཏེ་ཁོང་ཚོ་ཆུང་ཀུ་ནས་ཕ་ཡིས་ཚེ་ཟུང་གཅིག་པ་བཏང་པ་དང་ ཤི་གནར་དག་ལ་སྐུ་ཕྱི་ཚང་དགའ་ལས་ཀུག་དགོས་དུས་ ཕྲོན་མངའ་ཐང་ཤིན་ཆེ་ཞིང་ཁྱིམ་ཚང་ལ་ཡང་ཁྱོན་ཅན་ཡིན་པའི་ཕྱིར་ཁོང་ཚོ་ཉུང་ཤས་ཙམ་ཡིས་ཚང་ཁྱིམ་ལས་ཀ་ཐམས་ཅད་ཀྱང་ཁོང་ཚོ་ལ་ཐོག་ཏུ་ཡོད་པ་ཡིན་ཏེ་ཁོང་ཚོ་ཡིས་ཁ་ཤས་ཆོད་ཀ་ཤས་ཙམ་ཡིས་ཁོང་ཚོའི་ཚེ་ཟུང་གཅིག་ཏུ་ཕྱི་ནང་གི་ཡོངས་སུ་ཁྱབ་ཡག་མ་བྱས་ཏ་མི་ཚང་མས་ཀ་ཐོག་མས་མཐོང་ཆ་འཛོག་ཚེ་ཆེ་བའི་ཁྱད་པར་ཅིག་ཡིན་པ་རེད།

yin-na'aṅ 'jig-rten gtam-dper skyid ma-'khyog sdug 'khyog zer-ba naṅ-bžin de-dus ṅar raŋ-gi lto-gos-kyi sems-'khral-med-pa daṅ yon-tan sbyoṅ-ya'i dus-tshod yag-po de-ga-tsam byuṅ-pa-red-de ga-re'i-don-dag-la sbyoṅ-dgos-kyi-yod-pa daṅ sbyoṅ-dgos-ya'i rgyu-mtshan ga-re yin-pa rtogs-ma-thub-pa-red| de'i rkyen-gyis yon-tan de rgyan-du ma-soṅ 'khur-du soṅ-nas yon-tan sbyoṅs-zer-mkhan byuṅ-na sems-la čhar-mun 'thibs-pa naṅ-bžin yoṅ-gi-'dug| nam-žig pha-ma drin-čan-tsho sku-tshe ma-zin-pa-byas phyi-naṅ-gi las-ka'i 'khur daṅ raṅ-gi lto-gos-kyi byus-gtogs raṅ-la 'khri ñi-mas zla-ba zla-bas lo sbrel-nas dka'-las rgyag-dgos-dus sṅon-čhad raṅ-gis-raṅ mi-tshe čhud-gzos-la btaṅ-pa-daṅ mi-gžan-tag-la sdug-po ga-'dra yod-pa de-tsho tshaṅ-ma gži-nas ha-nyid-'dra-gčig rtogs-yoṅ-gi| de-nas-bzuṅs 'jig-rten-gyi bya-gžag-la myoṅ-čha če-ru če-ru phyin-nas bzaṅ-ṅan gnas-lugs ga-re yin-na 'aṅ raṅ-gis sems-pas dpyad-nas byas-pas ma-tshad gžan-dag-la'aṅ dge-bśad sdig-dkrol byed-thub-kyi de-dus gyo-sgyu bkrab-lag ma-byas-na mi tshaṅ-mas gtsigs-mthoṅ ča-'jog čhen-po byed-kyi|

tam-pē..... naŋ-šin, according to the proverb.

k'i ma-tsᶜ'o du-tsᶜ'o, to experience sorrow instead of joy.

yŏ̄-tē̆ ǰ'oŋ-wa, to study.

ka-rēĭ-tŏ̄-ta-la, why.

ǰ'umtsᶜē̆, reason.

tō-ma-tᶜu-pa-re, were unable to understand.

tēĭ-k'ē̆-gi, therefore.

g'ē̆-tu ma-soŋ kᶜur-tu soŋ-nē, instead of becoming an ornament, became a burden.

čᶜar-mṳ̄ tᶜip-pa, vision clouded by rain.

pᶜa-ma ṭʳin-čē̆, kind parents.

ku-tsᶜe-ma-ṣim-pa-č'ē, he died.

čᶜo'i-naŋ-gi le-kēĭ kᶜur, the burden of outside and domestic work,

ran-gi-to-kŏ̄-gi-č'ü-tō raŋ-la ṭʳᶜi, the responsibility for one's own subsistence fell on oneself.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

nyi-mē da-wa da-wē lo ṭʳē-nē, days became month, and months became years.
mi-tsᶜe, human life.
čᶜü-ṣŏ-la taŋ-wa, to harm.
yo-ǰ'u ṭʳap-la č'e-pa, to misguide.
ši-nē, further.
ha-nyi-ɖʳa-či tō-yoŋ-gi, he will begin to realize.
tsī-tᶜoŋ, respect.
te-nē-ṣuŋ, then.
ǰik-tᶜē-gi č'a-ša, social work.
nyoŋ-čᶜa, experience.
ṣaŋ-ŋē, good and bad.
čᶜanǰo č'e-pa, to trust.
ge-śe-dik-ṭʳŏ-č'e-pa, to point out qualities and faults.

tē ma-tsᶜe raŋ-gi-luŋ-pa čᵒ'uk-po yin-nēⁱ par-kap le-ka-č'e-nyē-gi č'i-tǒ kᵒ'e-tu se. Raŋ-tǒ tso-wor č'ē-pēⁱ k'ē-gī šuŋ tă mi-sē tᶜa-šē-po čᶜā-pa tă mi-sē-tsᶜō kā-lē tă duŋ-ŋel kanɖʳe yim-pa śē-yoŋ-tǔ raŋ-gi to-kŏ-gi kā-lē tă sem-ṭʳᶜe je-nē te-tsᶜo yak-po yoŋ-tᶜap či-ṭʳa kaŋ-ṭʳa-gi ŋaŋ-la dö-go gi| Te soŋ-tsā ta raŋ-gi tam-tǒ k'e-tu se-nē mi-nyam-čᶜuŋ-ŋa-tsᶜō čᶜö-si-gi-yǒ-tē-ǰak-tᶜap to-kŏ-yā-g'ē-yoŋ-tᶜap ka-nē yo-lhe-me-pā č'ē. šē-ta ṭʳᶜē-bu ṭʳa-ga-tsᶜo-lēⁱ šē-kŭ-šŭ tenɖʳe č'e-tᶜu-pēⁱ re-wa yö yin-nēⁱ tenɖʳēⁱ le-ka-č'e-nyē-tsᶜō kā-lē to-tsĕ me-pa pē-mi-si-pa-re. Teŋ-saŋ č'i-tǒ ṣē tsᶜi-kam-po či lap-nē lē-la-pō tam-nyē-ṭʳak tă to-ko-sa tᶜop-ǰ'ŭⁱ re-wa-č'ē č'e-yā di č'i-tǒ nyam-ɖʳo-yā-gi-ši čik re.

དེས་མ་རྟད་ རང་གི་ལུང་པ་ཕྱུག་པོ་ཡིན་རལང་ བར་སྐབས་ལས་ཀ་ཞིད་མཁས་ཀྱིས་ཐྱི་རྟོག་ཏུ་ གསད། རང་རྟེན་གཙོ་བོར་བྱས་པའི་ཆུབ་ཤུས་ཅན་ མི་སེར་ཐ་ཤན་པོ་ཆགས་པ་དང་ མི་སེར་ཚོར་དཀའ་ལས་དང་ སྡུག་བསྔལ་གა་འདྲ་ཡོད་པ་ཟས་ཡོང་དུས་ རང་གི་སྐྱོ་གོས་ཀྱི་དགའ་ལས་དང་ སེམས་འཕྲལ་བཟློད་རས་རེ་ཙོ་ཡག་པོ་ ཡོང་ཐབས་ཅེ་དག་གང་དུག་གི་ངང་ལ་སྡོད་ཀོས་ཀྱི། དེ་སྐང་ཚ་ད་དང་གི་གཏམ་དོན་ཏུད་དུ་གསད་ནས་ མི་རྣམས་རྒྱང་ག་ཙོར་ཙོས་སྲིད་ཀྱི་ཡོན་ཏན་འཕགས་ཐབས་ སྐྱོ་གོས་ཡར་ཀྱས་ཡིང་ཐབས་གང་རས་གཡོ་ལྷད་མེད་པར་ བྱས། གཞན་དག་ཕྲན་བུ་དྲག་ཏུ་ཆོ་ལའང་ཞེན་སྐྱལ་ཐུས་དེ་འདྲ་ཅེད་ཐུབ་པའི་རེ་བ་ཡོད། ཡིན་རལང་ དེ་འདྲའི་ལས་ཀ་ཅེད་མཁས་ཚོར་དཀའ་ལས་རྟོག་ཚམ་མེད་པ་དཔེར་མི་སྲིད་པ་རེད། དེང་སང་ཐྱི་རྟོན་ཐྱི་རྟོན་རེར་ཆོག་ སྐམ་ཀོ་གཅིག་ལའས་ནས་ལས་སྐྱ་བོར་གཏམ་སྐོན་བྱག་སས་དང་ རྟག་གོ་སས་ཐོབ་ཀུའི་རེ་བ་ཐུས་ཅེད་ཡ་འདི་ཐྱི་རྟོན་རྒམ་འགྱོ་ ཡའི་གཞི་གཅིག་རེད།

Des ma-tshad raṅ-gi luṅ-pa phyug-po yin-na'aṅ bar-skabs las-ka byed-mkhan-gyis spyi-don khyad-du gsad| raṅ-don gtso-bor byas-pa'i rkyen-gyis gžuṅ daṅ mi-ser tha-žan-po čhags-pa daṅ mi-ser-tshor dka'-las daṅ sdug-bsṅal ga-'dra yod-pa śes-yoṅ-dus raṅ-gi lto-gos-kyi dka'-las daṅ sems-'khral brǰed-nas de-tsho yag-po yoṅ-thabs či-drag gaṅ-drag-gi ṅaṅ-la sdod-dgos-kyi| de-soṅ-tsa-na da raṅ-gi gtam-don khyad-du gsad-nas mi-ñams-čhuṅ-ba-tshor čhos-srid-kyi yon-tan 'ǰags-thabs lto-gos yar-rgyas yoṅ-thabs gaṅ-nas gyo-lhad-med-par byas| gžan-dag phran-bu drag-ga-tsho-la'aṅ žen-skul žus de-'dra byed-thub-pa'i re-ba yod| yin-na'aṅ de-'dra'i las-ka byed-mkhan-tshor dka'-las tog-tsam med-pa dper-mi-srid-pa-red| deṅ-saṅ spyi-don spyi-don zer tshig skam-po gčig labs-nas las-sla-por gtam

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

sñan-grags daṅ tog-go-sa thob-rgyu'i re-ba byas byed-ya 'di spyi-don ñam-'gro-ya'i gži-gčig red|

par-kap, period, meanwhile.
č'i-tṵ̄, common interest.
kᶜ'e-tu sö-pa, to neglect.
raŋ-tṵ̄, self-interest.
tso-wor č'e-pa, to place foremost.
šuŋ, Government.
mi-sē, people, the masses.
tᶜa-šḕ-po, exhausted.
čᶜö-si-gi-yṵ̄-tḕ, religious and secular knowledge.
yā-g'ē-yoŋ-tᶜap, hope of improvement.
yo-lhe-me-pā, sincerely.
pē-mi-si-pa, impossible.
ṭʳa-ga-tsᶜo, persons of good standing.
šḕ-kṹ šu-wa, to admonish.
lē-la-pō, easy.
č'e-yā, practice.
tam-nyḕ-ṭʳak, fame.
to-ko-sa, high rank.
nyam-ḍʳo-yā, harm, deterioration.
ši, ground, base, cause.

XXI. Tsang dialect

Q. Ka-nē čᶜip-ǰ'ur-naŋ-ŋā.
ག་ནས་ཅིཕས་བསྒྱུར་གནའ་ཉམ།
ga-nas čhibs-bsgyur-gnaṅ-ñam|
Where are you coming from ?

A. Lā dak Tö-nē-la yoŋ-ŋa-yin
ལགས་བདག་སྟོད་ནས་ཡོང་ཡ་ཡིན།
Lags bdag sTod-nas yon-pa-yin|
I came from Tö (Western Tibet).

Q. Ku-tṵ̄ kaŋ-la yin-ḍʳō.
སྐུ་རྟེན་གང་ཡིན་འགྲོ།
sku-don gaṅ yin-'gro|
What is your business ?

A. Tṵ̄-da-ṣḕ ka-ye-la mi.
རྟེན་དག་ཟེར་གང་ཡང་མེད།
Don-dag-zer gaṅ-yaṅ med|
Nothing particular.

Q. Laŋ-ka-la ku-ŋā tḕ-la mi-ḍʳō.
ལམ་ག་ལ་སྐུ་ངའ་བསྟེན་ལ་མི་འགྲོ།
Lam-ka-la sku-ṅal bsten-la med-'gro|
Did you not become weary on the road ?

A. Lā kᶜak-po ka-ye-la ma-č'uŋ.
ལགས་ཁག་པོ་གང་ཡང་མ་བྱུང་།
Lags khag-po gaṅ-yaṅ ma-byuṅ|
It was not difficult at all.

Q. Ku-tsᶜoŋ kanḍʳe lū-či č'uŋ-yö-dāŋ.
སྐུ་ཚོང་ག་འདྲ་ལུགས་ཅི་བྱུང་ཡོད་དམ།
sKu-tshoṅ ga-'dra lugs-čig byuṅ-yod-dam|

A. Lā gā-de ḍʳe-po č'uŋ.
ལགས་དགའ་བདེ་དྲེ་བོ་བྱུང་།
Lags dga'-bde dred-po byuṅ|

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

What was the business like ?
Ku-tsᵉoŋ, business (hon.).

Very successful.

Q. Te-riŋ-gi nam-śī ninḍʳe kanḍʳe yin-ḍʳō.

དེ་རིང་གི་ གནམ་གཤིས་ དེ་འདྲ་ གང་འདྲ་ ཡིན་ལྟོ།

De-riṅ-gi gnam-gśis de-'dra gaṅ-'dra yin-'gro|

What is the weather like nowadays ?

A. Lā kaŋ-yin-pa lha-wa nī-mam-pa ǒ'ǒ-ʂǎ-la mi-nu.

ལགས་གང་ཡིན་པ་ལྷགས་པ་དེ་མིན་པ་སྐྱོན་ཟེར་ལ་ མི་འདུག།

Lags-gaṅ-yin-pa lhags-pa de-min-pa skyon-zer-la mi-'dug|

Well, except for the wind, there was no trouble worth mentioning.

Q. Saŋ ni-ru pᵉe-tᵒu-la yoŋ-ŋā.

སང་འདིར་ཕེབས་ཐུབ་ཡོང་ངམ།

Saṅ 'dir phebs-thub-yoṅ-ṅam|

Will you be able to come here tomorrow ?

A. Saŋ-la da yaŋ Ü-ru Nye-tᵒaŋ par-tu ḍʳo-go-la-yö.

སང་ལ་བདག་ཡང་དབུས་རྩེ་ཐང་དུ་འགྲོ་དགོས་ཡོད།

Saṅ-la bdag yaṅ dbUs-ru Ñe-thaṅ bar-du 'gro-dgos-yod|

Tomorrow I shall have to go to Nye-thang in Ü.

Q. Te-ru kaŋ-la yō-bā

དེ་རུ་གང་ཡོད་པ་ (རེད)།

De-ru gaṅ yod-pa (red)|

What is there ?

A. Te-ru A-ti-śāi tᵒu-tam-tē tsa-ǒᶜē kᵒonḍʳe-la ǰā-ǰ'u-la-yoŋ.

དེ་རུ་ཨ་ཏི་ཤའི་ཐུགས་དམ་རྟེན་རྩ་ཆེན་ཁོ་འདྲ་ལ་ མཇལ་རྒྱུ་ཡོང་།

De-ru A-ti-śa'i thugs-dam-rten rtsa-čhen kho-'dra-la mǰal-rgyu-yoṅ|

We shall worship there the venerated stūpa of Atīśa.

Q. A-ti-śa ʂě su-la a-na.

ཨ་ཏི་ཤ་ཞེར་སུ་ཡིན་པ།

A-ti-śa zer su yin-pa|

Who was Atīśa ?

A. Lā te J̌'a-gā-nē pᵉe-nī Pö-ru yo-laŋ šū-wa-bē.

ལགས་དེ་རྒྱ་གར་ནས་ཕེབས་ནས་བོད་དུ་ཡོ་ཐང་བཞུགས་པ་རེད།

Lags de rGya-gar-nas phebs-nas Bod-ru yo-laṅ bžugs-pa-red|

He came from India and stayed for a very long time in Tibet.

Q. Dze-pa kanḍʳe ǒ'uŋ-ŋa-la bā.

A. Lā par-kap Tem-pa nyam-gü ǒ'uŋ-ŋa-tsᵒo ta-tᵒē naŋ-nī Pö-ru Tem-pa tanda par-tu nē-wa-bē.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

མཛད་པ་ག་འདྲ་བྱུང་བ་རེད།

mDzad-pa ga-'dra byuṅ-ba-red|

What were his deeds?

ལགས་བར་སྐབས་བསྟན་པ་རྣམས་རྒྱུད་བྱུང་བ་ཚོ་དག་ཐེར་ གནའ་ནས་ བོད་རུ་ བསྟན་པ་ ད་ལྟ་ བར་དུ་གནས་པ་རེད།

Lags bar-skabs bsTan-pa ñams-rgud byuṅ-ba-tsho dag-ther gnaṅ-nas Bod-ru bsTan-pa da-lta bar-du gnas-pa-red|

The Doctrine having declined, he reformed it, and (thus) the Doctrine in Tibet lasted up to the present day.

Q. Nyi-re hā J'a-gā-la ka-dū pᵉe-g'ē.

ཉིད་རང་ཨར་རྒྱ་གར་ལ་གཏུས་ཕེབས་གྱི་ཡམ།

ñid-raṅ phar rGya-gar-la ga-dus phebs-kyi'am|

When are you going to India?

A. Lā hā-tsĕ ḍʳo-sam-pa-ṣĕ ka-ye-la mi.

ལགས་ཧར་ཚམ་འགྲོ་བསམ་པ་ཟེར་ གནའ་ཡང་ལ་ མེད།

Lags phar-tsam 'gro-bsam-pa-zer gaṅ-yaṅ-la med|

Well, for the time being I have no intention of going (there).

Q. Ī ćik čᵉö-wa-la naŋ-na.

ཆང་གཅིག་མཆོད་པ་ལ་གནང་ན།

Čhaṅ gčig mčhod-pa-la gnaṅ-na|

ī, wine (Tsang).

Won't you take some wine?

A. Lā tᵉū-ǰe-la-čᵉe um-bu kaŋ-čik-la šu-na yoŋ-ŋē.

ལགས་ཐུགས་རྗེ་ལ་ཆེ་ ཨུམ་བུ་ གང་གཅིག་ཞུ་ནས་ ཡོང་རེས།

Lags thugs-rǰe-la-čhe um-bu gaṅ-gčig žu-na yoṅ-ṅes|

um-bu, cup (Tsang).

Well, thank you! Will it be right, if I ask for a cup?

Q. Saŋ-yin-na ni-ru ŋen-J'a čā-na ḍʳi-yoŋ-ŋā.

སང་ཉིན་འདི་རུ་ཤུ་བ་ཁ་ཅན་ན་འཕྲིག་ཡོང་དམ།

Saṅ-ñin 'di-ru śna-po bčar-na 'grig-yoṅ-ṅam|

Will it be all right for me to call on you tomorrow early in the morning?

A. Lā te-raŋ-raŋ yoŋ-ŋē.

ལགས་དེ་རང་རང་ཡོང་རེས།

Lags de-raṅ-raṅ yoṅ-ṅes|

It will be quite all right.

Q. Ku-šō-gi tsᵉē-la kaŋ šu-gi-yö-ḍʳō.

སྐུ་ཞབས་ཀྱི་མཚན་ལ་གང་ཞུ་གི་ཡོད་འགྱོ།

sKu-žabs-kyi mtshan-la gaṅ žu-gi-yod-'gro|

What is your name, Sir?

A. Da-gi miṅ-la Śa-wa-la ṣe-gi-yö.

བདག་གི་མིང་ལ་ཤ་ཝ་ཟེར་ཀྱི་ཡོད།

bDag-gi miṅ-la Śa-wa-la zer-gyi-yod.

da, I (Tsang). བདག bdag.

My name is Śa-wa.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Q. Lā mē̱-mē̱ te ṭʳᵒuŋ-šĭ-gi tsᵒē̱-la mambā.
ལགས་ མེ་མེ་ དེ་ འཁྲུངས་གནས་ཀྱི་ མཚན་མ་རེད་པས།
Lags min-min de 'khruṅs-gžis-kyi mtshan ma-red-pas.
ṭʳᵒuŋ-šī, estate (hon.).
Is this not the name of the estate?

A. Te-raŋ-la bē. Miŋ ŋū-nē-la Śa-wa Ṭʳa-śī la g̱ā.
དེ་རང་ལ་རེད། མིང་དངོས་གནས་ལ་ཤ་ས་ བཀྲ་ཤིས་ལ་ཟེར།
De-raṅ-la red| Miṅ dṅos-gnas-la Śa-wa bkra-śis-la zer|
ŋū-nē, real.
Yes, my real name is Śa-wa Ṭʳa-śī.

Q. ᵘO-na ka-lē pᵒe-či.
ཨོ་ན་ ག་ལེར་ ཕེབས་ཤིག།
'O-na ga-ler phebs-śig|
Well, go in peace!

A. Lā tᵒu-je ǰ'ok-po ǰā-yoŋ.
ལགས་ཐུགས་རྗེ་ མཇྱོག་པོ་ མཇལ་ཡོང་།
Lags thugs-rje mgyogs-po mǰal-yoṅ|
Thank you, we shall meet soon.

XXII. Kham dialect

Q. Pǒ kᵒ'e ki-nē č'ǒ-oŋ-yin.
དབོན་ཁྱེད་ ག་ནས་ ཕྱོན་ཏོ་ཡིན།
dPon khyed ga-nas byon-'oṅs-yin|
Where do you come from?
oŋ-wa, to come. ཏོ་བ། 'oṅ-ba.

A. Ŋa la-pᵒā-noŋ-nē oŋ-le-yin-lā.
ང་ལ་ཕར་ནང་ནས་ཏོ་བ་ཡིན།
Ña-la-phar-naṅ-nas 'oṅs-pa-yin|
I have come from beyond the Pass.

Q. Ta gā č'ǒ-mi yin.
ད་གར་ཕྱོན་མི་ཡིན།
Da gar byon-mi yin|
(ga-lar 'gro-mkhan).
č'ǒ-pa, to go (འགྲོན་པ། 'byon-pa).
Now, where are you going?

A. Lha-sa-la ḍʳo-le-yin.
ལྷ་ས་ལ་འགྲོ་གི་ཡིན།
Lha-sa-la 'gro-gi-yin|
I am going to Lha-sa.

Q. Pᵒi-naŋ pᵒe-č'i-yin.
ཡང་སྐྱར་ཕེབས་ཀྱི་ཡིན།
Yaṅ-skyar phebs-kyi-yin|
Will you again come back?

A. Te-tsŏ mu-oŋ. Ŋa ǰ'a-gā-lē či ḍʳo-saŋ-lā.
རྟག་ཚམ་ ཡོང་གི་མེད། ང་ རྒྱ་གར་ལ་ གཅིག་འགྲོ་བསམ་ལགས།
Tog-tsam yoṅ-gi-med| Ña rGya-gar-la gčig 'gro-bsam-lags|
Not for the time being. I am thinking of going to India.

Q. Kᵒ'e-la či dzo-ǰ'u e-yö.
ཁྱེད་ལ་ ཅི་ བཟོ་རྒྱུ་ ཨེ་ཡོད།
Khyed-la či brǰod-rgyu e-yod|
či, what.
What have you to say?

A. Či-me-lā.
ཅི་མེད་ལགས།
Či-med-lags|
Nothing.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Q. Či yö-re.
ག་རེ་ཡོད་པ་རེད།
Ga-re yod-pa-red|

Why ?

Q. Sa-oŋ-te-tsā č'ö i-soŋ.

ས་དབང་དེ་རྩར་ཁྱོད་ཨེ་སོན་།

Sa-dbaṅ-de-rtsar khyod e-soṅ|

Sa-oŋ, minister. Lh. Sa-waŋ.

Did you meet the minister ?

Q. Čʰap-si-č'i konḍʳa či i-suŋ-tᶜē.
ཆབ་སྲིད་ཀྱི་སྐོར་འདྲ་ཅི་ཨེ་གསུངས་འདུག།
Čhab-srid-kyi skor 'dra či e-gsuṅs-'dug|
čʰap-si, politics.
Did he discuss political matters ?

Q. Pǭ te i-nē yā ḍʳo i-tᶜē.
དཔོན་དེ་འདི་ནས་ཡར་ཕེབས་འདུག་གམ།
dPon de 'di-nas yar phebs-'dug-gam|
Did the official go from here ?

Q. Yā čᶜ'ö kā i-tᶜē.
ཡ་ཁྱོད་ཁག་པོ་ཨེ་ཐུང་།
Ya' khyod khag-po e-byuṅ|
Did you get into trouble ?

Q. Kᶜ'e de-mo i-yin.
ཁྱེད་བདེ་མོ་ཨེ་ཡིན།
Khyed bde-mo e-yin.
Are you well ?

Q. Pᶜa-yü činḍʳe ge.
ཕ་ཡུལ་ཅི་འདྲ་འདུག།
Pha-yul či-'dra 'dug|
How is your native country ?

A. Te ya-mo-či yö-mi-ṭʳā-lā.
དེ་ཡག་པོ་གཅིག་ཡོད་མི་ཀྲག་ལག།
De yag-po gčig yod-mi-gragslags|
It is not good !

A. Ŋa-gī soŋ-le-yin. Kā-mṻ maŋ-po pᶜā-leŋ tsᶜū-leŋ-ḍʳa dze-tᶜē.
ངས་སོང་པ་ཡིན། བཀའ་མོལ་མང་པོ་ཕར་གླེང་ཞུར་བའི་རྣམ་པ་རེད།
Ňas soṅ-pa-yin| bKa'-mol maṅ-po phar-gleṅ tshur-gleṅ-'dra mdzad-pa-red|
pᶜā-leŋ tsᶜū-leŋ dze-tᶜē, had a conversation.
I did go, and had a long conversation.

A. Pe ḍʳanḍʳa suŋ-tᶜē.
དཔེ་འདྲ་འདྲ་གསུངས་འདུག།
dPē 'dra-'dra gsuṅs-'dug|

He spoke at great length.

A. ḍʳo-tᶜē-te ta-gī pᶜē-šā-ge.
ཕེབས་པ་རེད་དེ་རྟས་འཕེར་བཞག་གི།
phebs-pa-red-de rtas 'phen-bžag-gi|
He did go, but was thrown from his horse.

A. Či-či kā-mo ma-č'uŋ.
དཀའ་ལས་གང་ཡང་མ་ཐུང་།
dka'-las gaṅ-yaṅ ma-byuṅ|
Nothing happened.

A. Ŋa de-mo tsᶜam-mo yin.
ང་བདེ་མོ་འཚམས་མོ་ཡིན།
Ňa bde-mo 'tshams-mo yin|
I am very well.

A. Ya-mo ge.
ཡག་པོ་འདུག།
Yag-po 'dug|
It is well.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Q. Lo yag-mo inge.
ལོ་རྟག་ཨག་ཅི་འདུག་གམ།
Lo-tog yag-po 'dug-gam|
Was the crop good?

A. O-hoŋ ya-mo či minge.
ཨེ་འདུག། ཨག་ཅི་ཅི་ཨང་ཨེ་འདུག།
Mi-'dug| yag-po či-yaṅ mi-'dug|
Not at all good.

Q. Lha-sa-nē tsᶜoŋ-pǒ su i-nā oŋ i-tᶜē.
ལྷ་ས་ནས་ཚོང་དཔོན་སུ་འདིར་ཤོང་ཡ་རེད།
Lha-sa-nas tshoṅ-dpon su 'dir 'oṅs-pa-red|
Who of the traders have come here from Lha-sa?

A. Su-ᵸo oŋ-ma-tᶜē.
སུ་ཡང་བསྡེབས་མ་སོང་།
Su-yaṅ bslebs-ma-soṅ|
No one came (here).

Q. Mi-ṭʳa-te tū e-nyē.
མི་དྲ་དེ་བཏུགས་ཨེ་ཉན།
Mi-drag de btugs e-ñan|
Can I see the official?
tū-, to meet.
བཏུགས་པ། btugs-pa,
pf. of གཏུག་པ། gtug-pa.

A. Ṗǒ-po te tū-nyē-le-ma-re-lā.
དཔོན་པོ་དེ་བཏུགས་ཉན་གྱི་མ་རེད་ལགས།
dPon-po de btugs-ñan-gyi-ma-red-lags|
You cannot see the official.

Q. Čᶜe tu-wa i-sī.
ཁྱེད་དུ་བ་[ཐ་མག]ཨེ་བཞེས།
Khyed du-ba (tha-mag)e-bžes|
Do you smoke?

A. Ṅa tu-wa he-nē tᶜī-le-mē-lā.
ང་དུ་བ་ཡེ་རེས་འཇེ་ཀྱི་མེད་ལགས།
Ṅa du-ba ye-nas 'then-gyi-min-lags|
I never smoke.

Q. Ta ŋe-nyī śa-po e-wē.
ད་རེད་གཉིས་ཤག་པོ་ཨེ་ཕེད།
Da ṅed-gñis śag-po e-byed|
śa-po, friend.
Now, we two must become friends.

A. Yā te ḍʳik-na-tō ya-mo oŋ-re-śi.
ཡཱ་དེ་འཛིགས་ན་དཀའ་པོ་ཧོང་ཀེ་རེད།
Ya' de 'grigs-na-da yag-po 'oṅ-gi-red|
That will be very good!

Q. Yā ta ya-mo č'ǒ.
ཡཱ་ད་ཡག་པོ་ཕྱོན།
Ya' da yag-po byon (ga-ler phebs)|
Well, go in peace!

A. Yā-yā čᶜe ya-mo šū.
ཡཱ་ཡཱ་ཁྱེད་ཀ་ལེར་བཞུགས།
Ya'-ya' khyed ga-ler bžugs|
Remain in peace!

Q. Čᶜe-la či dzo-ǰ'u me-lē.
ཁྱེད་ལ་ཅི་བརྗོད་རྒྱུ་མེད་ལགས།
Khyed-la či brǰod-rgyu-med-lags|
Do you have to say something?

A. Yö-to yö-te ǰ'ok-pa ǰē-oŋ.
ཡོད་ད་ཡོད་དེ་མཇུག་པོ་མཐལ་བོང་།
Yod-da yod-de mgyogs-po mǰal-oṅ|
Though I have something to say, we shall meet again soon.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Part III

VOCABULARY

Note:—Alphabetical order adopted in this vocabulary:

a, b, č, č′, čʰ, čʰ′, d, ḍʳ, dz, e, g, h, i, ǰ, k, kʰ, l, lh, m, n, ŋ, ny, o, ᵛö, p, pʰ, r, s, ṣ, š, ś, t, tʰ, ṭʳ, ṭʳʰ, ts, tsʰ, u, ᵛu, ü, w, y.

A

A-ṭʳuŋ, mounted messenger. ཨ་དྲུང་། a-druṅ.

a-lē, exclamation of surprise. ཨ་ལས། a-las.

a-loŋ, ring, ear-ring. ཨ་ལོང་། a-loṅ.

a-loŋ-ṭʳʰa-sum-ma, ear-ring with flower ornament. ཨ་ལོང་ཕྲ་གསུམ་མ། a-loṅ-phra-gsum-ma.

a-ni, well. ཨ་ནི། a-ni (interjection).

amčʰo, ear. རྣ་མཆོག། rna-mčhog.

Amdo, name of province in north-east Tibet. ཨ་མདོ། A-mdo.

Amdō, a native of Amdo. ཨ་མདོ་བ། A-mdo-ba.

ap-ṭʳʰu, follower, soldier. ཨབ་ཕྲུག། ab-phrug.

a-tsī, exclamation of surprise. ཨ་ཙི། a-tsi.

au-tsŏ, sufficient, well enough. ཨཱུ་ཙོ། a'u-tse.

a-wa, child (hon.). ཨ་བ། a-ba～ཨ་ཧ། a-wa.

a-wa sē-sŏ, children. ཨ་བ་སྲས་སྲོས། a-ba sras-sros.

B

baŋ-pa, to get wet. སྦངས་པ། sbaṅs-pa, pf. of སྦོང་བ། sboṅ-ba.

bē-po, many, plenty. འབེལ་པོ། 'bel-po.

bō-ma, contract, rent. བོགས་མ། bogs-ma.

bō-mā šu-wa, to take on rent, to rent. བོགས་མར་ཞུ་བ། bogs-mar žu-ba.

bō-dzī, term of rent, rent agreement. བོགས་འཛིན། bogs-'dzin.

bom-po, stout, thick. སྦོམ་པོ། sbom-po.

bu-nē, from inside (with genitive). སྦུག་ནས། sbug-nas.

bŭ-wa, to present, to offer. འབུལ་བ། 'bul-ba.

pʰŭ-wa, pf. ཕུལ་བ། phul-ba. See pʰŭ-wa.

bhe-lā-sa, cement. ཕྱེ་ལ་ས། bhe-la'-sa < Hind. Cf. si-man-ṭras < cement.

Č

čā, iron. ལྕགས། lčags. See čak.

ča, tea. ཇ། ǰa.

ča-šiŋ, tea-plantation. ཇ་ཞིང་། ǰa-žiṅ.

čak, iron. See čā.

čak-na ～ čā-na, iron-grey. ལྕགས་ནག། lčags-nag.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

čak-duŋ, iron beam. ལྕགས་གདུང་། lčags-gduṅ.

čak-pa, robber, brigand. རྒག་པ། ǰag-pa.

čak-pǭ, brigand chief. རྒག་དཔོན། ǰag-dpon.

čakṣō, blacksmith. ལྕགས་བཟོ་བ། lčags-bzo-ba.

čakṣo č'e-pa, to forge, to hammer iron. ལྕགས་བཟོ་བྱེད་པ། lčags-bzo byed-pa.

čakṣo, smithery. ལྕགས་བཟོ། lčags-bzo.

čak-ṭʳō so-yā, iron work. ལྕགས་དཀྲོལ་བཟོ་བ། lčags-dkrol bzo-ba.

ča-la, luggage, things, objects. ཅ་ལག lča-lag.

čam, I. wife (hon.), lady. ལྕམ། lčam.

čam ku-šō, Madam. ལྕམ་སྐུ་ཞབས། lčam sku-žabs.

čam-tsᶜo, ladies. ལྕམ་ཚོ། lčam-tsho.

II. small beam; roofing. ལྕམ། lčam.

ča-pa, to break, to deduct, to bring down (prices). གཅོག་པ། gčog-pa, pf. བཅག་པ། bčag-pa.

ča-ǰ'u-naŋ-go-č'e-gi-re, 'We shall have to deduct (from the rent).'

čā-ri, wall. ལྕགས་རི། lčags-ri.

tᶜā-čā-ri, surrounding wall. མཐའ་ལྕགས་རི། mtha'-lčags-ri.

čar-wa, to visit, to call on. བཅར་བ། bčar-ba.

čar-go-yā, purpose of visit. བཅར་དགོས་ཡ། bčar-dgos-ya. See ku-čar šu-wa.

ča-šiŋ, tea garden, plantation. ཇ་ཞིང་། ǰa-žiṅ.

ča-šiŋ tap-pa, to establish a plantation. ཇ་ཞིང་བཏབ་པ། ǰa-žiṅ btab-pa.

čā-wa. See čar-wa.

če, tongue. ལྕེ། lče.

čē, with; and so on, etc. བཅས། bčas.

čem-tse, scissors. རྩེམ་རྩེ། ǰem-tse. Hon. čᶜa-dzem. ཕྱག་རྩེམ། phyag-ǰem.

čem-tse ǰ'a-pa, to cut with scissors. རྩེམ་རྩེ་རྒྱག་པ། ǰem-tse rgyag-pa.

či~čik, one; a (indefinite article). གཅིག gčig.

či-čo, concurrently. གཅིག་ལྷོག gčig-lčog.

či-č'ē-na~čik-č'e-na, possibly, perhaps. གཅིག་བྱས་ན། gčig-byas-na.

či-gō, alone. གཅིག་པུར། gčig-pur. Hon. ku-ts'aŋ. སྐུ་རྒྱང་། sku-rkyaṅ.

či-nē, very. རེ་ནས། či-nas.

čik-pᶜē čik-ḍʳō, mutual help. གཅིག་ཕན་གཅིག་གྲོགས། gčig-phen gčig-grogs.

či-pu, one. གཅིག་པུ། gčig-pu.

či-ta, something, etc. རེ་དག gči-dag.

či-ṭʳa kaŋ-ṭʳa, anxiety; what is best? རེ་དྲག་གང་དྲག gči-drag gaṅ-drag.

čō, Lord. ཇོ་བོ། ǰo-bo.

čok-tse, table. ཅོག་རྩེ། čog-tse. < Chin. cho-tzu. Hon. sō-čo. གསོལ་ཅོག gsol-čog.

čom-pa, to attack. བཅོམ་པ། bčom-pa, pf. of འཇོམས་པ། 'joms-pa.

čom-ǰ'u č'e-pa, to have the intention of attacking. བཅོམ་རྒྱུ་བྱེད་པ། bčom-rgyu byed-pa.

čo-wo. See čō.

čü-lē, rigorous fast. བསྙུང་ལེན། bčud-len-naŋ-wa, to observe a rigorous fast.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Č′

č′a, bird. ག། bya.

č′apč′i, birds. ག་ཞེ། bya-bye'u.

č′a-la, things, belongings. སྤྱད་ལག། spyad-lag. See ča-la.

č′a-ma, spade. འཇག་མ། 'jag-ma.

č′am-č′am-čē-čē-č′e-pa, to show kindness. བྱམས་ བྱམས་ གཅེས་ གཅེས་ ཞེད་ པ། byams-byams gčes-gčes byed-pa.

č′aŋ, north. བྱང་། byaṅ. č′aŋ-kᵉŭ, northern part. བྱང་ཁྱོལ། byaṅ-khul.

č′aŋ-tar, training. སྦྱོང་བདར། sbyoṅ-brdar.

č′aŋ-tar č′e-pa, to train. སྦྱོང་བདར་ཞེད་པ།

č′a-rik, birds. ག་རིགས། bya-rigs.

č′a-ša, work. ག་བཞག། bya-bžag.

ǰik-tē č′a-ša, social work. འཇིག་རྟེན་ག་བཞག། 'jig-rten bya-bžag.

č′a-tā, signature (hon.). ཕྱག་རྟགས། phyag-rtags. See lak-tā.

č′e-ma-ka-ra, sugar. ཇེ་མ་ཀ་ར། bye-ma-ka-ra.

č′ē-na, therefore, so. བྱས་ན། byas-na.

č′e-pa, to do, perform, work. ཞེད་པ། byed-pa.

č′ē-pa, done, performed. བྱས་པ། byas-pa.

č′e-ma-soŋ, did not do. བྱས་མ་སོང་། byas-ma-soṅ.

č′endö, č′e-dö-yö, having a wish to do. ཞེད་འདོད་ཡོད། byed-'dod-yod.

č′e-nyē, doer, maker. ཞེད་མཁན། byed-mkhan.

č′ē-tsē, therefore. བྱས་ཙ་ན། byas-tsa-na.

č′e-tsᵉam, judgment. དཔྱད་མཚམས། dpyad-mtshams.

č′ē, eye (hon.). སྤྱན། spyan. See mi∼mik.

č′ē dum-po, round eyes (hon.). སྤྱན་ཟླུམ་པོ། spyan zlum-po.

č′ē-k′ū-riŋ-po, oblong almond-like eyes. སྤྱན་དཀྱུས་རིང་པོ། spyan-dkyus-riṅ-po.

č′ē-ṣī-pa, to look (hon.). སྤྱན་གཟིགས་པ། spyan-gzigs-pa.

č′ē-ṣī-tă, look! སྤྱན་གཟིགས་དང་། spyan-gzigs-daṅ.

č′i-dö-nyiŋ-čaŋ-č′e-pa, to think about general benefit. སྤྱི་དོན་སྙིང་བརྩེ་ཞེད་པ། spyi-don-sñiṅ-bčaṅ-byed-pa.

č′i-la, in the whole of... སྤྱི་ལ། spyi-la.

č′in-da, master, alms-giver. སྦྱིན་བདག། sbyin-bdag.

č′ir, in general. སྤྱིར། spyir.

č′ir-taŋ čᵉambe č′e-taŋ, in general, the rain-producing rite appears as follows. སྤྱིར་ བཏང་ ཚར་ འཛེགས་ ཞེད་ རྒྱས། spyir-btaṅ čhar-'bebs-byed-staṅs.

č′i-šuŋ lhē-g′ē, Parliament. སྤྱི་གཞུང་ལྷན་རྒྱས། sPyi-gžuṅ lhan-rgyas.

č′i-tē̆, common interest. སྤྱི་དོན། spyi-don.

č′i-tē̆ lek-čŏ, progress, promotion. སྤྱི་དོན་ལེགས་བཅོས། spyi-don legs-bčos.

č′ö-pa, behaviour, habit. སྤྱོད་པ། spyod-pa.

č′ö-ŋē, bad behaviour, misconduct. སྤྱོད་ངན། spyod-ṅan.

-č′e-pa, to act in a wrong way. ཞེད་པ། -byed-pa.

-naŋ-wa, hon. གནང་བ། -gnaṅ-ba.

č′ē̆-nē, not at all (with neg.). ཁྱོན་ནས། khyon-nas.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

č'ǖ-pa, to do, to act, to use. བཀྱོན་པ། bkyon-pa.
č'ǖ-se šu-wa, to point out a mistake. སྐྱོན་སེལ་ཞུ་བ། skyon-sel žu-ba.
č'ǖ-tā-pa, to criticize. སྐྱོན་བཏགས་པ། skyon-btags-pa.
č'uŋ-wa, to become. ཇུང་བ། byuṅ-ba, pf. of འབྱུང་བ། 'byuṅ-ba.
č'ǖ-tō, responsibility, undertaking. ཇུས་གཏོགས། byus-gtogs.

Čᶜ

čᶜa-gam, wardrobe, chest. ཕྱག་ཟམ། phyag-sgam.
čᶜambaŋ, subject, citizen. ཆབ་འབངས། čhab-'baṅs.
čᶜambe, rain-producing rite. ཆར་འབེབས། čhar-'bebs. -č'e-pa, to perform such rite. བྱེད་པ། byed-pa. -naŋ-wa (hon.). གནང་བ།
čᶜaŋ-sa, marriage. ཆང་ས། čhaṅ-sa.
čᶜaŋ-sa ŋǖ-ši, the marriage ceremony. ཆང་ས་དངོས་གཞི། čhaṅ-sa dṅos-gži.
čᶜanǰo, confidence. ཆ་འཇོག། čha-'ǰog.
čᶜanǰo č'e-pa, to have confidence; to trust.
čᶜap, water (hon.). ཆབ། čhab. See čᶜu.
čᶜap-kō, boiled water (hon.). ཆབ་སྐོལ། čhab-skol.
čᶜap ɖʳö-ǰam, warm water. ཆབ་དྲོ་ཇམ།
čᶜa-pa, to break, to come to an end, to cease. ཆག་པ། čhag-pa.
mendēi ʈʂa čᶜa-soŋ, 'the firing ceased'. མེ་མདའི་སྒྲ་ཆག་སོང་། me-mda'i sgra čhag-soṅ.
čᶜā-pa, to become; to have. ཆགས་པ། čhags-pa.
In the Central Tibetan dialect used instead of č'uŋ-wa ('byuṅ-ba).
čᶜap-si, politics. ཆབ་སྲིད། čhab-srid.
čᶜap-si-gi-waŋ-luŋ, political rights. ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དབང་ལུང་། čhab-srid-kyi-dbaṅ-luṅ.
čᶜap-ta, examination of urine. ཆབ་བརྟག། čhab-brtag.
čᶜap-saŋ, urine (hon.). ཆབ་གསང་། čhab-gsaṅ. Cf. སྐུ་གསང་། sku-gsaṅ.
čᶜar-mǖ tᶜip-pa, vision clouded by rain. ཆར་སྨྲུ་འཕིབས་པ། čhar-mun'thibs-pa.
čᶜar-pa, rain. ཆར་པ། čhar-pa. -pap-pa, to rain. འབབ་པ། 'bab-pa.
čᶜar-šö, rainfall. ཆར་ཞོད། čhar-žod.
čᶜar-ši pᶜǖ-wa, to propose. འཆར་གཞི་སྤུལ་བ། 'čhar-gži phul-ba.
čᶜā-ši, programme. འཆར་གཞི། 'čhar-gži.
čᶜō, big, great. ཆེ་བ། če-ba.
čᶜe-čᶜuŋ, 1. size; 2. extent; 3. how great? how big? ཆེ་ཆུང་། če-čhuṅ.
Tsᶜö-nā tsᶜa-wa čᶜe-čᶜuŋ yö-wa-re, 'How hot is it in Tsᶜö-na?' མཚོ་སྣར་ཚ་བ་ཆེ་ཆུང་ཡོད་པ་རེད། mTsho-snar tsha-ba če-čhuṅ yod-pa-red.
čᶜe-lö, how big. ཆེ་ཚོས། če-los.
čᶜe-tu, for, in order to. ཆེད་དུ། ched-du.
čᶜe-ru taŋ-wa, to foster, to strengthen. ཆེ་རུ་གཏོང་བ། če-ru gtoṅ-ba.
-toŋ-ǰ'u, to be strengthened. གཏོང་རྒྱུ། gtoṅ-rgyu.
čᶜe-wa, tooth, tusk. མཆེ་བ། mče-ba.
čᶜe-wa tǖ-pa, to show teeth. མཆེ་བ་སྟོན་པ། mče-ba ston-pa.
čᶜē-kō, dress, costume. ཆས་གོས། čhas-gos.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

čʰē-po, great, big; important, influential. ཆེ་པོ། čhen-po.

čʰip-ǰʼur-naŋ-wa, to come, to go, proceed (hon.). ཕྱིབས་བསྒྱུར་གནང་བ། čhibs-bsgyur-gnaṅ-ba.

yā čʰip-ǰʼur-naŋ-šū-šo, 'ask them to come in' (hon.). ཡར་ཕྱིབས་བསྒྱུར་གནང་ཞུས་ཤོག། yar čhibs-bsgyur-gnaṅ-žus-śog.

yā čʰip-ǰʼur-naŋ-gō, 'please come in!' ཡར་ཕྱིབས་བསྒྱུར་གནང་དགོས། yar čhibs-bsgyur-gnaṅ-dgos.

čʰo-ga, rite. ཆོ་ག། čho-ga.

čʰo-ga naŋ-wa, to perform a rite. ཆོ་ག་གནང་བ། čho-ga gnaṅ-ba.

čʰo mindu, there is no meaning. ཆོ་མི་འདུག། čho-mi-'dug.

čʰö, doctrine, religion. ཆོས། čhos.

čʰö-čʰaŋ, wine (hon.). མཆོད་ཆང་། mčhod-čhaṅ.

čʰö-čʰaŋ tsʻa-pa, to offer wine. མཆོད་ཆང་བཀྱག་པ། mčhod-čhaṅ bkyag-pa.

čʰö-ǰʳō, spiritual brother. ཆོས་གྲོགས། čhos-grogs.

čʰö-gʻe, Dharmarāja, Religious King. Title of the Nepālese King. ཆོས་རྒྱལ། čhos-rgyal.

čʰö-pa, (1) to take food, partake, eat (hon.). མཆོད་པ། mčhod-pa.

(2) to put on, to dress (hon.); (3) to offer.

čʰö-pēī yo-čʻe, offering implements. མཆོད་པའི་ཡོ་བྱད། mčhod-pa'i yo-byad.

čʰö-si, religious government, religious affairs; religious and secular matters. ཆོས་སྲིད། čhos-srid.

čʰö-si-gi yǭ-tē, religious and secular knowledge. ཆོས་སྲིད་ཀྱི་ཡོན་ཏན། čhos-srid-kyi yon-tan.

čʰö-si-gi dze-pa, religious deeds. ཆོས་སྲིད་ཀྱི་མཛད་པ། čhos-srid-kyi mdzad-pa.

čʰö-si dzī-pa, to be in charge of religious affairs. ཆོད་སྲིད་འཛིན་པ། čhos-srid 'dzin-pa.

čʰö-ra, (1) a courtyard in a monastery used for religious debates. (2) school, monastic college. ཆོས་རྩ། čhos-ra.

čʰö-śam, altar. མཆོད་བཤམས། mčhod-bśams.

čʰö-tsʰi, literary idiom; literary Tibetan. ཆོས་ཚིག། čhos-tshig.

čʰu, water. ཆུ། čhu. See čʰap.

čʰu-ka, water-channel. ཆུ་ཀ། čhu-rka.

čʰǔī bu-wa, water bubble. ཆུ་ཡི་བུལ་བ། čhu-yi-lbu-ba.

čʰu-ǰʳo, pipe. ཆུ་འགྲོ། čhu-'gro.

čʰu-ǰʳo-sa, drain. ཆུ་འགྲོ་ས། čhu-'gro-sa.

čʰar-pēī čʰu-ǰʳo-sa, water drain. ཆར་པའི་ཆུ་འགྲོ་ས། čhar-pa'i čhu-'gro-sa.

čʰu-mi, spring. ཆུ་མིག། čhu-mig.

čʰuŋ-ŋa, small, little. ཆུང་བ། čhuṅ-ba.

čʰu-pa, dress, clothing. ཆུ་པ། čhu-pa. See čʰʻu-pa.

čʰupdziŋ ~ čʰu-dziŋ, pond. ཆུ་རྫིང་། čhu-rdziṅ.

čʰu-sī tuŋ-deb, a makara and a conch. ཆུ་སྲིན་དུང་འཛེབས། čhu-srin duṅ-bsdebs.

čʰu-tʰo-gi ǰʳo-lam, sea-route. ཆུ་ཐོག་གི་འགྲོ་ལམ། čhu-thog-gi 'gro-lam.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

čᶜu-tsᶜö, hour, o'clock. ཆུ་ཚོད། čhu-tshod.

čᶜu-yur ʈʳu-wa, to construct water-channels. ཆུ་ཡུར་འབྲུ་བ། čhu-yur 'bru (bru)-ba.

čᶜü-ʂõ-la taŋ-wa, to spoil, damage. ཆུད་གཟོས་ལ་གཏོང་བ། čhud-gzos-la gtoṅ-ba.

čᶜ′a, hand, arm (hon.) ཕྱག། phyag.

čᶜ′a-jē, work, act (hon.). ཕྱག་རྗེས། phyag-rjes. See lak-jē, lak-lē̃. ལག་རྗེས།

čᶜ′a-la sõ̃-pa, to get, to receive, to capture (hon.). ཕྱག་ལ་སོན་པ། phyag-la son-pa.

kᶜoŋtsᶜo tsᶜaŋ-ma čᶜ′a-la sõ̃-ma-sõ̃ ke-čᶜa yö-pa-ma-re, 'there is no doubt, we would be able to capture all of them'.

čᶜ′a-lē, work, business (hon.). ཕྱག་ལས། phyag-las.

čᶜ′a-lē naŋ-wa, to work. ཕྱག་ལས་གནང་བ། phyag-las gnaṅ-ba.

čᶜ′a-lē tē̃-po ma-naŋ-ŋa-re, 'you were not careful'.

čᶜ′a-pa, domino. ཕྱག་སྦག phyag-sbag.

čᶜ′a-pᶜe-naŋ-šā, be welcome! ཕྱག་འཕེབས་གནང་བཞག། phyag-phebs gnaṅ-bžag.

čᶜ′a-rī, letter (hon.). ཕྱག་ཟིས། phyag-bris.

čᶜ′a-śo, dice. ཕྱག་ཤོ། phyag-śo.

čᶜ′i-g′e, foreign. ཕྱི་རྒྱལ། phyi-rgyal.

čᶜ′i-g′e le-kᶜuŋ, Foreign Office. ཕྱི་རྒྱལ་ལས་ཁུངས། Phyi-rgyal las-khuṅs.

čᶜ′i-g′e lõ̃-čᶜē̃, Foreign Minister. ཕྱི་རྒྱལ་བློན་ཆེན། Phyi-rgyal blon-čhen.

čᶜ′ī g′e-kᶜap, foreign country, state. ཕྱི་རྒྱལ་ཁབ། Phyi'i rgyal-khab.

čᶜ′i-ǰ′a ǰ′a-kᶜoŋ, Chinese suzereinty. ཕྱི་རྒྱ་རྒྱ་ཁོངས། phyi-rgya rgya-khoṅs.

čᶜ′i-la, outside. ཕྱི་ལ། phyi-la.

čᶜ′i-naŋ, external and internal. ཕྱི་རང་། phyi-naṅ.

čᶜ′i-tsᶜoŋ, external trade, foreign trade. ཕྱི་ཚོང་། phyi-tshoṅ.

čᶜ′i̱-čᶜe, henceforth, hence, from now on. ཕྱིན་ཆད། phyin-čhad.

čᶜ′o-ga, male, husband. ཁྱོ་ག khyo-ga.

čᶜ′ō-la, towards. ཕྱོགས་ལ། phyogs-la.

čᶜ′ō-nē, from. ཕྱོགས་ནས། phyogs-nas.

čᶜ′ok-ɖʳi paŋ-wa, to be neutral. ཕྱོགས་བསྒྲིལ་སྤངས་པ། phyogs-bsgril spaṅs-pa.

čᶜ′ō-šē̃, partiality. ཕྱོགས་ཞེན། phyogs-žen.

čᶜ′õ̱, total. ཁྱོན། khyon. čᶜ′õ̱-ši-nē, never (with neg.), not at all. ཁྱོན་གཅིག་ནས། khyon-gči-nas.

čᶜ′u-či, (1) altogether, in one lot; (2) a herd, group. ཁྱུ་གཅིག khyu-gčig.

čᶜ′uk-po, rich, wealthy. ཕྱུག་པོ། phyug-po.

čᶜ′u-pa, dress, coat. ཕྱུ་པ། phyu-pa.

čᶜ′upčᶜē̃, a Tibetan coat. ཕྱུ་ཆེན། phyu-čhen.

čᶜ′u-ra, cheese. ཕྱུར་བ། phyur-ba.

D

da-ga, that, that very thing. དེ་ག de-ga. da-ga-raŋ, དེ་ག་རང་། de-ga-raṅ.

da-gam, circular ornament. ཟླ་གམ། zla-gam.

dak-po, owner. བདག་པོ། bdag-po.

da-la, freightage, transport charges. བདལ་གླ། brdal-gla.

dam-pa, to tie. བསྡམས་པ། bsdams-pa, pf. of སྡོམ་པ། sdom-pa.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

dam-ḍ̣u šu-wa, to select, chose. འདམ་བྱུག་ཞུ་བ། 'dam-sgrug žu-ba.
daŋ-tǒ-pa, to polish; polishing. མདངས་བཏོན་པ། mdaṅs-bton-pa, pf. of འདོན་པ། 'don-pa.
da-taŋ-wa, to signal, to warn. བརྡ་གཏོང་བ། brda-gtoṅ-ba.
da-tǒ-pa, to remind; to indicate. བརྡ་སྟོན་པ། brda-ston-pa.
dā-tar ~ dā-tā, an arrow with silk pendants. མདའ་དར། mda'-dar.
da-t^{c}o, advertisement, notice in the papers. བརྡ་ཐོ། brda-tho.
da-wa, moon, month. ཟླ་བ། zla-ba.
da-ts^{c}ē, date. ཟླ་ཚེས། zla-tshes.
dē, here: འདིར། 'dir.
debrī, fresco, wall-painting. ལྡེབ་རིས། ldeb-ris.
tsik-pē debrī, wall-painting. རྩིག་པའི་ལྡེབ་རིས། rtsig-pa'i ldeb-ris.
dep, book. དེབ། deb.
č^{c}'a-dep, hon. ཕྱག་དེབ། phyag-deb.
de-pa, to stay, to sit down. བསྡད་པ། bsdad-pa, pf. of སྡོད་པ། sdod-pa.
de-šǔ, while staying. སྡོད་ཤུལ། sdod-šul.
(2) faith. དད་པ། dad-pa.
de-pa č'e-pa, to have faith, to believe. དད་པ་ཇེད་པ། dad-pa byed-pa.
de-pa yi-čē, faith. དད་པ་ཡིད་ཆེས། dad-pa yid-čhes.
de-po, well, good. བདེ་པོ། bde-po.
de-po-či, well. བདེ་པོ་གཅིག། bde-po-čig.
dep-kǒ, cultivation, arable land. འདེབས་རྐོས། 'debs-rkos.
dep-kǒ-nyē-pē sa-č^{c}a, arable land. འདེབས་རྐོས་རྙེད་པའི་ས་ཆ། 'debs-rkos-ñan-pa'i sa-čha.
der-ma, plate. སྡེར་མ། sder-ma.
de-sēī de-k^{c}uŋ, chance of overtaking. དེད་སའི་དེད་ཁྱོངས། ded-sa'i ded-khuṅs.
De-šip č'i-č'ap, Minister of Health. བདེ་ཞིབ་སྤྱི་ཁྱབ། bDe-žib spyi-khyab.
déù, ammunition, cartridge. མདེའུ། mde'u.
de-wa, prosperity, peace. བདེ་བ། bde-ba.
de-k'i, peace, prosperity. བདེ་སྐྱིད། bde-skyid.
de-wa-me-pā, without peace. བདེ་བ་མེད་པར། bde-ba-med-par.
di, this. འདི། 'di.
di-ts^{c}o, these. འདི་ཚོ། 'di-tsho.
di-raŋ, this very. འདི་རང་། 'di-raṅ.
dik-šā p^{c}ǔ-wa, to offer confession. སྡིག་བཤགས་ཕུལ་བ། sdig-bšags phul-ba.
diṇḍ̣ra, such, like this. འདི་འདྲ། 'di-'dra.
di-p^{c}ā, this side. འདི་ཕར། 'di-phar.
dobt^{c}a, tobacco. རྡོ་ཐག། rdo-thag.
do, stone. རྡོ། rdo.
do-kǒ-pa, (1) monument. (2) sculptor. རྡོ་རྐོས་པ། rdo-rkos-pa.
do-k^{c}aŋ, stone house. རྡོ་ཁང་། rdo-khaṅ.
do-k^{c}o, stone vessel. རྡོ་ཁོག rdo-khog.
dok-pa, doubt. དོགས་པ། dogs-pa.
dok-pa č'e-pa, to doubt. དོགས་པ་ཇེད་པ། dogs-pa byed-pa.
dok-ẓǒ č'e-pa, to be careful. དོགས་རྩོད་ཇེད་པ། dogs-zon byed-pa.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

dok-pa me-pā, without doubt, surely. དོགས་པ་མེད་པར། dogs-pa med-par.

See tᵒū-dō naŋ-wa. ཐུགས་དོགས་གནང་བ།

dom-pa, to gather, collect, accumulate. སྡོམ་པ། sdom-pa.

le-ka maŋ-po-ǒi dom-nē, 'much work having accumulated'. ལས་ཀ་མང་པོ་གཅིག་སྡོམས་ནས། las-ka maṅ-po-gčig sdoms-nas.

domtsᵒǖ, colour made of powdered stone. རྡོ་ཚོན། rdo-tshon.

doŋ-mo, churn. སྡོང་མོ། sdoṅ-mo.

dopʂō, mason. རྡོ་བཟོ་བ། rdo-bzo-ba.

dorǰe ǰ'a-ʈʳam, viśvavajra. རྡོ་རྗེ་རྒྱ་གྲམ། rdo-rǰe rgya-gram.

Cf. སྣ་ཚོགས་རྡོ་རྗེ། sna-tshogs rdo-rǰe.

dor-na, in short. མདོར་ན། mdor-na.

dö-pa, wish; to wish, maintain. འདོད་པ། 'dod-pa.

dö-pa ǒ'e-pa. འདོད་པ་ཇེ་པ། 'dod-pa byed-la.

tᵒundö, hon. ཐུགས་འདོད། thugs-'dod.

tᵒundo naŋ-wa, hon. to wish, to maintain. ཐུགས་འདོད་གནང་བ། thugs-'dod gnaṅ-ba.

dö-pa tᵒǖ-pa, according to wishes. འདོད་པ་མཐུན་པ། 'dod-pa-mthun-pa.

dö-pa ǒ'ō-nē, according to (your) wish. འདོད་པ་བྱས་ནས། 'dod-pa byas-nas.

do-yē-wa, to fade, to become discoloured. མདོག་ཡལ་བ། mdog-yal-ba.

dö-yǖ-na-ŋa, the five accomplishments. འདོད་ཡོན་སྣ་ལྔ། 'dod-yon-sna-lṅa.

(a beautiful body, a pleasant voice, pleasant scent, good taste, and soft to touch).

dö-ʂö-de-po, habitable. སྡོད་བཟོད་བདེ་པོ། sdod-bzod-bde-po.

dǖ-pa, to mine; to recite, recitation. འདོན་པ། 'don-pa.

pf. བཏོན་པ། bton-pa, tǖ-pa.

du ~ duk, is, are. འདུག 'dug.

du-gē, is (are) there? འདུག་གམ། 'dug-gam.

duk-čᵒa, bad. སྡུག་ཆ། sdug-čha.

du-kᵒaŋ, Assembly Hall. འདུ་ཁང་། 'du-khaṅ.

dum-gē̱, agreement. འདུམ་གན། 'dum-gan.

duŋ, spear, lance. མདུང་། mduṅ.

duŋ-ma, beam. གདུང་མ། gduṅ-ma.

duŋgö, economy, economic development. འདུ་འཕེད། 'du-'god.

duŋ-ŋel, suffering. སྡུག་བསྔལ། sdug-bsṅal.

du-śē, notion, thought, idea, Skrt. saṁjñā. འདུ་ཤེས། 'du-śes.

dündʳu, animal, quadruped. དུད་འགྲོ། ḍud-'gro.

dǖ-dǖ-či, shortly, briefly. བསྡུས་བསྡུས་གཅིག bsdus-bsdus-gčig.

dǖ-čik, week. བདུན་གཅིག bdun-gčig.

dǖ-nyī, fortnight. བདུན་གཉིས། bdun-gñis.

dǖ-la, in front. མདུན་དུ། mdun-du.

ḍʳa, enemy. དགྲ། dgra.

ḍʳa-ǒ'e-pa, to act in a hostile manner. དགྲ་ཇེད་པ། dgra byed-pa.

ḍʳēl-ma-mi, enemy forces. དགྲའི་དམག་མི། dgra'i-dmag-mi.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ɖʳa-kak-tᶜap, (1) defence. དགྲ་བཀག་ཐབས། dgra-bkag-thabs.
(2) noise, sound. སྒྲ། sgra.
(3) similar. འདྲ། 'dra.
ɖʳa-bo, ibid. འདྲ་པོ། 'dra-po.

ɖʳak-tar, Post and Telegraph. སྦྲག་དར། sbrag-tar. < Hin. ḍāk, tār.
ɖʳak-kᶜaŋ. Post-office. སྦྲག་ཁང་། sbrag-khaṅ. sbrag < Hin. ḍāk.
ɖʳak-tar tă lam-sŏi-ŏ'i-ŏ'ap, Minister of Post, Telegraph and Communications. སྦྲག་དར་དང་ལམ་བཟོའི་སྤྱི་ཁྱབ། sbrag-tar daṅ lam-bzo'i spyi-khyab.

ɖʳa-lē̆ lē̆-pa, to revenge, avenge, to retaliate. དགྲ་ལན་ལེན་པ། dgra-lan len-pa.
ɖʳa-ṣō̆, danger, apprehension. དགྲ་རྩོན། dgra-zon.
ɖʳa-ṣō̆ ŏ'e-pa, to apprehend. དགྲ་རྩོན་ཟེད་པ།
ɖʳē, rice. འབྲས། 'bras.
ɖʳē-bu, fruit, result. འབྲས་བུ། 'bras-bu.
ɖʳē-pa, link contact. འབྲེལ་པ། 'brel-pa.
ɖʳē-me-pa, (1) irrelevant. འབྲེལ་མེད་པ། 'brel-med-pa. (2) pure. འདྲེས་མེད་པ། 'dres-med-pa.
ɖʳē-lhe, mixed. འདྲེས་ལྷད། 'dres-lhad.
ɖʳi-ga, well. འགྲིགས་ཀ། 'grigs-ka.
ɖʳi-pa, to suit. འགྲིགས་པ། 'grigs-pa.
ɖʳik-čᶜā, agreement. འགྲིགས་ཆགས། 'grigs-čhags.
ɖʳik-lam, discipline, order. སྒྲིག་ལམ། sgrig-lam.
ɖʳik-pa ~ ɖʳi-pa, agreement, to suit, to be adequate. འགྲིགས་པ། 'grigs-pa.
ɖʳok-pa, nomad. འབྲོག་པ། 'brog-pa.
ɖʳom-čʹō, railing, སྒོམ་སྐྱོར། sgrom-skyor.
ɖʳo-soŋ, expense. འགྲོ་སོང་། 'gro-soṅ.
ɖʳo-soŋ taŋ-wa, to spend. འགྲོ་སོང་གཏོང་བ། 'gro-soṅ gtoṅ-ba.
čᶜʹanɖʳŏ, hon. expense. ཕྱག་འགྲོས། phyag-'gros.
čᶜʹanɖʳŏ taŋ-naŋ-wa, to spend (hon.). ཕྱག་འགྲོས་བཏང་གནང་བ། phyag-'gros btaṅ-gnaṅ-ba.
ɖʳo-taŋ, (1) manner of walking, gait, behaviour. (2) marriage. འགྲོ་སྟངས། 'gro-staṅs.
ɖʳo-taŋ ṣo-wa, to negotiate a marriage. འགྲོ་སྟངས་བཟོ་བ། 'gro-staṅs bzo-ba.
pu tă pu-möi ɖʳo-taŋ, marriage. བུ་དང་བུ་མོའི་འགྲོ་སྟངས། bu daṅ bu-mo'i 'gro-staṅs.
ɖʳo-wa, to go, proceed. འགྲོ་བ། 'gro-ba.
pᶜe-pa, hon. ཕེབས་པ། phebs-pa.
čᶜip-jʹur-naŋ-wa, h. hon. ཆིབས་བསྒྱུར་གནང་བ། čhibs-bsgyur gnaṅ-ba.
ɖʳu, grain, crop. འབྲུ། 'bru.
Dzam-liŋ ~ Dzam-bu-liŋ, India; the World. འཛམ་བུ་གླིང་། 'Dzam-bu-gliṅ. < Jambudvīpa.
Dzam-liŋ ŏ'i-tsᶜō, International Assembly. འཛམ་གླིང་སྤྱི་ཚོགས། Dzam-gliṅ spyi-tshogs.
dzapṣō, potter. རྫ་བཟོ་བ། rdza-bzo-ba.
dza-kᶜo, clay. རྫ་ཁོ། rdza-kho.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

dza-k^{c}ŏĭ kā-yŏ, clay cup. རྫ་ཁོའི་ཀར་ཡོལ། rdza-kho'i kar-yol.
dze-č'ö, behaviour. མཛད་སྤྱོད། mdzad-spyod.
dzende, ammunition. རྫས་མདེལ། rdzas-mdel.
dze-go, aim, object. མཛད་སྒོ། mdzad-sgo.
dze-gŏĭ tso-wo, chief aim. མཛད་སྒོའི་གཙོ་བོ། mdzad-sgo'i gtso-bo.
dze-po, pleasing, beautiful. མཛེས་པོ། mdzes-po.
dzoŋ, fort, administrative centre of a district. རྫོང་། rdzoṅ.
dzoŋ-k^{c}a, administrative district in Tibet. རྫོང་ཁག rdzoṅ-khag.
dzoŋ-pŏ, magistrate; chief of a district. རྫོང་དཔོན། rdzoṅ-dpon.
dzō-pa, (1) to end, accomplish, to be exhausted. རྫོགས་པ། rdzogs-pa. (2) to come to an end; to die.
dzŭ-wa, to enter, to penetrate, to creep in; to enlist. འཇུལ་བ། 'dzul-ba.

E

E, n. of a district in N.E. Tibet. ཨེ། E.
em-č^{c}i ~ emǰe, doctor. ཨེམ་ཆི། em-čhi. < Mong. emči.
em-č^{c}i-lā, hon. ཨེམ་ཆི་ལགས། em-čhi-lags.

G

gak-pa ǰ'a-pa, to vote against; to censure. འགག་པ་རྒྱག་པ། 'gag-pa rgyag-pa.
gā-gom-č^{c}o-śē-č'e-pa, to become pleased. དགའ་སྒོམ་ཆོག་ཤེས་བྱེད་པ། dga'-sgom čhog-śes byed-pa.
gā-gom-č^{c}o-śē-naŋ-wa, hon. དགའ་སྒོམ་ཆོག་ཤེས་གནང་བ། dga'-sgom čhog-śes gnaṅ-ba.
gā-gom-č^{c}o-śē-šu-wa, hon. དགའ་སྒོམ་ཆོག་ཤེས་ཞུ་བ། dga'-sgom-čhog-śes-žu-ba.
gā-k^{c}'i, auspicious emblem. དགའ་འཁྱིལ། dga'-'khyil.
gam, box. སྒམ། sgam.
gā-nye lo-kā, friends and guests. དགའ་ཉེ་བློ་དཀར། dga'-ñe blo-dkar.
gaŋ, time. སྒང་ sgaṅ.
gā-po-nye-po, friend. དགའ་པོ་ཉེ་པོ། dga'-po-ñe-po.
gā-soŋ-kande-taŋ-wa, to pursue. གར་སོང་གཤེད་གཏོང་བ། gar-soṅ-ga-'ded-gtoṅ-ba.
gau, charm-box. གཞུ། ga'u.
gā-wa, joy; to like. དགའ་བ། dga'-ba. ma-gā-wā, do not like. མ་དགའ་བར། ma-dga'-bar.
ge-č^{c}e-śŏ, the most important. གལ་ཆེ་ཤོས། gal-če-śos.
ge-gē, teacher. དགེ་རྒན། dge-rgan.
Pö-yik ge-gē, teacher of Tibetan. བོད་ཡིག་དགེ་རྒན། Bod-yig dge-rgan.
gē-lā, hon. for teacher. རྒན་ལགས།
Pö-yik gē-lā, hon. བོད་ཡིག་རྒན་ལགས། Bod-yig rgan-lags.
ge-po-č^{c}e-la nē-tē č'ē-pa-re, a Tibetan saying, meaning 'to strive to achieve an important matter'. གལ་པོ་ཆེ་ལ་ནན་ཏན་བྱས་པ་རེད། gal-po-če-la nan-tan byas-pa-red.
ger-k^{c}a, private. སྒེར་ཁག sger-khag.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ger-tsē̱ ~ gē-tsē̱, independent, autonomous. རྒེར་བཙན། sger-btsan.

ger-pa tob-čᵉē̱, private enterprise. རྒེར་པ་སྟོབས་ཅན། sger-pa stobs-čhen.

ge-śe-dik-ṭʳŏ-čʼe-pa, to point out qualities and faults. དགེ་བ་ཤད་ཟིག་དཀྲོལ་བྱེད་པ། dge-bśad sdig-dkrol byed-pa.

ge-tsē̱, benefit. དགེ་མཚན། dge-mtshan.

gē̱-lē̱-pa, to accept responsibility. འགན་ལེན་པ། 'gan-len-pa.

gē̱-šŏ̱, old and young. རྒན་གཞོན། rgan-gžon. gē̱-šŏ̱-me-la, 'to both old and young'.

gī-kᵘuŋ, window. སྒེའུ་ཁུང་། sge'u-khuṅ.

gʼe, eight. བརྒྱད། brgyad.

gʼe-po, king. རྒྱལ་པོ། rgyal-po.

gʼe-pŏĭ-waŋ-čᵉēĭ-šuŋ, autocratic government. རྒྱལ་པོའི་དབང་ཆའི་གཟུང་། rgyal-po'i-dbaṅ-čha'i-gžuṅ.

gʼe-si-na-dū̱, the Seven Treasures of a King. རྒྱལ་སྲིད་རྣ་བདུན། rgyal-srid sna-bdun.

gʼē-pa, extensive, large. རྒྱས་པ། rgyas-pa.

gʼē̱, ornaments, jewellery. རྒྱན། rgyan. gʼē̱-čᵉa, རྒྱན་ཆ། rgyan-čha.

ku-jʼē̱, hon. སྐུ་རྒྱན། sku-rgyan.

gʼē̱-kŏ̱, jewellery and dress. རྒྱན་གོས། rgyan-gos.

gʼē̱-čᵉa-lū, style of ornaments. རྒྱན་ཆ་ལུགས། rgyan-čha-lugs.

go, head. མགོ། mgo. (2) door. སྒོ། sgo.

go-čʼe, leader. འགོ་ཞེད། 'go-byed.

go-jʼa-pa, to lock the door, to shut the door. སྒོ་རྒྱག་པ། sgo-rgyag-pa.

go-jʼap-pa, pf. སྒོ་བརྒྱབས་པ། sgo-brgyabs-pa.

go-kur-wa, to surrender. མགོ་སྒུར་བ། mgo-sgur-ba.

gom-pa, monastery. དགོན་པ། dgon-pa.

goŋ ~ koŋ, before. གོང་། goṅ.

goŋ-gē, displeasure, offence. དགོངས་འགལ། dgoṅs-'gal.

goŋ-gē naŋ-wa, to take offence, to show displeasure. དགོངས་འགལ་གནང་བ། dgoṅs-'gal gnaṅ-ba.

goŋ-dŏ̱, content. དགོངས་དོན། dgoṅs-don.

goŋ-pa, thought, opinion (hon.). དགོངས་པ། goŋ-pa ma-tsᵉuŋ, do not be angry! དགོངས་པ་མ་ཚོམ། dgoṅs-pa ma-tshom.

goŋ-pa šē-pa, to think, consider. དགོངས་པ་བཞེས་པ། dgoṅs-pa bžes-pa.

goŋ-pa ṣap-mo šē-pa, to think over, to think carefully. དགོངས་པ་ཟབ་མོ་བཞེས་པ། dgoṅs-pa zab-mo bžes-pa.

goŋ-ta, (1) afternoon, evening. དགོང་དག dgoŋ-dag.
(2) pray excuse. དགོངས་དག dgoṅs-dag.

go-pa, to need, require; need, requirement. དགོས་པ། dgos-pa.

tᵒū-kᵒo, hon. ཐུགས་མཁོ། thugs-mkho.

go-naŋ-yā-du-na, 'if you require...' དགོས་གནང་ཡ་འདུག་ན། dgos-gnaṅ-ya-'dug-na.

gopnyō, intrigue, difficulty, problem. མགོ་རྙོགས། mgo-rñogs.

gopnyō laŋ-pa, to become a problem, to arise (difficulty). མགོ་རྙོགས་ལངས་པ། mgo-rñogs laṅs-pa.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

gopnyō ṣo-wa, to intrigue, to create difficulties. མགོ་རྙོག་བཟོ་བ། mgo-rñogs bzo-ba.

go-ra, courtyard. སྒོ་ར། sgo-ra.

kᶜaŋ-pēi go-ra, the courtyard of a house. ཁང་པའི་སྒོ་ར། khaṅ-pa'i sgo-ra.

gor-mo, coin, rupee. སྒོར་མོ། sgor-mo.

go-tsū-pa; to start. འགོ་བཙུགས་པ། 'go-btsugs-pa.

gō-wa, to delay, to spend time. འགོར་བ། 'gor-ba.

gor-po-ǒ'e-pa, to delay. འགོར་པོ་ཕེད་པ། 'gor-po-byed-pa.

tᶜuŋgō-naŋ-wa, hon. ཐུགས་འགོར་གནང་བ། thugs-'gor-gnaṅ-ba.

gǒi g'ē̱, door ornaments. སྒོའི་རྒྱན། sgo'i rgyan.

gu-de-pa, to await, wait. སྒུག་སྡོད་པ། sgug-sdod-pa.

gu-de-yö, I am waiting. སྒུག་བསྡད་ཡོད། sgug-sdod-yod.

gün-ka, winter. དགུན་ཀ། dgun-ka.

gün-tᶜo, 'in winter'. དགུན་ཐོག dgun-thog.

gu-pa, to wait. སྒུག་པ། sgug-pa.

g'ē̱-tu ma-soŋ kᶜur-tu soŋ, 'it did not become an ornament, but became a burden' (of knowledge). རྒྱན་དུ་མ་སོང་འཁོར་དུ་སོང། rgyan-du ma-soṅ 'khur-du soṅ.

H

ha-ko-wa, to know, to understand, to learn. ཧོ་གོ་བ། ha-go-ba.

ha-nyi-tok-pa, to realize. ཧ་ཉིད་རྟོགས་པ། ha-ñid-rtogs-pa.

haŋgo, shoe, boot. ལྷམ་གོག lham-gog.

kō-gi haŋgo, leather boots. ཀོ་བའི་ལྷམ་གོག ko-ba'i lham-gog.

šap-čᶜa, hon. ཞབས་ཆག žabs-čhag.

hrak-se, right away. ཧྲག་སེ། hrag-se, tanda hrak-se, ibid.

hur-tᶜa, diligently. ཧུར་ཐག hur-thag.

I

In-ǰi, English, British. དབྱིན་ཇི། dbyIn-ǰi.

In-lū sǒ-tsᶜī, English or European food. དབྱིན་ལུགས་གསོལ་ཚིགས། dbyIn-lugs gsol-tshigs.

In-šuŋ, British Government. དབྱིན་གཞུང་། dbyIn-gžuṅ.

J̌

ǰak-tᶜap, carrying into life. འཇགས་ཐབས། 'ǰags-thabs.

ǰam-čʼē, kindly. འཇམ་བྱས། 'ǰam-byas.

ǰā-pa, to establish. འཇགས་པ། 'ǰags-pa. yǒ̱-tē̱ na-tsᶜō ǰā-pa, to teach the various branches of knowledge.

ǰe-lē̱, exchange (of money); change (of train, car, etc.). བརྗེ་ལེན། brǰe-len.

ǰe-lē̱ čʼe-pa, to exchange; to change. བརྗེ་ལེན་ཕྱེད་པ། brǰe-len byed-pa.

ǰe-lē̱ naŋ-wa, hon. བརྗེ་ལེན་གནང་བ། brǰe-len gnaṅ-ba.

ǰē-la, later, afterwards. རྗེས་ལ། rǰes-la. tēi ǰē-la, after that. དེའི་རྗེས་ལ། de'i rǰes-la.

ǰē-mā, later, afterwards. རྗེས་མར། rǰes-mar.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ǰe-pa, to forget. རྗེད་པ། rǰed-pa.

ǰē-sō, later, afterwards. རྗེས་སོར། rǰes-sor.

ǰenʈʳᵒe, meeting (hon.). མཇལ་འཕྲད། mǰal-phrad.

ǰenʈʳᵒe naŋ-wa, to meet. མཇལ་འཕྲད་གནང་བ། mǰal-phrad gnaṅ-ba.

ǰe-wa, to exchange, to barter. བརྗེ་བ། brǰe-ba.

ǰē-wa, to meet. མཇལ་བ། mǰal-ba.

ǰik-tē̆, the World. འཇིག་རྟེན། 'ǰig-rten.

ǰik-tē̆-to-kŏ-tam-sum, the Worldly needs. འཇིག་རྟེན་ལྟོ་གོས་གཏམ་གསུམ། 'ǰig-rten-lto-gos-gtam-gsum.

ǰ'a (1) hundred. བརྒྱ། brgya. ǰ'a-lha-tsŏ, 'more than a hundred'. བརྒྱ་ལྷག་ཚམ། brgya-lhag-tsam.

(2) Juniper wood. རྒྱ། rgya.

J̌'a-gar ~ J̌'a-gā, India. རྒྱ་གར། rGya-gar.

ǰ'a-ǰ'a, one hundred each. བརྒྱ་བརྒྱ། brgya-brgya.

ǰ'a-ǰ'ü, area, place. རྒྱ་བརྒྱུད། rgya-brgyud.

ǰ'a-ǰ'ü ta-ga-raŋ-la, 'in the very place'. རྒྱ་བརྒྱུད་དེ་ག་རང་ལ། rgya-brgyud de-ga-raṅ-la.

J̌'a-mi, Chinese. རྒྱ་མི། rGya-mi.

J̌'a-na, China. རྒྱ་ནག rGya-nag.

J̌'a-Pö-nyī, (1) India and Tibet; (2) China and Tibet. རྒྱ་བོད་གཉིས། rGya-Bod-gñis.

J̌'a-lū ʈʳō-tsĕ, Chinese food. རྒྱ་ལུགས་ཀྱི་ཚ། rGya-lugs gra'o-tse.

ǰ'aŋ-go-yā, necessity of study. སྦྱོང་དགོས་པ། sbyoṅ-dgos-ya.

ǰ'aŋ-pa, to study, exercise, practise. སྦྱངས་པ། sbyaṅs-pa, pf. of sbyoṅ-ba. སྦྱོང་བ།

ǰ'aŋ-dö-yö, wishing to study. སྦྱངས་འདོད་ཡོད། sbyaṅs-'dod-yod.

ǰ'aŋ-pa, to postpone, delay. འགྱངས་པ། 'gyaṅs-pa.

ke-si čᵒ'a-lē te naŋ-ǰ'u ǰ'aŋ-na, 'if we were to postpone action'. གལ་སྲིད་ཕྱག་ལས་ཏེ་གནང་རྒྱུ་འགྱངས་ན། gal-srid phyag-las de gnaṅ-rgyu-'gyaṅs-na...

ǰ'aŋ-so tᶜuŋ-so taŋ-wa, to send out scouts to far and nearby places. རྒྱངས་སོ་ཐུང་སོ་གཏོང་བ། rgyaṅs-so thuṅ-so gtoṅ-ba.

ǰ'a-pa, to throw, to do. རྒྱག་པ། rgyag-pa. ǰ'ap-pa, pf. བརྒྱབས་པ། brgyabs-pa. Secondary form. རྒྱབ་པ། rgyab-pa.

ǰ'a-pȭ, commander of a hundred, a captain, company commander. བརྒྱ་དཔོན། brgya-dpon.

ǰ'a-se, brocade. རྒྱ་སེ། rgya-se.

U-ru-sūi ǰ'a-se, Russian brocade. ཨུ་རུ་སུའི་རྒྱ་སེ། U-ru-su'i rgya-se.

ǰ'a-ʂo, Indian goods. རྒྱ་ཟོག rGya-zog.

ǰ'aŋ-tsi, pisé building. རྒྱང་རྩིག gyaṅ-rtsig.

J̌'a-ʈʂī, Chinese style of painting. རྒྱ་ཁྲིས། rGya-bris.

J̌'a-tᶜu, Chinese soup. རྒྱ་ཐུག rGya-thug.

ǰ'or-wa, to arrive. འབྱོར་བ། 'byor-ba.

ǰ'u, material, quality; cause, property. རྒྱུ། rgyu.

ǰ'u-nor, money. རྒྱུ་ནོར། rgyu-nor.

ǰ'uptsaŋ, good quality. རྒྱུ་གཙང་། rgyu-gtsaṅ.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ǰ'um-tsᶜē, cause, reason. རྒྱུ་མཚན། rgyu-mtshan.

ǰ'uŋ-kᶜuŋ, origin. འབྱུང་ཁུངས། 'byuṅ-khuṅs.

ǰ'u-ŋŏ-po, property. རྒྱུ་དངོས་པོ། rgyu-dṅos-po.

ǰ'u-ŋŏ-po yoŋ-dzō, all property. རྒྱུ་དངོས་པོ་ཡོངས་རྫོགས། rgyu-dṅos-po yoṅs-rdzogs.

ǰ'ū-pa, to run, to rush. རྒྱུགས་པ། rgyugs-pa.

ǰ'ur-do-naŋ-wa, to change. འགྱུར་ལྡོག་གནང་བ། 'gyur-ldog gnaṅ-ba.

ǰ'u-ṭʳᵒo, looting. རྒྱུ་འཕྲོག rgyu-'phrog.—ǒ'e-pa, to loot.—ཕེབ་པ། byed-pa.

ǰ'u-ṭʳö ǒ'e-pa, to appear for examination. རྒྱུགས་སྤྲོད་ཕེབ་པ། rgyugs-sprod byed-pa.

ǰ'ü-la, about. བརྒྱད་ལ། rgyud-la.

J̌'aŋ-tse-ǰ'ü-la, 'about Gyangtse'. རྒྱལ་རྩེ་བརྒྱད་ལ། rGyal-rtse-rgyud-la

ǰ'umtsᶜē, cause, reason. རྒྱུ་མཚན། rgyu-mtshan.

ǰ'ū-tu, always, constantly. རྒྱུན་དུ། rgyun-du.

ǰ'ū-ma-ǒ'e-pā, constantly, ceaselessly. རྒྱུན་མ་ཆད་པར། rgyun-ma-čhad-par.

ǰō, hoe. འཇོར་བ། 'jor-ba.

K

kā, (1) pillar, column. ཀ་བ། ka-ba.

kā-gi šu, capital. ཀ་བའི་གཞུ། ka-ba'i gžu. be-lo, 'be-log. འབེ་ལོག the upper part of the capital of the Tibetan column.

(2) kā, order, command. བཀའ། bka'.

kā-naŋ-wa, to order, to say. བཀའ་གནང་བ། bka'-gnaṅ-ba.

kā-čŏ-šū-naŋ-wa, to correct, to read through. བཀའ་བཅོས་ཞུས་གནང་བ། bka'-bčos-žus-gnaṅ-ba.

kā-dū-naŋ-wa, to discuss, to deliberate. བཀའ་བསྡུར་གནང་བ། bka'-bsdur gnaṅ-ba.

kandzin, receipt. བཀའ་འཛིན། bka'-'dzin.

kag-dom naŋ-wa, to prohibit, to prevent. བཀག་སྡོམ་གནང་བ། bkag-sdom gnaṅ-ba.

kā-ǰ'u, order. བཀའ་བསྒྱུར། bka'-bsgyur.

ka-k'e, nothing whatsoever (with negat.). གང་གང་ཡང་མེད་ཙམ་ན། gaṅ-gaṅ-yaṅ med-tsa-na.

ka-kō, about. ཀ་སྐོར། ka-skor.

lo-ṭʳu-ka-kō-ci, about six years. ལོ་དྲུག་ཀ་སྐོར་གཅིག

ka-lē šū, remain in peace! ག་ལེར་བཞུགས། ga-ler bžugs.

kā-lē kᶜak-po, difficult. དཀའ་ལས་ཁག་པོ། dka'-las khag-po.

kā-lē-me-pā, without difficulty. དཀའ་ལས་མེད་པར། dka'-las-med-par.

kā-lē-ǰ'a-pa, to experience difficulties. དཀའ་ལས་རྒྱག་པ། dka'-las rgyag-pa. kā-lē-ǰ'ap-pa, pf. དཀའ་ལས་བརྒྱབས་པ། dka'-las brgyabs-pa.

kā-lē-la ma-dzem-pēi-tsŏ-ḍʳŭ, diligence which does not shun difficulties. དཀའ་ལས་ལ་མ་འཛེམ་པའི་བརྩོན་འགྲུས། dka'-las-la ma-'dzem-pa'i-brtson-'grus.

kā-lē, answer. བཀའ་ལན། bka'-lan.

kā-lŏ, minister. བཀའ་བློན། bka'-blon.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

kā-mŏ, conversation, deliberation, negotiation. བཀའ་མོལ། bka'-mol.

kā-mŏ naŋ-wa, to converse. བཀའ་མོལ་གནང་བ། bka'-mol gnaṅ-ba (among equals).

kā-mŏ-či naŋ-wa gā-mi-yoŋ-ŋē, 'Would it not be better to talk it over?' བཀའ་མོལ་གཅིག་གནང་བ་དགའ་མི་ཡོང་ངམ། bka'-mol-gčig gnaṅ-ba dga'-mi-yoṅ-ṅam.

kā-mŏ šu-wa, to converse (when addressing a person of high rank). བཀའ་མོལ་ཞུ་བ། bka'-mol žu-ba.

kam, dry. བསྐམས། bskams, pf. of སྐེམ་པ། skem-pa, to become dry.

kam-pa, tongs. སྐམ་པ། skam-pa.

kam-po, dry, withered. སྐམ་པོ། skam-po.

kam-tᶜo, land, overland. སྐམ་ཐོག skam-thog.

kam-tᶜo ḍʳo-lam, land route, overland communications. སྐམ་ཐོག་འགྲོ་ལམ། skam-thog 'gro-lam.

kamtsᶜam-la, at this opportunity, at this juncture. སྐབས་མཚམས་ལ། skabs-mtshams-la.

ka-nē, from where, whence. ག་ནས། ga-nas.

kaṇḍʳe, what. ག་འདྲ། ga-'dra.

kaṇḍʳēṣ, ibid. ག་འདྲ་ཟེར། ga-'dra-zer.

kāṇḍʳi-naŋ-wa, to ask (hon.). བཀའ་འདྲི་གནང་བ། bka'-'dri gnaṅ-ba.

kā-naŋ-wa, to say, to order. བཀའ་གནང་བ། bka'-gnaṅ-ba.

kā-ma-naŋ-ŋā tᶜap-mindu, 'There is no way but to say . . .' བཀའ་མ་གནང་བར་ཐབས་མི་འདུག bka'-ma-gnaṅ-bar thabs-mi-'dug.

kā-ŋā šu-wa, to order. བཀའ་མངགས་ཞུ་བ། bka'-mṅags-žu-ba.

kaŋ, what, which. གང་། gaṅ.

kaŋ-gi-tṏ-la, why, for what reason? གང་གི་དོན་ལ། gaṅ-gi-don-la.

kaŋ-tē, which (of several). གང་དེ། gaṅ-de.

kaŋ-čī-tᶜe-nē, whatever. གང་ཅིའི་ཐད་ནས། gaṅ-či'i thad-nas.

kaŋ yim-pa, (1) What is the matter? གང་ཡིན་པ། gaṅ yin-pa. (2) full. གང་ gaṅ.

kaŋ-kᶜa, all. གང་ཁ། gaṅ-kha.

kaŋ-la, during, at the time of. སྒང་ལ། sgaṅ-la.

ma-gi-kaŋ-la, during the war. དམག་གི་སྒང་ལ། dmag-gi-sgaṅ-la.

kaŋ-mē-tsᶜe, excellent. གང་མེད་རྩེད། gaṅ-min-tshed.

kaŋ-nē, from. སྒང་ནས། sgaṅ-nas.

kaŋ-yö, whatever . . . they had. གང་ཡོད། gaṅ-yod.

ka-pā, where. ག་བར། ga-bar.

ka-pa-lēī . . . mĕ, anywhere (with neg.). ག་པ་ལ་ང་ · · · མེད། ga-pa-la'aṅ . . . med.

ŋa ka-pa-lēī ḍʳondö-mĕ, I have no desire to go anywhere. ང་ག་པ་ལ་ང་འགྲོ་འདོད་མེད། ṅa ga-pa-la'aṅ 'gro-'dod-med.

ka-pa-lēī, everywhere. ག་པ་ལ་ང་། ga-pa-la'aṅ.

ka-pa-lēī yö-wa-re, 'are found everywhere'. ག་པ་ལ་ང་ཡོད་པ་རེད། ga-pa-la'aṅ yod-pa-red.

kap, when, on, at the time of. སྐབས། skabs.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Lha-sa-la ǰ'or-kap, 'on arrival to Lha-sa', ལྷ་ས་ལ་འབྱོར་སྐབས། Lha-sa-la 'byor-skabs.

kap-kap-la, occasionally. སྐབས་སྐབས་ལ། skabs-skabs-la.

kap-re, at times, sometimes. སྐབས་རེ། skabs-re.

in each case.

kap-ta-gā, at that time. སྐབས་དེ་ཁར། skabs de-khar.

tēī kap-la, at that time. དེའི་སྐབས་ལ། de'i skabs-la.

te-kap-la, ibid. དེ་སྐབས་ལ། de-skabs-la.

ka-re, what. ག་རེ། ga-re.

ka-rē, with what. ག་རེས། ga-res.

ka-re-yin-nēī, whatever. ག་རེ་ཡིན་ན་འང་། ga-re yin-na'aṅ.

ka-rē, some. འགའ་རེས། 'ga'-res.

ka-re ko-re, dispute, quarrel, disagreement. ག་རེ་ཀོ་རེ།

ka-rēī tǭ-ta-la, why, for what reason? ག་རེའི་དོན་དག་ལ། ga-re'i don-dag-la.

kar-g'e dē-g'e, Tibetan dinner consisting of eight courses. ཀར་བརྒྱད་སྡེར་བརྒྱད། kar-brgyad sder-brgyad.

Pö-lū kar-g'e dē-g'e, Tibetan food. བོད་ལུགས་ཀར་བརྒྱད་སྡེར་བརྒྱད། Bod-lugs kar-brgyad sder-brgyad.

ka-riŋ, large pillar. ཀ་རིང་། ka-riṅ.

kar-ma, star. སྐར་མ། skar-ma.

ka-sa-ka-la, everywhere. གང་ས་གང་ལ། gaṅ-sa-gaṅ-la.

ka-ṣo-wa, to irrigate. ཀ་བཟོ་བ། rka-bzo-ba.

ka-tǖ, when. ག་དུས། ga-dus.

ka-tǖ yī-nēī, always. ག་དུས་ཡིན་ན་འང་། ga-dus yin-na'aṅ.

ka-ts^{c}ö, how much, how many. ག་ཚོད། ga-tshod.

ka-yaŋ, various kinds. གང་ཡང་། gaṅ-yaṅ.

kā-yi, official letter. བཀའ་ཡིག bka'-yig.

kā-yǒ, cup. ཀར་ཡོལ། kar-yol.

ke, (1) language; (2) sound. སྐད། skad.

suŋ-ke, hon. གསུང་སྐད། gsuṅ-skad.

ke-č^{c}a, conversation. སྐད་ཅ། skad-ča.—śe-pa, to converse. བཤད་པ། bśad-pa.

ke-rī, language, dialect. སྐད་རིགས། skad-rigs.

ke-dep, language textbook. སྐད་དེབ། skad-deb.

ke-rī lap-ț^{r}a, language school. སྐད་རིགས་སློབ་གྲྭ། skad-rigs-slob-grwa.

kē-č^{c}e-śǒ, most important. གལ་ཆེ་ཤོས། gal-če-śos.

kenț^{r}aŋ, necklace. སྐེ་འཕྲེང་། ske-'phreṅ.

ke-pā, gramophone. སྐད་པར། skad-par.

kē-pa, imposition (of tax); to impose. བཀལ་པ། bkal-pa, pf. of འགེལ་བ། 'gel-ba.

ke-si, if. གལ་སྲིད། gal-srid.

kǥ̄-ts^{c}e, Chinese food. ཀན་ཚལ། kan-tshal. < Chin.

kǥ̄-ǰ'a yik-rī, documents. གན་རྒྱ་ཡིག་རིགས། gan-rgya yig-rigs.

k'e ~ ka-ye, nothing (with negat.) གང་ཡང་། gaṅ-yaṅ.

k'ē-mǥ̄, woman. སྐྱེས་དམན། skyes-dman.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

k'e-wa, to grow, to be born. སྐྱེ་བ། skye-ba.
k'ē-pa, སྐྱེས་པ། skyes-pa, pf.
k'ē-pᶜo-mo, people. སྐྱེས་པོ་མོ། skyes-pho-mo.
k'e-sa, native place. སྐྱེ་ས། skye-sa.
k'e-wo, human being. སྐྱེ་བོ། skye-bo.
k'e-wŏI, human. སྐྱེ་བོའི། , skye-bo'i.
k'ę̄-č'ē-nē, therefore. རྐྱེན་འབྱས་ནས། rkyen-byas-nas.
k'i-du-nē-lū, circumstances, conditions. སྐྱིད་སྡུག་གནས་ལུགས། skyid-sdug-gnas-lugs.
k'ī-la, among, amidst. དཀྱིལ་ལ། dkyil-la.
k'i-ma-čᶜo-duk-čᶜo, experience of sorrow instead of joy. སྐྱིད་མ་འཁྱོག་སྡུག་འཁྱོག skyid-ma-'khyog-sdug-'khyog.
k'in-tsᶜap, interest. སྐྱིན་ཚབ། skyin-tshab.
k'in-tsᶜap pᶜŭ-wa, to pay interest. སྐྱིན་ཚབ་ཕུལ་བ། skyin-tshab phul-ba.
k'i-po, pleasant. སྐྱིད་པོ། skyid-po.
k'iplö, how pleasant? སྐྱིད་ལོས། skyid-los.
k'ir-wa, to collect (water). སྐྱིལ་བ། skyil-ba.
kō, leather, hide. གོ་བ། go-ba.
ko-dā-ţᶜö-pa, to understand. གོ་བདེ་འཕྲོད་པ། go-brda-'phrod-pa.
ko-dā-mā-ţᶜö-pa-č'ē, 'not understanding'. གོ་བདེ་མ་འཕྲོད་པ་བྱས། go-brda-ma-'phrod-pa-byas.
kor-la ~ kō-la, about (with gen.), with reference to, concerning. སྐོར་ལ། skor-la.
čᶜi-g'e-gi kō-la, 'concerning foreign affairs'. ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་སྐོར་ལ། phyi-phyi-rgyal-gyi skor-la.
ko-lak-čᶜa, arms, weapons. གོ་ལག་ཆ། go-lag-ča.
ko-loŋ, worry. གོ་ལོང་། ko-loṅ.
ko-loŋ tsā-nē č'e-pa-ma-re, 'they never worry'. གོ་ལོང་རྩ་བ་ནས་བྱེད་པ་མ་རེད། ko-loṅ rtsa-ba-nas byed-pa-ma-red.
kom-po, rare; few. དཀོན་པོ། dkon-po.
but Kǭ-čᶜo, Ratna, Jewel. དཀོན་མཆོག dKon-mčhog.
ko-nē, rank, official position. གོ་གནས། go-gnas.
Cf. ko-sa. གོ་ས།
koŋ, (1) price. གོང་། goṅ.
ǰā-koŋ, hon. ལྗགས་གོང་། ljags-goṅ.
(2) breast plate.
(3) ago, back, before. lo-šipŏŭI koŋ, forty years ago. ལོ་བཞི་བཅུའི་གོང་། lo-bži-bču'i goṅ.
koŋ-pᶜē, development, fostering, progress. གོང་འཕེལ། goṅ-'phel.
koŋ-nē koŋ-pᶜē, increasing. གོང་ནས་གོང་འཕེལ། goṅ-nas goṅ-'phel.
Koŋ-sa Ts'aŋgǭ čᶜę̄-po, the Dalai Lama. གོང་ས་མཚམས་མཐོན་ཆེན་པོ། Goṅ-sa sKyabs-mgon čhen-po.
kor-wa, (1) to surround. སྐོར་བ། skor-ba.
(2) about. minda sum-čų̆-kō-či, 'about thirty man'.
kor-čᶜa-pēI-le-kᶜuŋ, Police. སྐོར་ཅན་གའི་ལས་ཁུངས། skor-'čhag-pa'i las-khuṅs.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

kᶜaŋ-pa tsᶜaŋ-ma tᶜā kor, 'having surrounded the houses'. ཁང་པ་ཚང་མ་མཐའ་སྐོར། khaṅ-pa tshaṅ-ma mtha' skor.

ko-tiŋ, mortar. སྒོག་ཏིང་། sgog-tiṅ.

ko-tᶜa-ma-lö-še-na, 'had they not been let down . . .' གོ་ཐག་མ་སྙོད་ཅེ་ན། ko-thag-ma-slod-že-na.

ko-tᶜö, hearing. གོ་ཐོས། go-thos.

ko-tᶜö-ǒ'uŋ, I heard. གོ་ཐོས་ཀྱང་། go-thos-byuṅ.

kö-ǰ'a-pa, to carve, to cut. རྐོས་རྒྱག་པ། rkos-rgyag-pa.

kö-ǰ'ab-nē, 'having carved'. རྐོས་བརྒྱབས་ནས། rkos-brgyabs-nas.

kö-pa, plan. བཀོད་པ། , bkod-pa.

kö-pa-taŋ-nyē̤, planner, architect. བཀོད་གཏོང་མཁན། bkod-gtoṅ-mkhan.

kē̤-sē-tsŭ, small, scant, rare. དཀོན་སེ་ཙམ། dkon-se-tsam.

kŏ-tsᶜem-gi-ku-tᶜaŋ, embroidered banner, icon. གོས་འཚེམ་གྱི་སྐུ་ཐང་། gos-'tshem-gyi sku-thaṅ.

ku, body, image, form. སྐུ། sku.

ku-ṣū, body; health (hon.) སྐུ་གཟུགས། sku-gzugs.

ku-tö, the upper part of the body; shirt (hon.). སྐུ་སྟོད། sku-stod.

ku-mĕ, the lower part of the body. སྐུ་སྨད། sku-smad.

ku-čᶜē, baggage, things, furniture. སྐུ་ཆས། sku-čhas.

ku-čᶜ'uk-tsĕ, briefly, for a moment. སྐུ་འཁྱུག་རྩམ། sku-'khyug-tsam.

ku-ke, waist (hon.). སྐུ་རྐེད། sku-rked.

ku-kʻi-sē-tāŋ, how do you do? (hon.) སྐུ་དཀྱིལ་གསལ་དྭངས། sku-dkyil-gsal-dwaṅs.

ku-ma, thief, robber. རྐུན་མ། rkun-ma.

ku-ma daŋ-po, plenty of thieves. རྐུན་མ་སྡང་པོ། rkun-ma sdaṅ-po.

kumčᶜe, (1) brother, cousin (hon.). སྐུ་མཆེད། sku-mčhed.

(2) sister.

kunda, husband, wife (hon.). སྐུ་ཟླ། sku-zla. See da-wu.

kunḍʳa, image. སྐུ་འདྲ། sku-'dra.

kunḍʳŏ̤, guest (hon.) སྐུ་མགྲོན། sku-mgron. See ḍʳŏ̤-po.

ku-ŋo, Sir, Mr. སྐུ་ངོ་། sku-ṅo ~ སྐུ་དངོས། , sku-dṅos.

ku-ŋo dzoŋ, district officer. སྐུ་ངོ་རྫོང་། sku-ṅo rdzoṅ.

ku-ŋo dā-pō̤, colonel (polite form of address). སྐུ་ངོ་མདའ་དཔོན། sku-ṅo mda'-dpon.

kuŋ-kᶜam, health (hon.). སྐུ་ཁམས། sku-khams.

ku-nyē, tired, fatigue. སྐུ་མཉེལ། sku-mñel.

kur, tent. གུར། gur.

u-gū, tent (hon.). དབུ་གུར། dbu-gur.

gar-sa, camp. སྒར་ས། sgar-sa.

šū-gā, camp (hon.). བཞུགས་སྒར། bžugs-sgar.

gar-ǰ'a-pa, to pitch camp. སྒར་རྒྱག་པ། sgar-rgyag-pa.

šū-gā čʻō̤-pa, to pitch camp (hon.). བཞུགས་སྒར་བཀྱོན་པ། bžugs-sgar bkyon-pa.

kur-wa ~ kū-wa, to carry, to send, to deliver. སྐུར་བ། skur-ba, pf. བསྐུར་བ། bskur-ba.

ku-šō, Sir, Mr. སྐུ་ཞབས། sku-žabs.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ku-šǒ, young (hon.). སྐུ་གཞོན། sku-gžon.

ku-šǒ-nūi-kap-la, 'in (my) youth ...' སྐུ་གཞོན་ནུའི་སྐབས་ལ། sku-gžon-nu'i skabs-la.

ku-tᶜaŋ, painting, banner, icon. སྐུ་ཐང་། sku-thaṅ. Cf. tᶜaŋ-ka. ཐང་ཀ། thaṅ-ka.

ku-ʈʳa, official. སྐུ་དྲག sku-drag.

ku-tse naŋ-wa, to play (hon.). སྐུ་རྩེད་གནང་བ། sku-rtsed gnaṅ-ba.

ku-tsʼuk-tsĕ, for a moment. སྐུ་འཁྱུགས་ཙམ། sku-'khyugs-tsam.

ku-tsᶜe, life (hon.). སྐུ་ཚེ། sku-tshe.

ku-tsᶜe ma-ṣim-pa, to die, to pass out. སྐུ་ཚེ་མ་ཟིན་པ། sku-tshe ma-zin-pa.

ku-wa, to steal, to rob. རྐུ་བ། rku-ba, pf. བརྐུས་པ། brkus-pa.

ku-yǒ, knowledge, culture, education, accomplishment. སྐུ་ཡོན། sku-yon.

ku-yǒ sē-jʼoŋ naŋ-wa, to study. སྐུ་ཡོན་གསན་སྦྱོང་གནང་བ། sku-yon gsan-sbyoṅ gnaṅ-ba.

Kündǔ, the Presence, title of the Dalai Lama. སྐུ་མདུན། sku-mdun.

kündǔ-la, in the presence of (hon.). སྐུ་མདུན་ལ། sku-mdun-la.

kündǔ-nē, from (hon.). སྐུ་མདུན་ནས། sku-mdun-nas.

ge-śē-nyī-gi kündǔ-nē, 'from two kalyāna-mitras'. དགེ་བཤེས་གཉིས་ཀྱི་སྐུ་མདུན་ནས། dge-bśes-gñis-kyi sku-mdun-nas ...

kǔ-čʼö, behaviour, custom. ཀུན་སྤྱོད། kun-spyod.

kǔ-čʼö tsaŋ-ma, good behaviour. ཀུན་སྤྱོད་གཙང་མ། kun-spyod gtsaṅ-ma.

Kᶜa

kᶜa, mouth. ཁ། kha.

kᶜa-či-tsĕ, some. ཁག་གཅིག་ཙམ། khag-gčig-tsam.

kᶜap, needle. ཁབ། khab.

kᶜap-yē-čᶜe-gi lak-čᶜa, 'implements down to needles'. ཁབ་ཡན་ཆད་kyi-lag-ča. ཁབ་ཡན་ཆད་kyi-lag-ča.

kᶜabduŋ taŋ-wa, to scold. ཁ་བདུང་གཏོང་བ། kha-brduṅ gtoṅ-ba.

kᶜa-čᶜa na-re pᶜā-šā, putting aside all recriminations. ཁ་ཆག་རྣ་རལ་ཕར་བཞག kha-čhag rna-ral phar-bžag.

kᶜak-po, difficult. ཁག་པོ། khag-po.

kᶜamčᶜu, case. ཁ་མཆུ། kha-mču.

Kᶜam, Eastern Tibet. ཁམས། Khams.

Kᶜam-pa, native of Kᶜam. ཁམས་པ། Khams-pa.

Kᶜam Derge, n. of a place in North-Eastern Tibet, famous for its metal work. ཁམས་སྡེ་དགེ། Khams sDe-dge.

kᶜa-nyē-gö-kᶜa-čʼuŋ-wa, to get into trouble and suffer loss. ཁ་ཉེས་གོད་ཁ་བྱུང་བ། kha-ñes god-kha byuṅ-ba.

kᶜaŋ-mi, room. ཁང་མིག khaṅ-mig.

ṣim-čᶜuŋ, hon. གཟིམ་ཆུང་། gzim-čhuṅ.

kᶜaŋ-pa, house. ཁང་པ། khaṅ-pa.

ṣim-śa, hon. གཟིམ་ཤག gzim-śag.

kᶜaŋ-pa ǰʼa-pa, to build a house. ཁང་པ་རྒྱག་པ། khaṅ-pa rgyag-pa.

ṣim-śa čʼǒ-pa, hon. གཟིམ་ཤག་བཀྱོན་པ། gzim-śag bkyon-pa.

kᶜaŋ-da, house-owner. ཁང་བདག khaṅ-bdag.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

kᶜaŋ-pa tsᶜaŋ-ma tᶜā kor, 'having surrounded the houses'. ཁང་པ་ཚང་མ་མཐའ་སྐོར། khaṅ-pa tshaṅ-ma mtha' skor.

ko-tiŋ, mortar. སྒོག་ཏིང་། sgog-tiṅ.

ko-tᶜa-ma-lö-še-na, 'had they not been let down . . .' གོ་ཐག་མ་སྡོད་ཅེ་ན། ko-thag-ma-slod-že-na.

ko-tᶜö, hearing. གོ་ཐོས། go-thos.

ko-tᶜö-čʻuŋ, I heard. གོ་ཐོས་བྱུང་། go-thos-byuṅ.

kö-ǰʻa-pa, to carve, to cut. རྐོས་རྒྱག་པ། rkos-rgyag-pa.

kö-ǰʻab-nē, 'having carved'. རྐོས་བརྒྱབས་ནས། rkos-brgyabs-nas.

kö-pa, plan. བཀོད་པ། , bkod-pa.

kö-pa-taŋ-nyē, planner, architect. བཀོད་གཏོང་མཁན། bkod-gtoṅ-mkhan.

kö-sē-tsĕ, small, scant, rare. དཀོན་སེ་ཙམ། dkon-se-tsam.

kö-tsᶜem-gi-ku-tᶜaŋ, embroidered banner, icon. གོས་འཚེམ་གྱི་སྐུ་ཐང་། gos-'tshem-gyi sku-thaṅ.

ku, body, image, form. སྐུ། sku.

ku-gū, body; health (hon.) སྐུ་གཟུགས། sku-gzugs.

ku-tö, the upper part of the body; shirt (hon.). སྐུ་སྟོད། sku-stod.

ku-mĕ, the lower part of the body. སྐུ་སྨད། sku-smad.

ku-čᶜē, baggage, things, furniture. སྐུ་ཆས། sku-čhas.

ku-čᶜʻuk-tsĕ, briefly, for a moment. སྐུ་འཁྱུག་ཙམ། sku-'khyug-tsam.

ku-ke, waist (hon.). སྐུ་རྐེད། sku-rked.

ku-kʻi-sē-tāŋ, how do you do? (hon.) སྐུ་དཀྱིལ་གསལ་དྭངས། sku-dkyil-gsal-dwaṅs.

ku-ma, thief, robber. རྐུན་མ། rkun-ma.

ku-ma daŋ-po, plenty of thieves. རྐུན་མ་སྡང་པོ། rkun-ma sdaṅ-po.

kumčᶜe, (1) brother, cousin (hon.). སྐུ་མཆེད། sku-mčhed.

(2) sister.

kunda, husband, wife (hon.). སྐུ་ཟླ། sku-zla. See da-wu.

kunḍʳa, image. སྐུ་འདྲ། sku-'dra.

kunḍʳŏ, guest (hon.) སྐུ་མགྲོན། sku-mgron. See ḍʳŏ-po.

ku-ŋo, Sir, Mr. སྐུ་ངོ། sku-ṅo ~ སྐུ་དངོས། , sku-dṅos.

ku-ŋo dzoŋ, district officer. སྐུ་ངོ་རྫོང་། sku-ṅo rdzoṅ.

ku-ŋo dā-pŏ, colonel (polite form of address). སྐུ་ངོ་མདའ་དཔོན། sku-ṅo mda'-dpon.

kuŋ-kᶜam, health (hon.). སྐུ་ཁམས། sku-khams.

ku-nyē, tired, fatigue. སྐུ་མཉེལ། sku-mñel.

kur, tent. གུར། gur.

u-gū, tent (hon.). དབུ་གུར། dbu-gur.

gar-sa, camp. སྒར་ས། sgar-sa.

šū-gā, camp (hon.). བཞུགས་སྒར། bžugs-sgar.

gar-ǰʻa-pa, to pitch camp. སྒར་རྒྱག་པ། sgar-rgyag-pa.

šū-gā čʻŏ-pa, to pitch camp (hon.). བཞུགས་སྒར་བཀྱོན་པ། bžugs-sgar bkyon-pa.

kur-wa ~ kū-wa, to carry, to send, to deliver. སྐུར་བ། skur-ba, pf. བསྐུར་བ། bskur-ba.

ku-šō, Sir, Mr. སྐུ་ཞབས། sku-žabs.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ku-šǒ, young (hon.). སྐུ་གཞོན། sku-gžon.

ku-šǒ-nūi-kap-la, 'in (my) youth ...' སྐུ་གཞོན་ནུའི་སྐབས་ལ། sku-gžon-nu'i skabs-la.

ku-tᶜaŋ, painting, banner, icon. སྐུ་ཐང་། sku-thaṅ. Cf. tᶜaŋ-ka. ཐང་ཀ། thaṅ-ka.

ku-ʈʳa, official. སྐུ་དྲག sku-drag.

ku-tse naŋ-wa, to play (hon.). སྐུ་རྩེད་གནང་བ། sku-rtsed gnaṅ-ba.

ku-tsʼuk-tsĕ, for a moment. སྐུ་འཁྱུགས་ཙམ། sku-'khyugs-tsam.

ku-tsᶜe, life (hon.). སྐུ་ཚེ། sku-tshe.

ku-tsᶜe ma-ṣim-pa, to die, to pass out. སྐུ་ཚེ་མ་ཟིན་པ། sku-tshe ma-zin-pa.

ku-wa, to steal, to rob. རྐུ་བ། rku-ba, pf. བརྐུས་པ། brkus-pa.

ku-yǒ, knowledge, culture, education, accomplishment. སྐུ་ཡོན། sku-yon.

ku-yǒ sḗ-ǰʼoŋ naŋ-wa, to study. སྐུ་ཡོན་གསན་སྦྱོང་གནང་བ། sku-yon gsan-sbyoṅ gnaṅ-ba.

Kündǔ, the Presence, title of the Dalai Lama. སྐུ་མདུན། sku-mdun.

kündǔ-la, in the presence of (hon.). སྐུ་མདུན་ལ། sku-mdun-la.

kündǔ-nē, from (hon.). སྐུ་མདུན་ནས། sku-mdun-nas.

ge-śē-nyī-gi kündǔ-nē, 'from two kalyāna-mitras'. དགེ་བཤེས་གཉིས་ཀྱི་སྐུ་མདུན་ནས། dge-bśes-gñis-kyi sku-mdun-nas ...

kǔ-čʼö, behaviour, custom. ཀུན་སྤྱོད། kun-spyod.

kǔ-čʼö tsaŋ-ma, good behaviour. ཀུན་སྤྱོད་གཙང་མ། kun-spyod gtsaṅ-ma.

Kᶜa

kᶜa, mouth. ཁ། kha.

kᶜa-či-tsĕ, some. ཁག་གཅིག་ཙམ། khag-gčig-tsam.

kᶜap, needle. ཁབ། khab.

kᶜap-yḗ-čᶜe-gi lak-čᶜa, 'implements down to needles'. ཁབ་ཡན་ཆད་ཀྱི་ལག་ཆ། khab-yan-čhad-kyi-lag-ča.

kᶜabduŋ taŋ-wa, to scold. ཁ་བདུང་གྱོང་བ། kha-brduṅ gtoṅ-ba.

kᶜa-čᶜa na-re pᶜā-šā, putting aside all recriminations. ཁ་ཆག་རྣ་རལ་ཕར་བཞག kha-čhag rna-ral phar-bžag.

kᶜak-po, difficult. ཁག་པོ། khag-po.

kᶜamčᶜu, case. ཁ་མཆུ། kha-mču.

Kᶜam, Eastern Tibet. ཁམས། Khams.

Kᶜam-pa, native of Kᶜam. ཁམས་པ། Khams-pa.

Kᶜam Derge, n. of a place in North-Eastern Tibet, famous for its metal work. ཁམས་རྡེ་དགེ། Khams sDe-dge.

kᶜa-nyē-gö-kᶜa-čʼuŋ-wa, to get into trouble and suffer loss. ཁ་རྙེས་གོད་ཁ་བྱུང་བ། kha-ñes god-kha byuṅ-ba.

kᶜaŋ-mi, room. ཁང་མིག khaṅ-mig.

ṣim-čᶜuŋ, hon. གཟིམ་ཆུང་། gzim-čhuṅ.

kᶜaŋ-pa, house. ཁང་པ། khaṅ-pa.

ṣim-śa, hon. གཟིམ་ཤག gzim-śag.

kᶜaŋ-pa ǰʼa-pa, to build a house. ཁང་པ་རྒྱག་པ། khaṅ-pa rgyag-pa.

ṣim-śa čʼǒ-pa, hon. གཟིམ་ཤག་བཀྲོན་པ། gzim-śag bkyon-pa.

kᶜaŋ-da, house-owner. ཁང་བདག khaṅ-bdag.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

kᶜaŋ-la, house-rent. ཁང་གླ། khaṅ-gla.

kᶜaŋ-lēi tᶜo-nō, 'from the rent'. ཁང་གླའི་མོག་ནས། khaṅ-gla'i thoġ-nas.

kᶜaŋ-ʂaŋ, mansion. ཁང་བཟང་། khaṅ-bzaṅ.

kᶜaŋ-pēi naŋ-la, inside the house. ཁང་པའི་ནང་ལ། khaṅ-pa'i naṅ-la.

kᶜap, needle. ཁབ། khab.

kᶜa-po, difficult. ཁག་པོ། khag-po.

kᶜapʂū, temporary. ཁ་ཟུར། kha-zur.

kᶜapʂū-gi le-ka, temporary employment. ཁ་ཟུར་གྱི་ལས་ཀ། kha-zur-gyi las-ka.

kᶜaptsaŋ, separate. ཁེ་གཙང་། khe-gtsaṅ.

šū-sa kᶜaptsaŋ, separate seats (at a feast). བཞུགས་ས་ཁེ་གཙང་། bžugs-sa khe-gtsaṅ.

kᶜa-saŋ, yesterday. ཁ་སང་། kha-saṅ.

kᶜa-saŋ-nē, since yesterday. ཁ་སང་ནས། kha-saṅ-nas.

kᶜa-śe, talk. ཁ་བཤད། kha-bšad.

kᶜa-śē, some, several. ཁ་ཤས། kha-śas.

kᶜa-śē-či, some. ཁ་ཤས་གཅིག kha-śas-gčig.

kᶜa-ta ǒ'e-pa, to instruct, teach. ཁ་ཏ་ཇྱེད་པ། kha-ta byed-pa.

kᶜa-tā, ceremonial scarf of welcome. ཁ་བཏགས། kha-btags.

ǰe-tā, hon. མཇལ་དར། mǰal-dar.

kᶜa-tā yo-pa, to offer a scarf. ཁ་བཏགས་གཡོག་པ། kha-btags gyog-pa.

ǰe-tā ʤʳǭ-pa, hon. མཇལ་དར་སྒྲོན་པ། mǰal-dar sgron-pa.

ǰe-tā pᶜū-wa, hon. མཇལ་དར་ཕུལ་བ། mǰal-dar phul-ba, pf. of 'bul-ba. འབུལ་བ།

kᶜa-tā-pa, to be little. ཁག་བཏགས་པ།

kᶜa-to, colour. ཁ་དོག kha-dog.

kᶜā-tᶜu-la, (1) straight; (2) at; (3) direct. ཁར་ཐུག་ལ། khar-thug-la.

kā-mǒ kᶜā-tᶜu-la šǔ-na, 'if we were to speak direct . . .' བཀའ་མོལ་ཁར་ཐུག་ལ་ཟུས་ན། bka'-mol kha-thug-la žus-na.

nyin-guŋ kᶜā-tᶜu-la, at noon. ཉིན་གུང་ཁར་ཐུག་ལ། ñin-guṅ-khar-thug-la.

kᶜe-be, profit. ཁེ་བདེ། khe-rbed. < ཁེ་འཕེལ། khe-phel.

kᶜe-be tᶜǭ-pa, to show profit. ཁེ་བདེ་སྟོན་པ། khe-rbed thon-pa.

kᶜē-pa, a scholar, a paṇḍita. མཁས་པ། mkhas-pa.

kᶜē-po, skilled. མཁས་པོ། mkhas-po.

kᶜepʂaŋ, profit. ཁེ་བཟང་། khe-bzaṅ. kᶜepʂaŋ ša-nē, not to speak of the profit.

kᶜē-ts'ā, guarantee; guarantor. ཁས་ཁྱགས། khas-khyags. kᶜē-ts'ā-lē-naŋ-wa, to ask for a guarantee.

kᶜē-po, Abbot, upādhyāya. མཁན་པོ། mkhan-po.

Ku-šō kᶜē rē-po-čᶜe, polite form of address. སྐུ་ཞབས་མཁན་རིན་པོ་ཆེ། sku-žabs mkhan rin-po-če.

kᶜ'e, you. ཁྱེད། khyed.

kᶜ'e-raŋ, ibid. ཁྱེད་རང་། khyed-raṅ.

kᶜ'e-raŋ-tsᶜo, ibid. ཁྱེད་རང་ཚོ། khyed-raṅ-tsho.

kᶜ'e-naŋ-tsᶜo, ibid. ཁྱེད་རྣམ་ཚོ། khyed-rnam-tsho.

kᶜ'e-raŋ-gi, your. ཁྱེད་རང་གི། khyed-raṅ-gi.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

kᶜ'e-pā, difference. ཁྱད་པར། khyad-par.
kᶜ'e-sö, neglect. ཁྱད་གསོད། khyad-gsod.
kᶜ'e-tu sö-pa, to neglect. ཁྱད་དུ་གསོད་པ། khyad-du gsod-pa.
kᶜ'e-sö ǒ'e-pa, to neglect. ཁྱད་གསོད་ཇེད་པ། khyad-gsod byed-pa.
kᶜ'er-wa ~ kᶜ'ē-wa, to bring, to carry. འཁྱེར་བ། 'khyer-ba, to belong to. nam-pa, hon. བསྣམས་པ། bsnams-pa, pf. of སྣོམ་པ། snom-pa.
kᶜ'ē-yoŋ-wa, ibid. འཁྱེར་ཡོང་བ། 'khyer-yoṅ-ba.
kᶜ'im-tsᶜē, neighbour. ཁྱིམ་མཚེས། khyim-mtshes.
kᶜ'im-tsᶜē g'e-kᶜap, a neighbouring state. ཁྱིམ་མཚེས་རྒྱལ་ཁབ། khyim-mtshes rgyal-khab.
kᶜ'im-tsᶜē lŏ-tᶜu, a friendly and loyal neighbour. ཁྱིམ་མཚེས་བློས་ཐུབ། khyim-mtshes blos-thub.
kᶜo, he. ཁོ། kho.
kᶜo-raŋ, ibid. ཁོ་རང་། kho-raṅ.
kᶜontsᶜo, they. ཁོ་ཚོ། kho-tsho.
kᶜoŋ, he; she. ཁོང་། khoṅ.
kᶜoŋ-naŋ-tsᶜo, they. ཁོང་རྣམ་ཚོ། khoṅ-rnam-tsho.
kᶜoŋ-tsᶜo, they. ཁོང་ཚོ། khoṅ-tsho.
kᶜoŋ-la, within, inside, into. ཁོངས་ལ། khoṅs-la.
kᶜor, retinue. འཁོར། 'khor.
kᶜo-yā, need. མཁོ་ཡ། mkho-ya.
kᶜŏ-ka, wealth, income. འཁོས་ཀ། 'khos-ka.
kᶜǒ-me, without enmity. འཁོན་མེད། 'khon-med.
kᶜǒ-pa, disagreement. འཁོན་པ། 'khon-pa.
kᶜur, burden, responsibility. འཁུར། 'khur.
kᶜŭ, province. ཁུལ། khul.
kᶜŭ-wa, to be engaged in. འཁུལ་བ། 'khul-ba.

L

lā, (1) yes, indeed. ལགས། lags.
lā-yö, yes. ལགས་ཡོད། lags-yod.
lā-du, yes. ལགས་འདུག lags-'dug.
lā-yĭ, yes. ལགས་ཡིན། lags-yin.
lā-oŋ, yes. ལགས་འོང་། lags-'oṅ.
lā-re, yes. ལགས་རེད། lags-red.
lā-lēs, yes. ལགས་ལེགས། lags-legs.
(2) musk-deer. གླ་བ། gla-ba.
lap-pa, to learn, to study. བསླབས་པ། bslabs-pa, pf. of slob-pa, སློབ་པ།
lab-gī lab-gī ǒ'ē-nē, 'having continuously studied . . .' སློབ་ཀྱི་སློབ་ཀྱི་བྱས་ནས། slob-kyi slob-kyi byas-nas.
lak-čᶜa, arms, instrument. ལག་ཆ། lag-ča.
lak-pa, hand, arm. ལག་པ། lag-pa.
ǒᶜ'a, hon. ཕྱག phyag.
lak-tᶜo, practice. ལག་ཐོག lag-thog, lak-tᶜo-la lǒ-go-pē, 'need of putting into practice'.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

lā-kᶜe-pa, to overcome; overcoming. ཀླག་མ་འཕྲལ་པ། glags-'khel-pa.

lā-kᶜe-pa-kᶜak-po-ǒ'e-pa, 'it will be difficult to overcome'. ཀླག་མ་འཕྲལ་པ་རག་པོ་ཇེད་པ། glags-'khel-pa-khag-po-byed-pa.

la-kᵒ'ō, permit. ལག་འཁྱེར། lag-'khyer.

la-kᵒ'ō-le-kᶜuŋ, Passport Office. ལག་འཁྱེར་ལས་ཁུངས། Lag-'khyer-las-khuṅs.

la-lē̆, practice. ལག་ལེན། lag-len.

la-ma, priest, teacher. བླ་མ། bla-ma.

lam-ǒᶜ'ō, route. ལམ་ཕྱོགས། lam-phyogs.

lam, road, path. ལམ། lam.

see laŋ-ka.

lam-ǰ'ū, guide. ལམ་རྒྱུས། lam-rgyus.

lam-ne-ṭᶻᵒi-pa, to lead. ལམ་སྣེ་འཁྲིད་པ། lam-sne-'khrid-pa.

lam-rō, companion, guide. ལམ་རོགས། lam-rogs.

lam-saŋ, at once, on the spot. ལམ་སེང་། lam-seṅ.

lam-šip, road-making. ལམ་ཞིབ། lam-žib.

laŋ-ka, road, path. ལམ་ཀ། lam-ka.

pᵒe-lam, hon. ཕེབས་ལམ། phebs-lam.

laŋ-ka-gak-tsa-ǒᶜe-sa, a place where a road can be conveniently intercepted. ལམ་ཀ་འགག་རྩ་ཆེ་ས། lam-ka 'gag-rtsa-čhe-sa.

Laŋ-dar, n. of a Tibetan king, 839–842 A.D. gLaṅ-dar གླང་དར། gLaṅ-Dar.

laŋ-pa. བླངས་པ blaṅs-pa, pf. of lē̆-pa, ལེན་པ། to take, to borrow.

laŋ-wa, to rise, to get up. ལང་བ། laṅ-ba, pf. ལངས་པ། laṅs-pa.

lap-pa, to say. ལབ་པ། lab-pa, pf. ལབས་པ། labs-pa.

la-pᵒu goptsŏ, n. of a Tibetan dish. ལབ་ཕུག་གོབ་བཙོས། lab-phug gob-btsos.

larǰ'a, common, agreement, accord. ལར་རྒྱ། lar-rgya.

lap-ṭᶻa, school. སློབ་གྲྭ། slob-grwa.

la-tsi, musk. གླ་རྩི། gla-rtsi.

lē-ǒ'e, official. ལས་ཇེད། las-byed.

le-ka, work, occupation. ལས་ཀ། las-ka.

ǒᵒ'a-lē, hon. ཕྱག་ལས། phyag-las.

le-ka ǒ'e-pa, to work. ལས་ཀ་ཇེད་པ། las-ka byed-pa.

ǒᵒ'a-lē naŋ-wa, hon. ཕྱག་ལས་གནང་བ། phyag-las gnaṅ-ba.

le-ka ǒ'e-nyē̆, worker. ལས་ཀ་ཇེད་མཁན། las-ka byed-mkhan.

ǒᵒ'a-lē naŋ-nyē̆, hon. ཕྱག་ལས་གནང་མཁན། phyag-las gnaṅ-mkhan.

lek-čᶜaŋ, wine offered on the conclusion of an agreement. ལེགས་ཆང་། legs-čhaṅ.

lek-čᶜaŋ bŭ-wa, to offer drinks. ལེགས་ཆང་འབུལ་བ། legs-čhaṅ 'bul-ba.

lē-la-po, easy. ལས་སླ་པོ། las-sla-po.

lē-pa~lep-pa, to arrive, come. སྲིབ་པ། sleb-pa. བསྲིབས་པ། bslebs-pa, pf. བསྲིབ། fut.

le-tᶜō, guilty party. ལེ་ཐོགས། le-thogs.

lē-ṭᶻa, technical school. ལས་གྲྭ། las-grwa.

lē̆-naŋ-wa, to reply. ལན་གནང་བ། lan-gnaṅ-ba.

lē̆-pa, to get, to obtain. ལེན་པ། len-pa.

lo-ǒ'e šu-wa, to examine a problem, to ask for an explanation of a difficult point. བློ་དཔྱད་ཞུ་བ། blo-dpyad žu-ba.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

lo, year. ལོ། lo. lo-čᶜuŋ-čᶜuŋ, young. ལོ་ཆུང་ཆུང་། lo-čhuṅ-čhuṅ.
loka-tsᶜö čᶜ'in-nēĭ. ལོ་ག་རྩོད་ཕྱིན་རེད་། lo ga-tshod phyin-na'aṅ.
lob-nyer-wa, student. སློབ་གཉེར་བ། slob-gñer-ba.
lo-ŋo, year. ལོ་ངོ་། lo-ṅo.
loŋ-wa, to beg; to arrange a marriage. སློང་བ། sloṅ-ba.
loŋ-čᶜaŋ, wine offered during match-making. སློང་ཆང་། sloṅ-čhaṅ.
loŋ-čᶜaŋ taŋ-wa, to offer wine. སློང་ཆང་གདོང་བ། sloṅ-čhaṅ gtoṅ-ba.
loŋ-gī-loŋ-gī-yoŋ-tsā, 'having come as beggars'.
lopta, year of birth according to the Cycle of Twelve Animals. ལོ་རྟགས། lo-rtags.
lo-tar~lo-tā, every year, yearly. ལོ་ལྟར། lo-ltar.
lo-to, crop. ལོ་རྟོག lo-tog.
lo-tsᶜe, term. ལོ་ཚད། lo-tshad.
Cf. lo-tŭ. ལོ་དུས། lo-dus.
luk-pa, (1) founder, image maker. སྐུག་པ། blug-pa.
(2) to pour, lū-pa, pf. སྐུགས་པ། blugs-pa.
lu-j'a-pa, to cast images. སྐུ་རྒྱག་པ། blug-rgyag-pa.
luk-sŏ, custom, manner. ལུགས་སྲོལ། lugs-srol.
luŋ-pa, country. ལུང་པ། luṅ-pa.
luŋ-ṭ'ī, radio, wireless. རླུང་འཕྲིན། rluṅ-'phrin.
lŭ, body. ལུས། lus.
lha, god. ལྷ། lha.
lha-yŭ, country of gods, among gods. ལྷ་ཡུལ། lha-yul.
Lha-sa, capital of Tibet. ལྷ་ས། Lha-sa.
Lha-sā, native of Lha-sa. ལྷ་སྭ་བ། Lha-sa-ba.
si-pēĭ lha-lu, gods and nāgas of the Universe. སྲིད་པའི་ལྷ་ཀླུ། Srid-pa'i lha-klu.
lha-brī-pa, artist, painter. ལྷ་ཁྲིས་པ། lha-bris-pa.
lhak ~ lhag, more, beyond. ལྷག lhag.
lha-g'e-tᶜē-pa, to invoke. ལྷ་རྒྱལ་འཕེན་པ། lha-rgyal 'then-pa.
lhak-pa, wind. ལྷགས་པ། lhags-pa.—j'a-pa, to blow, to be windy.—རྒྱག་པ། rgyag-pa.
lhak-par, especially. ལྷག་པར། lhag-par.
lhak-sī, cool breeze. ལྷགས་སིར། lhags-sir.
lhak-tē, especially. ལྷག་དོན། lhag-don.
lha-mō, actor, singer. ལྷ་མོ་བ། lha-mo-ba.
nam-tᶜā-taŋ-nyē-lha-mō, a singer of Tibetan epic songs. རྣམ་ཐར་གཏོང་མཁན་ལྷ་མོ་བ། rnam-thar-gtoṅ-mkhan-lha-mo-ba.
lhē-ra, enclosure for cattle. ལྷས་ར། lhas-ra.
lhē-rēĭ naŋ nyē-de-sa-nē, 'from inside the enclosure, where he was sleeping'.
lhē-g'ē, together, with; gentlemen (when addressing a meeting). ལྷན་རྒྱས། lhan-rgyas.
lhē-g'ē naŋ-wa, to gather, to meet, to assemble. ལྷན་རྒྱས་གནང་བ། lhan-rgyas gnaṅ-ba.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

lhē-g'ē ts°ū-pa, to take part in deliberations. ལྷན་རྒྱས་ཚུགས་པ། lhan-rgyas tshugs-pa.

lhē-g'ē-gi t°o-nē, 'on behalf of all'. ལྷན་རྒྱས་ཀྱི་ཐོག་ནས། lhan-rgyas-kyi thog-nas.

lho, south. ལྷོ། lho.

lho-č°'ō, south, southern. ལྷོ་ཕྱོགས། lho-phyogs.

lho-pa, to pay expenses. ལྷོག་པ། lhog-pa.

da-la lho-gi-ma-re, 'that won't pay the transport'. བདལ་ལ་ལྷོག་གི་མ་རེད། bdal-gla lhog-gi-ma-red.

Lho-k°a-k°ū, province of Lho-kha. ལྷོ་ཁ་ཁུལ། Lho-kha-khul.

lhö-pa-čik-la, when free. ལྷོད་པ་གཅིག་ལ། lhod-pa-gčig-la.

M

ma, war. དམག dmag.

mā, butter. མར། mar.

ma-č°aŋ, n. of Chinese game. མ་ཇང་། ma-čhaṅ < Chin. ma-jung.

ma-č°aŋ-j'a-pa, to play ma-jung. མ་ཇང་རྩྭ་པ། ma-čhaṅ rgyag-pa.

ma-č°aŋ-č'ō-pa, hon. མ་ཇང་བཀྱོན་པ། ma-čhaṅ bkyon-pa.

ma-dzem-pā, without regard. མ་འཛེམས་པར། ma-'dzems-par.

ma-k°a, army unit, detachment. དམག་ཁག dmag-khag.

mā-la, minor. དམའ་བ་ལ། dma'-ba-la.

ma-lap raŋ-lap, to be compelled. མ་བསླབས་རང་བསླབས། ma-bslabs raṅ-bslabs.

ma-mi, soldier. དམག་མི། dmag-mi.

ma-nē, further; never, even so. མ་ནས། ma-nas.

ma-nyuŋ-ŋa, plenty, sufficient. མ་ཉུང་བ། ma-ñuṅ-ba.

maŋt°ā, at least, དམའ་མཐའ། dma'-mtha'.

maŋ-nyuŋ, quantity, how many? མང་ཉུང་། maṅ-ñuṅ.

maŋ-po, many, numerous. མང་པོ། maṅ-po. maŋ-č'ē, most, the great part. མང་ཆེ་བ། maṅ-če-ba.

ma-si-pa-re, impossible. མ་སྲིད་པ་རེད། ma-srid-pa-red.

ma-ʂe-pēī ka-tū yin-nēī, moreover, at all times. ··· མ་ཟད་པའི་ཀ་དུས་ཡིན་ནའང་། ma-zad-pa'i ga-dus yin-na'aṅ.

mā-ʂō, cake. མར་གཟན། mar-gzan.

mā-ʂō kar-j'ō, a decorated cake. མར་གཟན་དཀར་རྒྱན། mar-gzan dkar-rgyan.

ma-ši, certainly. མ་གཞི། ma-gži.

mā-śō, lowest. དམའ་ཞོས། dma'-śos.

ma-tō, except. མ་གཏོགས། ma-gtogs.

ma-tsa, capital. མ་རྩ། ma-rtsa.

ma-tsa taŋ-wa, to loan capital, to spend. མ་རྩ་གཏོང་བ། ma-rtsa gtoṅ-ba.

ma-tsa ru-ru ʂo-wa, to collect funds. མ་རྩ་རུག་རུག་བཟོ་བ། ma-rtsa rug-rug bzo-ba.

ma-ts°e, moreover, besides, but. མ་ཚད། ma-tshad.

tō ma-ts°e, moreover. དེས་མ་ཚད། des ma-tshad.

me, (1) crupper. རྨེད། rmed.

(2) fire. མེ། me.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

me-ǰ'ō, cannon, gun. མེ་རྒྱགས། me-sgyogs.
me-ǰ'ō ma-kᶜa, artillery battery. མེ་རྒྱགས་དམག་ཁག me-sgyogs dmag-khag.
me-ǰ'ō ma-mi, artillery gunner. མེ་རྒྱགས་དམག་མི། me-sgyogs dmag-mi.
me-ǰ'ō ǰ'a-pa, to fire a gun. མེ་རྒྱགས་རྒྱག་པ། me-sgyogs rgyag-pa.
me-kᶜuŋ, fire-place. མེ་ཁྱུང་། me-khuṅ.
mendā, rifle. མེ་མདའ། me-mda'.
čᵉ'andā, hon. ཕྱག་མདའ། phyag-mda'. mendā ǰ'a-pa, to fire. མེ་མདའ་རྒྱག་པ། me-mda' rgyag-pa.
mendēī tsᶜa-kᶜa, aim. མེ་མདའི་ཚ་ཁ། me-mda'i tsha-kha.
menḍʳō, is (he) not? མིན་འདྲ་ངོ། min-'dra'o.
mē-pa, wounded. རྨས་པ། rmas-pa.
me-to, flower. མེ་ཏོག me-tog.
se-gī kᵒ'e-ra-re, 'damaged by frost'. སད་ཀྱིས་འཁྱེར་བ་རེད། sad-kyis 'khyer-ba-red.
mē̃, medicine. སྨན། sman.
sŏ-mē̃, hon. གསོལ་སྨན། gsol-sman.
mē̃-čŏ, medical treatment. སྨན་བཅོས། sman-bčos.
mē̃-čŏ č'e-pa, to undergo medical treatment. སྨན་བཅོས་བྱེད་པ། sman-bčos byed-pa.
mē̃-čŏ naŋ-wa, hon. སྨན་བཅོས་གནང་བ། sman-bčos gnaṅ-ba.
mē̃ ter-wa, to give medicine. སྨན་སྟེར་བ། sman ster-ba.
mē̃ pᵒū-wa, hon. སྨན་ཕུལ་བ། sman phul-ba. pf. of འབུལ་བ། 'bul-ba.
mē̃-kᶜaŋ, dispensary. སྨན་ཁང་། sman-khaṅ.
mē̃-čᵒī-tsĕ, n. of a dish. མན་ཆི་རྩེ། man-čhi'i-tse.
mē̃-pa, another. མིན་པ། min-pa.
mē̃-pa-či, ibid. མིན་པ་གཅིག min-pa-gčig.
... mē̃-pā, 'not only that .... but' མིན་པར། min-par.
mē̃-tᵒū̃, dose. སྨན་ཐུན། sman-thun.
mi, man; person. མི། mi.
mi-maŋ-ŋa, the majority. མི་མང་བ། mi-maṅ-ba.
mi-re-ŋo-rē, to each man. མི་རེ་རེར། mi-re-ṅo-rer.
mi-maŋ, people, majority, the masses. མི་དམངས། mi-dmaṅs.
mi-maŋ-gi šuŋ, democratic government, people's government, republic. མི་དམངས་ཀྱི་གཞུང་། mi-dmaṅs-kyi gžuṅ.
mi-maŋ-yoŋ-gi-čʹi-čʹap, President. མི་དམངས་ཡོངས་ཀྱི་སྤྱི་ཁྱབ། mi-dmaṅs yoṅs-kyi-spyi-khyab.
See Si-dzī čʹi-čʹap. སྲིད་འཛིན་སྤྱི་ཁྱབ། Srid-'dzin spyi-khyab.
mi mendā-yö-pa, armed men. མི་མེ་མདའ་ཡོད་པ། mi me-mda'-yod-pa.
mī∼miⁱ-ṣē, human food. མིའི་ཟས། mi'i zas.
mi-na, representative. མི་སྣ། mi-sna.
minda, man. མི་ཟླ། mi-zla.
minḍʳā, various kinds; different. མི་འདྲ་བ། mi-'dra-ba.
mi-nyam koŋ-pᵒē, progress. མི་ཉམ་གོང་འཕེལ། mi-ñam goṅ-'phel.
mi-ŋē̃ lak-ḍʳē, accomplice. མི་ངན་ལག་སྦྲེལ། mi-ṅan lag-sbrel.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

mi-ṣe ǰ'u-ṭʂʰo, plunder and murder. མི་བསད་རྒྱུ་འཕྲོག mi-bsad rgyu-'phrog.

mi-se ǰ'u-ṭʂʰo č'e-pa, to plunder. མི་བསད་རྒྱུ་འཕྲོག་བྱེད་པ། mi-bsad rgyu-'phrog byed-pa.

mi-sē, peasant, the common people. མི་སེར། mi-ser.

mi-sē-gi waŋ-čʰēī šuŋ, republican government. མི་སེར་གྱི་དབང་ཆའི་གཞུང་། mi-ser-gyi dbaṅ-ča'i gžuṅ.

mi-sē tsʰaŋ-mā ṭʂaŋ-po-č'e-pa, to be just towards the people. མི་སེར་ཚང་མར་དྲང་པོ་བྱེད་པ། mi-ser tshaṅ-mar draṅ-po-byed-pa.

mi-tʰṵ̄ č'ō-lē-g'e-wēī tsʰē̱-ma-sum, the Three Victorious Signs. མི་མཐུན་ཕྱོགས་ལས་རྒྱལ་བ'ི་མཚན་མ་གསུམ། mi-mthun phyogs-las-rgyal-ba'i mtshan-ma-gsum.

mi-tʰṵ̄-pa, hostile. མི་མཐུན་པ། mi-mthun-pa.

mi-ṭʂa, nobleman. མི་དྲག mi-drag.

mi-ṭʂē-la tsʰü-pa, to become a man. མི་གྲས་ལ་ཚུད་པ། mi-gras-la tshud-pa.

mi-ts'o-po, poor people. མི་སྐྱོ་བོ། mi-skyo-po.

mi-tsʰe, human life. མི་ཚེ། mi-tshe.

mi-tsʰaŋ, family. མི་ཚང་། mi-tshaṅ.

mo, she; female. མོ། mo.

mo-yē̱, tenant, lodger. མོ་ཡན། mo-yē̱ taŋ-sa, apartment house. མོ་ཡན་གྲྭ་ཁང་།

Mē̱, n. of district in S.E. Tibet. མོན། Mon.

mu-ṣi, matches. མུ་ཟེ། mu-zi.

mu-ti, pearl. མུ་ཏིག mu-tig.

N

na, kind, sort. སྣ། sna.

na-kʰa, ibid. སྣ་ཁ། sna-kha.

na-tsʰō, various kinds, different. སྣ་ཚོགས། sna-tshogs.

nak-čē̱ tsṍ-pa, prisoner for life. ནག་ཆེན་བཙོན་པ། nag-čhen btson-pa. Cf. ཚེ་བཙོན། tshe-btson.

nak-čʰ'ū, horned cattle. གནག་ཕྱུགས། gnag-phyugs.

nak-čʰ'ū k'e-pē, improvement in cattle breeding. གནག་ཕྱུགས་སྐྱེད་སྤེལ། gnag-phyugs skyed-spel.

na-kʰ'ē-dō, anxiety because of illness. ནད་འཁྱེར་དོགས། nad-'khyer-dogs.

tsʰa-kʰ'ē-dō, anxiety caused by injury. ཚ་འཁྱེར་དོགས། tsha-'khyer-dogs.

nam, weather. གནམ། gnam.

nam-bu, woollen cloth. སྣམ་བུ། snam-bu.

nam-rī, woollens. སྣམ་རིགས། snam-rigs.

nam-kʰa sa-ši, landscape. ནམ་མཁའ་ས་གཞི། nam-mkha' sa-gži.

nam-čʰ'e-tsă-la, about midnight. ནམ་ཕྱེད་ཙམ་ལ། nam-phyed-tsam-la.

nam-ǰ'ur, appearance, face. རྣམ་འགྱུར། rnam-'gyur.

nam-ǰ'ur ǰik-su-ruŋ-ŋa, fierce appearance. རྣམ་འགྱུར་འཇིགས་སུ་རུང་བ། rnam-'gyur 'jigs-su-ruṅ-ba.

nam-lē, cloth-making. སྣམ་ལས། snam-las.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

nam-pa, to take along. བསྣམས་པ། bsnams-pa. nam-pᶜe-pa, to bring. བསྣམས་ཕེབས་པ། bsnams-phebs-pa.

nam-ši, after some time. རྣམ་ཞིག nam-žig.

nam-rik ~ nam-rī, woollen cloth. སྣམ་རིགས། snam-rigs.

nam-tṻ, climate. རྣམ་དུས། nam-dus.

na-niŋ-nē, last year. ན་ཉིན་རས། na-niṅ-nas.

naŋ, inside, in (with gen.); house. རང་ naṅ. Cf. naŋ-la.

naŋ-čᶜē, house furniture. རང་ཆས། naṅ-čhas.

naŋ-čᶜē śiŋ-ɖʳo, house-furniture. རང་ཆས་ཤིང་སྒྲོག naṅ-čhas śiṅ-sgrog.

naŋ-čᶜʻō, way of doing, method. གནང་ཕྱོགས། gnaṅ-phyogs.

naŋ-čᶜʻō-gī tsᶜṍ-kaŋ-či, 'by whatever method'. གནང་ཕྱོགས་ཀྱིས་མཚོན་གང་གཅིག gnaṅ-phyogs-kyis mtshon-gaṅ-gčig.

naŋ-čᶜuŋ čʻe-pa, to neglect. སྣང་ཆུང་ཇེད་པ། snaṅ-čhuṅ byed-pa.

naŋ-kᶜa, sky. རྣམ་མཁའ། nam-mkha'.

naŋ-kᶜuŋ, interior, inner. རང་ཁྱིམས། naṅ-khuṁs.

naŋ-kᶜṻ, territory. རང་ཁུལ། naṅ-khul.

J̌ʻa-gā naŋ-kᶜṻ, Indian territory, རྒྱ་གར་རང་ཁུལ། rGya-gar naṅ-khul.

naŋ-la, inside. རང་ལ། naṅ-la.

naŋ-mi, family lodger. རང་མི། naṅ-mi.

naŋ-šin, same, similar. རང་བཞིན། naṅ-bžin.

naŋ-tṍ, secret, confidential; internal. རང་དོན། naṅ-don.

naŋ-tṍ kā-mṍ, confidential negotiations. རང་དོན་བཀའ་ཚོལ། naṅ-don bka'-mol.

naŋ-tṍ raŋ-waŋ raŋ-tsṓ, internal autonomy. རང་དོན་རང་དབང་རང་བཙན། naṅ-don raṅ-dbaṅ raṅ-btsan.

naŋ-tsᶜoŋ, internal trade. རང་ཚོང་། naṅ-tshoṅ.

naŋ-wa, (1) to do, to act, to perform; (2) to give, to give permission, sanction. གནང་བ། gnaṅ-ba.

naŋ-wa tᶜop-pa, to obtain permission. གནང་བ་ཐོབ་པ། gnaṅ-ba thob-pa.

naŋ-wa šu-wa, to ask for permission. གནང་བ་ཞུ་བ། gnaṅ-ba žu-ba.

naŋ-nyṓ, donor. གནང་མཁན། gna-mkhan.

na-so šṍ-pa, young age, youth. ན་སོ་གཞོན་པ། na-so gžon-pa.

na-so šṍ-tṻ, 'in (my) youth'. ན་སོ་གཞོན་དུས། na-so gžon-dus.

na-tsᶜa, illness. ན་ཚ། na-tsha.

nyuŋ-ši, hon. སྙུང་གཞི། sñuṅ-gži. ~བསྙུན་གཞི། bsñun-gži.

na-tsᶜō, various kinds. སྣ་ཚོགས། sna-tshogs.

nā̃, barley. རས། nas.

ne-kᶜaŋ, hospital. རད་ཁང་། nad-khaṅ.

nē-lū, situation; news. གནས་ལུགས། gnas-lugs.

nē-lū šu-wa, to talk about the situation. གནས་ལུགས་ཞུ་བ། gnas-lugs žu-ba.

nenǰē, pilgrimage. གནས་མཇལ། gnas-mǰal.

nenǰē-pa, to go on pilgrimage. གནས་མཇལ་བ། gnas-mǰal-ba.

nenǰē-la ɖʳo-wa, to go on pilgrimage. གནས་མཇལ་ལ་འགྲོ་བ། gnas-mǰal-la 'gro-ba.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

nenǰē-la pᵒe-pa, hon. གནས་མཇལ་ལ་ཕེབས་པ། gnas-mǰal-la phebs-pa.
nē-ṣī, ibid. གནས་གཟིགས། gnas-gzigs.
nē-kor, ibid. གནས་སྐོར། gnas-skor.
nē-rō, companion on a pilgrimage. གནས་རོགས། gnas-rogs.
ṇi, emphatical particle, colon. ནི། ni.
nē̆-tē̆, pressingly. ནན་ཏན། nan-tan.
nö-čᵒē, utensils; vessel. སྣོད་ཆས། snod-čhas.
nö-kʹe-pa, to harm. གནོད་པྱེལ་བ། gnod-suyel-ba.
nu-ma, breast. རུ་མ། nu-ma.
num-gī-ŋö-pēī-rik, fried food. སྣུམ་གྱིས་བརྫོད་པའི་རིགས། snum-gyis-brṅod-pa'i rigs.
nup, West, ནུབ། nub.
nṻ-pa, power, ability. ནུས་པ། nus-pa.
nṻ-pa tᵒo-pa, endowed with spiritual power. ནུས་པ་ཐོབ་པ། nus-pa thob-pa.
ŋa, I. ང་། ṅa.
ŋa-raŋ, I, myself. ང་རང་། ṅa-raṅ.
ŋantsᵒo, we. ང་ཚོ། ṅa-tsho.
ŋa-naŋ-tsᵒo, we. ང་རྣམ་ཚོ། ṅa-rnam-tsho.
ŋēī, my. ངའི། ṅa'i.
ŋa-raŋ-gi, my. ང་རང་གི། ṅa-raṅ-gi.
ŋa-raŋ-tsᵒo, we. ང་རང་ཚོ། ṅa-raṅ-tsho.
ŋā-čᵒaŋ, Tantric lama. སྔགས་ཆང་། sṅags-čhaṅ.
ŋa-čᵒʹi-par-sum-la, at all times; at no time (with neg.). སྔ་ཕྱི་བར་གསུམ་ལ། sṅa-phyi-bar-gsum-la.
ŋa-ǰʹū ta-ǰʹū, talk about past and present events. སྔ་རྒྱས་དང་རྒྱས། sṅa-rgyus da-rgyus.
ŋa-ma naŋ-šin, as before. སྔ་མ་རང་བཞིན། sṅa-ma naṅ-bžin.
ŋamčᵒʹī, sooner or later, when. སྔ་ཕྱི། sṅa-phyi.
ŋa-mo, before, formerly. སྔ་མོ། sṅa-mo.
ŋa-moŋ ~ a-moŋ, camel. ཉ་མོང་། ṅa-moṅ.
ŋā-mṻ-tar, as before. སྔར་སྲས་ལྟར། sṅar-mus-ltar.
ŋā-ma-ṭʂak-pa, unheard before. སྔར་མ་གྲགས་པ། sṅar-ma-grags-pa.
ŋančᵒe, before, previously. སྔར་ཆད། sṅar-čhad.
ŋantsᵒo, we. ང་ཚོ། ṅa-tsho.
ŋa-rap, former, ancient. སྔ་རབས། sṅa-rabs.
ŋar-čᵒa, sweets. མངར་ཆ། mṅar-čha. ŋar-mo, sweet. མངར་མོ། mṅar-mo.
ŋarsŏ ~ ŋā-sŏ, old custom. སྔར་སྲོལ། sṅar-srol.
ŋē-pa, certain; to decide. ཉེས་པ། ṅes-pa.
ŋē̆-čᵒe, before. སྔར་ཆད། sṅar-čhod.
ŋē̆-laŋ, bad habit. ངན་ལངས་ལ་ཤོར་བ། ṅan-laṅs-la śor-ba, ŋē̆-laŋ-la śor-wa, to acquire bad habits.
ŋē-par, for certain. ཉེས་པར། ṅes-par.
ŋo-lo-tsom-pa, to start a revolt. རྩོད་ལོག་རྩོམ་པ། ṅo-log rtsom-pa.
ŋo-ma, true, real. རྫོ་མ། ṅo-ma.
kᵘʹe-raŋ ṣī ŋo-ma yin-na, 'if you really intend buying'. ཁྱེད་རང་གཟིགས་རྫོ་མ་ཡིན་ན། khyed-raṅ gzigs ṅo-ma yin-na.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ṅyo ŋo-ma yin-na, ibid. ཉོ་ངོ་མ་ཡིན་ན། ño ṅo-ma yin-na.

p^{c}e ŋo-ma yin-na, 'if you really intend coming (or going)'. ཕེབས་ངོ་མ་ཡིན་ན། phebs ṅo-ma yin-na.

ŋopa̱ō, shoemaker. ངོ་བཟོ་བ། ṅo-bzo-ba.

ŋo-ga̱ t^{c}ō̱-pa, to be successful. ངོ་བཟོ་ཐོན་པ། ṅo-bzo thon-pa.

ŋo-śē-pē^{i} mi, acquaintance. ངོ་ཤེས་པའི་མི། ṅo-śes-pa'i mi.

ŋo-ts^{c}a-yā, shame, bashfulness. ངོ་ཚ་ཡ། ṅo-tsha-ya.

ŋō-la, in, towards. ངོས་ལ། ṅos-la.

ŋō-lē̱ naŋ-wa, to recognize (a government). ངོས་ལེན་གནང་བ། ṅos-len gnaṅ-ba.

ŋō-nē, from. ངོགས་ནས། ṅogs-nas.

ŋō-nē, surely, earnestly. དངོས་གནས། dṅos-gnas.

ŋō-nē-č'ē-na, to be sure; definitely. དངོས་གནས་བྱས་ན། dṅos-gnas byas-na.

ŋō-po ḍ^{r}ē̱-toŋ, transport. དངོས་པོ་འདྲེན་གཏོང་། dṅos-po 'dren-gtoṅ.

ŋō̱-č^{c}e, formerly. སྔོན་ཆད། sṅon-čhad.

ŋū̱, silver; money, coin. དངུལ། dṅul.

č^{c}'a-ŋū̱, money, coin. ཕྱག་དངུལ། phyag-dṅul.

ŋū̱-jē, exchange. དངུལ་བརྗེས། dṅul-brǰes.

ŋū̱-gi ṭ^{r}aŋ-ka, silver coin. དངུལ་གྱི་ཏམ་ཀ། dṅul-gyi ṭaṃ-kha.

ṭ^{r}aŋ-ka kar-po, ibid. ཏམ་ཀ་དཀར་པོ། ṭaṃ-kha-dkar-po.

ŋū̱-k^{c}aŋ, Treasury. དངུལ་ཁང་། dṅul-khaṅ.

ŋū̱-k^{c}aŋ-gi č'i-č^{c}'ap, Treasurer. དངུལ་ཁང་གི་སྤྱི་ཁྱབ། dṅul-khaṅ-gi spyi-khyab.

ŋū̱ ta-mi-ma, silver bullion. དངུལ་རྟ་སྨིག་མ། dṅul rta-rmig-ma.

ŋū̱-jē č'ō̱-pa, to exchange (hon.). དངུལ་བརྗེས་བཀྱོན་པ། dṅul-brǰes bkyon-pa.

ŋū̱-saŋ, Tibetan coin. དངུལ་སྲང་། dṅul-sraṅ.

nyam-č^{c}uŋ-ŋa, a poor man, the poorer classes. ཉམས་ཆུང་བ། ñams-čhuṅ-ba.

nyam-lē̱, religious practice, yogic practice. ཉམས་ལེན། ñams-len.

ñyam-lē̱ č'e-pa, to perform yogic exercises. ཉམས་ལེན་བྱེད་པ། ñams-len byed-pa.

nya-mo sam-deb, n. of a design representing fishes and otters. ཉ་མོ་སྒམ་བསྡེབས། ña-mo sram-bsdebs.

nyam-pa, to deteriorate, to get bad. ཉམ་པ། ñam-pa.

nyam-pa sor-č^{c}ü, improvement. ཉམ་པ་སོར་ཆུད། ñam-pa sor-čhud.

nyam-tu, together, with. མཉམ་དུ། mñam-du.

nyā šū-pa, to keep. ཉར་བཞུགས་པ། ñar-bžugs-pa.

nyar-wa, ibid. ཉར་བ། ñar-ba.

t^{c}ū̱-nyā naŋ-wa, hon. ཐུགས་ཉར་གནང་བ། thugs-ñar gnaṅ-ba.

nyē-de-sa, sleeping room. ཉལ་སྡོད་ས། ñal-sdod-sa.

nye-ḍ^{r}am, in the vicinity. ཉེ་འགྲམ། ñe-'dram.

nye-k^{c}o, necessity, requirements. ཉེ་མཁོ། ñe-mkho.

nyē-mĕ, inoffensive. ཉེས་མེད། ñes-med.

nyē-pa, best, good (hon.). མཉེས་པ། mñes-pa, to like.

di nyē-gi-re, 'This is better'. འདི་མཉེས་ཀྱི་རེད། 'di mñes-kyi-red.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

nyē-po naŋ-wa, to like; to interest oneself. མཉེས་པོ་གནང་བ། mñes-po gnaṅ-ba.

nyē-šā, n. of a hat worn by Koṅ-po women. གཉལ་ཞྭ། gñal-šwa.

nyē-ṭʂʰi, bed. ཉལ་ཁྲི། ñal-khri.

ṣim-ṭʂʰi, hon. གཟིམ་ཁྲི། gzim-khri.

nyē-ṭʂʰi tap-ǰ'u-yö-pa, camp-bed. ཉལ་ཁྲི་བསྒྲལ་རྒྱུ་ཡོད་པ། ñal-khri bltab-rgyu-yod-pa.

nyē tᶜa-taŋ-wa, to punish. ཉེས་འཐག་གཏོང་བ། ñes-'thag gtoṅ-ba.

nyē̱, friend. གཉེན། gñen.

nyē̱-paŋ, witness in a marriage contract. གཉེན་དཔང་། gñen-dpaṅ.

Cf. dpaṅ-po, witness in a law-suit. དཔང་པོ། or བར་དཔང་། bar-dpaṅ.

nyē̱-ḍʐam, neighbourhood, close by. ཉེ་འགྲམ། ñe-'gram.

Lha-sēi nyē̱-ḍʐam, 'in the neighbourhood of Lha-sa'. ལྷ་སའི་ཉེ་འགྲམ།

nyē̱-ŋa, poetry, kāvya, literature. སྙན་ངག sñan-ṅag.

nyē̱-ŋa bŏ-tsom, verses easily remembered. སྙན་ངག་འབོལ་རྩོམ། sñan-ṅag 'bol-rtsom.

nyē̱-pa, to listen. ཉན་པ། ñan-pa.

nyē̱-saŋ šu-wa, to report, to inform. སྙན་གསང་ཞུ་བ། sñan-gsaṅ žu-ba.

nyē̱-saŋ šŭ-pa, visitor. སྙན་གསང་ཞུས་པ། sñan-gsaṅ žus-pa.

nyē̱-šu, application, petition. སྙན་ཞུ། sñan-žu.—pᵒŭ-wa, to present a petition.

ŋē̱-tᶜā, evil end, predicament. ངན་མཐའ། ṅan-mtha'.

ŋē̱-tᶜā ma-lhuŋ-tsĕ-ḍʐa-po-yö, 'does not seem to have fallen into predicament'. ངན་མཐར་མ་ལྷུངས་རྩམ་འདྲ་བོ་ཡོད། .

nyē̱-ṭʂā, famous, fame. སྙན་གྲགས། sñan-grags.

nyī, two. གཉིས། gñis. da-wa nyī-tsĕ, 'about two months'.

nyi-ma, sun, day ཉི་མ། ñi-ma.

nyi-mē da-wa da-wē lo ṭʂē-nē, 'days become months, and months become years' (Tibetan proverb). ཉི་མས་ཟླ་བ་ཟླ་བས་ཟོ་སྦྲེལ་ནས། ñi-mas zla-ba zla-bas lo sbrel-nas.

nyin-guŋ-koŋ-la, before midday. ཉིན་གུང་གོང་ལ། ñin-guṅ-goṅ-la.

nyin-ǰ'aŋ-šak-pᵒŭ-č'e-pa, to delay. ཉིན་འགྱངས་ཤག་ཕུད་བྱེད་པ། ñin-'gyaṅs-žag-phud-byed-pa.

nyiŋ-ǰe, compassion, zeal. སྙིང་རྗེ། sñiṅ-rje.

nyiŋ-ǰe-po, nice, beautiful. སྙིང་རྗེ་པོ། sñiṅ-rje-po.

nyiŋ-pa, ancient, old. རྙིང་པ། rñiṅ-pa.

nyiŋ-top, courage. སྙིང་སྟོབས། sñiṅ-stobs.

nyi-śu, twenty. ཉི་ཤུ། ñi-śu.

nyi-śu-tsa-ṭʂaŋ-čik, about twenty. ཉི་ཤུ་རྩ་གྲངས་གཅིག ñi-śu-rtsa-graṅs-gčig.

nyī-tā, every day, daily. ཉིན་ལྟར། ñin-ltar.

nyokṭʂa, trouble. རྙོགས་སྒྲ། rñogs-sgra.

nyom-po č'e-pa, to make equal. སྙོམས་པོ་བྱེད་པ། sñoms-po byed-pa.

nyoŋ-čᶜa, experience. མྱོང་ཆ། myoṅ-ča.

nyoŋ-wa ~ nyuŋ-wa, to experience. མྱོང་བ། myoṅ-ba.

nyo-wa, to buy. ཉོ་བ། ño-ba.

nyŏ-nē, having bought. ཉོས་ནས། ños-nas.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

nyuk-ɖʳo, pen-case. སྨྱུག་སྒྲོག smyug-sgrog.
nyuŋ-ma, bamboo. སྨྱུག་མ། smyug-ma.
nyuŋ-ma-la-nyē, maker of bamboo furniture. སྨྱུག་མ་སྙད་མཁན། smyug-ma-slad-mkhan.
nyuŋ-ši, illness (hon.). བསྙུན་གཞི། bsñun-gži.
nyuŋ-wa, to be ill. སྙུན་པ། sñun-ba. བསྙུན་པ། bsñun-pa, pf.
nyuŋ-sŏ-lēi, at least. ཉུང་ཤོས་ལ་ཨང་། ñuṅ-śos-la'aṅ.

O, ᵘÖ

o-kᶜa, down. འོལ་ཁ། 'ol-kha.
or-ɖʳē ču'e-pa, to transport. དབོར་འདྲེན་ཕྱེད་པ། dbor-'dren byed-pa.
or-ɖʳē naŋ-wa, hon. དབོར་འདྲེན་གནང་བ། dbor-'dren gnaṅ-ba.
ōŋ ɖʳĭ-ga, very well; it is right. འོང་འགྲིགས་ཀ། 'oṅ-'grigs-ka.
ōŋ-re, indeed, it is so, well. འོང་རེད། 'oṅ-red.
ᵘo-la, below, under. འོག་ལ། 'og-la, tēi-ᵘo-la, then, next. རེའི་འོག་ལ། te'i-'og-la.
ᵘŏ-tᶜo, (1) vote. འོས་ཐོ། 'os-tho.
ᵘŏ-tᶜo ʈʳe-pa, to cast a vote. འོས་ཐོ་སྤྲོད་པ། 'os-tho sprod-pa.
ᵘŏ-tᶜo maŋ-ŋa, majority vote. འཕྲོ་ཐོ་མང་བ། 'os-tho maṅ-ba.
(2) applicant, voter.
ᵘŏ-tᶜō yö-pa. འོས་ཐོད་ཡོད་པ། 'os thor yod-pa.

P

pa, n. of a Tibetan game (a kind of domino). སྦག sbag.
čᶜ'a-pa, hon. ཕྱག་སྦག phyag-sbag.
pa ǰ'a-pa, to play the game. སྦག་རྒྱག་པ། sbag rgyag-pa.
čᶜ'a-pa č'ǖ-pa, hon. ཕྱག་སྦག་བཀྱོན་པ། phyag-sbag bkyon-pa.
pa-gur, nomad tent. སྦ་གུར། sbra-gur.
Cf. pa-na, sbrag-nag. སྦྲག
pak-čᶜā šā-pa, to develop an inclination, to study. བག་ཆགས་འཇོག་པ། pf.
bag-čhags bžag-pa. བག་ཆགས་བཞག་པ།
pak-pa, machine-gun. སྦག་སྦག sbag-sbag.
pak-rī, hides and furs. པགས་རིགས། pags-rigs.
pa-le, bread. བག་ལེབ། bag-leb.
pandum, mediation. བར་འདུམ། bar-'dum. Cf. བར་བཟླུམ། bar-bzlum.
pandum-čʼe-nyē, mediator. བར་འདུམ་ཕྱེད་མཁན། bar-'dum-byed-mkhan.
pandum-naŋ-nyē, hon. བར་འདུམ་གནང་མཁན། bar-'dum gnaṅ-mkhan.
pandum čʼe-pa, to mediate. བར་འདུམ་ཕྱེད་པ། bar-'dum byed-pa.
pandum taŋ-wa, ibid. བར་འདུམ་གཏོང་བ། bar-'dum gtoṅ-ba.
pandum naŋ-wa, hon. བར་འདུམ་གནང་བ། bar-'dum gnaṅ-ba.
pandum šu-wa, to request mediation. བར་འདུམ་ཞུ་བ། bar-'dum žu-ba.
Cf. dum-pa, 'dum-pa.
panǰʼor, progress. དཔལ་འབྱོར། dpal-'byor.
paŋ, grassy slope. སྤང་། spaṅ.
paŋ-dē, apron worn by Tibetan ladies. པང་གདན། paṅ-gdan.
paŋ-ko, beggar. སྤྲང་ཀོ། spraṅ-po.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

par, print. པར། par.

par-čᶜe, accident. པར་ཆད། bar-čhad.

par-kŏ-pa, block-maker. པར་སྐོས་པ། par-rkos-pa.

par-ši, type, block. པར་གཞི། par-gži.

par-kŏ-wa, to cut a block. པར་སྐོ་བ། par-rko-ba.

pf. par-kŏ-pa. པར་བསྐོས་པ། par-brkos-pa.

par-pa, printer. པར་པ། par-pa.

par-ǰ'a-pa, to print. པར་རྒྱག་པ། par-rgyag-pa.

par-č'ǒ-pa, hon. པར་བསྐྱོན་པ། par-bkyon-pa.

par-la, between. པར་ལ། bar-la, par-ta-ma-čᶜē-pā, constantly (coll.).

par-tu, until, as far as. པར་དུ། bar-du.

pa-ṭʳᵉu, head-ornament of Lha-sa ladies. སྤ་ཕྲུག spa-phrug.

pē, wool. བལ། bal.

pē-to, wool load. བལ་ཏོ། bal-do.

Lha-pē, wool from Lha-sa, wool of good quality. ལྷ་བལ། Lha-bal.

pe-čᶜa, book. དཔེ་ཆ། dpe-ča.

čᶜ'a-pe, hon. ཕྱག་དཔེ། phyag-dpe.

pe-čᶜā, student. དཔེ་ཆ་བ། dpe-ča-ba.

pe-ḏʳa-po-či, excellent, very good. དཔེ་འདྲ་པོ་གཅིག dpe-'dra-po-gčig.

pē-mi-si-pa, impossible. དཔེར་མི་སྲིད་པ། dper-mi-srid-pa.

per-na ~ pē-na, for example. དཔེར་ན། dper-na.

pe-tē-nē, in the manner of. དཔེ་བཞིན་ནས། dpe-bltas-nas.

Pe-tᶜaŋ, n. of a place. དཔལ་ཐང་། dPal-thaṅ.

Pē-ṭʳī, Nepālese style of painting. བལ་ཟྲིས། Bal-bris.

Pē-yü, Nepāl. བལ་ཡུལ། Bal-yul.

poŋ-wa, to abandon. སྤོང་བ། spoṅ-ba.

Pö, Tibet. བོད། Bod.

Pö-pa, Tibetan བོད་པ། Bod-pa.

Pö-ṣē, Tibetan food. བོད་ཟས། Bod-zas.

Pö-ṣē ts'a-pa, to offer Tibetan food. བོད་ཟས་བཀྱག་པ། Bod-zas bkyag-pa.

Cf. Kaŋ-ǰoŋ, Gaṅs-ljoṅs. གངས་ཇོང་།

Pö-ǰoŋ č'i-tsᶜō, Tibetan National Assembly. བོད་ཇོང་ཀྱི་ཚོགས། Bod-ljoṅs spyi-tshogs.

Pö-šuŋ, Tibetan Government. བོད་གཞུང་། Bod-gžuṅ.

pŏ-ḏᵏo-wa, to flee, run away, escape. བྲོས་འགྲོ་བ། bros-'gro-ba.

pŏ-čᶜi-šā, pf. fled, escaped. བྲོས་ཕྱིན་བཞག bros-phyin-bžag.

Pǒ, Tibetan shamanism. བོན། Bon.

Pǒ-gi luk-sŏ, Bon religion. བོན་གྱི་ལུགས་སྲོལ། Bon-gyi lugs-srol.

pu, hair. སྤུ། spu.

pu-tsam me-pa, 'not even a hair-width'. སྤུ་ཙམ་མེད་པ། spu-tsam med-pa.

pu-gu, boy. ཕུ་གུ། pu-gu.

puŋ, army, contingent. དཔུང་། dpuṅ. puŋ čᶜe-ru čᶜ'in-nē, 'having become numerous'. དཔུང་ཆེ་རུ་ཕྱིན་ནས། dpuṅ če-ru phyin-nas.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

puŋ-rō, ally, assistant, accomplice; help, assistance. དཔུང་རོགས། dpuṅ-rogs.

puŋ-rō ǒ′e-pa, to assist, to become an ally. དཔུང་རོགས་ཇེད་པ། dpuṅ-rogs byed-pa.

puŋ-rō naŋ-wa, hon. དཔུང་རོགས་གནང་བ། dpuṅ-rogs gnaṅ-ba.

puŋ ǒᶜe-ru ǒᶜ′ī-pa, to assemble, to become numerous. དཔུང་ཆེ་དུ་འགྱུར་པ། dpuṅ ǒhe-ru phyin-pa.

puŋ-śo, group, grouping. དཔུང་ཤོག dpuṅ-śog.

pu-pᶜu-nu, brothers. བུ་ཕུ་ནུ། bu-phu-nu.

pu-pᶜu-nu naŋ-šin, like brothers. བུ་ཕུ་ནུ་རང་བཞིན། bu-phu-nu naṅ-bžin.

pu-rin, money offered for a bridegroom. བུ་རིན། bu-rin.

pu-tsĕ-me (lit. 'not even a hair-width'), no reduction in price. སྤུ་རྩམ་མེད། spu-tsam-med.

pŭ-tak-po, clean, well-kept. སྤུས་དག་པོ། spus-dag-po.

pᶜa-gi, that, over there. ཕ་གི pha-gi.

pᶜa-gī ~ pᶜa-gē, there. ཕ་གིར། pha-gir.

pᶜa-gi-la, over there. ཕ་གི་ལ། pha-gi-la.

pᶜak-pa, pig, hog. ཕག་པ། phag-pa.

pᶜa-lam, diamond. ཕ་ལམ། pha-lam.

pᶜa-ma, parents. ཕ་མ། pha-ma.

pᶜa-nē, from there. ཕ་ནས། pha-nas.

pᶜa-po, thin. ཕྲ་པོ། phra-po.

pᶜa-pᶜā, over there. ཕ་ཕར། pha-phar.

pᶜar-čin, embroidery. ཕར་ཅིན། phar-čin.

pᶜar-gŏ ǒ′e-pa, to attack. ཕར་རྒོལ་ཇེད་པ། phar-rgol byed-pa.

pᶜa-tsᶜo, those over there. ཕ་ཚོ། pha-tsho.

pᶜā, there ཕར། phar.

pᶜē-ǒᶜē, most, general. ཕལ་ཆེ་བ། phal-ǒhe-ba.

mi pᶜē-ǒᶜē-gi sam-pa, 'in the opinion of most people'. མི་ཕལ་ཆེ་བའི་བསམ་པ། mi phal-ǒhe-ba'i bsam-pa.

pᶜe-pa, to go, proceed (hon.). ཕེབས་པ། phebs-pa.

pᶜe-lam, road, journey (hon.). ཕེབས་ལམ། phebs-lam.

pᶜe-lam-la ku-ŋē ma-ǒ′uŋ-ŋē, 'Did you not become tired on the journey?' ཕེབས་ལམ་ལ་སྐུ་ངལ་མ་བྱུང་ངམ། phebs-lam sku-ṅal ma-byuṅ-ṅam.

pᶜe-tsī-yö, have the intention of going. ཕེབས་རྩིས་ཡོད། phebs-rtsis-yod.

pᶜe-yā-gi-tsī-yö, have the intention of going. ཕེབས་ཡའི་རྩིས་ཡོད། phebs-ya'ī-rtsis-yod.

pᶜē-me nö-k′ē, harm, harming. ཕན་མེད་གནོད་ཀྱེན། phan-med gnod-rkyen.

pē-pa, profit, benefit. ཕན་པ། phan-pa.

pᶜē-tsᶜū, reciprocal, reciprocally. ཕན་ཚུན། phan-tshun.

pᶜē-tsᶜū-čik-pᶜē-čik-ɖʳō, mutual assistance. ཕན་ཚུན་གཅིག་ཕན་གཅིག་གྲོགས། phan-tshun-gčig-phan-gčig-grogs.

—ǒ′e-pa, to give assistance. ཇེད་པ། byed-pa.

pᶜo, male, man. ཕོ། pho.

pᶜo ǒᶜ′o-ga re, 'you are a man!' ཕ་ཁྱོ་གར་རེད། pho khyo-ga red.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

pᶜor-pa, cup. ཕོར་པ། phor-pa.

pᶜǒ, quantity. ཕོན། phon.

pē-pᶜǒ, quantity of wool.

pᶜǒ-bō, quantity. ཕོན་འབོར། phon-'bor.

pᶜǔ-sum-tsᶜok-po-yoŋ-ǰ'ǔⁱ-re-wa, the hope of developing . . . ཕུན་སུམ་ཚོགས་པོ་ཡོང་འཇྱུར་རེ་བ། phun-sum-tshogs-po-yoṅ-rgyu'i-re-ba.

pᶜǔ-wa, to present, to give (from inf. to super.), phul-ba, pf. of འབུལ་བ། 'bul-ba.

R

ra, (1) goat. རྭ། ra.

(2) brass. རྭག rag.

ra-lē-pa, to depend on. རྭ་ལས་པ། rag-las-pa.

ta-kᵒē maŋ-nyuŋ ku-čᶜē-gi pᶜǒ-bō-la ra-lē-gi-re, 'The number of transport animals will depend on the quantity of luggage'. རྟ་ཁྱལ་མང་ཉུང་སྐུ་ཆས་ཀྱི་ཕོན་འབོར་ལ་རྭ་ལས་ཀྱི་རེད། rta-khal maṅ-ñuṅ sku-čhas-kyi phon-'bor-la ra-las-kyi-red.

raŋ, self. རང་། raṅ.

raŋ-gi tam-tǒ, one's own interest. རང་གི་གཏམ་དོན། raṅ-gi gtam-don

raŋ-da, own, private property. རང་བདག raṅ-bdag.

raŋ-da-la nyar-čᶜok-pa, to have the right to own private property. རང་བདག་ལ་ཉར་ཆོག་པ། raṅ-bdag-la ñar-čhog-pa.

raŋ-sa, one's own territory. རང་ས། raṅ-sa.

raŋ-suŋ č'e-ǰ'u. to protect one's own territory. (རང་ས) རང་སྲུང་ཇེད་རྒྱུ། raṅ-sruṅ byed-rgyu.

raŋ-sā mi tă mi-sā raŋ re, 'Don't do to others, what you would not like to be done to yourself'. རང་སར་མི་དང་མི་སར་རང་རེད། raṅ-sar mi daṅ mi-sar raṅ red.

raŋ-šin, nature. རང་བཞིན། raṅ-bžin.

raŋ-tǒ, self-interest, རང་དོན། raṅ-don.

raŋ-tǒ tso-wor č'e-pa, to be selfish. རང་དོན་གཙོ་བོར་ཇེད་པ། raṅ-don gtso-bor byed-pa.

raŋ-tǒ ʤʳup-pa, to act in one's own interest. རང་དོན་སྒྲུབ་པ། raṅ-don sgrub-pa.

raŋ-waŋ, (1) at will; (2) independence, independent. རང་དབང་། raṅ-dbaṅ.

raŋ-waŋ-la čᶜe'ī-pa, to go at will. རང་དབང་ལ་ཕྱིན་པ། raṅ-dbaṅ-la phyin-pa.

raŋ-waŋ-yö-pa-te-la gā-nē, 'preferring this independence'. རང་དབང་ཡོད་པ་ལ་དགའ་ནས། raṅ-dbaṅ-yod-pa-de-la dga'-nas.

raŋ-waŋ naŋ-šin č'e-pa, to act according to one's own wishes, freedom of action. རང་དབང་རང་བཞིན་ཇེད་པ། raṅ-dbaṅ naṅ-bžin byed-pa.

raŋ-waŋ raŋ-tsǒ, independence. རང་དབང་རང་བཙན། raṅ-dbaṅ raṅ-btsan.

raŋ-waŋ-tsᶜū-tᶜaṗ-č'e-pa, to establish independence. རང་དབང་ཚུགས་ཐབས་ཇེད་པ། raṅ-dbaṅ tshugs-thabs-byed-pa.

rap-rop-či, cursorily. རབ་རོབ་ཅིག rab-rob-čig.

re, each. རེ། re.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

re-nyī, (1) one or two. རེ་གཉིས། re-gñis.
re-re, ibid. རེ་རེ། re-re. nyi-ma re-rē, each day.
(2) is. རེད། red. ཉི་མ་རེ་རེད། ñi-ma re-rer.
re-dāŋ, is there? རེད་དམ། red-dam.
ma-re, is not. མ་རེད། ma-red.
rē-čʰa, cloth. རས་ཆ། ras-čha.
re-wa, hope. རེ་བ། ro-ba.
tʰū-re, hon. ཐུགས་རེ། thugs-re.
re-wa čʼe-pa, to hope. རེ་བ། re-ba byed-pa.
tʰū-re naŋ-wa, hon. ཐུགས་རེ་གནང་བ། thugs-re gnaṅ-ba.
re-wa yoŋ-gi-ma-re, 'it is hopeless, that can't be done'. རེ་བ་ཡོང་གི་མ་རེད། re-ba yoṅ-gi-ma-red.
re-wa me-pa, without hope, hopeless. རེ་བ་མེད་པ། re-ba med-pa.
re-wa ṭʳē-wa, ibid. རེ་བ་བྲལ་བ། re-ba-bral-ba.
Rē-po-čʰe, Mahāratna, title of Incarnate Lamas. རིན་པོ་ཆེ། rin-po-čhe.
ri, mountain. རི། rī.
rīⁱ kʰog-pa-nē, 'from inside mountains'. རིའི་ཁོག་པ་ནས། ri'i-khog-pa-nas.
ri-dā, wild game. རི་དྭགས། ri-dwags.
ri-dā ǰʼa-pa, to hunt. རི་དྭགས་རྒྱག་པ། ri-dwags rgyag-pa.
rik, species, kind, race. རིགས། rigs.
rik-nē, knowledge, science. རིག་གནས། rig-gnas.
rik-nē sar-nyiŋ, ancient and modern knowledge. རིག་གནས་གསར་རྙིང་། rig-gnas gsar-rñiṅ.
rik-pa, knowledge, science. རིགས་པ། rigs-pa.
ri-mo, drawing, pattern, painting. རི་མོ། ri-mo.
ri-mo ḍʳi-wa, to paint, to draw. རི་མོ་འབྲི་བ། ri-mo 'bri-ba.
rim-pa, order, degree, rank, stage. རིམ་པ། rim-pa.
rim-pē, gradually. རིམ་པས། rim-pas.
rim-pe tsū-nē, having established gradually. རིམ་པས་བཙུགས་ནས། rim-pas btsugs-nas.
rim-tsū-tă-ḍʳē, 'having gradually established'. རིམ་བཙུགས་དང་འབྲེལ། rim-btsugs-daṅ-'brel.
riŋ-kʰā, during. རིང་ཁར། riṅ-khar.
riŋ-la, ibid. རིང་ལ། riṅ-la.
rīŋ-ŋa, tall, length. རིང་བ། riṅ-ba.
riŋ-dā, rifle (infantry). རིང་མདའ། riṅ-mda'.
mendā kʰa-riŋ, infantry rifle. མེ་མདའ་ཁ་རིང་། me-mda' kha-riṅ.
rī-rī, round. རིལ་རིལ། ril-ril.
rī-su ma-če-pā, without distinction. རིས་སུ་མ་བཆད་པར། ris-su ma-bčad-par.
rō-čʼe-pa, to help. རོགས་ཇེད་པ། rogs-byed-pa.
rok-pa, helper, comrade, assistant. རོགས་པ། rogs-pa.
rop-tsĕ-či, in short, briefly. རོབ་ཙམ་གཅིག rob-tsam-gčig.
rum, carpet. རུམ། rum.
rum-tʰā-nyē, carpet-maker. རུམ་ཐག་མཁན། rum-'thags-mkhan.
ru-pō, major. རུ་དཔོན། ru-dpon.
ru-pō-lā, hon. རུ་དཔོན་ལགས། ru-dpon-lags.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

rupši, frame. རུ་བཞི། ru-bži.

gē-kʰuŋ-gi rupši, window frame. རྒེའུ་ཁུང་གི་རུ་བཞི། sge'u-khuṅ-gi ru-bži.

ru-ru ṣo-wa, to collect. རུག་རུག་བཟོ་བ། rug-rug bzo-ba.

S

sa, soil, earth, land, territory. ས། sa.

mi-sa, foreign territory. མི་ས། mi-sa.

sa-tʰō, elevated ground. ས་མཐོ་བ། sa-mtho-ba.

sa-ba, brick. ས་སྦག sa-sbag.

sa-kor, trip, expedition, inspection tour. ས་སྐོར། sa-skor.

sa-kor-la ɖʳo-wa, to go on an inspection tour; to go on an expedition. ས་སྐོར་ལ་འགྲོ་བ། sa-skor-la 'gro-ba.

sa-kor-la pʰe-pa, hon. ས་སྐོར་ལ་ཕེབས་པ། sa-skor-la phebs-pa.

sa-ma-rip-tsă-la, before dusk. ས་མ་རིབ་ཙམ་ལ། sa-ma-rib-tsam-la.

sam-pa, (1) thought, opinion. བསམ་པ། bsam-pa.

tʰū-sam, hon. ཐུགས་བསམ། thugs-bsam.

sam-lo taŋ-wa, to think. བསམ་བློ་གཏོང་བ། བསམ་མནོ་གཏོང་བ། bsam-blo gtoṅ-ba, bsam-mno gtoṅ-ba.

(2) sam-pa tsʰim-pa, to satisfy the opinion, intention, aspiration. བསམ་པ་ཚིམ་པ། bsam-pa tshim-pa.

sam-čʰā šu-wa, to express an opinion. བསམ་འཆར་ཞུ་བ། bsam-'čhar žu-ba.

sam-pa ʈʳup-pa, to fulfil an aspiration. བསམ་པ་འགྲུབ་པ། bsam-pa'grub-pa. pf. གྲུབ་པ། grub-pa.

(3) to think. བསམས་པ། bsams-pa, pf. of སེམས་པ། sem-pa.

sandzū naŋ-wa, to establish. གསར་འཛུགས་གནང་བ། gsar-'dzugs gnaṅ-ba.

sa-nē, territory, local. ས་གནས། sa-gnas.

sa-nē-gi-nyin-rēī saŋ'ū, local daily paper. ས་གནས་ཀྱི་ཉིན་རེའི་གསར་འགྱུར། sa-gnas-kyi ñin-ra'i gsar-'gyur.

santsʰam, frontier. ས་མཚམས། sa-mtshams.

saŋ, saŋ-la, tomorrow. (Tsang).

Saŋ-g'e, the Buddha. སངས་རྒྱས། saṅs-rgyas.

saŋ-lam, secret passage. གསང་ལམ། gsaṅ-lam.

saŋ-nyin ~ saŋ-nyī, tomorrow. སང་ཉིན། saṅ-ñin.

saŋ-šo, to-morrow morning. སང་ཞོག saṅ-žog.

saŋ-ʈʳa č'uŋ-wa, to get better, to recover. སང་དྲག་ཆུང་བ། saṅ-drag byuṅ-ba.

sā-pa, to collect. བསགས་པ། bsags-pa, pf. of གསོག་པ། gsog-pa.

sar-pa ~ sā-pa, new. གསར་པ། gsar-pa.

sar-pēī čʻō-la, 'towards the new'. གསར་པའི་ཕྱོགས་ལ། gsar-pa'i phyogs-la.

sar-pö čʻe-pa, to cultivate. གསར་སྦོལ་བྱེད་པ། gsar-sbol byed-pa.

sa-ᵘo-la, underground. ས་འོག་ལ། sa-'og-la.

sa-so-nam, agriculture. ས་སོ་ནམ། sa-so-nam.

sa-šiŋ, landed property, estate. ས་ཞིང་། sa-žiṅ.

sa-šu, kerosine lamp. ས་བཞུ། sa-žu.

sa-ts ē̆-po, strong point, inaccessible place. ས་བཙན་པོ། sa-btsan-po.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

se, frost. སད། sad.

sē, (1) son (hon.). སྲས། sras.

sē-ku-šō, hon. སྲས་སྐུ་ཞབས། sras-sku-žabs.

sē-mo, daughter (hon.). སྲས་མོ། sras-mo. ṭʳē-mo (frequent Lha-sa pronunciation of the word).

sē-mo ku-šō, Mademoiselle. སྲས་མོ་སྐུ་ཞབས། sras-mo sku-žabs.

(2) gold (pronounced with the low tone). གསེར། gser.

sē-gi, golden. གསེར་གྱི། gser-gyi.

sē-dǒ-nyē, gold prospector. གསེར་འདོན་པ། gser-'don-pa.

sem, mind. སེམས། sems.

sem-čē, animated being, animal. སེམས་ཅན། sems-čan.

sem-ǰʹur-do-čʹe-pa, to change the mind. སེམས་འགྱུར་སྡོག་ཅེར་པ། sems-'gyur-ldog-byed-pa.

tᶜū-sem-ǰʹur-do-naŋ-wa, hon. ཐུགས་སེམས་འགྱུར་སྡོག་གནང་བ། thugs-sems 'gyur-ldog-gnaṅ-ba.

sem-pē čʹe-pa, to reflect. སེམས་བསྟུན་པ། sems-pas dpyad-pa.

sem-tᶜa, hopeless, impossible. སེམས་ཐག sems-thag.

sem-ṭʳᶜe, anxiety. སེམས་འཁྲེལ། sems-'khrel.

tᶜū-ṭʳᶜe, hon. ཐུགས་འཁྲེལ། thugs-'khrel.

sem-ṭʳᶜe-čʹe-pa, to feel anxiety. སེམས་འཁྲེལ་ཅེར་པ། sems-khrel-byed-pa.

tᶜū-ṭʳᶜe-naŋ-wa, hon. ཐུགས་འཁྲེལ་གནང་བ། thus-'khrel-gnaṅ-ba.

sem-ṭʳᶜe-kᶜe-te-čʹē, 'felt great anxiety'. སེམས་འཁྲེལ་ཁད་དེ་བྱས། sems-'khrel-khad-de-byas.

sem-ṭʳᶜe ǰe-nē, having forgotten anxiety. སེམས་འཁྲེལ་བརྗེད་ནས། sems-'khrel brǰed-nas.

seŋ-ge čᶜʹuŋ-deb, n. of a fantastic animal, with the body of a lion, and the head of a garuḍa. སེང་གེ་ཁྱུང་བསྡེབས། seṅ-ge khyuṅ-bsdebs.

se-pa, to kill. བསད་པ། bsad-pa, pf. of གསོད་པ། gsod-pa.

sē-po, clear. གསལ་པོ། gsal-po.

sē mindu, not clear. གསལ་མི་འདུག gsal mi-'dug.

ser-ṭʳaŋ, gold-coin. གསེར་ཏམ། gser-ṭaṃ.

se-rā, hail. སེར་བ། ser-ba.

se-rā ka-čʹe-nyē, one who prevents hail. སེར་བ་བཀག་ཅེར་མཁན། ser-ba bkag-byed-mkhan.

sē-tsi, gilt, yellow polish. གསེར་རྩི། gser-rtsi.

sē-tsi taŋ-wa, to polish. གསེར་རྩི་གཏོང་བ། gser-rtsi gtoṅ-ba.

sē-pa, to listen to, to agree, to accept. གསན་པ། gsan-pa.

sǒ, listen! cultivate! གསོན། gson.

sē-šē-naŋ-wa, to study, to learn, to heed (hon.). གསན་བཞེས་གནང་བ། gsan-bžes-gnaṅ-ba. sē-ǰʹoŋ-naŋ-wa, ibid. གསན་སྦྱོང་གནང་བ། gsan-sbyoṅ-gnaṅ-ba.

sē-tsʹaŋ-naŋ-wa, to accept. གསན་རྒྱངས་གནང་བ། gsan-rkyaṅ-gnaṅ-ba.

sin-yü, country of demons, among demons. སྲིན་ཡུལ། srin-yul.

si-pa, the world. སྲིད་པ། srid-pa.

sī-po, cold, cool. བསིལ་པོ། bsil-po. སེར་པོ། sir-po.

sō, parched-barley flour (hon.). གསོལ་བ། gsol-ba.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

so-gi ts'ap-ŏ'in-naŋ-wa, to protect life. སོག་གི་སྐྱབས་སྦྱིན་གནང་བ། srog-gi skyabs-sbyin-gnaṅ-ba.

so-ts'ap-naŋ-wa, ibid. སོག་སྐྱབས་གནང་བ། srog-skyabs gnaṅ-ba.

sok-ŏ'ǒ, loss of life, casualty. སོག་སྐྱོན། srog-skyon.

sok-tsa, artery, pulse. སོག་རྩ། srog-rtsa.

sok-tsa sē-po, steady pulse. སོག་རྩ་གསལ་པོ། srog-rtsa gsal-po.

so-k^{c}uŋ, loop-hole, embrasure. སོ་ཁུང་། so-khuṅ.

so-nam-gi yo-č^{c}ē, agricultural implements. སོ་ནམ་གྱི་ཡོ་ཆས། so-nam-gyi yo-čhas.

sonḍ^{r}ē, food accompanying a meal of tsam-pa. གསོལ་འདྲེས། gsol-'dres.

so-pa, spy, a soldier sent out to reconnoitre. སོ་པ། so-pa.

so-so, each, one's own. སོ་སོ། so-so.

so-so-sŏ, by each. སོ་སོ་སོས། so-so-sos.

sŏ, custom, habit. སྲོལ། srol.

sŏ-ŋaŋ, good manners. སྲོལ་བཟང་། srol-bzaṅ.

sŏ-č^{c}ē, food (hon.). གསོལ་ཆས། gsol-čhas.

sŏ-ǰa, tea (hon.). གསོལ་ཇ། gsol-ǰa.

sŏ-ǰa ŋar-mo, English tea (with sugar). གསོལ་ཇ་མངར་མོ། gsol-ǰa mṅar-mo.

sŏ-ǰa Pö-ča, Tibetan butter tea. གསོལ་ཇ་བོད་ཇ། gsol-ǰa Bod-ǰa.

sŏ-mē, medicine. གསོལ་སྨན། gsol-sman.

sönḍ^{r}ē, dish. གསོལ་འདྲེས། gsol-'dres.

sö-pa, to kill, to murder. གསོད་པ། gsod-pa.

se-pa, pf. of gsod-pa. བསད་པ། bsad-pa.

sŏ-ṭ^{r}ö, belly (hon.). གསོལ་གྲོད། gsol-grod.

sŏ-ṭ^{r}ö lu-de-pa, big-bellied. གསོལ་གྲོད་ལུག་བཏྲད་པ། gsol-grod lug-bsdad-pa.

sŏ-ts^{c}ī, entertainment. གསོལ་ཚིགས། gsol-tshigs. -p^{c}ǔ-wa, to entertain. འབུལ་བ། 'bul-ba.—naŋ-wa, to dine.—གནང་བ། gnaṅ-ba.

su, who. སུ། su.

sŭ^{i}, whose. སུའི། su'i.

su-sŭ^{i}, whose. སུ་སུའི། su-su'i.

su-ga-ḍ^{r}o-wa, to go out to meet a guest, to receive a guest. བསུ་ག་འགྲོ་བ། bsu-ka-'gro-ba.

p^{c}e-su-šu-wa, hon. ཕེབས་བསུ་ཞུ་བ། phebs-bsu-žu-ba.

suŋ-ts'ob-gi ǰ'i-č^{c}'ap, Defence Minister. སྲུང་སྐྱོབས་ཀྱི་ཇི་ཆབ། sruṅ-skyobs-kyi spyi-khyab.

suŋ-wa, to say, to speak. གསུང་བ། gsuṅ-ba, pf. གསུངས་པ། gsuṅs-pa.

sŭ, by whom. སུས། sus.

suŋ-rē-naŋ-wa, to argue, to discuss. གསུངས་རས་གནང་བ། gsuṅs-ras-gnaṅ-ba (hon.).

Ş

ş̱a-č^{c}ē ~ ş̱apč^{c}ē, food. ཟ་ཆས། za-čhas.

ş̱a-č^{c}ē-gi ǰ'i-č^{c}'ap, Food Minister. ཟ་ཆས་ཀྱི་ཇི་ཆབ། za-čhas-kyi spyi-khyab.

ş̱aŋ, copper. ཟངས། zaṅs.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ʂaŋ-ŋɵ̄, good and bad. བཟང་ངན། bzaṅ-ṅan.
ʂaŋ-ʂiŋ, trouble, disturbance. ཟང་ཞིང་། zaṅ-ziṅ.
ʂā-pa, to drop, to fall. གཟགས་པ། gzags-pa, pf. of འཛག་པ། 'dzag-pa.
ʂapčᶜē, food, victuals. ཟ་ཆས། za-čhas.
ʂap-tu, properly. ཟབ་ཏུ། zab-tu.
ʂa-wa, to eat. ཟ་བ། za-ba.
ʂē-pa, pf. བཟས་པ། bzas-pa.
šē-pa, hon. བཞེས་པ། bžes-pa.
čᶜö-pa, hon. མཆོད་པ། mčhod-pa.
ʂā-re<za-ba-red.
ʂa-sem-me-pa, without intention of absorbing (foreign territory). ཟ་སེམས་མེད་པ། za-sems-med-pa.
ʂer-wa ~ ʂē-wa, to say, to call. ཟེར་བ། zer-ba.
ʂē-tū-ŋā-tᶜaŋ, abundant food, improvement of living conditions. ཟས་དུས་མཉམ་སྒང་། zas-dus-mña'-thaṅ.
ʂik-ʂɵ̄, price, remuneration. གཟིགས་བཟོས། gzigs-bzos.—naŋ-wa, to remunerate.
ʂim-pa, to capture, to overtake. ཟིན་པ། zin-pa.
ʂim-kᶜaŋ, home, house. གཟིམ་ཁང་། gzim-khaṅ.
ʂim-pɵ̄, bearer. གཟིམ་དཔོན། gzim-dpon.
ʂim-śa, house, mansion (hon.). གཟིམ་ཤག gzim-śag.
ʂin-ʈṛī, draft, manuscript copy of a book. ཟིན་བྲིས། zin-bris.
ʂī-pa, to see, to look; to buy (hon.). གཟིགས་པ། gzigs-pa. ~ ʂik-pa.
ʂo-lak-śē, crafts. བཟོ་ལག་རིགས། bzo-lag-śes.
ʂopčɵ̄, repairs. བཟོ་བཅོས། bzo-bčos.
sopčɵ̄-taŋ-wa, to repair. བཟོ་བཅོས་གཏོང་བ། bzo-bčos-gtoṅ-ba.
ʂo-rik lak-śē lap-sa, technical school. བཟོ་རིགས་ལག་རིགས་སློབ་ས། bzo-rigs lag-śes slob-sa.
ʂo-ʈʳa, factory. བཟོ་གྲྭ། bzo-grwa.
ʂo-ʈʳa-kᶜaŋ, technical school. བཟོ་གྲྭ་ཁང་། bzo-grwa-khaṅ.
ʂo-ʈʳᶜē, sale tax, duty. ཟོག་ཁྲལ། zog-khral.
tsᶜoŋ-ʈʳᶜē, sale-tax. ཚོང་ཁྲལ། tshoṅ-khral.
ʂo-wa, to make, to manufacture. བཟོ་བ། bzo-ba.
ʂɵ̄-pa, pf. of bzo-ba. བཟོས་པ། bzos-pa.
ʂɵ̄-naŋ-wa, to make, to compose. བཟོས་གནང་བ། bzos-gnaṅ-ba.
ʂuk-po, body; health. གཟུགས་པོ། gzugs-po.
ʂuk-po de-wa, healthy. གཟུགས་པོ་བདེ་བ། gzugs-po bde-ba.
ʂuk-po mi-de-wa, unhealthy, ailing. གཟུགས་པོ་མི་བདེ་བ། gzugs-po mi-bde-ba.
ʂuk-ši de-tᶜap, improvement in health. གཟུགས་ཀྱི་བདེ་ཐབས། gzugs-gzi bde-thabs.
ʂū-nyɵ̄, image. གཟུགས་བརྙན། gzugs-brñan.
ʂuŋ-ʐʳē, blending, united; couple, joint. ཟུང་སྦྲེལ། zuṅ-sbrel.
tsᶜoŋ-čʼi ʂuŋ-ʐʳē, Joint Trade-Agents. ཚོང་གྱི་ཟུང་སྦྲེལ། tshoṅ-spyi zuṅ-sbrel.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ṣur, per cent, interest. ཟུར། zur.

ǒu-ṣur, 10%. འཇུ་ཟུར། bǒu-zur.

ṣur-tu, privately, on the side. ཟུར་དུ། zur-du.

Š

šabro-ǰ'a-nyē, dancer. ཞབས་རྡོ་རྒྱག་མཁན། žabs-bro-rgyag-mkhan.

šak-pa ~ šā-pa, to put, to place. བཞག་པ། bžag-pa, pf. of འཇོག་པ། 'jog-pa.

šak-tsi, grease, greasy. ཞག་རྩི། žag-rtsi.

sǒ-tsᶜī šak-tsi, greasy food, rich food. གསོལ་ཚིགས་ཞག་རྩི། gsol-tshigs žag-rtsi.

šā-mo, hat. ཟྭ་མོ། zwa-mo. hon. u-šā. དབུ་ཟྭ། dbu-zwa.

šam-čᶜa-naŋ-wa, to walk. ཞབས་འཕག་གནང་བ། žabs-'čhag-gnaṅ-ba.

Cf. čᶜ'am-čᶜ'am-č'e-pa. འཁྱམས་འཁྱམས་བྱེད་པ། 'khyams-'khyams-byed-pa.

šaŋ-pa, to rise, to get up, to erect. བཞེངས་པ། bzeṅs-pa.

šaŋ-pa ta-gā, 'on getting up'. བཞེངས་པ་དེ་ཁར། bzeṅs-pa de-khar.

šā-naŋ-wa, to put (hon.). བཞག་གནང་བ། bžag-gnaṅ-ba.

šā-pa, to put, place. བཞག་པ། bžag-pa, pf. of འཇོག་པ།

šap-čᶜ'i, servant. ཞབས་ཕྱི། žabs-phyi.

šab-čᶜ'i-šu-wa, to serve, assist. ཞབས་ཕྱི་ཞུ་བ། šabs-phyi-žu-ba.

šap-tē̱, religious service. ཞབས་བརྟན། žabs-brtan.

šap-tē̱-č'e-pa, to perform a religious service. ཞབས་བརྟན་བྱེད་པ། žabs-brtan-byed-pa.

šap-tē̱-naŋ-wa, hon. ཞབས་བརྟན་གནང་བ། žabs-brtan-gnaṅ-ba.

šapṣō, hatter. ཟྭ་བཟོ་བ། žwa-bzo-ba.

šē, (1) face; mouth (hon.). ཞལ། žal.

šē-nē, verbally. ཞལ་ནས།

(2) song. གཞས། gžas-šē-taŋ-wa. གཞས་གཏོང་བ། gžas-gtoṅ-ba, to sing.

še-či, only. གཞི་གཅིག gži-gčig.

še-daŋ, anger, wrath. ཞེ་སྡང་། že-sdaṅ.

še-goŋ, aim, objective. བཞེད་དགོངས། bžed-dgoṅs.

še-goŋ-gi tso-wo, chief aim. བཞེད་དགོངས་ཀྱི་གཙོ་བོ། bžed-dgoṅs-kyi gtso-bo.

šē-la, food (hon.). ཞལ་ཟག žal-lag.—šē-pa, to eat (hon.). བཞེས་པ། bžes-pa.

šē-la, clay, mud. ཞལ་བ། žal-ba.

šē-pa, to eat, partake (hon.). བཞེས་པ། bžes-pa.

še-po, much. ཞེད་པོ། žed-po, še-po-raŋ, not much (with negat.).

še-po-či, very much. ཞེ་པོ་གཅིག že-po-gčig.

šē-ra, brandy (hon.). བཞེས་རག bžes-rag.

Cf. a-rag. ཨ་རག

šē-rē, face (hon.). ཞལ་རས། žal-ras.

šē-rē-dzum-daŋ-yö-pa, smiling face. ཞལ་རས་འཛུམ་མདངས་ཡོད་པ། žal-ras-'dzum-mdaṅs-yod-pa.

šē-sē-po, definite, distinct, clear. ཞལ་གསལ་པོ། žal-gsal-po.

šē-taŋ-nyē̱, singer. གཞས་གཏོང་མཁན། gžas-gtoṅ-mkhan.

šē-tē̱, promise. ཞལ་ཏན། žal-tan. < ཞལ་བརྟན། žal-brtan.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

šē-tē̱-yi-gē-kö-ma-naŋ-pēl k'ē̱-gī, 'by reason of not having executed a written promise'. ཞལ་ཏན་ཡི་གེར་བཀོད་མ་གནང་པའི་རྐྱེན་གྱིས། žal-tan-yi-ger-bkod-ma-gnaṅ-pa'i rkyen-gyis.

šē-to, sweets. ཞལ་རྟོག žal-tog.

šē-t^{c}a, tobacco (hon.). བཞེས་ཐག bžes-thag.

šē-t^{c}u, soup with macaroni (hon.). བཞེས་ཐུག bžes-thug.

še-ṭ^{r}a, very, exceedingly. ཞེ་དྲག že-drag.

šē̱-jē, meeting (with lama), (hon.) ཞལ་མཇལ། žal-mǰal.

šē̱-jē-šu-wa, to ask for an interview. ཞལ་མཇལ་ཞུ་བ། žal-mǰal-žu-ba.

šē̱-kŭ, admonition. ཞེན་སྐུལ། žen-skul.

šē̱-kŭ-šu-wa, to admonish. ཞེན་སྐུལ་ཞུ་བ། žen-skul-žu-ba.

šē̱-pa, attraction, attachment. ཞེན་པ། žen-pa.

šē̱-pa, other. གཞན་པ། gžan-pa.

šē̱-ta, others. གཞན་དག gžan-dag.

šē̱-tŏ̱, the interest of others. གཞན་དོན། gžan-don.

ši, four. (1) བཞི། bži.

šipču, forty. བཞི་བཅུ། bži-bču.

(2) foundation, basis. གཞི། gži.

ši-nē, further, moreover, actually, in general. གཞི་རྣམས། gži-nas.

še-či, exclusively. གཞི་གཅིག gži-gčig.

šī-ka, estate. གཞིས་ཀ། gžis-ka.

p^{c}a-šī, hereditary estate. ཕ་གཞིས། pha-gžis.

kü-šī, hon. སྐྱེས་གཞིས། sgos-gžis.

šin-dab-ŋa-dab-tsŏ, about four or five times. བཞི་ལྡབ་ལྔ་ལྡབ་ཙམ། bži-ldab-lṅa-ldab-tsam.

ši-nē-nĭ, in general. གཞི་རྣས་ནི། gži-nas-ni.

šiŋ-ka, cultivated land. ཞིང་ཀ། žiṅ-ka.

šip-č^{c}a, details. ཞིབ་ཆ། žib-ča.

ši-wa, peace, peaceful, calm. ཞི་བ། ži-ba.

šo, curds. ཟོ། žo.

šo-ge-gi sŏ-ts^{c}ī, breakfast. ཟོག་ཁར་གྱི་གསོལ་ཚིགས། žog-khar-gyi gsol-tshigs.

šō-la, along with it. ཞོར་ལ། žor-la.

šŏ̱-k'ē, youth. གཞོན་སྐྱེས། gžon-skyes.

šu-wa, to request, to ask; petition, request. ཞུ་བ། žu-ba.

šu-go-yā-ḍ^{r}a mi-yoŋ-ŋē, 'might there not be something like a request'. ཞུ་དགོས་ཡ་འདྲ་མི་ཡོང་ངམ། žu-dgos-ya-'dra mi-yoṅ-ṅam.

šu-go-yā-či, a request. ཞུ་དགོས་ཡ་གཅིག žu-dgos-ya-gčig.

šu-go-yā-či-ma-ṣe-pēl, 'apart from requests'.

šuk-ma-k^{c}'ö-pa-re, 'were discontinued'. ཞུགས་མ་འཆོལ་པ་རེད། žugs-ma-'khyol-pa-red.

šuk-ṭ^{r}^{c}i, seat, throne. བཞུགས་ཁྲི། bžugs-khri.

šū-la, afterwards, later. ཞུགས་ལ། žugs-la.

šuŋ, (1) Government. (2) treatise. གཞུང་། gžuṅ.

šuŋ-tŏ̱ k'i-du, political party. གཞུང་དོན་སྐྱིད་སྡུག gžuṅ-don skyid-sdug.

šuŋ-č^{c}ē̱-mo, mahā-śāstra, a treatise. གཞུང་ཆེ་མོ། gžuṅ-če-mo.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

šuŋ-ger, Government and private interests. གཞུང་རྒེར། gžuṅ-sger.
šuŋ-nē, Government. གཞུང་གནས། gžuṅ-gnas.
šuŋ-sa, Government. གཞུང་ས། gžuṅ-sa.
šuŋ-sa Gāndē p°o-tʳaŋ, Tibetan Government. གཞུང་ས་དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་། gŽuṅ-sa dGa'-ldan pho-braṅ.
Cf. Pö-šuŋ. བོད་གཞུང་།
šuŋ-tǒ tsǒ-pa, political prisoner. གཞུང་དོན་བཙན་པ། gžuṅ-don btson-pa.
šuŋ-šap, Government service. གཞུང་ཞབས། gžuṅ-žabs.
šuŋ-šap-šu-wa, to be in the Government service. གཞུང་ཞབས་ཞུ་བ། gžuṅ-žabs-žu-ba.
šū-pa, (1) to stay, to live, to dwell (hon.). བཞུགས་པ། bžugs-pa.
šū-dē-jā-pa, h. hon. བཞུགས་གདན་འཇགས་པ། bžugs-gdan-'jags-pa.
šū-sa, dwelling, residence (hon.). བཞུགས་ས། bžugs-sa.
(2) to enter. ཞུགས་པ། žugs-pa.
šū-tă-ma-šŭ-ŋē k'e du-gē, 'is there need of staying?' བཞུགས་དང་མ་བཞུགས་རེ་གང་ཡང་འདུག་གམ། bžugs-daṅ-ma-bžugs-zer gaṅ-yaṅ 'dug-gam.
šur-pa, to melt. བཞུར་པ། bžur-pa.
šu-śo, application, petition. ཞུ་ཤོག་ śu-śog.
šu-śo-bŭ-wa, to present a petition. ཞུ་ཤོག་འབུལ་བ། žu-śog-'bul-ba.
šū-ţʳe-taŋ-wa, to sit in a row. བཞུགས་གླ་ཐོག་བོར་བ། bžugs-gral-gtoṅ-ba.
šu-wa, to ask, to request. ཞུ་བ། žu-la.
šŭ-pa, pf. ཞུས་པ། žus-pa.
šŭ-naŋ-wa, to ask (hon.). ཞུས་གནང་བ། žus-gnaṅ-ba.

Ś

śa, meat. ཤ། śa.
śa-pa-le, meat pie. ཤ་བག་ལེབ། śa bag-leb.
śamdʳē, curry and rice. ཤ་འབྲས། śa-'bras.
śā, stag. ཤ་བ། śa-ba.
śaŋ, nose (hon.). ཤར། śaṅs.
śaŋ-ŋeŋ-t°o-po, prominent nose. ཤར་གཞེར་མཐོ་པོ། śaṅs-gzeṅs-mtho-po.
śar, east. ཤར། śar.
śar-ǒ'a, straight. ཤར་སྐྱག śar-kyag.
śar-wa, to shine. ཤར་བ། śar-ba.
śe-ma, head shepherd. ཤེ་མ། śe-ma.
śendö, interest ཤེས་འདོད། śes-'dod.
śendö-ǒ°ē-po-ǒ'e-pa, to show great interest. ཤེས་འདོད་ཆེན་པོ་བྱེད་པ། śes-'dod-čhen-po-byed-pa.
śē-pa, to learn, to know; knowledge. ཤེས་པ། śes-pa.
śiŋ-gi-yö, 'I know'. ཤེས་ཀྱི་ཡོད། śes-kyi-yod.
śikrē, cigarette. ཤིག་རས། śig-ras < cigarette.
śiŋ, wood, wooden. ཤིང་། śiṅ.
śiŋ-gi ţʳu, wooden boat. ཤིང་གི་གྲུ། śiṅ-gi gru.
śiŋ-ɖʳo, furniture. ཤིང་སྒྲོག śiṅ-sgrog.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

śiṅ tsē̱-dē̱, sandal wood. ཤིན་ཙན་དན། śiṅ tsan-dan.
śiṅ-doṇ, tree. ཤིན་སྡོང་། śiṅ-sdoṅ.
śiṅ-na, grove, species of trees. ཤིན་སྣ། śiṅ-sna.
śiṅ-nā, forest. ཤིན་ནགས། śiṅ-nags.
śiṅ-pā, wooden block. ཤིན་པར། śiṅ-par.
śiṅ-ṣō̱, carpenter. ཤིན་བཟོ་བ། śiṅ-bzo-ba.
śiṅ-ṣō̱-tsᶜo, carpenters. ཤིན་བཟོ་བ་ཚོ། śiṅ-bzo-ba-tsho.
śiṅ-ṣo, carpentry. ཤིན་བཟོ། śiṅ-bzo.
śiṅ-ṣo čᶜe-mō, master carpenter. ཤིན་བཟོ་ཆེ་མོ་བ། śiṅ-bzo če-mo-ba.
śiṅ-to, fruit. ཤིན་རྟོག śiṅ-tog.
śī-ka, character. གཤིས་ཀ། gśis-ka.
tᶜū-śī, hon. ཐུགས་གཤིས། thugs-gśis.
śī-pa, to open a load; to demolish. བཤིགས་པ། bśigs-pa.
pē-to śī-nē, 'having opened the loads of wool'. བལ་རྟོ་བཤིགས་ནས། bal-do bśigs-nas.
kᶜaṇ-pa śī-pa, to demolish a house. ཁང་པ་བཤིགས་པ། khaṅ-pa bśigs-pa.
śi-wa, to die, dead. ཤི་བ། śi-ba.
śo, dice. ཤོ། śo. śo-ḍᵏa, dice, etc. ཤོ་འདྲ།
śo-ǰ'a-pa, to play dice. ཤོ་རྒྱག་པ། śo-rgyag-pa.
čᶜ'a-śo, hon. ཕྱག་ཤོ། phyag-śo.
čᶜ'a-śo-č'ō̱-pa, to play dice (hon.). ཕྱག་ཤོ་བཀྱོན་པ། phyag-so-bkyon-pa.
śo-gu ~ śu-gu, paper. ཤོག་བུ། śog-bu.
śu-gu-ǰ'a-nyē̱, paper-maker. ཤོག་བུ་རྒྱག་མཁན། śog-bu-rgyag-mkhan.
śo-kᶜa, division, detachment. ཤོག་ཁ། śog-kha.
śō-yoṇ-ga-č'e-pa, to escape. ཤོར་ཡོང་ཀ་བྱེད་པ། śor-yoṅ-ka-byed-pa.
śor-wa ~ śō-wa, to escape, to run away. ཤོར་བ། śor-ba.
śō-yoṇ-ga-č'e-gi, 'attempted to escape'. ཤོར་ཡོང་ཀ་བྱེད་ཀྱི། śor-yoṅ-ka-byed-kyi.
śŏ-čā, plough-iron. གཤོལ་ལྕགས། gśol-lčags.
śö-pa, to speak, to relate. ཞོད་པ། śod-pa, pf. བཤད་པ། bśad-pa.
śup, case, container; scabbard. ཤུབས། śubs.
śŭ, while, during. ཤུལ། śul.
dē de-śŭ, 'while staying here'. འདིར་སྡོད་ཤུལ། 'dir sdod-śul.

T

ta, now, (1) at present. དེ། da.
(2) tă, and. དང་། daṅ.
(3) horse. རྟ། rta.
čᶜip-pa, hon. ཆིབས་པ། čhibs-pa.
čᶜip-čᶜē̱, h. hon. ཆིབས་ཆེན། čhibs-čhen.
tā, sign, emblem. རྟགས། rtags.
tab-de-po, convenient. སྟབས་བདེ་པོ། stabs-bde-po.
tab-de-śŏ, convenient, most practicable. སྟབས་བདེ་ཤོས། stabs-bde-śos.
tā-č'e-naṇ-wa, to investigate, to interview a candidate. བརྟགས་དཉད་གནང་བ། brtags-dpyad-gnaṅ-ba.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ta-čᶜa, now at present. དའཆ། da-ča.

ŋa-mū-tar..... ta-čᶜa, 'as before..... now..'

ta-ga, saddle. རྟ་སྐ། rta-sga. ta-gēl tᶜoŋ-ǰuk, ornaments on the saddle pommels.

ta-ga-tsŏ ~ te-ga-tsŏ, such. དེའགའཙམ། de-ga-tsam.

ta-ga-raŋ-la, in the very (place). དེའགའངའལ། de-ga-raṅ-la.

ta-ga-ʂŏ, just, simply. དེའགའཟེར། de-ga-zer.

tā-g'e-bum-ʂū, n. of an emblem (Buddhist). རྟགས་བརྒྱད་འབུམ་གཟུགས། rtags-brgyad-bum-gzugs.

ta-gī-nē, already. དའཕྱིན་ནས། da-phyin-nas.

ta-kᶜē, transport. རྟ་ཁལ། rta-khal.

tak-pā, always, continually. རྟག་པར། rtag-par.

tak-ʂi, tiger and leopard. སྟག་གཟིག stag-gzig.

ta-mū, now. དའམུས། da-mus.

tam-tǒ, subject of a conversation. གཏམ་དོན། gtam-don.

tam-ma-ǰö, speech, discourse. གཏམ་སྨྲ་བརྗོད། gtam-smra-brǰod.

tam-pe, proverb. གཏམ་དཔེ། gtam-dpe.

tam-se, disagreement. དམ་སེལ། dam-sel.

tam-ʈʳᶜu, seal. དམ་ཕྲུག dam-phrug.

tam-ʈʳᶜu-šag-pa, to affix a seal. དམ་ཕྲུག་བཞག་པ། dam-phrug-bžag-pa.

tam-ʈʳᶜu-ǰ'a-pa, ibid. དམ་ཕྲུག་རྒྱག་པ། dam-phrug-rgyag-pa.

tanda, now. དའལྟ། now.

tanda-raŋ, just now. དའལྟ་ངང་། da-lta-raṅ.

tanda hrak-sŏ, at once, on the spot. དའལྟ་ཏྲག་སེ། da-lta-hrag-se.

tandu, still. དའདུང་། da-duṅ.

taŋ, manner. སྟངས། staṅs.

taŋ-nyom, equanimity; neutrality, neutral. བཏང་སྙོམས། btaṅ-sñoms.

taŋ-nyom-gi-go-nē, 'by way of neutrality'. བཏང་སྙོམས་ཀྱི་སྒོ་ནས། btaṅ-sñoms-kyi-sgo-nas.

taŋ-po-nē, at first. དང་པོ་ནས། daṅ-po-nas.

taŋ-tᶜo, from the beginning. དང་ཐོག daṅ-thog.

taŋ-wa, to send, to let go, to give. བཏང་བ། btaṅ-ba, pf. of གཏོང་བ། gtoṅ-ba.

tap-pa, to plant, to sow. བཏབ་པ། btab-pa, pf. of འདེབས་པ། 'debs-pa.

tap-ʂa-po-naŋ-wa, to be careful. སྟབས་གཟབ་པོ་གནང་བ། stabs-gzab-po-gnaṅ-ba.

tar-čᶜa, flag. དར་ཆ། dar-ča.

ta-rē, now. དའརེས། da-res.

ta-rē-gi, present. དའརེས་ཀྱི། da-res-kyi.

tar-g'ē čᶜē-po, great spread, great popularity. དར་རྒྱས་ཆེན་པོ། dar-rgyas čhen-po.

tar-kᶜa, (1) walnut. སྟར་ཁ། star-kha.

(2) cover. དར་ཁ། dar-kha.

tar-sŏ, spread. དར་སྲོལ། dar-srol.

tar-sŏ čᶜē-po, great spread. དར་སྲོལ་ཆེན་པོ། dar-srol čhen-po.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

tar-wa, (1) to spread. དར་བ། dar-ba.

tar-ṭʳa-tsą̄, 'because of excessive spread..' དར་དྲག་ཙ་ན། dar-drag-tsa-na.

(2) to put into. སྟར་བ། star-ba, pf. བསྟར་བ། bstar-ba.

tā-ṭʳa, railing. བསྟར་དྲ། bstar-dra.

Cf. ɖʳom-č'ō. (སྒྲོམ་སྐྱོར། sgrom-skyor).

ta-ṭʳē, transport, pack animals. རྟ་དྲེལ། rta-drel.

ta-ṭʳē raŋ-da, private transport. རྟ་དྲེལ་རང་བདག rta-drel raṅ-bdag.

ta-tsᶜoŋ, horse trade. རྟ་ཚོང་། rta-tshoṅ.

ta-tsᶜoŋ-ǰ'a-pa, to trade in horses. རྟ་ཚོང་རྒྱག་པ། rta-tshoṅ-rgyag-pa.

ta-tsᶜoŋ-ǰ'a-nyē, a horse-dealer. རྟ་ཚོང་རྒྱག་མཁན། rta-tshoṅ-rgyag-mkhan.

ta yin-na yak-po č'uŋ, 'how excellent!' (expressing pleasure at meeting a person). དཡིན་ན་ཡག་པོ་བྱུང་། da yin-na yag-po byuṅ.

te, that. དེ། de.

te-tű, at that time. དེ་དུས། de-dus.

te-jē, after that. དེ་རྗེས། de-rjes.

te-či, that. དེ་གཅིག de-gčig.

tēi k'ē-gī, because of that. དེའི་ཀྱེན་གྱིས། de'i rkyen-gyis.

te-č'iŋ, all others. དེ་ཕྱིན། de-byiṅs.

tēi-ga, saddle. རྟའི་སྒ། rta'i-sga.

čᶜib-ga, hon. ཆིབས་སྒ། čhibs-sga.

tēi-ṭʳap, bridle. རྟའི་སྲབ། rta'i-srab.

temɖʳe, festival occasion, auspicious. རྟེན་འབྲེལ། rten-'brel.

temɖʳe-gi tsᶜē-ma, auspicious emblem. རྟེན་འབྲེལ་གྱི་མཚན་མ། rten-'brel-gyi mtshan-ma.

tenɖʳe, such, like that. དེ་འདྲ། de-'dra. tenɖʳe-čik, such a one. དེ་འདྲ་གཅིག de-'dra-gčig.

teŋ-saŋ, nowadays. དེང་སང་། deṅ-saṅ.

te-nē, then. དེ་ནས། de-nas.

te-pa, to pursue. དེད་པ། ded-pa.

te-pᶜā, there. དེ་ཕར། de-phar.

te-pᶜē-čᶜe-la, before that. དེ་ཕན་ཆད། de-phan-čhad.

te-riŋ, today. དེ་རིང་། de-riṅ.

te-riŋ kᶜe-sa, nowadays. དེ་རིང་ཁ་ས། de-riṅ kha-sa.

ter-wa ~ tē-wa, to give. སྟེར་བ། ster-ba.

te-soŋ-tsą̄, that being so, it being so. དེ་སོང་ཙ་ན། de-soṅ-tsa-na.

te-tű, when free. དལ་དུས། dal-dus.

te-ṭʳᶜē, at once, afterwards. དེ་འཕྲལ། de-'phral.

te-tsŏ. See tō-tsă.

te-wa, main, principal; rite. ཐེ་བ། lte-ba.

čᶜaŋ-sa te-wa, the principal part of a marriage ceremony. ཇང་ས་ཐེ་བ། čhaṅ-sa lte-ba.

te-yin-tsą̄ ~ te-yī-tsą̄, as it is, so that. དེ་ཡིན་ཙ་ན། de-yin-tsa-na.

tē-ǰā, permanent. གཏན་འཇགས། gtan-'jags.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

tḛ̄-kʰḛ̄-pa, to fix, to arrange, to agree to, to decide. གཏན་འཁེལ་པ། gtan-'khel-pa.

tḛ̄-mĕ, refugee. རྟེན་མེད། rten-med.

tḛ̄-pa, to show. བསྟན་པ། bstan-pa, pf. of སྟོན་པ། ston-pa.

tḛ̄-po, firm, well-established, careful, trusted, faithful. བརྟན་པོ། brtan-po.

tḛ̄-tḛ̄-raŋ-mĕ, it is uncertain, it has not been decided. བརྟན་བརྟན་རང་མེད། brtan-brtan-raṅ-med.

to-dir-wa, big-bellied. སྟོ་ལྡིར་བ། lto-ldir-ba.

to-ko-sa, high rank. རྟོག་གོ་སྐ། tog-go-sa.

to-kŏ, living standard, the necessaries of life. སྟོ་གོས། lto-gos.

to-kŏ gʹē-tʰap-la, ways of improving the living standard. སྟོ་གོས་རྒྱས་ཐབས་ལ། lto-gos rgyas-thabs-la.

to-kŏ tʰṻ-kʹḛ̄ dzom-pa, wealthy. སྟོ་གོས་མཐུན་ཉེར་འཛོམས་པ། lto-gos mthun-rkyen dzoms-pa.

tok-pa ~ tō-pa, (1) to understand; understanding. རྟོགས་པ། rtogs-pa.

(2) doubt. དོགས་པ། dogs-pa.

tok-tsa ~ tsŏ, a little. རྟོག་ཙམ། tog-tsam.

tomǰʹor, wealth. སྟོབས་འབྱོར། stobs-'byor.

tom-ṭʳe, brown and black bears. དོམ་རྡེད། dom-dred.

to-naŋ, interest. དོ་སྣང་། do-snaṅ.

tʰū-naŋ, hon. ཐུགས་སྣང་། thugs-snaṅ.

to-naŋ ʧʹe-pa, to be interested, to show interest. དོ་སྣང་ཞེད་པ། do-snaṅ byed-pa.

tʰū-naŋ naŋ-wa, hon. ཐུགས་སྣང་གནང་བ། thugs-snaṅ gnaṅ-ba.

to-naŋ-ʧʹe-nyḛ̄, a person interested in something. དོ་སྣང་ཞེད་མཁན། do-snaṅ-byed-mkhan.

toŋ-rē, exchange. གཏོང་རེས། gtoṅ-res.

toŋ-wa, to send, to export. གཏོང་བ། gtoṅ-ba.

to-po, bale, load. དོ་པོ། do-po.

tor-wa, to demolish, to destroy, to breach (a wall). གཏོར་བ། gtor-ba.

tō-tsă ~ tō-tsĕ ~ te-tsĕ, a little, somewhat. རྟོག་ཙམ། tog-tsam < ཐོག་ཙམ། thog-tsam. See tok-tsa.

tŏĭ pʰü-te-ter kŏ-gi pʰü-te-yō, to bring up, to provide with the necessaries of life. སྟོ་ཞི་ཕུད་དེ་རྟེར་གོས་ཀྱི་ཕུད་དེ་གཡོག་གས། lto'i phud-de-ster gos-kyi phud-de-gyogs.

Cf. sopts'oŋ ʧʹe-pa, to bring up. གསོ་སྐྱོང་ཞེད་པ། gso-skyoṅ byed-pa.

sopts'oŋ naŋ-wa, hon. གསོ་སྐྱོང་གནང་བ། gso-skyoṅ gnaṅ-ba.

tḛ̄-nyē ʧʹe-nyḛ̄, student. རྟེན་གཉེར་ཞེད་མཁན། don-gñer byed-mkhan.

tḛ̄-pa, to dig, to excavate, to build (a road), to mine. བརྟེན་པ། bton-pa, pf. of འདོན་པ། 'don-pa.

tḛ̄-ta, meaning. རྟེན་དག don-dag.

tuŋ-wa, to drink. བཏུང་བ། btuṅ-ba, pf. of འཐུང་བ། 'thuṅ-ba.

tṻ, time. དུས། dus.

tṻ-ǰʹṻ, usual, ordinary; usually, ordinarily. དུས་རྒྱུན། dus-rgyun.

ko-lak-čʰa tṻ-ǰʹṻ ta-gēĭ tʰo-la, 'in addition to the usual armament . . .'

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

tű-kap, time, occasion. དུས་སྐབས། dus-skabs.

tű-kap tᶜop-tᶜaŋ, opportunity. དུས་སྐབས་ཐོབ་ཐང་། dus-skabs thob-thaṅ.

tünḍʳu, quadruped. དུད་འགྲོ། dud-'gro.

tű-ṣiŋ, disturbance. དུས་ཟིང་། dus-ziṅ.

tű-tᶜo-la ~ tű-tᶜo, at the agreed time. དུས་ཐོག་ལ། dus-thog-la.

Tᶜ

tᶜā, end, side. མཐའ། mtha'.

tᶜā-či-la, towards one side. མཐའ་ཅིག་ལ། mtha'-čig-la.

tᶜā-čᶜ'o-ra-čik, improving, perfecting. མཐའ་འཕྱོལ་བ་ཅིག། mtha'-'khyol-ba-žig.

tᶜā-kor-wa, to surround, mtha'-skor-ba. མཐའ་སྐོར་བ། .

tᶜab-lē, cooking. ཐབ་ལས། thab-las.

tᶜa-čö-pa, to fix. ཐག་གཅོད་པ། thag-gčod-pa. tᶜa-čᶜö-pa-naŋ, 'let us fix'.

tᶜak-pa, rope. ཐག་པ། thag-pa.

tᶜa-ma, tobacco. ཐ་མག tha-mag.

šē-tᶜa, hon. བཞེས་ཐག bžes-thag.

šē-tᶜa šē-pa, to smoke. བཞེས་ཐག་བཞེས་པ། bžes-thag bžes-pa.

tᶜa-mē na-mē, usually. ཐ་མས་ན་མས། tha-mas na-mas.

tᶜa-na, up to, even. ཐ་ན། tha-na.

tᶜantsᶜam, frontier border. མཐའ་མཚམས། mtha'-mtshams.

tᶜaŋ-po, healthy. ཐང་པོ། thaṅ-po.

ku-ṣū tᶜaŋ-po, hon. སྐུ་གཟུགས་ཐང་པོ། sku-gzugs thaṅ-po.

tᶜaŋ-tᶜē, uncultivated plain. ཐང་ཐེར། thaṅ-ther.

tᶜaŋ-tsĕ-soŋ-nē, a little later, somewhat later. ཐང་ཙམ་སོན་ནས། thaṅ-tsam-soṅ-nas.

tᶜaŋ-tsĕ-nē, shortly. ཐང་ཙམ་ནས། thaṅ-tsam-nas.

tᶜa-nye-po, near. ཐག་ཉེ་པོ། thag-ñe-po.

tᶜa-pa, plate (large). ཐག་ཟྭག thag-sbag. < mong. tabaγa (n).

tᶜap, means, method. ཐབས། thobs.

tᶜap ču'e-pa, to use means. ཐབས་ཇེད་པ། thabs-byed-pa.

tᶜap-nam-pa-kaŋ-gi go-nē, by all means. ཐབས་རྣམ་པ་ཀང་གི་སྒོ་ནས། thabs-rnam-pa-gaṅ-gi sgo-nas.

tᶜap-śē, means. ཐབས་ཤེས། thabs-śes.

—taŋ-wa, to use means.—གཏོང་བ། gtoṅ-ba.

tᶜa-re tᶜo-re, a few, some. ཐ་རེ་ཐོ་རེ། tha-re tho-re.

tᶜar-nē-čʼē-nē, doing one's best. མཐར་ནན་བྱས་ནས། mthar-nan-byas-nas.

tᶜa-žē-po, exhausted. ཐ་ཞེན་པོ། tha-žen-po.

tᶜa-tᶜā-nyē, weaver. ཐག་འཐགས་མཁན། thag-'thags-mkhan.

tᶜā-pa, to weave. འཐགས་པ། 'thags-pa, pf. btags-pa.

tᶜā-ṭᵡi, loom. ཐགས་ཁྲི། thags-khri.

tᶜā-tsᶜam, frontier. མཐའ་མཚམས། mtha'-mtshams. See tᶜantsᶜam.

Tᶜek-čᶜē-gi čᶜö, Mahāyāna. ཐེག་ཆེན་གྱི་ཆོས། Theg-čhen-gyi čhos.

tᶜē-čᶜā ḍʳo-wa, to act rashly. ཐལ་ཆར་འགྲོ་བ། thal-čhar 'gro-ba.

tᶜē-čᶜā čᶜʻī-pa, pf. ཐལ་ཆར་ཕྱིན་པ། thal-čhar phyin-pa.

tᶜeŋ, time, times. ཐེངས། theṅs.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

tᶜē-pa, to go, to proceed. ཐེག་པ། thegs-pa.

ka-pā tᶜē-ga, 'Where are you going?' ག་བར་ཐེག་ཀ། ga-bar thegs-ka.

tᶜer-ma, serge. ཐེར་མ། ther-ma.

tᶜe-tsᶜom, doubt, ཐེ་ཚོམ། the-tshom.

tᶜē-pa, to draw; to smoke. འཐེན་པ། 'then-pa.

tᶜik-le, tilaka, sign on the forehead. ཐིག་ལེ། thig-le.

tᶜik-pa, drop. ཐིགས་པ། thigs-pa.

tᶜo-g'ē, roof ornament. ཐོག་རྒྱན། thog-rgyan.

tᶜō-je-čᶜe, thank you. ཐུགས་རྗེ་ཆེ། thugs-rje-če.

tᶜo-kᶜa, roof. ཐོག་ཁ། thog-kha.

tᶜo-g'ē, roof ornament. ཐོག་རྒྱན། thog-rgyan.

kᶜaŋ-pēi ṭᶜo-g'ē, roof ornament. ཁང་པའི་ཐོག་རྒྱན། khaṅ-pa'i thog-rgyan.

tᶜo-la, on, upon. ཐོག་ལ། thog-la.

tēi tᶜo-la, besides. དེའི་ཐོག་ལ། de'i thog-la.

tᶜo-mā, at first. ཐོག་མར། thog-mar.

tᶜo-nē, from, on behalf of; ཐོག་ནས། thog-nas.

tᶜoŋ-naŋ, look. མཐོང་སྣང་། mthoṅ-snaṅ.

tᶜoŋ-wa, to see. མཐོང་བ། mthoṅ-ba.

tᶜo-po, high. མཐོ་པོ། mtho-po.

tᶜo-śŏ, highest. མཐོ་ཤོས། mtho-śos.

tᶜo-sa, storey, floor. ཐོག་ས། thog-sa.

tᶜo-wa, hammer. ཐོ་བ། tho-ba.

tᶜo-wa-la, mostly. མཐོ་བ་ལ། mtho-ba-la.

Tŏ, Western Tibet. སྟོད། sTod.

tᶜō̆-k'e, progress. ཐོན་སྐྱེད། thon-skyed.

tᶜō̆-pa, to go out, to start. འཐོན་པ། 'thon-pa. pf. ཐོན་པ། thon-pa.

tᶜō̆-kᶜa-la-mō, at the time of starting. ཐོན་ཁ་ལ་མོད། thon-kha-la-mor.

tᶜū, mind. ཐུགས། thugs. tᶜū-dō nay-wa, to doubt (hon.). ཐུགས་དོགས་གནང་བ། thugs-dogs gnaṅ-ba.

tᶜū-sem, mind (hon.). ཐུགས་སེམས། thugs-sems.

tᶜū-kᶜa, hon. responsibility; fault. ཐུགས་ཁག thugs-khag.

tᶜū-kᶜa-mĕ, hon. 'not (your) responsibility'. ཐུགས་ཁག་མེད། thugs-khag-med.

tᶜūŋgē, hon. responsibility. ཐུགས་འགན། thugs-'gan.

tᶜuŋgē šē-pa, to accept responsibility. ཐུགས་འགན་བཞེས་པ། thugs-'gan bžes-pa.

tᶜū-j'ŭ me-pā, without knowing. ཐུགས་རྒྱུས་མེད་པར། thugs-rgyus med-par.

tᶜū-kᶜa, responsibility. ཐུགས་ཁག thugs-khag.

tᶜū-kᶜur šē-pa, *ibid.* ཐུགས་འཁུར་བཞེས་པ། thugs-'khur bžes-pa.

tᶜū-dam koŋ-pᶜē, 'may the power of your mind concentration increase' (a form of polite greeting when addressing a high ranking church dignitary). ཐུགས་དམ་གོང་འཕེལ། thugs-dam goṅ-'phel.

tᶜū-lŏ kel-wa, to trust (hon.). ཐུགས་བློས་བསྐལ་བ། thugs-blos bkal-ba.

tᶜū-lŏ ke-ra-naŋ-wa, hon. ཐུགས་བློས་བསྐལ་བ་གནང་བ། thugs-blos bkal-ba gnaṅ-ba.

tᶜū-naŋ tsaŋ-ma, sincere. ཐུགས་ནང་གཙང་མ། thugs-naṅ gtsaṅ-ma.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

tᶜū-naŋ-me-pā, indifferently. ཐུགས་སྣང་མེད་པར། thugs-snaṅ-med-par.
tᶜuŋ-dā, pistol. ཐུང་མདའ། thuṅ-mda'.
tᶜuŋ-wa, to drink. འཐུང་བ། 'thuṅ-ba.
tᶜu-pa, to meet, encounter. ཐུག་པ། thug-pa.
tᶜu-po, thick. མཐུག་པོ། mthug-po.
tᶜuptsŏ, too thick. མཐུག་ཚམ། mthug-tsam.
tᶜū-ţʳē, work, occupation (hon.). ཐུགས་བྱེད། thugs-brel.
tᶜū-ţʳo, feast, entertainment. ཐུགས་སྤྲོ། thugs-spro.
tᶜū-ţʳo taŋ-wa, to entertain. ཐུགས་སྤྲོ་གཏོང་བ། thugs-spro gtoṅ-ba.
tᶜū-ţʳo taŋ-nyē, entertainer, host. ཐུགས་སྤྲོ་གཏོང་མཁན། thugs-spro-gtoṅ-mkhan.
tᶜū-ţʳo taŋ-naŋ-wa, hon. ཐུགས་སྤྲོ་གཏོང་གནང་བ། thugs-spro-gtoṅ-gnaṅ-ba.
tᶜū-tsŏ naŋ-wa, to strive. ཐུགས་བརྩོན་གནང་བ། thugs-brtson gnaṅ-ba.
tᶜu-wo-čᶜe, chief. མཐུ་བོ་ཆེ། mthu-bo-če.
tᶜü, cheese. མཐུན། mthud.
tᶜü̱-kʼē, assistance, financial help. མཐུན་རྐྱེན། mthun-rkyen.
tsᶜo-wēi tᶜü̱-kʼē, relief, help. འཚོ་བའི་མཐུན་རྐྱེན། 'tsho-ba'i mthun-rkyen.
čᶜö-gi tᶜü̱-kʼē, spiritual teaching. ཆོས་ཀྱི་མཐུན་རྐྱེན། čhos-kyi mthun-rkyen.
tᶜü̱-lam, accord, friendly relations. མཐུན་ལམ། mthun-lam.
tᶜü̱-lam čʼe-pa, to conclude an accord, to be friendly towards a person, or state. མཐུན་ལམ་བྱེད་པ། mthun-lam byed-pa.
tᶜü̱-lam naŋ-wa, hon. མཐུན་ལམ་གནང་བ། mthun-lam gnaṅ-ba.
tᶜü̱-lam tsū-pa, *ibid.* མཐུན་ལམ་བཙུགས་པ། mthun-lam btsugs-pa.
tᶜü̱-lam šu-wa, *ibid.* མཐུན་ལམ་ཞུ་བ། mthun-lam žu-ba.
tᶜü̱-pa, agreeing, corresponding. མཐུན་པ། mthun-pa.
tᶜü̱-pa, to agree; agreement. མཐུན་པ། mthun-pa.
tᶜü̱-pa pū̱-ši, 'the four friends' (the elephant, the bird, the hare and the monkey). མཐུན་པ་ཕྱོགས་བཞི། mthun-pa spun-bži.

Tʳ

ţʳa, hair. སྐྲ། skra.
u-ţʳa, hon. དབུ་སྐྲ། dbu-skra.
ţʳēi lhē-mo, plait. སྐྲའི་ལྷས་མོ། skra'i lhas-mo.
ţʳa-tsᶜap, false hair. སྐྲ་རྫབ། skra-tshab.
ţʳa-ga ~ ţʳa-ka, (1) a person of good standing; (2) good. དྲག་ག drag-ga.
ţʳak-po, fierce, wrathful; the military. དྲག་པོ། drag-po.
ši-ţʳa, civil and military; benign and fierce deities. ཞི་དྲག ži-drag.
ţʳak-šē, the high and the low, all the classes. དྲག་ཤེས། drag-žen.
pᶜo-mo ţʳak-šē, all the classes of the people. ཕོ་མོ་དྲག་ཤེས། pho-mo drag-žen.
ţʳa-ma, good, dependable. དྲ་མ། dra-ma.
ţʳaŋ-če, established number. གྲངས་ཅན། graṅs-čad.
ţʳaŋ-če-gi la-kᶜʼē, licence. གྲངས་ཅན་གྱི་ལག་འཁྱེར། graṅs-čad-kyi lag-'khyer.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

T͡ʂaŋ-če-gi la-kᵒ'er naŋ-wa, to issue a licence. ཀྲངས་ཆད་ཀྱི་ལག་འཁྱེར་གནང་བ། graṅs-bčad-kyi lag-'khyer gnaṅ-ba.

ʈʂaŋ-kᵒa, coin. ཏངྐ། ṭaṃ-kha.

ʈʂaŋ-kᵒa kar-po, silver coin. ཏངྐ་དཀར་པོ། ṭaṃ-kha dkar-po.

ʈʂaŋ-mo, cold. གྲང་མོ། graṅ-mo.

ʈʂaŋ-lŏ, how cold? གྲང་ལོས། graṅ-lob.

ʈʂaŋ-sē, rather cold. གྲང་སེ་བ། graṅ-se-ba.

ʈʂaŋ-tsᵉe, fried vegetables served cold. གྲང་ཚལ། graṅ-tshal.

ʈʂaŋ-pa, to draw, to irrigate. དྲངས་པ། draṅs-pa, pf. of འདྲེན་པ། 'dren-pa.

ʈʂap, bridle. སྲབ། srab.

ʈʂaplö, how thin? སྲབ་ལོད། grab-lod.

ʈʂa-sa, monastic college. གྲྭ་ས། grwa-sa.

ʈʂa-śī dzē-g'e, the Eight Auspicious Offerings (see Waddell, Lamaism, p. 393). བཀྲ་ཤིས་རྫས་བརྒྱད། bkra-śis-rdzas-brgyad.

ʈʂa-tsĕ-či, somewhat better. དྲག་ཚེམ་གཅིག drag-tsam-gčig.

le-ka ʈʂa-tsĕ-či ŏ'ō-na, 'had he worked somewhat better..' ལས་ཀ་དྲག་ཚེམ་གཅིག་བྱས་ན། las-ka drag-tsam-gčig byas-na.

ʈʂa-wo, buck-wheat. བྲ་བོ། bra-bo.

ʈʂō, (1) mule. དྲེལ། drel.

čᵒip-ʈʂō hon. ཆིབས་དྲེལ། čhibs-drel.

ʈʂō, (2) class, set, row. གྲལ། gral.

(3) class, group. གྲས། gras.

ʈʂē-ʤʐik-pa, to sit in a row, to stand in a row. གྲལ་སྒྲིག་པ། gral-sgrig-pa. pf. bsgrigs-pa.

ʈʂe-ma, peas. སྲན་མ། sran-ma.

ʈʂe-ma, roofing. དྲལ་མ། dral-ma.

ʈʂē-wa, to be busy. ཟྲེལ་བ། brel-ba.

ʈʂē-pa ʈʂᵒü-po, cunning. དྲན་པ་འཁྲུལ་པོ། dran-pa' khrul-po.

ʈʂi, knife, sword. གྲི། gri.

ʈʂi-wa, to ask. འདྲི་བ། 'dri-ba.

ʈʂi-wa, to write. See ʈʂī-wa.

ʈʂi-wa, to wind. དཀྲི་བ། dkri-ba. ʈʂī, pf. དཀྲིས། dkris.

ʈʂī-bu, bell. དྲིལ་བུ། dril-bu.

ʈʂī-čᵉa, style of painting. ཟྲིས་ཆ། bris-ča.

ʈʂi-pa, to adjust. སྒྲིག་པ། sgrig-pa.

ʈʂi-ǰ'u, fut. བསྒྲིག་གྱུ། bsgrig-rgyu.

T͡ʂip, n. of a place near Lhasa. གྲིབ། grib.

ʈʂip-yaŋ-č'ā, a rifle made in Tibet. གྲིབ་ཡང་འབྱངས། grib-yaṅ-'byar.

mendā ʈʂip-yaŋ-č'a, *ibid.* མེ་མདའ་གྲིབ་ཡང་འབྱངས། me-mda' grib-yaṅ-'byar.

ʈʂī-wa, to write, to draw. ཟྲིས་པ། bris-pa, pf. of འབྲི་བ། 'bri-ba.

ʈʂē-re < ʈʂī-wa-re.

ʈʂo, wheat. གྲོ། gro.

ʈʂo-ši, wheat flour. གྲོ་ཞིབ། gro-žib.

ʈʂok-po-ʈʂönčᵉe-gi le-lā, agreement among friends. གྲོགས་པོ་གྲོགས་མཆེད་ཀྱི་སྡུད་ལས། grogs-po-grogs-mčhed-kyi slad-lar.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ṭʳoŋ, village. གྲོང་། groṅ.

ṭʳoŋ-kʰʻē ~ ṭʳoŋ-kʰʻer, town. གྲོང་ཁྱེར། groṅ-khyer.

ṭʳoŋ-tsʰo, settlement. གྲོང་ཚོ། groṅ-tsho.

ṭʳoŋ-pa, (1) to kill, to murder. འགྲོངས་པ། bkroṅs-pa.

(2) villager, neighbour. གྲོང་པ། groṅ-pa.

ṭʳŏ-ǒ'o ma-śō-wa, without (a single man) escaping. བྲོས་བྱོལ་མ་ཤོར་བ། bros-byol ma-śor-ba.

ṭʳŏ-dǒ-šu-nyē, adviser. གྲོས་འདོན་བྱེད་མཁན། gros-'don-žu-mkhan.

ṭʳŏ-ɖʳi-wa, to ask advice, to refer a matter. གྲོས་འདྲི་བ། gros-'dri-ba.

ṭʳŏ-j'a-pa, to carve. དཀྲོལ་རྒྱག་པ། dkrol-rgyag-pa.

ṭʳŏ-j'ap-pa, pf. དཀྲོལ་བརྒྱབས་པ། dkrol-brgyabs-pa.

śiŋ-la ṭʳŏ-j'ap-pa, to carve wood.

ṭʳŏ-lam, escape route. བྲོས་ལམ། bros-lam.

ṭʳö-pa, to give. སྤྲོད་པ། sprod-pa.

ṭʳŏ-tǒ, the last day of a feast. གྲོལ་སྟོན། grol-ston.

ṭʳŏ-wa, to break up, to part (a meeting). གྲོལ་བ། grol-ba, pf. of འགྲོལ་བ། 'grol-ba.

ṭʳu, boat. གྲུ། gru.

ṭʳuk-pa, turner. དཀྲུག་པ། dkrug-pa.

ṭʳu-j'a-wa, to turn. དཀྲུག་རྒྱག་པ། dkrug-rgyag-pa.

ṭʳuŋ-kʰu, meat soup. དཀྲུམ་ཁུ། dkrum-khu.

ṭʳuŋ-yi, secretary. དྲུང་ཡིག druṅ-yig.

ṭʳup-pa, to complete. གྲུབ་པ། grub-pa, pf. of འགྲུབ་པ། 'grub-pa.

ṭʳu-tʰo, siddha, ascetic. གྲུབ་ཐོབ། grub-thob.

ṭʳu-tsi, silk. གྲུ་རྩི། gru-tsi < Chin.

Ṭʳʰ

ṭʳʰa, ornament. ཕྲ། phra.

ṭʳʰak-śiŋ, hard species of wood. མཁྲེགས་ཤིང་། mkhregs-śiṅ.

ṭʳʰam-pa, crafty. ཁྲམ་པ། khram-pa.

ṭʳʰapʂō, jeweller. ཕྲ་བཟོ་བ། phra-bzo-ba.

ṭʳʰa-ǒö-pa, to cut stones. ཕྲ་གཅོད་པ། phra-gčod-pa.

ṭʳʰa-to, envy, jealousy. ཕྲག་དོག phrag-dog.

ṭʳʰa-to-čē, jealous. ཕྲག་དོག་ཅན། phrag-dog-čan.

ṭʳʰa-to č'e-pa, to envy, to be jealous. ཕྲག་དོག་བྱེད་པ། phrag-dog byed-pa.

ṭʳʰa-šip, detailed. ཕྲ་རིབ། phra-žib.

kā-mŏ ṭʳʰa-šip, detailed negotiations. བཀའ་མོལ་ཕྲ་རིབ། bka'-mol phra-žib.

kā-mŏ ṭʳʰa-šip naŋ-wa, to conduct detailed negotiations. བཀའ་མོལ་ཕྲ་རིབ་གནང་བ། bka'-mol phra-žib gnaṅ-ba.

ṭʳʰē-tö, land tax. ཁྲལ་དོད། khral-dod.

ṭʳʰē-tö-gi tsʰö, amount of land tax. ཁྲལ་དོད་ཀྱི་ཚོད། khral-dod-kyi tshod.

ṭʳʰē-tö ṭʳe-pa, to pay the land tax. ཁྲལ་དོད་ཕྱེ་པ། khral-dod sprad-pa.

(sprad-pa—secondary form of སྤྲོད་པ། sprod-pa).

ṭʳʰe-tu, quickly. འཕྲལ་དུ། 'phral-du.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ṭʳᶜē-bu, a little. སྐན་བུ། phran-bu.

ṭʳᶜi-ɖʳᵒ-wa, to take along. འཁྲིད་འགྲོ་བ། 'khrid-'gro-ba.

ṭʳᶜī-wa, to fall on. འཁྲི་བ། 'khri-ba.

ṭʳᶜik-se, all, entirely. ཁྲིག་སེ། khrig-se.

ṭʳᶜim, law. ཁྲིམས། khrims.

ṭʳᶜim-gi č'i-č'ap, Law Minister. ཁྲིམས་ཀྱི་སྤྱི་ཁྱབ། khrims-kyi spyi-khyab.

ṭʳᶜim-tǒ č'i-tsᵉō, Legislative Assembly, Parliament. ཁྲིམས་དོན་སྤྱི་ཚོགས། khrims-don spyi-tshogs.

ṭʳᶜim-yi, constitution. ཁྲིམས་ཡིག khrims-yig.

ṭʳᶜim-yi tē̆-bē naŋ-wa, to ratify or adopt a constitution. ཁྲིམས་ཡིག་གཏན་འབེབས་གནང་བ། khrims-yig gtan-'bebs gnaṅ-ba.

ṭʳᶜim-sa, Court, Law Court. ཁྲིམས་ས། khrims-sa.

ṭʳᶜim-pǒ, judge, magistrate. ཁྲིམས་དཔོན། khrims-dpon.

ṭʳᵒin-lē kŭ-pa, to perform a rite. འཕྲིན་ལས་སྐུལ་བ། 'phrin-las skul-pa.

ṭʳᶜi-pa, to bring, to lead. འཁྲིད་པ། 'khrid-pa.

ṭʳᶜī-tsᵉe, bilious fever. མཁྲིས་ཚད། mkhris-tshad.

ṭʳᶜī-yi, wireless, radiogram. འཕྲིན་ཡིག 'phrin-yig.

ṭʳᶜī-yi k'e-toŋ, Postal and Telegraphic Communications. འཕྲིན་ཡིག་སྐྱེལ་གཏོང། 'phrin-yig skyel-gtoṅ.

ṭʳᵒo-čᵒu, melted metal, melted bronze. ཁྲོ་ཆུ། khro-čhu.

ṭʳᵒok-čom-č'e-pa, to attack, to plunder. འབྲོག་བཅོམ་བྱེད་པ། 'phrog-bčom byed-pa.

-č'e-tă č'e-mŭ-re, 'continued to attack'.

ṭʳᵒom, market-place, bazar. ཁྲོམ། khrom.

ṭʳᵒom-ṣī naŋ-wa, to go shopping (hon.). ཁྲོམ་གཟིགས་གནང་བ། khrom-gzigs gnaṅ-ba.

ṭʳᵒŏ-dzā, rest, the remaining lot. འཕྲོས་འཛར། 'phros-'dzar.

ṭʳᵒuk-ṣiŋ, trouble, conflict. འཁྲུགས་ཟིང་། 'khrugs-ziṅ.

naŋ-ṭʳᵒū, civil war. རང་འཁྲུགས། naṅ-'khrugs.

ṭʳᵒuŋ-sa, native place. འཁྲུངས་ས། 'khruṅs-sa.

ṭʳᵒuŋ-šu-ma, a lady serving wine to the guests of high rank at dinner parties. ཁྲུངས་ཤུ་མ། khruṅs-šu-ma.

Cf. g'ē̆-ṣaŋ-ma (རྒྱན་བཟང་མ། rgyan-bzaṅ-ma).

ṭʳᵒū̆-čᵒo-čᵒo, washable. ཁྲུས་ཆོག་ཆོག khrus-čhog-čhog.

ṭʳᵒū-mĕ, real, true, native. འཁྲུལ་མེད། 'khrul-med.

pᵒa-lam ṭʳᵒū-mĕ, a real diamond. པ་ལམ་འཁྲུལ་མེད། pha-lam 'khrul-med.

Pö-pa ṭʳᵒū-mĕ čik, a native Tibetan. བོད་པ་འཁྲུལ་མེད་གཅིག Bod-pa 'khrul-med gčig.

ṭʳᵒū-ṣo-kᵒaŋ, factory, workshop. འཁྲུལ་བཟོ་ཁང། 'phrul-bzo-khaṅ.

ṭʳᵒū-ṣŏ č'i-č'ap, Minister for Industry. འཁྲུལ་བཟོ་སྤྱི་ཁྱབ། 'phrul-bzo'i spyi-khyab.

Ts

tsa, grass. རྩྭ། rtswa.

tsa-ge tsi-ge, various. རྩ་གེ་རྩི་གེ། rtsag-ge rtsig-ge.

tsā-nē, never (with negat.). རྩ་བ་ནས། rtsa-ba-nas.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Tsaŋ, province in E. Tibet. གཙང་། gtsaṅ.

tsaŋ-ŋa, clean. གཙང་བ། gtsaṅ-ba.

tsa-ʈʳe, without foundation < རྩ་བ་བྲལ་བ། rtsa-ba bral-ba, to be without root.

tsa-wa ʈʳe-wa. See above.

tse-ǒ'ö-pa, to enquire. རྩད་དཔྱད་པ། rtsad-dpyod-pa.

tse-mo-tse-wa, to play at games. རྩེ་མོ་རྩེ་བ། rtse-mo rtse-ba.

tsē-sa ʂim-nē de-pa, to occupy a fortified position. བཙན་སར་ཟིན་ནས་སྡོད་པ། btsan-sa zin-nas sdod-pa.

tsī-j'a-wa, to count, calculate. རྩིས་རྒྱག་པ། rtsis-rgyag-pa.

tsik-pa, wall. རྩིག་པ། rtsig-pa.

tsik-šaŋ, the width of a wall. རྩིག་ཞེང་། rtsig-žeṅ.

tsik-pēi siŋ-la, inside the wall. རྩིག་པའི་སེང་ལ། rtsig-pa'i seṅ-la.

tsī-tᶜoŋ, respect. གཙིགས་མཐོང་། gtsigs-mthoṅ.

tsī-ʈʳö naŋ-wa, to hand over (hon.). རྩིས་སྤྲོད་གནང་བ། rtsis-sprod gnaṅ-ba.

ts'amǰu šu-wa, to request. སྐྱབས་འཇུག་ཞུ་བ། skyabs-'jug žu-ba.

ts'amǰu šu-yā-ʂĕ k'e-mĕ, 'there is nothing to request'. སྐྱབས་འཇུག་ཞུ་ཡ་ཟེར་ཡང་མེད། skyabs-'jug žu-ya-zer gaṅ-yaṅ med.

ts'amǰu naŋ-wa, to grant a request. སྐྱབས་འཇུག་གནང་བ། skyabs-'jug gnaṅ-ba.

ts'aŋ, wild ass, *Equus hemionus*. རྐྱང་། -rkyaṅ.

Ts'aŋgǒ, Protector, title of the Dalai Lama. སྐྱབས་མགོན། sKyabs-mgon.

Ts'aŋgǒ Tā-lēi la-ma, the Dalai Lama. སྐྱབས་མགོན་རྒྱ་ལའི་བླ་མ། sKyabs-mgon Tā-la'i bla-ma.

Ts'aŋgǒ rē-po-ǒᶜe. སྐྱབས་མགོན་རིན་པོ་ཆེ། sKyabs-mgon rin-po-čhe.

Cf. རྒྱལ་བ་རིན་པོ་ཆེ། rGyal-ba rin-po-čhe.

ts'a-pa, to offer. བཀྱག་པ། bkyag-pa.

ts'a-nyē, servant, a maid serving food. བཀྱག་མཁན། bkyag-mkhan.

ts'ap-ǒ'in naŋ-wa, to protect. སྐྱབས་སྦྱིན་གནང་བ། skyabs-sbyin gnaṅ-ba.

ts'ar-ǒǒ naŋ-wa, to amend (hon.). བསྐྱར་བཅོས་གནང་བ། bskyar-bčos gnaṅ-ba.

ts'a-tᶜe-re, all white. སྐྱ་ཐེ་རེ། skya-the-re.

ts'a-yü koŋ-ma, Highest Refuge. སྐྱབས་ཡུལ་གོང་མ། skyabs-yul goṅ-ma.

ts'oŋ-tᶜā ǒ'e-pa, to look after, to bring up. སྐྱོང་མཐར་ཕྱིད་པ། skyoṅ-mthar byed-ba.

pu-gu ts'oŋ-tᶜā ǒ'e-pa, to bring up children.

ts'o-po, poor. སྐྱོ་བོ། skyo-po.

tsobda, chief, headman, ringleader. གཙོ་བདག gtso-bdag.

tsŏ-pa, cooked food. བཙོས་པ། btsos-pa.

tsǒ-ʤʳŭ, diligent, diligence. བརྩོན་འགྲུས། brtson-'grus.

tsǒ-ʤʳŭ ǒ'e-pa, to be diligent. བརྩོན་འགྲུས་ཕྱེད་པ། brtson-'grus byed-pa.

tᶜū-tsǒ naŋ-wa, hon. ཐུགས་བརྩོན་གནང་བ། thugs-brtson gnaṅ-ba.

tsǒ-kᶜaŋ, prison. བཙོན་ཁང་། btson-khaṅ.

tsǒ-la čuk-pa, to imprison. བཙོན་ལ་བཅུག་པ། btson-la bčug-pa. pf. of འཇུག་པ། 'jug-pa.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

tsū-pa, to establish. བཙུགས་པ། btsugs-pa.
tsuk-la-kʰaŋ, temple, museum. གཙུག་ལག་ཁང་། gtsug-lag-khaṅ.
tsuk-yu, head ornament. གཙུག་གཡུ། gtsug-gyu.
tsup-čʼē, severely, sternly. རྩུབ་བྱས། rtsub-byas.

Tsʰ

tsʰa-lē, requisition. ཚ་ལེན། tsha-len.
tsʰa-lē taŋ-wa, to requisition. ཚ་ལེན་གཏོང་བ། tsha-len gtoṅ-ba.
tsʰa-lu-ma, orange. ཚ་ལོ་མ། tsha-lo-ma.
šē-lu-ma, hon. བཞེས་ལོ་མ། bžes-lo-ma.
tsʰam-la, within. མཚམས་ལ། mtshams-la.
tsʰanǰam, threats and cajoling. ཚ་འཇམ། tsha-ʼǰam.
ke-čʰa tsʰanǰam-nyī-ka čʼē-nō, 'by threats and cajoling'. སྐད་ཅ་ཚ་འཇམ་གཉིས་ཀ་བྱས་ནས། skad-ča tsha-ʼǰam gñis-ka byas-nas.
tsʰaŋ-ma, all, sign of plur. ཚང་མ། tshaṅ-ma.
tsʰa-po, (1) hot. ཚ་པོ། tsha-po. (2) very. lhak-pa tsʰa-po, very windy.
tsʰa-sē, gilt. ཚ་གསེར། tsha-gser.
tsʰa-sē taŋ-wa, to gild. ཚ་གསེར་གཏོང་བ། tsha-gser gtoṅ-ba.
tsʰa-tsʰe, (1) temperature. ཚ་ཚད། tsha-tshad.
(2) a kind of curry. ཚ་ཚལ། tsha-tshal.
tsʰa-wa, temperature, fever. ཚ་བ། tsha-ba.
tsʰa-wa pʰar-wa, to have a temperature. ཚ་བ་འཕར་བ། tsha-ba ʼphar-ba.
tsʰe, measure, size, height. ཚད། tshad.
—lē-pa, to measure. ལེན་པ། pf. laŋ-pa. བླངས་པ། blaṅs-pa.
tsʰe, (1) vegetables. ཚལ། tshal < chin, tsai.
ŋo-tsʰō, *ibid.* སྔོ་ཚོས། sṅo-tshos.
(2) life. ཚེ། tshe.
ku-tsʰe, hon. སྐུ་ཚེ། sku-tshe.
tsʰembū, tailor. འཚེམ་བུ་པ། ʼtshem-bu-ba.
—ǰʼa-pa, to sew. —རྒྱག་པ། rgyag-pa.
tsʰē-pa, date, day of the month. ཚེས་པ། tshes-pa.
tsʰē-po, difficult, troublesome. འཚེར་པོ། ʼtsher-po.
tsʰē-po-či čʼuŋ, 'it was difficult'. འཚེར་པོ་ཅིག་བྱུང་། ʼtsher-po-čig byuṅ.
tsʰe-riŋ-ʈʂuk-kʰor, six kinds of longevity. ཚེ་རིང་དྲུག་འཁོར། tshe-riṅ-drug-ʼkhor.
tsʰe-wa me-pa, without violence, non-violence. འཚེ་བ་མེད་པ། ʼtshe-ba med-pa.
tsʰē, (1) name. མཚན། mtshan. (2) night. མཚན། mtshan.
tsʰē-tib taŋ-wa, to attack at night. མཚན་གཏིབས་གཏོང་བ། mtshan-gtibs gtoṅ-ba.
tsʰi, word. ཚིག tshig.
tsʰi-kam-po, idle talk. ཚིག་སྐམ་པོ། tshig-skam-po.
tsī-go, ring. ཚིགས་ཁོག tshigs-khog. < ཚིགས་ཁེབས། tshigs-khebs.
tsʻak-pa, ice. འཁྱག་པ། ʼkhyak-pa.
tsʰo, lake. མཚོ། mtsho.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

tsᶜo-kᶜa, section, group, detachment. ཚོ་ཁ། tsho-kha.

ma-mi tsᶜo-kᶜa, a detachment of soldiers. དམག་མི་ཚོ་ཁ། dmag-mi tsho-kha.

tsᶜom-čᶜē̆, hall. ཚོམ་ཆེན། tshom-čhen.

tsᶜoŋ, trade, commerce. ཚོང་། tshoṅ.

tsᶜoŋ ǰ'a-wa, to trade. ཚོང་རྒྱག་པ། tshoṅ rgyag-pa.

ku-tsᶜoŋ, hon. སྐུ་ཚོང་། sku-tshoṅ.

tsoŋ-pa, sold. བཙོངས་པ། btsoṅs-pa, pf. of ལཚོང་བ། 'tshoṅ-ba.

ku-tsᶜoŋ naŋ-wa, to trade (hon.). སྐུ་ཚོང་གནང་བ། sku-tshoṅ gnaṅ-ba.

tsᶜoŋ-pa, trader. ཚོང་པ། tshoṅ-pa.

tsᶜoŋ-lam, trade-route. ཚོང་ལམ། tshoṅ-lam.

tsᶜoŋ-pē̆, hon. ཚོང་དཔོན། tshoṅ-dpon.

tsᶜoŋ-ṭʳᶜu, salesman. ཚོང་འབྲུག tshoṅ-phrug.

tsᶜoŋ-kᶜaŋ, shop. ཚོང་ཁང་། tshoṅ-khaṅ.

tsᶜoŋ-rō, agent. ཚོང་རོགས། tshoṅ-rogs.

tsᶜoŋ-ṭʳᶜe, sale tax. ཚོང་ཁྲལ། tshoṅ-khral.

tsᶜoŋ-ṣo, goods, merchandise. ཚོང་ཟོག tshoṅ-zog.

tsᶜō̆, dye. ཚོས། tshos.

tsᶜö-mĕ, immoderate, indiscriminately. ཚོད་མེད། tshod-med.

tsᶜē̆, colour. ཚོན། tshon.

tsᶜē̆-pa, to enumerate; beginning with, such as (with instr.). མཚོན་པ། mtshon-pa.

tsᶜē̆-tē̆, meaning, significance. མཚོན་དོན། mtshon-don.

U, ཨu, Ü

u-dom, head, leading. དབུ་འདོམས། dbu-'doms.

ཨu-la, relay service. ཨུལ་ལག < mong, ulaγā.

u-šă, hat (hon.). དབུ་ཞྭ། dbu-zwa.

u-tse, top. དབུ་རྩེ། dbu-rtse.

u-tsᶜū, perseverance. ཨུ་ཚུགས། u-tshugs.

Ü̆, Central Tibet, the province of Ü. དབུས། dbUs.

Ü-ṭʂī, Central Tibetan style of painting. དབུས་ཁྲིས། dbus-bris.

Ü̆-Tsaŋ, the provinces of Ü and Tsang, Central Tibet. དབུས་གཙང་། dbUs-gTsaṅ.

W

waŋ-čᶜa, power, authority. དབང་ཆ། dbaṅ-čha.

waŋ-luŋ, authority, affairs. དབང་ལུང་། dbaṅ-luṅ.

čᶜi-naŋ waŋ-luŋ, external and internal affairs. ཕྱི་རྣང་དབང་ལུང་། phyi-naṅ dbaṅ-luṅ.

Y

yā, up, upward. ཡར། yar.

yā-pᶜe, come in! ཡར་ཕེབས། yar-phebs.

ya-čik, one of two things forming a pair. ཡ་གཅིག ya-gčig.

yak-nyē, quality, sort, kind. ཡག་རྣེས། yag-ñes.

yak-tu taŋ-wa, to improve. ཡག་ཏུ་གཏོང་བ། yag-tu gtoṅ-ba.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

yā-k'e yoŋ-yā, improvement of the standard of living. ཡར་སྐྱེད་ཡོང་ཡ། yar-skyed yoṅ-ya.

yak-po, good. ཡག་པོ། yag-po.

ya-t^{c}a-č^{c}ö, very well. ཡག་ཐག་ཆོད། yag-thag-čhod.

yak-po-č'ē, well. ཡག་པོ་བྱས། yag-po-byas.

yaŋ-nyiŋ, result; essentially. ཡང་སྙིང་། yaṅ-sñiṅ.

yar-g'ē ~ yā-g'ē, spread, development, improvement, progress. ཡར་རྒྱས། yar-rgyas.

yar-g'ē č^{c}ē-po č'uŋ-šā, 'received a great spread'. ཡར་རྒྱས་ཆེན་པོ་བྱུང་བཞག yar-rgyas čhen-po byuṅ-bžag.

yar-g'ē yoŋ-wa naŋ-ǰ'ǖ re-wa, 'hope of achieving improvement'. ཡར་རྒྱས་ཡོང་བ་གནང་རྒྱུའི་རེ་བ། yar-rgyas yoṅ-ba gnaṅ-rgyu'i re-ba.

yar-ka, summer. དབྱར་ཀ། dbyar-ka.

yā ~ yar-wa, to borrow, to lend. གཡར་བ། gyar-ba.

ya-ts'a, pestle. ཡ་བཀྱག ya-bkyag.

yē-ts^{c}ō yǒ-nye mĕ-pā, without taking sides. གཡས་འཁྱོགས་གཡོན་ཉེ་མེད་པར། gyas-'khyogs gyon-ñe med-par.

yę̄-la, above, ago. ཡན་ལ། yan-la.

lo-nyī-ǰ'a yę̄-la, 'two hundred years ago'. ལོ་ཉིས་བརྒྱ་ཡན་ལ། lo-ñis-brgya yan-la.

yę̄-č^{c}e, up to, as far as, down to. ཡན་ཆད། yan-čhad.

yenč'e naŋ-wa, to make distinction (hon.). དབྱེ་འབྱེད་གནང་བ། dbye-'byed gnaṅ-ba.

yer-k^{c}a, small bell. གཡེར་ཁ། gyer-kha.

ye-sē č'e-pa, to sort, to separate. དབྱེ་གསེས་བྱེད་པ། dbye-gses byed-pa.

yē-wa, to fade, to lose colour. ཡལ་བ། yal-ba.

yi-č^{c}ē-pa, to believe, to trust. ཡིད་ཆེས་པ། yid-čhes-pa.

yi-du oŋ-wa, pleasing. ཡིད་དུ་འོང་བ། yid-du 'oṅ-ba.

yi-gi, letter. ཡི་གེ། yi-ge.—ţ^{r}i-wa, to write.—འབྲི་བ། 'bri-ba. ţ^{r}ī-pa, pf. རྟིས་པ།

yi-k^{c}aŋ, post-office. ཡིག་ཁང་། yig-khaṅ.

yin-ta-yī, certainly, indeed. ཡིན་ལྟ་ཡིན། yin-lta-yin.

lā yin-ta-yī, *ibid.* ལགས་ཡིན་ལྟ་ཡིན། lags yin-lta-yin.

yin-nēī, but, however. ཡིན་ནའང་། yin-na'aṅ.

yi-t^{c}aŋ-č^{c}e-pa, to get tired. ཡིད་ཐང་ཆད་པ། yid-thaṅ-čhad-pa.

yī, to be; is; yes. ཡིན། yin.

yī-ta-yī, indeed. ཡིན་ལྟ་ཡིན། yin-lta-yin.

yo-ǰ'u ţ^{r}ap-la č'e-pa, to misguide. གཡོ་སྒྱུ་བཀྲབ་ལ་ཆེད་པ། gyo-sgyu bkrab-lag byed-pa.

yok-po, servant. གཡོག་པོ། gyog-po.

šap-č^{c}o'i, hon. servant, attendant. ཞབས་ཕྱི། žabs-phyi.

yok-mo, maid servant. གཡོག་མོ། gyog-mo.

šē-ta-ma, hon. ཞལ་ཏ་མ། žal-ta-ma.

yok-po č'e-pa, to serve. གཡོག་པོ་ཆེད་པ། gyog-po byed-pa.

šap-č^{c}o'i šu-wa, to serve, to assist (hon.). ཞབས་ཕྱི་ཞུ་བ། žabs-phyi žu-ba.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

yo-lhe-me-pā, without craftiness, sincerely.
yomdē, economy. གཡོ་འདས། gyo-'das.
yoŋ-bap, profit. ཡོང་འཐབས། yoṅ-'babs.
yoŋ-ɖʳā, well known. ཡོངས་གྲགས། yoṅs-grags.
yoŋ-dzō, all, various. ཡོངས་རྫོགས། yoṅs-rdzogs.
yoŋ-lam kᵉe-sa, the way of approach. ཡོང་ལམ་འཁེལ་ས། yoṅ-lam 'khel-sa.
yoŋ-wa, to come, to become. ཡོང་བ། yoṅ-ba.
yoŋ-go-yā, the need of becoming. ཡོང་དགོས་ཡ། yoṅ-dgos-ya.
yoŋ-tᶜap, establishment. ཡང་ཐབས། yoṅ-thabs.
yoŋ-rē̱-de-yö-wa-re, 'I was about to come'. ཡོང་རན་བསྡད་ཡོད་པ་རེད། yoṅ-ran-bsded-yod-pa-red.
yo-pa, to put on, to throw on or over. གཡོག་པ། gyog-pa.
yö-pa, to be. ཡོད་པ། yod-pa.
yö-dāŋ, is there? ཡོད་དམ། yod-dam.
yö-wa-ma-re, 'there is no'. ཡོད་པ་མ་རེད། yod-pa-ma-red.
yö-tă-yö-šim-pa-re, 'continues to exist'. ཡོད་དང་ཡོད་བཞིན་པ་རེད། yod-daṅ-yod-bžin-pa-red.
yö-wa-re, there is, there was. ཡོད་པ་རེད། yod-pa-red.
yū̱-tē̱, culture, knowledge, quality, education, accomplishment. ཡོན་ཏན། yon-tan.
ku-yū̱, hon. སྐུ་ཡོན། sku-yon.
yū̱-tē̱-gi ɖʳel'-pa, cultural link, contact. ཡོན་ཏན་གྱི་འབྲེལ་པ། yon-tan-gyi 'brel-pa.
yū̱-tē̱-gi č'i-čᵉ'ap, Education Minister. ཡོན་ཏན་གྱི་སྤྱི་ཁྱབ། yon-tan-gyi spyi-khyab.
yū-bu, pipe, drain. ཡུར་བུ། yur-bu.
yū̱-riŋ-tᶜuŋ, how long. ཡུན་རིང་ཐུང་། yun-riṅ-thuṅ.
yuŋ-ɖʳuŋ, svastika, eternal. གཡུང་དྲུང་། gyuṅ-druṅ.
yū-šā-pa, to drop (a matter). གཡུགས་བཞག་པ། gyugs-bžag-pa.
yu-tsi, blue polish. གཡུ་རྩི། gyu-rtsi.
yu-tsi taŋ-wa, to polish. གཡུ་རྩི་གཏོང་བ། gyu-rtsi gtoṅ-ba.
yü ~ yū̱, country. ཡུལ། yul.
yü-ǰoŋ, country. ཡུལ་ལྗོངས། yul-ljoṅs.
yü-mi, countryman, resident, local inhabitant. ཡུལ་མི། yul-mi.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

BIBLIOGRAPHY

Language

Colloquial:

Vincent C. Henderson, 'Tibetan Manual', Calcutta, 1903.

Sir Charles Bell, 'Grammar of Colloquial Tibetan', 2nd ed., Calcutta, 1919.

Sir Basil Gould and H. E. Richardson, 'Tibetan Sentences', Oxford Press, Calcutta, 1943.

'Tibetan Language Records', published at the Tibetan Mirror Press, Kalimpong, 1949.

Classical Tibetan:

A. Csoma de Körös, 'A Grammar of the Tibetan Language', Calcutta, 1834 (still one of the best grammars).

Sarat Chandra Das, 'An Introduction to the Grammar of the Tibetan Language', Darjeeling, 1915.

Jaeschke, 'Tibetan Grammar', Addenda by A. H. Francke assisted by W. Simon, Berlin, 1929.

Jacques Bacot, 'Grammaire du Tibétain Littéraire. Paris, vol. I, 1946; vol. II, 1948.

M. Lalou, 'Manuel Élémentaire de Tibétain Classique', Paris, 1950.

Dictionaries

Colloquial:

Sir Charles Bell, 'English-Tibetan Colloquial Dictionary'. 2nd ed., Calcutta, 1920.

Sir Basil Gould and H. E. Richardson, 'Tibetan Word Book'. Oxford Press, Calcutta, 1943.

Classical Tibetan:

S. C. Das, 'A Tibetan-English Dictionary', Calcutta, 1902, a photostatic edition has recently been published in Peking.

H. A. Jaeschke, 'A Tibetan-English Dictionary', 2nd ed., London, 1934.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

TIBETAN PROVERBS

1. ŝǫ̌-pēI-śē-lē gę̄-pǒI-č′ǔ-čᶜa ẓaŋ.
   གཞོན་པའི་ཤེས་ལས་རྒན་པོའི་བྱུས་ཆ་བཟང་།
   gžon-pa'i-śes-las rgan-po'i-byus-ča bzaṅ.
   'An old man's wisdom is better than a young man's knowledge.'
   ŝǫ̌-pa, young man. གཞོན་པ། gžon-pa.
   śē, knowledge. ཤེས། śes.
   gę̄-po, old man. རྒན་པོ། rgan-po.
   č′ǔ-čᶜa, wisdom, experience. བྱུས་ཆ། byus-ča.

2. yü-čᶜu tuŋ-nē yü-ṭʳᶜim-kᶜ′ē-go-re.
   ཡུལ་ཆུ་འཐུང་ནས་ཡུལ་ཁྲིམས་འཆེར་དགོས་རེད།
   yul-ču btuṅ-nas yul-khrims-'khyer-dgos-red.
   'Having drunk the country's water, one has to obey the country's law.'
   ṭʳᶜim-kᶜ′ē-wa, to obey the law. ཁྲིམས་འཆེར་བ། khrims-'khyer-ba.

3. ẓē-ŋę̄ lǔ-gi-ɖʳa mi-ŋę̄ yü-gi-ɖʳa.
   ཟས་ངན་ལུས་ཀྱི་དགྲ་མི་ངན་ཡུལ་གྱི་དགྲ།
   zas-ṅan lus-kyi-dgra mi-ṅan yul-gyi-dgra.
   'Bad food is the body's enemy, an evil man is the country's enemy.'
   ẓē-ŋę̄, bad food. ཟས་ངན། zas-ṅan.
   mi-ŋę̄, evil man. མི་ངན། mi-ṅan.

4. pᶜa-pǔ ɖʳa-ru-soŋ-yaŋ rǔ-pa sē.
   ཕ་སྤུན་དགྲ་རུ་སོན་ཡང་རུས་པ་གསེར།
   pha-spun dgra-ru-soṅ-yaṅ rus-pa gser.
   'Though brothers turn enemies, yet family is gold.'
   pᶜa-pǔ, brothers by the same father. ཕ་སྤུན། pha-spun.
   rǔ-pa, family. རུས་པ། rus-pa.

5. pa se-pa-lē šǒ-pa gā.
   བ་བསད་པ་ལས་བཞོས་པ་དགའ།
   ba bsad-pa-las bžos-pa dga'.
   'It is better to milk a cow, than to slaughter it.'
   pa, cow. བ། ba.
   šǒ-pa, pf. of བཞོ་བ། bžo-ba, to milk.
   gā, better. དགའ། dga'.

6. naŋ pā-wǒI pā-ṭʳē ma-šik-na.
   čᶜ′i Ke-sar-ma-la ṭʳak-mo-go.
   ནང་དཔའ་བོའི་དཔའ་གྲལ་མ་ཞིག་ན།
   ཇི་ཀེ་སར་དམག་ལ་སྐྲག་མོ་དགོས།
   naṅ dpa'-bo'i dpa'-gral ma-žik-na.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

phyi Ge-sar-dmag-la skrag-mi-dgos.
'When one is inwardly brave,
no need of fear of Kesar's host from without.'
pā-wo, hero. དཔའ་བོ། dpa'-bo.
ṭʂak-pa, to be terrified. སྐྲག་པ། skrag-pa.

7. kᶜoŋ-ṭʂᶜo-loŋ-kᶜǭ me-na ʂö-pa su-la gom-pa.
ཁོང་ཁྲོ་སློང་མཁན་མེད་ན་བཟོད་པ་སུ་ལა་སྒོམ་པ།
khoṅ-khro-sloṅ-mkhan med-na bzod-pa su-la sgom-pa.
'If there were no angry men, on whom would one practice forbearance?'
kᶜoŋ-ṭʂᶜo-loŋ-kᶜǭ, an angry man. ཁོང་ཁྲོ་སློང་མཁན། khoṅ-khro-sloṅ-mkhan.
ʂö-pa, forbearance. བཟོད་པ། bzod-pa.
gom-pa, to practice. སྒོམ་པ། sgom-pa.

8. yü-la de-kʻi čʻuŋ-na gʻe-po a-nē čʻē-nēǃ čᶜo.
ཡུལ་ལ་བདེ་སྐྱིད་བྱུང་ན་རྒྱལ་པོ་ཨ་ནེས་བྱས་ན་ཨཅོག
yul-la bde-skyid byuṅ-na rgyal-po a-nes byas-na'aṅ čhog.
'When a country is prosperous, even a nun can rule it.'
de-kʻi, prosperous, prosperity. བདེ་སྐྱིད། bde-skyid.
a-ne, nun. ཨ་ནེ། a-ne.
gʻe-po-čʻe-pa, to rule. རྒྱལ་པོ་བྱེད་པ། rgyal-po-byed-pa.

9. naŋ ṭʂa-ma-śī-na čᶜoʻi tǭ mi-ṭʂup.
ནང་བཀྲ་མ་ཤིས་ན་ཕྱི་དོན་མི་འགྲུབ།
naṅ bkra-ma-śis-na phyi don mi-'grub.
'If there is evil inside,
nothing can be achieved outside.'
ṭʂa-ma-śī, evil, calamitous. བཀྲ་མ་ཤིས། bkra-ma-śis.
tǭ-ṭʂup-pa, to achieve. དོན་འགྲུབ་པ། don-'grub-pa.

10. duk ma-tᶜoŋ-na kʻi ma-tsᶜoʻō.
སྡུག་མ་མཐོང་ན་སྐྱིད་མ་ཁྱོགས།
sdug ma-mthoṅ-na skyid ma-khyogs.
'If one does not see pain, one will not stand pleasure.'
tsᶜoʻō, to support, to carry. འཁྱོགས་པ། 'khyogs-pa.

11. lo-tse-nyī-gī tǭ mi-ṭʂup,
kᶜap-tse-nyī-gī tsᶜem-pu mi-lǭ.
བློ་རྩེ་གཉིས་ཀྱིས་དོན་མི་འགྲུབ།
ཁབ་རྩེ་གཉིས་ཀྱིས་འཚེམ་བུ་མི་ལེན།
blo-rtse-gñis-kyis don mi-'grub khab-rtse-gñis-kyis 'tshem-bu mi-len.
'Nothing can be achieved with an unsteady mind,
Nothing can be sewn with a two-pointed needle.'
lo-tse-nyī, two-pointed mind, unsteady mind. བློ་རྩེ་གཉིས། blo-rtse-gñis.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

12. sam-pa ŋē-po mi-la č'ē-na
ǰ'ō-ra tsup-po raŋ-la kᶜor.
བསམ་པ་ངན་པོ་མི་ལ་བྱས་ན།
སྦྱོར་བ་རྩུབ་པོ་རང་ལ་འཁོར།
bsam-pa ṅan-po mi-la byas-na
sbyor-ba rtsub-po raṅ-la 'khor.
'One who thinks evil, brings it on himself.'
sam-pa-č'e-pa, to think. བསམ་པ་ཇེད་པ། bsam-pa-byed-pa.
ŋē-po, evil. ངན་པོ། ṅan-po.
ǰ'ō-ra, circumstance, ǰ'ō-ra tsup-po, difficult circumstances. སྦྱོར་བ་རྩུབ་པོ། sbyor-ba rtsub-po.
kᶜor-wa, to turn round. འཁོར་བ། 'khor-ba.

13. čᶜu-ma-śor-kon-nē rā.
ཆུ་མ་ཤོར་གོན་ནས་རགས།
čhu-ma-śor-goṅ-nas rags.
'Build a dam before a flood.'
čᶜu-śor-wa, to flood. ཆུ་ཤོར་བ། čhu-śor-ba.
ma ..... kon-nē, before. མ ... གོན་ནས། ma ..... goṅ-nas.
rā, dam. རགས། rags.

14. ku-ma-ku-kᶜē-lē la-kᶜē nyē-pa čᶜe.
རྐུན་མ་རྐུ་མཁན་ལས་ལག་མཁན་ཉེས་པ་ཆེ།
rkun-ma-rku-mkhan-las rlag-mkhan ñes-pa če.
'One who destroys is worse than a thief.'
ku-ma-ku-kᶜē, thief. རྐུན་མ་རྐུ་མཁན། rkun-ma-rku-mkhan.
la-kᶜē, a destroyer. ལག་མཁན། rlag-mkhan.
nyē-pa, fault, evil. ཉེས་པ། ñes-pa.

15. pu-lō-taŋ-kᶜē-lēi ma-k'ē-pā-śo
pu-lō-lē-kᶜē-lēi ma-k'ē-pā-śo.
བུ་འོན་གཏོང་མཁན་ལའང་མ་སྐྱེས་པར་ཤོག
བུ་འོན་ལེན་མཁན་ལའང་མ་སྐྱེས་པར་ཤོག
bu-lon-gtoṅ-mkhan-la'aṅ ma-skyes-par-śog.
bu-lon-len-mkhan-la'aṅ ma-skyes-par-śog.
'Do not be born as a money-lender,
do not be born as a debtor.'
pu-lō-taŋ-kᶜē, money-lender. བུ་འོན་གཏོང་མཁན། bu-lon-gtoṅ-mkhan.
pu-lō-lē-kᶜē, debtor. བུ་འོན་ལེན་མཁན། bu-lon-len-mkhan.
ma-k'ē-pā-śo, do not be born. མ་སྐྱེས་པར་ཤོག ma-skyes-par-śog.

16. ṣā-la ṣa-kᶜē-č'ē-na ṣā-ǰ'u ǰ'ū-ma-čᶜe,
kō-la kō-kᶜē-č'ē-na kō-ǰ'u ǰ'ū-ma-čᶜe.
ཟས་ལ་ཟ་མཁས་བྱས་ན་བཟའ་རྒྱུ་རྒྱུན་མ་ཆད།
གོས་ལ་གོན་མཁས་བྱས་ན་གོན་རྒྱུ་རྒྱུན་མ་ཆད།
zas-la za-mkhas-byas-na bza'-rgyu rgyun-ma-čhad,

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

gos-la gon-mkhan-byas-na gon-rgyu rgyun-ma-čhad.
'If one is clever in eating, there is no end to eating,
If one is clever in wearing, there is no end to wearing.'
kᶜē-čʼe-pa, to be clever. མཁས་ཆེད་པ། mkhas-byed-pa.
ǰʼī̤-ma-čᶜe, constantly, no end. རྒྱུན་མ་ཆད། rgyun-ma-chad.

17. čᶜargo čʼuŋ-na go
mu-ge čʼuŋ-na tᶜā.
ཆག་སྒོ་བྱུང་ན་མགོ།
མུ་གེ་བྱུང་ན་མཐའ།
čhag-sgo byuṅ-na mgo,
mu-ge byuṅ-na mtha'.
'Strife in the beginning,
Famine in the end.'
čᶜargo, strife. ཆག་སྒོ། čhag-sgo.
go, beginning. མགོ། mgo.
mu-ge, famine. མུ་གེ། mu-ge.
tᶜā, end. མཐའ། mtha'.

18. kᶜē-pē nor-na dom-gaṅ
lī̤-pē nor-na tᶜo-gaṅ
མཁས་པས་ནོར་ན་འདོམ་གང་།
བླུན་པོས་ནོར་ན་མཐོ་གང་།
mkhas-pas nor-na 'dom-gaṅ
blun-pos nor-na mtho-gaṅ.
'If a wise blunders—one fathom,
If a fool blunders—one span.'
dom, fathom. འདོམ། 'dom.
tᶜo, span. མཐོ། mtho.
nor-wa, to blunder. ནོར་བ། nor-ba.

19. kᶜē-pa śē-rap tă
lī̤-po te-pēĭ ǰenʈʳaŋ.
མཁས་པ་ཤེས་རབ་དང་།
བླུན་པོ་དད་པའི་རྗེས་འབྲངས།
mkhas-pa śes-rab daṅ.
blun-po dad-pa'i rǰes-'braṅs.
'A wise follows after wisdom,
A fool after credulity.'
śē-rap, wisdom. ཤེས་རབ། śes-rab.
te-pa, credulity, faith. དད་པ། dad-pa.
ǰenʈʳaŋ, follower. རྗེས་འབྲངས། rǰes-'braṅs.

20 lē-ŋē̤-pa raŋ-gĭ ma-čʼē-na
ǰik-go-pa Śin-ǰēĭ ʈʳᶜim-rā mē̤.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

ལས་ངན་པ་རང་གིས་མ་བྱས་ན།
འཇིགས་དགོས་པ་གཤིན་རྗེའི་ཁྲིམས་རྭ་མིན།

las-ṅan-pa raṅ-gis ma-byas-na
'jigs-dgos-pa gŚin-rǰe'i khrims-rwa min.
'If you do not do evil,
no need to fear the Court of Yama.'
ǰik-pa, fear. འཇིགས་པ། 'jigs-pa.
Śin-ǰe, Yama, the god who presides over the dead. གཤིན་རྗེ། gŚin-rǰe.
ṭ^{rc}im-rā, court. ཁྲིམས་རྭ། khrims-rwa.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

495
R628t

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

CORRECTIONS AND ADDITIONS

p. 13, l. 11 *read* lə̨.
p. 20, l. 13 from below *read* ya te.
p. 22, l. 11 from below *read* -pe.
p. 27, l. 7 *read* ŋēĭ tsa-nē.
p. 28, l. 12 from below *read* k^{c}o.
p. 29, l. 5 *read* ཙ.
l. 2 from below *read* luṅ.
p. 33, l. 4 *read* gē.
l. 14 *read* gi.
p. 34, l. 11 *read* č^{c}ę̄.
p. 41, l. 15 from below *read* dgu instead of bču.
l. 16 from below *read* gu; དགུ.
p. 42, l. 18 from below *read* 'dza'.
p. 46, l. 19 *read* ts^{c}ē.
p. 48, l. 7 *read* por to.
l. 8 *read* spor do.
p. 49, l. 11 *read* 'dogs-pa.
p. 50, l. 16 from below *read* de-de-wa-yĭ.
p. 51. Add note under 'Perfect': In modern honorific ʈ^{r}up (བསྒྲུབས་པ། bsgrubs-pa, pf. of སྒྲུབ་པ། sgrub-pa, to accomplish, to finish) is joined to the past stem. k^{c}oŋ p^{c}ep-ʈ^{r}up-soŋ, 'he has left' (ཁོང་ཕེབས་བསྒྲུབས་སོང་། khoṅ phebs-bsgrubs-soṅ). Some prefer the form གྲུབ་པ། grub-pa.
p. 54, l. 5 *read* འདིར.
l. 15 and 33. Note: The word སྒྲགས།, a loan-word, is also written སྒྲག། sbrag.
p. 55, l. 15 from below *read* ts^{c}ī.
p. 57, l. 13 from below *read* p^{c}e-tsī-du.
p. 58, l. 6 from below *read* lag-'khyer.
p. 61, l. 2, 4, 8 from below *read* šā.
p. 63, l. 11 *read* rum-t^{c}ā-nyę̄ (རུམ་འཐག་སྙེ། rum-'thags-mkhan).
l. 9 from bottom *read* šā.
p. 67, l. 14 from below *read* ཁོད.
p. 68, l. 14 *read* šā.
p. 69, l. 1 *read* šā.
l. 1 from below *read* nyę̄.
p. 72, l. 20 *read* nyē.
l. 21 *read* 'thag.
p. 74, l. 7 *read* de.
p. 77, l. 6 *read* ʈ^{r}^{c}e.
p. 79, l. 3 *read* di č^{c}'a-la.
l. 16 *read* ཡ; ya.
p. 83, l. 11 *read* lā.
p. 87, l. 7 *read* ŋā dep.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

p. 88, l. 13 *read* šā.
p. 89, l. 10 from below *read* ǰ'uptsaŋ.
p. 92, l. 9 from below *read* rtswa.
p. 95, l. 7 *read* šē.
p. 101, l. 8 *read* Ke-si.
l. 3 from below *read* brdal.
l. 9 from below *read* བརལ.
p. 103, l. 3 from below *read* བརལ.
p. 104, l. 3 *read* brdal.
l. 12 from below *read* yim-pa.
l. 18 *read* kyin-sdod-ya de.
p. 105, l. 16 *read* šap-ǒ°'i.
l. 8 from below *read* yį̄.
p. 113, l. 5 from below *read* k°'e-raŋ še-po-či.
p. 116, l. 4 *read* šę̄-pa.
l. 9 *read* šę̄-tǭ-la.
p. 121, l. 19 from below *read* -k°'ē.
p. 129, l. 20 *read* g̣ē.
p. 131, l. 16 *read* དགྱེད, instead of གཅོད.
l. 16 from below *read* 'gro-rgyu yaṅ.
p. 133, l. 12 *read* g̣ē-yā.
l. 13 *read* g̣ē-wa-re.
l. 3 from below *read* t°ā.
p. 136, l. 2 *read* tsǒ.
l. 15 from below *read* phra-.
p. 138, l. 7 from below *read* šaŋ-pa-re.
p. 139, l. 12 from below *read* ǰ'ų̄.
l. 8 from below *read* g̣ē-yā.
p. 145, l. 10 from below *read* 'dri-.
l. 19 from below *read* འདྲི.
p. 146, l. 9 *read* ma-se-pa te.
p. 150, l. 3 and 4 from below *read* šap-ǒ°'i.
p. 151, l. 23 *read* šē.
p. 154, l. 4 from below *read* šū.
p. 155, l. 1 *read* šā.
p. 156, l. 8 from below *read* g̣ē-gi-yö.
p. 157, l. 2 *read* šu-gā.
l. 13 from below *read* g̣ē-ra-re.
p. 160, l. 18 *read* šī-ka.
p. 164, l. 10 from below *read* g̣ē-ra-naŋ-šin.
p. 169, l. 7 from below *read* g̣ē-gi-yö.
p. 177, l. 19 from below *read* རྩམ.
p. 192, l. 22 from below *read* belittle.
p. 212, l. 19 from below *read* gžas.
p. 220, l. 18 from below *read* naŋ-wa.
p. 233, l. 13 *read* koŋ-nē.
l. 18 *read* koŋ-nē.

K. T.

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai

Digitization by Arya Samaj Charitable Foundation, Chennai